

ESITYS MARKKINAOIKEUDELLE SEURAAMUSMAKSUN MÄÄRÄÄMISEKSI

Sisällys

ESITYS MARKKINAOIKEUDELLE SEURAAMUSMAKSUN MÄÄRÄÄMISEKSI.....	1
1 Asia.....	5
2 Asianosaiset	5
3 Kilpailu- ja kuluttajaviraston esitys markkinaoikeudelle	5
4 Tiivistelmä.....	5
5 Asian vireilletulo ja selvittäminen.....	6
6 Luonnonvaraisten marjojen hankinta- ja tukkumyyntimarkkinat	7
6.1 Luonnonvaraiset marjat ja alan keskeiset toimijat	7
6.2 Luonnonvaraisten marjojen hankinta.....	10
6.3 Pakastettujen luonnonvaraisten marjojen tukkumyynti.....	12
7 Menettelyyn osallistuneet yhtiöt.....	13
7.1 Arctic International Oy ja Ber-Ex Oy.....	13
7.2 Kiantama Oy.....	15
7.3 Marja Bothnia Berries Oy Ltd.....	15
7.4 Polarica AB, Polarica Marjahankinta Oy ja Kaskein Marja Oy	16
8 Tapahtumakuvaus	18
8.1 Kielletty yhteistyö	18
8.2 Yhteistyötä koskeva asiakirjanäyttö.....	20
8.3 Yhtiöiden kertomukset yhteistyöstä.....	23
9 Oikeudellinen arvio	26
9.1 Sovellettava lainsäädäntö.....	26
9.1.1 Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan	26
9.1.2 Kilpailulain 5 ja 6 § ja SEUT 101 artikla.....	27
9.2 Sopimus ja yhdenmukaistettu menettelytapa	28
9.2.1 Arvioinnin lähtökohdat	28
9.2.2 Arviointi tässä tapauksessa	32
9.2.2.1 Yhtiöiden välinen sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa.....	32
9.2.2.2 Yhteydenpidon tyypilliset piirteet	35
9.2.2.3 Yhteydenpidon sisältö sekä tietojen luonne ja merkitys yhtiöille.....	39
9.2.2.3.1 Poimijahinnat	40
9.2.2.3.2 Tarjonnan määrään vaikuttavat seikat	47
9.2.2.3.3 Myyntihinnat ja markkinatilanne	53
9.2.2.3.4 Kotimainen sato ja poiminta-alueet	57

9.2.2.4 Johtopäätökset	59
9.2.2.5 Yhtiöiden vastineet eivät anna aihetta muuttaa sopimuksesta ja yhdenmukaistetusta menettelytavasta esitettyä	60
9.3 Yksi yhtenäinen rikkomus	62
9.3.1 Arvioinnin lähtökohdat	62
9.3.2 Arviointi tässä tapauksessa	64
9.4 Kilpailua rajoittava tarkoitus	65
9.4.1 Arvioinnin lähtökohdat	65
9.4.2 Arviointi tässä tapauksessa	68
9.5 Yhtiökohtainen vastuu rikkomuksesta	71
9.5.1 Arvioinnin lähtökohdat	71
9.5.2 Arviointi tässä tapauksessa	73
9.5.2.1 Arctic	73
9.5.2.2 Kiantama	77
9.5.2.3 Marja Bothnia	81
9.5.2.4 Polarica	84
9.5.2.5 Kaskein Marja	87
9.6 Rikkomuksen kesto	90
9.6.1 Arvioinnin lähtökohdat	90
9.6.2 Arviointi tässä tapauksessa	91
10 Seuraamusmaksu	92
10.1 Sovellettavat säännökset	92
10.2 Seuraanto	94
10.2.1 Arvioinnin lähtökohdat	94
10.2.2 Arviointi tässä asiassa	95
10.3 Taloudellisen kokonaisuuden vastuu rikkomuksesta	95
10.3.1 Arvioinnin lähtökohdat	95
10.3.2 Arviointi tässä asiassa	97
10.4 Seuraamusmaksun määräämisen lähtökohdat	97
10.5 Rikkomuskohtainen arviointi ja seuraamusmaksun perusmäärä tässä asiassa	98
10.5.1 Rikkomuksen laatu	98
10.5.2 Rikkomuksen laajuus	100
10.5.3 Moitittavuuden aste	100
10.5.4 Rikkomuksen kesto	102
10.5.5 Seuraamusmaksun perusmäärä	102
10.6 Seuraamusmaksujen määrän arviointi	103

10.6.1 Arctic International Oy, Ber-Ex Oy ja JN-Group Oy	103
10.6.2 Kiantama Oy.....	105
10.6.3 Marja Bothnia Berries Oy Ltd.....	107
10.6.4 Polarica AB, Polarica Marjahankinta Oy ja Kaskein Marja Oy	109
10.6.5 Kaskein Marja Oy.....	111
11 Sovelletut säännökset.....	113
Liitteet	114

1 Asia

1. Kielletty kilpailijoiden välinen yhteistyö suomalaisten luonnonvaraisten marjojen hankintamarkkinalla ja pakastettujen suomalaisten luonnonvaraisten marjojen tukkumyyntimarkkinalla Suomessa.

2 Asianosaiset

- Arctic International Oy, edustajanaan Arctic International Oy:n konkurssipesä,¹ ja Ber-Ex Oy (jäljempänä yhdessä "Arctic") sekä JN-Group Oy
  - Kiantama Oy (jäljempänä "Kiantama")
  - Marja Bothnia Berries Oy Ltd (jäljempänä "Marja Bothnia")
  - Polarica AB, Polarica Marjahankinta Oy (jäljempänä yhdessä "Polarica") ja Kaskein Marja Oy (jäljempänä "Kaskein Marja")²
2. Tässä seuraamusmaksuesityksessä (jäljempänä myös "esitys") käytetään edellä yksilöidyistä elinkeinonharjoittajista yhdessä termiä "yhtiöt".

3 Kilpailu- ja kuluttajaviraston esitys markkinaoikeudelle

3. Kilpailu- ja kuluttajavirasto esittää, että markkinaoikeus määrää Arctic International Oy:lle, Ber-Ex Oy:lle ja JN-Group Oy:lle, Marja Bothnia Berries Oy Ltd:lle sekä Polarica AB:lle, Polarica Marjahankinta Oy:lle ja Kaskein Marja Oy:lle kilpailulain (948/2011) 12 §:ssä tarkoitetut seuraamusmaksut kilpailulain 5 §:ssä ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä "SEUT") 101 artiklan 1 kohdassa kielletystä kilpailunrajoituksesta jäljempänä luvussa 10 esitetyin tavoin.

4 Tiivistelmä

4. Kilpailu- ja kuluttajaviraston (jäljempänä "KKV" tai "virasto") näyttö osoittaa, että Arctic, Kaskein Marja, Kiantama, Marja Bothnia ja Polarica rikkoivat kilpailulain 5 §:ää ja SEUT 101 artiklaa harjoittaessaan kiellettyä kilpailijoiden välistä yhteistyötä suomalaisten luonnonvaraisten marjojen hankintamarkkinalla ja pakastettujen suomalaisten luonnonvaraisten marjojen tukkumyyntimarkkinalla Suomessa vuosina 2013–2023.³
5. Menettelyyn osallistuneet yhtiöt olivat rikkomusaikana markkinan merkittävimmät toimijat niin luonnonvaraisten marjojen hankinnassa kuin pakastettujen kotimaisten luonnonvaraisten marjojen tukkumyynnissä Suomessa.

---

¹ Arctic International Oy asetettiin konkurssiin Oulun käräjäoikeuden päätöksellä 2.12.2025.

² Polarica AB osti Kaskein Marja Oy:n osakekannan 30.4.2021, ks. yrityskaupasta jäljempänä kohta 57 ja taloudellisesta kokonaisuudesta kohdat 300 ja 301. Siltä osin kuin Polaricaan viitataan 30.4.2021 jälkeiseltä ajalta, viittaus sisältää myös Kaskein Marjan.

³ Jäljempänä tässä esityksessä hankintamarkkinalla tarkoitetaan suomalaisten luonnonvaraisten marjojen hankintamarkkinaa. Myyntimarkkinalla puolestaan tarkoitetaan pakastettujen suomalaisten luonnonvaraisten marjojen tukkumyyntimarkkinaa Suomessa. Ks. markkinoista tarkemmin luku 6.

Suomalaisten luonnonvaraisten marjojen hankintamarkkina oli vuosina 2018–2022 käytännössä kokonaan yhtiöiden hallussa, ja myös vuonna 2023 yhtiöiden markkinaosuus oli hyvin merkittävä. Pakastetun kotimaisen luonnonvaraisen marjan tukkumyynnissä osalliset yhtiöt olivat neljä markkinoiden viidestä suurimmasta toimijasta Suomessa vuosina 2019–2023.

6. Arctic, Kaskein Marja, Kiantama, Marja Bothnia ja Polarica yhteensovittivat luonnonvaraisista marjoista maksamansa poimijahinnat sekä vaihtoivat tietoa pakastettujen luonnonvaraisten marjojen myyntihinnoista ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Yhtiöt pitivät yhteyttä toisiinsa aktiivisesti kahdenvälisin puhelinkeskusteluin sekä tekstiviestien ja WhatsApp-sovelluksen välityksellä. Keskusteluissaan yhtiöt jakoivat toisilleen tietoa poimijoille maksetuista nykyisistä ja tulevista poimijahinnoista, tarjonnan määrään vaikuttavista seikoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta sekä kotimaisesta sadosta.
7. Yhtiöt korvasivat tietoisesti kilpailun riskit välisellään käytännön yhteistyöllä, vähensivät epätietoisuutta toistensa tulevasta käyttäytymisestä ja loivat markkinoille sellaiset kilpailuolosuhteet, jotka eivät vastanneet markkinoiden tavanomaisia olosuhteita. Menettely rajoitti yhtiöiden keskinäistä hintakilpailua hankintamarkkinalla, jolloin poimijahinnat pysyivät keinotekoisesti matalampina verrattuna tilanteeseen, jossa yhtiöt olisivat kilpailleet poimijahinnoilla. Menettelyn ansiosta yhtiöt myös pystyivät perustamaan toimintansa myyntimarkkinalla sellaiseen tietoon, jota niillä ei olisi ollut saatavilla ilman kilpailuvastaista menettelyä. Menettely muodosti kilpailulain 5 §:ssä ja SEUT 101 artiklassa kielletyn kilpailua rajoittavan sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan.
8. Yhtiöiden välinen yhteydenpito muodosti yhden yhtenäisen kilpailurikkomuksen, jonka tavoitteena oli vahvistaa luonnonvaraisten marjojen hankintahinnat ja vähentää tavanomaisissa olosuhteissa toimiville markkinoille kuuluvaa epävarmuutta yhtiöiden suunnittelemasta markkinakäyttäytymisestä pakastettujen luonnonvaraisten marjojen tukkumyymtimarkkinalla Suomessa. Menettelyssä on kyse yhtiöiden välisestä tarkoitukseltaan kilpailua rajoittavasta osto- ja tietojenvaihtokartellista.
9. Menettelyssä on kyse hyvin vakavasta, valtakunnallisesta ja hyvin moitittavasta yksinomaan kilpailun rajoittamiseen tähdänneestä kilpailurikkomuksesta, josta virasto esittää määrättäväksi kilpailulain 12 §:ssä tarkoitetut seuraamusmaksut.

5 Asian vireilletulo ja selvittäminen

10. Virasto toimitti kilpailulain 35 §:n nojalla tarkastukset Kiantamassa 12.9.–24.10.2023, Arcticissa 4.10.–30.10.2023, Marja Bothniassa ja sen tytäryhtiöissä 12.9.–1.11.2023 sekä Polaricassa 12.9.–27.10.2023. Tarkastuksilla virasto selvitti asiaa suullisesti kilpailulain 37 §:n 3 momentin nojalla. Lisäksi virasto pyysi asetuksen 1/2003 22 artiklan nojalla Ruotsin kilpailuviranomaista Konkurrensverketiä toimittamaan tarkastuksen Polarica AB:n toimitiloissa Haaparannassa. Virasto hankki asiassa myös kirjallista ja suullista selvitystä kilpailulain 16 §:n, 33 §:n ja 34 §:n nojalla.
11. Kiantama otti 12.9.2023 yhteyttä virastoon siinä tarkoituksessa, että yhtiö vapautuisi kilpailulain 14 §:n perusteella seuraamusmaksusta. **[SALASSA]**

PIDETTÄVÄ:⁴

Kiantama toimitti määräajan kuluessa yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita seuraamusmaksusta vapautumiseksi. Virasto myönsi Kiantamalle kilpailulain 17 §:n mukaisen ehdollisen vapautuksen seuraamusmaksusta 20.9.2023.

12. Virasto varasi 10.12.2025 ja 13.1.2026⁵ kilpailulain 38 §:n 4 momentin nojalla asianosaisille mahdollisuuden tulla kuulluksi seuraamusmaksuesitysluonnoksesta ennen asian ratkaisemista. Virasto on ottanut huomioon asiassa annetut vastineet.⁶ Vastineissa esitetty ei antanut aihetta muuttaa viraston arviota yhtiöiden menettelystä.⁷
13. Virasto on tänään antamassaan kilpailulain 17 §:n 4 momentin mukaisessa seuraamusmaksusta vapautumista koskevassa päätöksessä katsonut Kiantaman täyttäneen kaikki kilpailulain 14 ja 16 §:n edellytykset.

6 Luonnonvaraisten marjojen hankinta- ja tukkumyyntimarkkinat

6.1 Luonnonvaraiset marjat ja alan keskeiset toimijat

14. Suomessa kasvaa vuosittain 500–1000 miljoonaa kiloa luonnonvaraisia marjoja (jäljempänä myös "luonnonmarjat"), joista kaupallisesti tärkeimmät ovat mustikka, puolukka ja lakka.⁸ Luonnonmarjojen satokausi kestää heinäkuusta lokakuuhun.⁹ Puolukka tuottaa suurimman sadon, mutta kaupallisesti tärkein marja on viime vuosina ollut mustikka.¹⁰
15. Jokaisenoikeudet mahdollistavat Suomen luonnonvaraisten marjojen vapaan keräämisen kaupallisiin tarkoituksiin. Laajamittaista kaupallista luonnonmarjojen keruuta harjoittavat ulkomaalaisia poimijoita Suomeen kutsuvat marjayritykset, joilla on valmiudet pakastaa marjat nopeasti keruun jälkeen. Marjayritysten joukossa on 4–5 suurta ja useita pieniä tai keskisuuria yrityksiä. Tässä esityksessä tarkasteltavaan kilpailunvastaiseen menettelyyn osalliset

⁴ Tässä esityksessä punaisiin hakasulkeihin salassa pidettäväksi merkityt tiedot ovat salassa pidettäviä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24.1 §:n 15 kohdan nojalla valvonnan yleisten toteuttamisedellytysten turvaamiseksi. Tietoihin kohdistuu myös kilpailulain 17 §:n 5 ja 6 momentin mukainen käyttörajoitus.

⁵ Arctic International Oy:n konkurssiin asettamisen vuoksi JN-Group Oy:n, Arctic International Oy:n ja Ber-Ex Oy:n kuuleminen pysytettiin aloittamaan muita yhtiöitä myöhemmin 13.1.2026. Ks. Arctic International Oy:n konkurssista edellä alaviite 1.

⁶ Viraston 10.12.2025 päivätystä seuraamusmaksuesitysluonnoksesta JN-Group Oy:n, Arctic International Oy:n konkurssipesän ja Ber-Ex Oy:n 26.2.2026 antama vastine ("Arcticin ym. vastine") sekä 13.3.2026 antama vastine ("Arcticin ym. vastine, osa 2"), Kiantama Oy:n 10.2.2026 antama vastine ("Kiantaman vastine"), Marja Bothnia Berries Oy Ltd:n 27.2.2026 antama vastine ("Marja Bothnian vastine") ja Polarica AB:n, Polarica Marjahankinta Oy:n ja Kaskein Marja Oy:n 27.2.2026 antama vastine ("Polarican vastine").

⁷ Vastineissa näytönarvioinnista esitettiin yksittäisiin ja perusteettomiin väitteisiin ei ole tarkoituksenmukaista ottaa kantaa tässä prosessivaiheessa.

⁸ <https://www.arktisetaromit.fi/fi/marjat/>, vierailtu 16.4.2026.

⁹ <https://www.arktisetaromit.fi/fi/marjat/luonnonmarjat/>, vierailtu 16.4.2026.

¹⁰ <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tuet/elintarvikkeet/marsi-raportit/marsi-2024-raportti.pdf>, s. 53, vierailtu 16.4.2026.

yhtiöt kuuluvat alan suurimpiin Suomessa.¹¹ Niiden yhteenlaskettu markkinaosuus kotimaisten luonnonmarjojen hankinnassa oli viraston arvion mukaan vuonna 2023 noin 80 prosenttia¹² ja pakastettujen kotimaisten luonnonmarjojen tukkumyynnissä Suomessa noin 78 prosenttia.¹³

Ulkomaalaiset marjanpimijät Suomessa

16. Poimijoiden kutsuminen satokaudeksi Suomeen alkoi 2000-luvun alussa, ja ulkomaalaisten poimijoiden keräämää osuutta kaikista poimituista marjoista on seurattu vuodesta 2011 alkaen.¹⁴ Luonnonvaraisten marjojen keruuta koskevasta tilastoista käy ilmi, että rikkomuksen kestoaikana¹⁵ marjojen kaupallinen talteenotto Suomessa perustui ulkomaalaisiin poimijoihin: ajanjaksolla 2015–2023 ulkomaalaiset poimijat keräsivät keskimäärin yli 85 prosenttia kaikista myyntiin tulleista luonnonmarjoista.¹⁶
17. Vuosien 2018–2023 aikana 14–23 yritystä kutsui vuosittain poimijoita Suomeen.¹⁷ Vuonna 2022 Suomeen tuli runsaat 4000 ulkomaalaista poimijaa, mutta vuonna 2023 määrä laski kutsumismenettelyn muutosten myötä runsaaseen 2000:een poimijaan. Valtaosa poimijoista oli thaimaalaisia.¹⁸ Ulkomaalaiset poimijat eivät rikkomuksen kestoaikana olleet työsuhteessa suomalaiseseen kutsujayritykseensä, vaan heidän katsottiin toimivan Suomessa

---

¹¹ Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta (HE 42/2021), s. 6 ja s. 14. Vuosina 2010–2021 Kaskein Marjan edustaja A kuvaa toimialan rakennetta 10.2.2019 Thaimaan suurlähettiläälle lähettämässään sähköpostiviestissä seuraavalla tavalla: "I also want to remind about the structure of the berry business in Finland. It is very important to know that there is five companies that handles and processes most of the berries picked by Thai pickers. Most of the other companies, about 15 of them, are mostly selling their berries to those five companies. Those five companies are: Kaskein Marja Oy, Polarica, Kiantama, Marja Bothnia Berries, Arctic International Oy. All of these companies have also sister companies that have pickers also. I would estimate that 90% or more of all berries in Finland end up to those five companies. Those five also have facilities to process and store the berries, they have customers for the end products (frozen berries, juices, jams, drinks, purees, dried berries, etc.) and all year round activities in the business." Ks. todiste 77 Kaskein Marjan ja Thaimaan suurlähettilään välinen sähköpostiketju 7.2.2019–10.2.2019, s. 1.

¹² Viraston arvio suomalaisten luonnonmarjojen hankintamarkkinasta vuosina 2018–2023 perustuu Pohjois-Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimiston (jäljempänä "TE-toimisto") marja-alan toimijoilta keräämiin tietoihin. Arvio yhtiöiden markkinaosuudesta luonnonmarjojen hankinnassa perustuu TE-toimistolta saatujen tietojen lisäksi asianosaisilta saatuihin tietoihin näiden käyttämistä alihankkijoista, ks. todiste 36 Marja Bothnian vastaus selvityspyyntöön 29.4.2024, s. 3; todiste 19 Arcticin vastaus selvityspyyntöön 6.6.2024, s. 2; todiste 30 Kiantaman vastaus lisäselvityspyyntöön 29.4.2024, s. 2; sekä todiste 46 Polarican vastaus selvityspyyntöön 29.4.2024, s. 6–7. Arvio perustuu ainoastaan kiintiöissä tai yksilöllisen viisumimenettelyn kautta tulleilta ulkomaalaisilta poimijoilta ostettuihin marjoihin. Arviossa ei ole huomioitu marjoja, jotka yritykset hankkivat ostopisteiltään tai ostivat sellaisilta alihankkijoilta, jotka eivät käyttäneet ulkomaalaisia poimijoita.

¹³ Todiste 91 Kooste vastauksista KKV:n selvityspyyntöön 19.9.2024, s. 3. Tarkoituksenmukaisuussyistä virasto on selvittänyt pakastettujen kotimaisten luonnonmarjojen tukkumyymintämarkkinaa Suomessa vain mustikan ja puolukan osalta, koska niihin verrattuna lakan merkitys on marginaalinen.

¹⁴ <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tuet/elintarvikkeet/marsi-raportit/marsi-2013.pdf>, s. 21, vierailtu 16.4.2026.

¹⁵ Ks. jäljempänä luku 10.5.4 .

¹⁶ <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tuet/elintarvikkeet/marsi-raportit/marsi-2023-raportti.pdf>, s. 42, vierailtu 16.4.2026; <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tuet/elintarvikkeet/marsi-raportit/marsi-2022-raportti.pdf>, s. 42, vierailtu 16.4.2026.

¹⁷ Luonnonmarjan poimintaa koskeva työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2024:19, s. 29, https://www.edilex.fi/ministerioiden_julkaisut/34132.pdf, vierailtu 16.4.2026.

¹⁸ <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tuet/elintarvikkeet/marsi-raportit/marsi-2023-raportti.pdf>, s. 9, vierailtu 16.4.2026. Thaimaan ohella poimijoita on 2000-luvulla tullut Suomeen myös Venäjältä, Ukrainasta, Valko-Venäjältä sekä Baltian maista.

yrittäjinä.¹⁹ Poimijat saapuivat maahan turistiviisumilla, joka mahdollisti työnteon enintään kolmen kuukauden ajan.

18. Koska luonnonmarjojen kaupallinen talteenotto Suomessa perustui suureen joukkoon thaimaalaisia kausipoimijoita, Suomen ja Thaimaan viranomaisten oli tarpeen tehdä yhteistyötä poimijoiden maahantulomenettelyissä.²⁰ Poimijoita kutsuvat yritykset tekivät vuosittain Thaimaan viranomaisille suunnatun hakemuksen, jossa ne ilmoittivat seuraavalle kaudelle toivomansa poimijamäärän. Thaimaa allokoii Suomelle poimijakiintiön, joka jaettiin poimijoita hakeneiden yritysten kesken. Vuosina 2013–2015 yritysکوhtaisen poimijamäärän määrittä se, kuinka monta turistiviisumia Suomen Bangkokin suurlähetystö myönsi kunkin yrityksen poimijoille.²¹ Vuodesta 2016 alkaen suomalainen viranomainen jakoi yrityksille poimijakiintiön, joka määrittä sen, kuinka monta poimijaa yritys sai kutsua Suomeen: vuosina 2016–2018 poimijakiintiön jakoi ulkoministeriö ja vuosina 2019–2022 Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto.²² Kiintiöistä luovuttiin vuonna 2023, jolloin jokaisen poimijan täytyi erikseen hakea viisumia.²³
19. Thaimaalaisten marjanpoimijoiden ja suomalaisten marja-alan yritysten välisessä yhteistyössä keskeinen rooli on ollut koordinaattoreilla, joilta suomalaiset yritykset ovat ostaneet poimija-asioihin liittyviä palveluita. Koordinaattorit ovat muun muassa vastanneet poimijoiden rekrytoinnista lähtömaassa sekä toimineet poimijoiden yhteyshenkilönä ja asuinhoitajana näiden Suomessa oleskelun aikana.²⁴
20. Yhtiöt väittävät, että tässä esityksessä käsiteltävä niiden välinen yhteydenpito oli tarpeen luonnonmarja-alan erityisluonteen ja siihen liittyvän, ensisijaisesti ulkomaalaispoimijoiden asemaa ja kohtelua koskevan erityissääntelyn sekä alan viranomaisohjauksen vuoksi. Yhtiöiden mukaan viranomaiset myös kannustivat niitä yhteistyöhön.²⁵ Viranomaisten pyrkimykset saada yhtiöt yhdenmukaistamaan poimijoiden kohtelun minimivaatimuksia ovat asian kilpailuoikeudellisessa arvioinnissa merkityksellömiä.²⁶ Vastineissa esitetty ei

---

¹⁹ Marja-alan ihmiskauppaepäilyjen ja -syytteiden vuoksi ulkoministeriö keskeytti poimijoiden viisumihakemusten vastaanoton Thaimaassa maaliskuussa 2024. Satokaudella 2024 marja-alan yrityksillä oli mahdollisuus rekrytoida poimijoita ulkomailla työsuhteeseen, jolloin poimijat hakivat Suomesta työntekijän oleskelulupaa. Ks. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/ulkomaisten-marjan-poimijoiden-asemaa-parantavat-muutokset-lausuntokierrokselle>, vierailtu 16.4.2026.

²⁰ HE 169/224 vp, s. 5–6.

²¹ Todiste 43 Ulkoministeriön vastaus lisäselvityspyyntöön 18.2.2025, kohta 1.

²² Todiste 41 TE-toimiston vastaus asiakirja- ja selvityspyyntöön 23.8.2024, s. 2.

²³ <https://yle.fi/a/74-20040658>, vierailtu 16.4.2026.

²⁴ HE 42/2021 vp, s. 5.

²⁵ Ks. esimerkiksi Polarican vastine, kohdat 15–22 ja 27–34, Marja Bothnian vastine, kohdat 21–23, ja Arcticin ym. vastine, s. 7–8.

²⁶ Ensinnäkään rikkomus ei koske poimijoilta veloittavia kuluja, joiden yhdenmukaistaminen oli esillä TEM:n kehittämisehdotusasiakirjassa vuoden 2014 aiesopimusta valmisteltaessa, ks. Polarican todiste 2. Toiseksi yhtiöt eivät myöskään TEM:n kehittämisehdotusasiakirjassa olleesta ehdotuksesta huolimatta yhdelläkään marjakaudella päättäneet poimijakiintiöistä tai valmistelleet niistä yhteistä näkemystä, vaan kiintiöistä päätti kunakin vuonna viranomainen yhtiökohtaisten hakemusten perusteella, ks. edellä kohta 18. Kolmanneksi TE-toimiston järjestämissä marjakauden aloitus- ja lopetuskokouksissa ei käsitelty yksittäisten yhtiöiden tietoja, vaan viranomaisen niistä laatimia koosteita, ks. Polarican todisteet 5 ja 6. Lisäksi alan edunvalvontaan liittyvissä Luonnontuoteteollisuusyhdistyksen ("LTTY") kokouksissa yhtiöitä säännönmukaisesti muistutettiin kilpailulain noudattamisesta ja kokousten esityslistojen yhteydessä niille myös toimitettiin ohje kilpailulainsäädännön noudattamisesta Elintarviketeollisuus ry:n ja sen toimialayhdistysten järjestämissä kokouksissa, ks. todiste 90 LTTY:n kokousmateriaalia vuosilta 2014–2022, s. 4, 11–14, 18, 22–24, 27, 29, 31, 33–35 ja 37–39. Elintarviketeollisuusliiton edustaja myös ilmoitti yhtiöille, että ajankohtaisen hintatason indikoiminen julkisesti on

myöskään osoita, että viranomaiset olisivat kannustaneet yhtiöitä sellaiseen menettelyyn, josta rikkomuksessa on kyse.²⁷ Asiassa on riidatonta, että yhtiöt ovat harjoittaneet yhteistyötä niin edunvalvonta- ja viranomaisasioissa kuin kaupallisestikin.

6.2 Luonnonvaraisten marjojen hankinta

21. Luonnonvaraisten marjojen hankintamarkkinalla tarkoitetaan poimijoiden ja marjayritysten välillä käytävää kauppaa, jossa poimijat luovuttavat päivän aikana keräämänsä marjat yrityksen vastaanottopisteeseen punnittaviksi, ja yritys tai sen alihankkija maksaa niistä vastaanottohetkellä voimassa olevan kilohinnan mukaisen korvauksen ("poimijahinta"). Poimijahintaa voidaan muuttaa satokauden aikana päivittäin ilmoittamalla siitä vastaanottopisteellä. Yksittäisen poimijan asema poimijahinnan määrittämisessä on ollut heikko, ja käytännössä poimijat ovat myyneet keräämänsä marjat yrityksen ilmoittamaan hintaan.²⁸
22. Marjalain 4 §:n mukaan kerääjällä²⁹ on oikeus myydä keräämänsä luonnon tuotteet valitsemaalleen taholle. Käytännössä ulkomaalaiset poimijat ovat kuitenkin myyneet keräämänsä marjat pääasiallisesti sille yritykselle, jonka kiintiössä he ovat tulleet Suomeen.³⁰
23. Luonnonmarjojen hankintamarkkinan kokonaisarvo Suomessa oli vuonna 2022 noin 21 miljoonaa euroa, josta rikkomukseen osallistuneiden yhtiöiden osuus oli yhteensä noin 98 prosenttia.³¹ Vuosina 2018–2022 hankintamarkkinan keskimääräinen koko oli noin 17 miljoonaa euroa ja yhtiöiden yhteenlaskettu markkinaosuus keskimäärin noin 97 prosenttia. Vuonna 2023 markkinan

---

kilpailulainsäädännön vastaista, totesi hankintahintojen olevan salassa pidettävää tietoa sekä suositteli olemaan erittäin varovainen ajankohtaisen markkinatilanteen arvioinnissa oman yrityksen nimissä, ks. todiste 64 Elintarviketeollisuusliiton edustajan sähköposti 10.7.2014 ja todiste 65 Elintarviketeollisuusliiton edustajan sähköposti 25.7.2014.

²⁷ Yrityksille ensin aiesopimuksessa ja myöhemmin luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetussa laissa (487/2021, jäljempänä "marjalaki") asetettu velvollisuus seurata satotilannetta ja mahdollistaa kerääjälle mahdollisimman suuri ansio ei tarkoita, että viranomaisen olisi kannustanut yhtiöitä keskustelemaan keskenään poimijahinnoista tai muista strategisista aiheista. Myöskään esimerkiksi poimijakiintiöiden myöntämisessä mahdollisesti vallinnut läpinäkyvyyden puute tai yrityksen tyytymättömyys kiintiömenettelyyn eivät tee yritysten välisestä kilpailusta rajoittavasta tietojenvaihdosta sallittua.

²⁸ Kerääjien oikeusasema on ollut turvaton, ja heillä on ollut vain rajallinen mahdollisuus vaikuttaa keräämistään marjoista maksettuun hintaan, ks. HE 42/2021 vp, s. 5. Myös Polarican edustaja B:n epäilyllin ihmiskaupparikosasian esitutkinnassa on selvitetty poimijoiden tilanteeseen ja marjojen myyntiin vaikuttavia olosuhteita. Esitutkinnassa saadun selvityksen mukaan poimijoilla ei ole ollut mahdollisuuksia vaikuttaa marjoista heille maksettavaan hintaan. Esitutkinnan aikana ei myöskään tullut esille seikkoja, joiden perusteella olisi voitu todeta, että poimijat olisivat myyneet marjoja ulkopuolisille ostajille, ks. todiste 40 Ote esitutkintapöytäkirjasta 16.11.2023, s. 1–2. Myös tässä asiassa yhtiöiden edustajat ovat kertoneet virastolle, että poimijahinnasta ei neuvotella poimijoiden kanssa, ks. todiste 18 Arcticin edustaja A:n kuuleminen 4.10.2023, s. 13; todiste 33 Marja Bothnian edustaja A:n kuuleminen, osa 1 12.9.2023, s. 16; todiste 34 Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023, s. 13; sekä todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 37.

²⁹ Marjalaissa ja sen esitöissä (HE 42/2021 vp) käytetään termiä "keräjä", joka kattaa sekä marjanpoimijat että muiden luonnon tuotteiden, kuten sienten kerääjät. Tässä esityksessä marjanpoimijoita kutsutaan toimialan käytännön mukaisesti poimijoiksi.

³⁰ Marjojen myyntiä vaikeuttaa se, että niiden säilyvyydestä johtuen poimijan on myytävä keräämänsä marjat saman päivän aikana. Päivän päätteeksi poimijat palaavat poiminta-alueilta takaisin leireihinsä, joissa kutsuvan marjayrityksen ostopiste sijaitsee. Mikäli poimija haluaisi myydä tuotteensa toiselle yritykselle, hänen tulisi löytää yritys, joka maksaa marjoista huomattavasti enemmän, jotta myös marjojen kuljetuskustannukset tulisi katettua, ks. HE 42/2021 vp, s. 5.

³¹ Ks. edellä alaviite 12. Arvio markkinan koosta perustuu ainoastaan kiintiöissä tai yksilöllisen viisumimenettelyn kautta tulleilta ulkomaalaisilta poimijoilta ostettuihin marjoihin, joten todellisuudessa luonnonmarjojen hankintamarkkina on ollut suurempi. Tietoihin eivät sisälly marjat, joita yritykset hankkivat ostopisteillään tai ostivat sellaisilta alihankkijoilta, jotka eivät käyttäneet ulkomaalaisia poimijoita.

kokonaisarvo laski noin 12 miljoonaan euroon ja rikkomukseen osallistuneiden yhtiöiden osuus noin 80 prosenttiin.³²

24. Marjayritykset ovat ostaneet satokaudella marjoja paitsi Suomeen kutsumiltaan ulkomaalaisilta poimijoilta myös alihankkijoiltaan, joilla on usein ollut oma ulkomaalaisten poimijoiden kiintiö: marjayritysten kokonaispoimijamäärä on koostunut yrityksen omista ja alihankkijoiden poimijoista. Lisäksi marjoja ostavan yrityksen toimintamalli on voinut perustua ympäri maata kiertäviin ostoautoihin, joihin kuka tahansa on voinut tulla myymään poimimansa marjat, ja yrityksillä on voinut olla myös esimerkiksi paikallisten kauppojen edustalla pysyviä ostopisteitä, joissa marjoja on ostettu koko kauden ajan.³³ Alihankkijoina alalla ovat toimineet tyypillisesti yritykset, joilla ei ole omia tuotantovälineitä marjojen pakastukseen ja puhdistukseen. Alihankkija ostaa marjat kutsumiltaan poimijoilta ja ilmoittaa heille päivittäin marjayrityksen määrittämän tai hyväksymän poimijahinnan.³⁴ On tavanomaista, että alihankkija myy yhden satokauden ajalta kaikki marjansa samalle marjayritykselle.³⁵
25. Marjojen poimijahinnan määräytymiseen on vaikuttanut muun muassa kotimaisen sadon onnistuminen kyseisenä vuonna sekä mustikan osalta myös etenkin Ukrainan sato ja sen kautta määräytyvä pakastetun luonnonmustikan maailmanmarkkinahinta.³⁶ Marjayritykset ovat asettaneet poimijahinnan kauden alussa tasolle, joka pyrkii takaamaan poimijoille Schengen-viisumisäännöstön mukaisen minimiansion: vähintään 30 euroa päivässä lentolippu- ja majoituskulujen jälkeen. Hintaa on päivitetty kauden aikana satotilanteen mukaan. Hyvänä satokautena poimijat ovat keränneet enemmän marjaa, jolloin minimiansiotaso on saavutettu, vaikka poimijahinta olisi ollut matalampi. Huonona satokautena poimijat ovat saaneet kerättyä vähemmän marjaa, jolloin poimijahintaa on ollut pakko nostaa minimiansion saavuttamiseksi. Poimijahinta on siis tyypillisesti ollut sitä matalampi, mitä parempi sato on ollut.³⁷

---

³² Ks. edellä alaviite 12. Markkinan supistumisen ja rikkomukseen osallistuneiden yhtiöiden markkinaosuuden pienenemisen taustalla oli thaimaalaisten kausipoimijoiden määrän lasku verrattuna aiempiin vuosiin: ihmiskaupparikosepäilyjen vuoksi Kiantama ja Polarica AB:n tytäryhtiöt eivät vuonna 2023 kutsuneet omia poimijoita, vaan olivat pelkästään alihankkijoiden poimijoiden varassa. Ks. <https://yle.fi/a/74-20040658>, vierailtu 16.4.2026. Ks. myös todiste 27 Kiantaman edustaja A:n kuuleminen, osa 1 12.9.2023, s. 4; sekä todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 4.

³³ Luonnonmarjan poimintaa koskeva työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2024:19, s. 10, https://www.edilex.fi/ministerioiden_julkaisut/34132.pdf, vierailtu 16.4.2026. Ks. myös todiste 18 Arcticin edustaja A:n kuuleminen 4.10.2023, s. 2 ja 6; todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 16-17; todiste 34 Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023, s. 3-4; ja todiste 28 Kiantaman edustaja A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023, s. 5-6.

³⁴ Todiste 36 Marja Bothnian vastaus selvityspyyntöön 29.4.2024, s. 2, kohta 3a; todiste 19 Arcticin vastaus selvityspyyntöön 6.6.2024, s. 3, kohta 3; todiste 29 Kiantaman vastaus selvityspyyntöön 4.3.2024, s. 3, kohta 3a; sekä todiste 46 Polarican vastaus selvityspyyntöön 29.4.2024, s. 2-3, kohta 3a. Ks. myös todiste 34 Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023, s. 2-3; todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 18-19; todiste 28 Kiantaman edustaja A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023, s. 4.

³⁵ Todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 18-19. Alihankkijan palkkio määräytyy marjayrityksen ja alihankkijan välisen sopimuksen mukaan. Tyypillisesti marjayritys maksaa alihankkijalleen kulloinkin voimassa olevan poimijahinnan johon lisätään alihankkijan palkkio. Ks. esim. todiste 46 Polarican vastaus selvityspyyntöön 29.4.2024, s. 2-3, kohta 3a.

³⁶ Todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 31 ja 34.

³⁷ Todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 31; HE 42/2021 vp, s. 11. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:**

6.3 Pakastettujen luonnonvaraisten marjojen tukkumyynti

26. Kaupallisessa tarkoituksessa talteen otetut luonnonmarjat päätyvät marjayrityksiltä pakastettuina, puhdistettuina ja pakattuina kotimaiseen ja ulkomaiseen tukkumyyntiin. Pakastettu luonnonmarja on tuote, joka säilyy hyvin, ja sitä voidaan varastoida pitkiä aikoja ilman laadun heikkenemistä. Marjayritykset voivat myydä pakastetut marjat joko sellaisenaan tai jatkojalostaa niitä esimerkiksi mehuiksi, soseiksi tai kuivatuiksi marjatuotteiksi. Suomessa luonnonmarjojen jalostusaste on kuitenkin alhainen.³⁸
27. Ulkomaisella sadolla ja luonnonmarjojen maailmanmarkkinahinnoilla on yhteys niin Suomessa maksettavaan poimijahintaan kuin kotimaisten luonnonmarjojen myyntimarkkinaa Suomessa. Ulkomaisen sadon vaikutusta poimijahintaan vähensi rikkomusaikana se, että yhtiöt yhteensovittivat poimijahintansa: menettelyn johdosta yhtiöt maksoivat poimijoille sellaista poimijahintaa, jolla nämä saavuttivat viisumisäännösten mukaisen minimiansion.³⁹ Poimijakiintiöt puolestaan vaikuttivat myyntimarkkinalle päätyvän suomalaisen luonnonmarjan tarjonnan määrään ja sitä kautta myös marjan hintaan.⁴⁰ Suomalaista luonnonmarjaa myytiin kuitenkin kotimaan markkinan lisäksi myös ulkomaille: mikäli marjojen maailmanmarkkinahinta oli korkea, yhtiöille oli kannattavaa myydä enemmän marjoja ulkomaille. Hyvänä vientivuonna suomalaisen luonnonmarjan tarjonnan määrä laski Suomessa, mikä puolestaan nosti hintaa myös Suomen tukkumyyntimarkkinalla.
28. Ulkomaisella sadolla ja maailmanmarkkinahinnoilla on vaikutusta myös marjayhtiöiden päätöksiin siitä, missä vaiheessa satokautta yhtiöt siirtyivät mustikan poiminnasta puolukan poimintaan. Suomessa poiminta alkaa useita muita luonnonmarjaa tuottavia maita myöhemmin, jolloin näiden satoa on jo markkinoilla ennen suomalaisia marjoja, ja myös markkinahinta on jo alkanut muodostua. Esimerkiksi jos muissa maissa on ollut hyvä mustikan satovuosi, mustikan hinta markkinoilla on jo alhainen ennen kuin mustikkaa päästään Suomessa keräämään. Vastaavasti huonon satovuoden aikana markkinahinta on korkea ja suomalaisella mustikalla on hyvä asema markkinoilla.⁴¹
29. Suomessa pakastettujen luonnonmarjojen tukkuostajat voidaan jakaa kolmeen pääsegmenttiin: päivittäistavarakauppaan, foodservice-tukkuihin sekä teollisuuteen. Viraston selvityksen mukaan päivittäistavarakauppa sekä HoReCa-sektoria palvelevat foodservice-tukut ostavat lähes yksinomaan kotimaisia pakastemustikoita ja -puolukoita. Teollisuus puolestaan ostaa sekä kotimaisia että ulkomaisia pakastettuja luonnonmarjoja.⁴²

Poimijahinnan tasoon vaikuttavat myös yrityksen poimijoilta perimät kulut, sillä ne vähentävät poimijoiden kokonaisansiota. Poimijahintaa korottamalla yritys voi myös esimerkiksi pyrkiä kannustamaan poimijoita poimimaan tiettyä lajiketta tilanteessa, jossa eri marjalajikkeiden satokaudet osuvat päällekkäin, ks. todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 32.

³⁸ Luonnonmarjan poimintaa koskeva työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2024:19, s. 10, https://www.edilex.fi/ministerioiden_julkaisu/34132.pdf, vierailtu 16.4.2026.

³⁹ Ks. edellä kohta 25.

⁴⁰ Ks. tarkemmin jäljempänä kohta 218. Viranomaisen asettamasta poimijakiintiöstä ks. edellä kohdat 16–18.

⁴¹ Luonnonmarjan poimintaa koskeva työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2024:19, s. 18, https://www.edilex.fi/ministerioiden_julkaisu/34132.pdf, vierailtu 16.4.2026. Vrt. myös **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

⁴² Todiste 91 Kooste vastauksista KKV:n selvityspyyntöön 19.9.2024, s. 2.

30. Suomalaisen päivittäistavarakaupan ja HoReCa-sektorin loppuasiakkaiden kannalta pakastetun luonnonmarjan tärkein laadullinen ominaisuus on marjan alkuperämaa. Ruokaviraston suosituksen mukaan ulkomaista alkuperää olevia pakastemarjoja tulee käyttää vain kunnolla kuumennettuina, mikä rajoittaa niiden käyttömahdollisuuksia verrattuna kotimaisiin marjoihin. Päivittäistavarakaupan ja HoReCa-sektorin loppuasiakkaat, jotka ovat pääasiassa suomalaisia kuluttajia, käyttävät marjoja tyypillisesti esimerkiksi puuron tai jogurtin päällä tai smoothieissa suoraan pakastimesta. Tämän vuoksi kotimaiset pakastetut luonnonmarjat eivät näillä ostajasegmenteillä ole suoraan korvattavissa ulkomaisilla marjoilla, jotka vaativat kuumennuskäsittelyn.⁴³
31. Alkuperämaan lisäksi pakastetun luonnonmarjan keskeinen kilpailutekijä on hinta.⁴⁴ Koska päivittäistavarakauppa ja foodservice-tukku eivät lähtökohtaisesti osta kuin suomalaista alkuperää olevaa luonnonmarjaa, ulkomaisen pakastetun luonnonmarjan hinnalla ei pitäisi olla suoraa vaikutusta näiden asiakassegmenttien ostokäyttäytymiseen. Edellä kohdassa 27 todetusti ulkomaisen pakastetun luonnonmarjan hinta vaikuttaa kuitenkin markkinahintaan myös Suomessa.
32. Poimijahinta on yhtiöille merkittävä kustannustekijä, jonka ne ovat myös kertonut ottavansa huomioon päättäessään myyntihinnoistaan: viraston selvityksen mukaan poimijahinta oli kullakin yhtiöllä suurin yksittäinen tekijä myyntihintalaskelmassa.⁴⁵
33. Pakastetun kotimaisen luonnonmarjan tukkumyymtimarkkinan kokonaisarvo Suomessa oli vuonna 2023 noin 19 miljoonaa euroa, josta rikkomukseen osallistuneiden yhtiöiden osuus oli yhteensä noin 78 prosenttia.⁴⁶ Vuosina 2019–2022 tukkumyymtimarkkinan keskimääräinen koko oli noin 24 miljoonaa euroa, ja rikkomukseen osallistuneiden yhtiöiden yhteenlaskettu markkinaosuus kotimaisten luonnonmarjojen tukkumyynnistä Suomessa oli keskimäärin noin 72 prosenttia.⁴⁷

7 Menettelyyn osallistuneet yhtiöt

7.1 Arctic International Oy ja Ber-Ex Oy

34. Arctic International Oy (jäljempänä "Arctic International") on marjoihin, sieniin ja muihin luonnontuotteisiin erikoistunut yritys.⁴⁸ Yhtiö perustettiin vuonna

---

⁴³ Todiste 91 Kooste vastauksista KKV:n selvityspyyntöön 19.9.2024, s. 4–9.

⁴⁴ Todiste 91 Kooste vastauksista KKV:n selvityspyyntöön 19.9.2024.

⁴⁵ Todiste 47 Polarican vastaus selvityspyyntöön 26.8.2024, s. 2–3, kohdat 1–2; todiste 31 Kiantaman vastaus selvityspyyntöön 26.8.2024, s. 2; todiste 37 Marja Bothnian vastaus selvityspyyntöön 26.8.2024, s. 2, kohdat 1–2; todiste 22 Arcticin vastaus lisäselvityspyyntöön 19.9.2024, s. 1–5. Ks. myös todiste 45 Polarican työntekijä A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 18–19; todiste 33 Marja Bothnian edustaja A:n kuuleminen, osa 1 12.9.2023, s. 18, 20–21; todiste 35 Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 3 12.9.2023, s. 3. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

⁴⁶ Todiste 91 Kooste vastauksista KKV:n selvityspyyntöön 19.9.2024, s. 3.

⁴⁷ Todiste 91 Kooste vastauksista KKV:n selvityspyyntöön 19.9.2024, s. 3. Ks. markkinan supistumisesta vuonna 2023 edellä alaviite 32.

⁴⁸ <https://arcticinternational.fi/>, vierailtu 16.4.2026.

2008, ja sen omistavat JN-Group Oy (jäljempänä "JN-Group") (75 prosenttia)⁴⁹ ja Arcticin edustaja A (25 prosenttia).⁵⁰

35. Arctic International kutsui ulkomaalaisia poimijoita luonnonmarjanpöimintaan vähintään vuodesta 2016 alkaen aina vuoteen 2023 asti,⁵¹ minkä lisäksi yhtiö osti marjoja tytäryhtiöltään Ber-Ex Oy:ltä (jäljempänä "Ber-Ex") sekä alihankkijoiltaan.⁵² Vuosina 2020 ja 2021 yhtiöllä oli myös ostopisteitä, jonne kuka tahansa sai tulla myymään marjoja.⁵³
36. Ennen vuotta 2017 Arctic International toimi alihankkijana muille alan yrityksille.⁵⁴ Alihankkijana toimiessaan Arctic International ei päättänyt poimijoille maksamaansa poimijahintaa. Yhtiö saattoi neuvotella asiasta, mutta viime kädessä päätös poimijahinnasta tuli siltä yritykseltä, jonka alihankkijana Arctic International toimi.⁵⁵ Arctic International oli kuitenkin aktiivinen suomalaisten pakastettujen luonnonmarjojen tukkumyyntimarkkinalla jo vuonna 2016; yhtiö hankki muilta marja-alan yrityksiltä puhdistettua marjaa, jota se myi edelleen loppuasiakkaille.⁵⁶
37. Arctic Internationalin liikevaihto kasvoi rikkomusaikana. Alimmillaan liikevaihto oli vuonna 2017 (noin 6,7 miljoonaa euroa) ja korkeimmillaan huhtikuussa 2022 päättyneellä tilikaudella (noin 20,8 miljoonaa euroa). Yhtiön keskimääräinen liikevaihto oli rikkomusaikana noin 13,8 miljoonaa euroa.⁵⁷
38. Ber-Ex perustettiin luonnontuotteiden markkinoityritykseksi vuonna 1996. Arctic International osti yhtiön koko osakekannan vuonna 2015, minkä jälkeen Ber-Exin toiminta keskittyi marjojen hankintaan.⁵⁸ Ber-Ex kutsui ulkomaalaisia poimijoita luonnonmarjanpöimintaan yrityskaupasta alkaen ainakin vuoteen 2023 asti.⁵⁹ Poimijoilta ostamansa marjat Ber-Ex myi Arctic Internationalille.⁶⁰
39. Ber-Exin liikevaihto vaihteli merkittävästi rikkomusaikana. Liikevaihto oli korkeimmillaan vuonna 2018 (noin 1,4 miljoonaa euroa), minkä jälkeen kehitys on ollut laskeva. Alimmillaan liikevaihto oli huhtikuussa 2023 päättyneellä

---

⁴⁹ JN-Group Oy:n ainoa osakkeenomistaja on Arcticin edustaja A.

⁵⁰ Todiste 21 Arcticin vastaus selvityspyyntöön 28.8.2024, s. 2, kohta 5; kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 2187956-0, Arctic International Oy.

⁵¹ Liite 1, vuosi 2016, nro 1 ja todiste 7, kohdat 1–6; <https://yle.fi/a/74-20040658>, vierailtu 16.4.2026.

⁵² Todiste 18 Arcticin edustaja A:n kuuleminen 4.10.2023, s. 5. Ks. Ber-Existä jäljempänä kohta 38.

⁵³ Todiste 18 Arcticin edustaja A:n kuuleminen 4.10.2023, s. 6–7.

⁵⁴ Arctic International toimi Polarican alihankkijana vuosina 2010–2013 ja Berry Group Ou:n alihankkijana vuosina 2014–2016. Ks. todiste 19 Arcticin vastaus selvityspyyntöön 6.6.2024, s. 2–3, kohta 2; ja todiste 23 Arcticin entisen edustajan A kuuleminen, osa 1 3.10.2024, s. 6.

⁵⁵ Todiste 23 Arcticin entisen edustajan A kuuleminen, osa 1 3.10.2024, s. 6.

⁵⁶ Todiste 25 Arcticin vastaus täydennyspyyntöön 25.3.2025, s. 2, kohta 2 c.

⁵⁷ Arctic Internationalin tilinpäätökset tilikausilta 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 1.1.2021–30.4.2022 ja 1.5.2022–30.4.2023; todiste 26 Arcticin vastaus selvityspyyntöön 6.10.2025, s. 2.

⁵⁸ <https://yle.fi/a/3-8070920>, vierailtu 16.4.2026; kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 0891623-2, Ber-Ex Oy.

⁵⁹ <https://yle.fi/a/3-8609951>, vierailtu 16.4.2026, josta käy ilmi, että Ber-Ex kutsui ulkomaalaisia poimijoita Suomeen jo vuonna 2013.

⁶⁰ Todiste 18 Arcticin edustaja A:n kuuleminen 4.10.2023, s. 4.

tilikaudella (175 000 euroa), jolloin se oli selvästi pienempi kuin muina vuosina. Yhtiön keskimääräinen liikevaihto oli rikkomusaikana noin 745 000 euroa.⁶¹

40. Pakastettuja kotimaisia luonnonmarjoja Arctic International on myynyt muun muassa teollisuuteen, HoReCa-sektorille ja päivittäistavarakauppaan. Vientin osuus yhtiön myynnistä on ollut vähäistä.⁶²

7.2 Kiantama Oy

41. Kiantama valmistaa ja kehittää marjatuotteita ja raaka-aineita elintarvike-, luontaistuote- ja kosmetiikkateollisuuden käyttöön. Yhtiö perustettiin vuonna 1973.⁶³ Kiantaman edustaja A on myös yksi yhtiön omistajista.⁶⁴
42. Kiantama kutsui ulkomaalaisia poimijoita luonnonmarjanpoimintaan vuodesta 2007 alkaen aina vuoteen 2022 asti, minkä lisäksi yhtiö osti marjoja alihankkijoiltaan.⁶⁵ Yhtiöllä oli myös ostopisteitä, jonne kuka tahansa sai tulla myymään marjoja.⁶⁶ Vuonna 2023 yhtiö osti marjoja pelkästään alihankkijoidensa kautta.⁶⁷
43. Kiantaman liikevaihto kasvoi rikkomusaikana tasaisesti. Alimmillaan liikevaihto oli toukokuussa 2015 päättyneellä tilikaudella (noin 9,4 miljoonaa euroa) ja korkeimmillaan toukokuussa 2023 päättyneellä tilikaudella (noin 17,6 miljoonaa euroa). Yhtiön keskimääräinen liikevaihto oli rikkomusaikana noin 13,4 miljoonaa euroa.⁶⁸
44. Kiantama on myynyt pakastettuja kotimaisia luonnonmarjoja muun muassa teollisuuteen ja päivittäistavarakauppaan. Lisäksi yhtiö on myynyt merkittävän osan suomalaisista marjoistaan ulkomaille.⁶⁹

7.3 Marja Bothnia Berries Oy Ltd

45. Marja Bothnia on perheomisteinen vuonna 2007 perustettu yritys, joka organisoii marjojen keräämisen, jäädyttämisen, puhdistuksen ja asiakkaille toimittamisen ympäri maailmaa.⁷⁰ Marjaliiketoimintaa yhtiö on harjoittanut vuodesta 2011 alkaen, jolloin Riitan Herku Oy:n marjaliiketoiminta siirrettiin

---

⁶¹ Ber-Exin tilinpäätökset tilikausilta 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 1.1.2021–30.4.2022, ja 1.5.2022–30.4.2023; todiste 26 Arcticin vastaus selvityspyyntöön 6.10.2025, s. 2.

⁶² Todiste 18 Arcticin edustaja A:n kuuleminen 4.10.2023, s. 15; todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 48; todiste 20 Arcticin vastaus selvityspyyntöön 22.8.2024, s. 2–13.

⁶³ <https://kiantama.fi/yritys/>, vierailtu 16.4.2026; ja <https://kiantama.fi/>, vierailtu 16.4.2026.

⁶⁴ Kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 0306452-8, Kiantama Oy.

⁶⁵ Todiste 28 Kiantaman edustaja A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023, s. 1–2; **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

⁶⁶ Todiste 28 Kiantaman edustaja A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023, s. 5–6.

⁶⁷ Todiste 27 Kiantaman edustaja A:n kuuleminen, osa 1 12.9.2023, s. 3–4.

⁶⁸ Kiantaman tilinpäätökset aikaväliltä 1.6.2013–31.5.2024.

⁶⁹ <https://kiantama.fi/yritys/>, vierailtu 16.4.2026; <https://kiantama.fi/>, vierailtu 16.4.2026; todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 48.

⁷⁰ <https://www.marjabothniberries.fi/yritys/>, vierailtu 16.4.2026; kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 2085520-9, Marja Bothnia Berries Oy Ltd.

yrittäjärjestelyssä Marja Bothniaan.⁷¹ Marja Bothnian edustaja A on yksi yhtiön omistajista.⁷²

46. Marja Bothnia kutsui ulkomaalaisia poimijoita luonnonmarjanpoimintaan vuodesta 2011 alkaen ainakin vuoteen 2023 asti.⁷³ Lisäksi yhtiö osti marjoja alihankkijoiltaan ja tytäryhtiöidensä Korvatunturin Marja Oy:n ja Kainuun Tuote Oy:n kutsumilta poimijoilta.⁷⁴ Tytäryhtiöiden kutumat poimijat myivät poimimansa marjat suoraan Marja Bothnialle. Tytäryhtiöt laskuttivat Marja Bothniaa marjojen vastaanottamisesta, pakastamisesta, kontittamisesta ja varastoimisesta.⁷⁵ Marja Bothnialla oli myös ostopisteitä, jonne kuka tahansa sai tulla myymään marjoja.⁷⁶
47. Marja Bothnian liikevaihto kasvoi rikkomusaikana. Alimmillaan liikevaihto oli vuonna 2013 (noin 8,2 miljoonaa euroa) ja korkeimmillaan vuonna 2019 (noin 15,8 miljoonaa euroa). Yhtiön keskimääräinen liikevaihto oli rikkomusaikana noin 11,9 miljoonaa euroa.⁷⁷
48. Marja Bothnia on myynyt pakastettuja kotimaisia luonnonmarjoja pääasiassa elintarviketeollisuuteen. Viennin osuus yhtiön liikevaihdosta on ollut noin 70 prosenttia.⁷⁸

7.4 Polarica AB, Polarica Marjahankinta Oy ja Kaskein Marja Oy

49. Polarica AB on yksi Euroopan suurimmista pakastemarjojen ja -hedelmien toimittajista, joka tarjoaa asiakkailleen pohjoismaisten luonnonmarjojen lisäksi muita marjoja ja hedelmiä. Yhtiö perustettiin vuonna 1972 ja sen kotipaikka on Ruotsi.⁷⁹ Polarican edustaja B myös yksi yhtiön omistajista.⁸⁰ Lokakuusta 2022 alkaen yhtiön [REDACTED] on toiminut Polarican edustaja C.⁸¹
50. Polarica AB:n liikevaihto on laskenut rikkomusaikana. Liikevaihto oli korkeimmillaan huhtikuussa 2015 päättyneellä tilikaudella (noin 51,5 miljoonaa euroa) ja alhaisimmillaan huhtikuussa 2021 päättyneellä tilikaudella (noin 18 miljoonaa euroa). Yhtiön keskimääräinen liikevaihto oli rikkomusaikana noin 32,6 miljoonaa euroa.⁸²

---

⁷¹ Marja Bothnian tilinpäätös tilikaudelta 1.4.2010–30.9.2011, 6. Ks. myös <https://www.talouselama.fi/uutiset/metripitsoista-tunnettu-riitan-herkku-menestyy-marjoilla-konsultit-pelkaavat-mainehaittaa/300cddf4-6bfe-49ca-bef6-af3868b76daa>, vierailtu 16.4.2026.

⁷² Kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 2085520-9, Marja Bothnia Berries Oy Ltd.

⁷³ <https://www.talouselama.fi/uutiset/metripitsoista-tunnettu-riitan-herkku-menestyy-marjoilla-konsultit-pelkaavat-mainehaittaa/300cddf4-6bfe-49ca-bef6-af3868b76daa>, vierailtu 16.4.2026.

⁷⁴ Todiste 36 Marja Bothnian vastaus selvityspyyntöön 29.4.2024, s. 3.

⁷⁵ Todiste 33 Marja Bothnian edustaja A:n kuuleminen, osa 1 12.9.2023, s. 5–6.

⁷⁶ Todiste 33 Marja Bothnian edustaja A:n kuuleminen, osa 1 12.9.2023, s. 6–7 ja 9; ja todiste 34 Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023, s. 3–4.

⁷⁷ Marja Bothnian tilinpäätökset tilikausilta 2013–2023.

⁷⁸ Todiste 34 Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023, s. 16.

⁷⁹ <https://www.polarica.com/about-us>, vierailtu 16.4.2026.

⁸⁰ Todiste 50 Polarican vastaus selvityspyyntöön 17.2.2025, s. 5, kohta 2, ja s. 9–12.

⁸¹ Todiste 52 Uutinen Polarican verkkosivuilta 1.12.2022, s. 1.

⁸² Polarica AB:n tilinpäätökset aikavälillä 1.5.2014–30.4.2024; todiste 51 Polarican vastaus selvityspyyntöön 6.10.2025, kohta 5. Polarica AB ilmoittaa liikevaihtonsa Ruotsin kruunuina.

51. Polarica Marjahankinta Oy (jäljempänä "Polarica Marjahankinta") on Polarica AB:n kokonaan omistama tytäryhtiö, joka perustettiin Polarica AB:n hankintayhtiöksi vuonna 2017.⁸³ Yhtiö kutsui ulkomaalaisia poimijoita luonnonmarjanpoimintaan vuodesta 2018 alkaen aina vuoteen 2022 asti. Kutsumiensa poimijoiden lisäksi yhtiö osti marjoja alihankkijoiltaan.⁸⁴ Vuonna 2023 yhtiö osti marjoja pelkästään alihankkijoidensa kautta.⁸⁵ Suurimman osan ostamistaan marjoista Polarica Marjahankinta myi Polarica AB:lle.⁸⁶ Polarica Marjahankinnan tehtäviin kuului myös esimerkiksi marjojen kuljetus, pakastus ja kontitus.⁸⁷
52. Polarica Marjahankinnan liikevaihto kasvoi vuosina 2018–2022 ja oli korkeimmillaan huhtikuussa 2022 päättyneellä tilikaudella (noin 12 miljoonaa euroa). Tämän jälkeen liikevaihto kuitenkin laski ja oli alhaisimmillaan huhtikuussa 2024 päättyneellä tilikaudella (noin 4,9 miljoonaa euroa). Yhtiön keskimääräinen liikevaihto oli rikkomusaikana noin 8,9 miljoonaa euroa.⁸⁸
53. Polarica Marja Oy (jäljempänä "Polarica Marja") oli Polarica AB:n kokonaan omistama tytäryhtiö, joka perustettiin vuonna 2017. Polarica Marja toimi Polarica-konsernin myyntiyhtiönä Suomessa 30.4.2017 alkaen aina 30.11.2018 saakka, jolloin yhtiö fuusioitiin Polarica Marjahankintaan.⁸⁹ Yhtiön liikevaihto oli aikavälillä 1.5.2017–30.11.2018 noin 730 000 euroa.⁹⁰
54. Polarica on myynyt pakastettuja kotimaisia luonnonmarjoja Suomessa teollisuuteen, päivittäistavarakauppaan ja HoReCa-sektorille. Lisäksi yhtiö on myynyt merkittävän osan suomalaisista marjoistaan ulkomaisille yrityksille.⁹¹

Kaskein Marja

55. Kaskein Marja tarjoaa laajan valikoiman marjoja ja hedelmiä teollisuuden tarpeisiin sekä valmistaa marja-, hedelmä-, ja sienituotteita HoReCa-sektorille.⁹² Yhtiö perustettiin vuonna 1986, ja se oli vuodesta 2010 alkaen aina vuoteen 2021 asti Kaskein Marjan edustaja A:n omistuksessa.⁹³
56. Kaskein Marjan liikevaihto kasvoi merkittävästi rikkomusaikana. Alhaisimmillaan liikevaihto oli syyskuussa 2013 päättyneellä tilikaudella (noin 4 miljoonaa euroa) ja korkeimmillaan maaliskuussa 2020 päättyneellä tilikaudella (noin 9,7

---

⁸³ Todiste 50 Polarican vastaus selvityspyyntöön 17.2.2025, s. 5, kohta 5. Vuosina 2011–2017 Polarican hankintayhtiönä Suomessa toimi Polarica Oy, joka oli osa Polarica-konsernia 20.12.2019 asti, ks. todiste 50 Polarican vastaus selvityspyyntöön 17.2.2025, s. 2–4, kohdat 1.1 ja 1.2.

⁸⁴ Todiste 46 Polarican vastaus selvityspyyntöön 29.4.2024, s. 6.

⁸⁵ Todiste 45 Polarican työntekijä A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 6–7.

⁸⁶ Todiste 45 Polarican työntekijä A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 6; todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 5.

⁸⁷ Todiste 45 Polarican työntekijä A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 1.

⁸⁸ Polarica Marjahankinnan tilinpäätökset aikavälillä 1.5.2018–30.4.2024.

⁸⁹ Todiste 50 Polarican vastaus selvityspyyntöön 17.2.2025, s. 2–3, kohta 1.1; kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 2829148-7, Polarica Marja Oy.

⁹⁰ Polarica Marjan tilinpäätökset aikavälillä 1.5.2017–30.11.2018.

⁹¹ Todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 41–42 ja 46.

⁹² <https://www.kaskein.fi/fi/ammatillaiset>, vierailtu 16.4.2026.

⁹³ Kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 0620035-3, Kaskein Marja Oy; ja todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 2.

miljoonaa euroa). Yhtiön keskimääräinen liikevaihto oli rikkomusajankana noin 7,1 miljoonaa euroa.⁹⁴

57. Kaskein Marjan edustaja A myi Kaskein Marjan osakekannan 30.4.2021 Polarica AB:lle. Samalla Kaskein Marjan edustajasta A tuli Polarica AB:n osakas⁹⁵ ja edustaja. Polarican edustaja A jatkoi myös Kaskein Marjan edustajana A.⁹⁶ Polarican edustaja B toimi yrityskaupan jälkeen Kaskein Marjan edustajana B, kunnes hän luopui kummastakin tehtävästä 28.10.2022. Polarican edustaja C korvasi Polarican edustaja B:n Polarica AB:ssa.⁹⁷
58. Kaskein Marja kutsui ulkomaalaisia poimijoita luonnonmarjanpoimintaan vuodesta 2014 alkaen aina keväällä 2021 tehtyyn yrityskauppaan asti, minkä lisäksi yhtiö osti marjoja alihankkijoiltaan.⁹⁸ Yhtiöllä oli myös ostopiste, jonne kuka tahansa sai tulla myymään marjoja.⁹⁹ Vuonna 2013 yhtiö osti marjoja alihankkijaltaan, joka toimi poimijoiden kutsujayrityksenä Kaskein Marjan sijaan.¹⁰⁰ Ennen yrityskauppaa Kaskein Marja myi pakastettuja luonnonmarjoja muun muassa kotimaisille teollisuuden asiakkaille.¹⁰¹
59. Yrityskaupan jälkeen Kaskein Marja kutsui ulkomaalaisia poimijoita Suomeen vuosina 2021 ja 2022.¹⁰² Kaskein Marjan kutsumilta poimijoilta ostetut marjat päätyivät emoyhtiö Polarica AB:lle, joka puolestaan myi pakastetut luonnonmarjat tukkuasiakkaille.¹⁰³ Kaskein Marjan toiminta on yrityskaupan jälkeen keskittynyt marjojen jalostamiseen, ja yhtiö on valmistanut mm. mehuja, glögejä, simoja sekä kuivattuja marja- ja hedelmätuotteita.¹⁰⁴

8 Tapahtumakuvaus

8.1 Kielletty yhteistyö

60. Viraston esittämä tapahtumakuvaus perustuu asiassa saatuun näyttöön, joka muodostuu Kiantaman toimittamasta yrityslausunnosta, tiedoista ja todisteista sekä viraston hankkimasta suullisesta ja kirjallisesta selvityksestä.

---

⁹⁴ Kaskein Marjan tilinpäätökset tilikausilta 1.10.2012–30.9.2013, 1.10.2013–30.9.2014, 1.10.2014–30.9.2015, 1.10.2016–31.3.2017, 1.4.2017–31.3.2018, 1.4.2018–31.3.2019, 1.4.2019–31.3.2020, 1.4.2020–30.4.2021 ja 1.5.2021–30.4.2022.

⁹⁵ <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/yha-useampi-suomessa-poimittu-metsamarja-menee-vientiin-mehu-ja-hilloteollisuudelle-suomalainen-superruoka-metsamarjat-kiehtovat-nyt-kansainvalisilla-markkinoilla/8d7dd5b5-4851-4b84-802a-5174d0e3cdb6>, vierailtu 16.4.2026.

⁹⁶ Todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 2.

⁹⁷ Kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 0620035-3, Kaskein Marja Oy. Kaskein Marjalla ei ollut toimitusjohtajaa sen jälkeen, kun Polarican edustaja B luopui tehtävästä.

⁹⁸ Todiste 48 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 1 3.9.2024, s. 3; todiste 46 Polarican vastaus selvityspyyntöön 29.4.2024, s. 7; ja todiste 61 Kiantaman sähköposti Elintarviketeollisuusliiton edustajalle ja Polaricalle 18.12.2013, s. 1.

⁹⁹ Todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 16.

¹⁰⁰ Todiste 48 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 1 3.9.2024, s. 3; todiste 46 Polarican vastaus selvityspyyntöön 29.4.2024, s. 7. Kaskein Marja päätti vuonna 2013 alihankkijansa kutsumille poimijoille maksetun poimijahinnan, ks. todiste 48 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 1 3.9.2024, s. 22.

¹⁰¹ Todiste 71 Polarican sisäinen sähköpostiketju 9.8.2016, s. 1.

¹⁰² Todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 3–4.

¹⁰³ Todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 5 ja 13.

¹⁰⁴ Todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 13; Polarican vastuullisuusraportti 2023, s. 5, saatavilla https://www.polarica.com/hubfs/Polarica%20raportti/Polarica_sustainability_report_2023.pdf, vierailtu 16.4.2026.

61. Viraston selvitykset osoittavat, että Arctic, Kaskein Marja, Kiantama, Marja Bothnia ja Polarica sopivat ja/tai yhdenmukaistivat menettelytapansa kotimaisten luonnonvaraisten marjojen hankinta- ja tukkumyyntimarkkinoilla Suomessa. Yhtiöt yhteensovittivat luonnonvaraisten marjojen hankintahinnat sekä vaihtoivat tietoa pakastettujen luonnonvaraisten marjojen myyntihinnoista ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Kielletty yhteistyö alkoi viimeistään elokuussa 2013 ja jatkui keskeytyksettä vähintään syyskuuhun 2023 saakka.¹⁰⁵
62. Suurin osa yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta liittyi hankintahintoihin; yhtiöt jakoivat toisilleen yksityiskohtaista tietoa nykyisistä ja tulevista poimijahinnoista. Poimijahintojen lisäksi yhtiöt keskustelivat myyntihinnoista ja markkinatilanteesta, kotimaisesta sadosta ja poiminta-alueista sekä tarjonnan määrään vaikuttavista tekijöistä, kuten poimintapäivistä, yrityskohtaisista poimijamääristä, poimijoiden keräämistä marjamääristä ja varastotilanteista.
63. Yhtiöt toteuttivat kiellettyä yhteistyötä kahdenvälisellä yhteydenpidolla pääosin puhelinkeskusteluihin, tekstiviestein ja WhatsApp-pikaviestintäsovelluksen välityksellä. Keskusteluja käytiin kuitenkin enimmäkseen suullisesti puhelimessa.¹⁰⁶ Yhtiöt tiesivät, että kaupallisesti arkaluonteisten tietojen vaihtaminen kilpailijoiden kanssa on lainvastaista,¹⁰⁷ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**¹⁰⁸ Siitä huolimatta myös viestitse toteutetusta tietojenvaihdosta on runsaasti näyttöä.
64. Kiellettyyn yhteistyöhön osallistuivat kunkin yhtiön johtohenkilöt, jotka pääasiassa myös vastasivat marjojen hinnoittelusta hankinta- ja myyntimarkkinnalla.¹⁰⁹ Osassa yhtiöistä yhteydenpitoon osallistui myös muita henkilöitä. Yhteydenpitoon osallistuivat seuraavat henkilöt.
65. Arctic
- Arcticin edustaja A,¹¹⁰ osallisena yhteydenpidossa vuosina 2016–2023.

¹⁰⁵ Ks. jäljempänä luku 9.2 .

¹⁰⁶ Ks. jäljempänä kohta 74.

¹⁰⁷ Elintarviketeollisuusliiton edustaja muistutti marja-alalla toimivia yhtiöitä kilpailulainsäädännön noudattamisesta, ks. todiste 64 Elintarviketeollisuusliiton edustajan sähköposti 10.7.2014; ja todiste 65 Elintarviketeollisuusliiton edustajan sähköposti 25.7.2014, s. 1. Viestien vastaanottajina olivat mm. Kaskein Marjan edustaja A ja Kaskein Marjan työntekijä A, Polarican edustaja B, Marja Bothnian työntekijä B ja Marja Bothnian edustaja A sekä Kiantaman edustaja A.

¹⁰⁸ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

¹⁰⁹ Arctic: Todiste 18 Arcticin edustaja A:n kuuleminen 4.10.2023, s. 12 ja 18.

Kiantama: Todiste 28 Kiantaman edustaja A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023, s. 4; todiste 31 Kiantaman vastaus selvityspyyntöön 26.8.2024, s. 3, kohta 4.

Marja Bothnia: Todiste 33 Marja Bothnian edustaja A:n kuuleminen, osa 1 12.9.2023, s. 15–16 ja 22; todiste 34 Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023, s. 11; todiste 35 Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 3 12.9.2023, s. 4; todiste 37 Marja Bothnian vastaus selvityspyyntöön 26.8.2024, s. 2, kohta 4.

Kaskein Marja: Todiste 47 Polarican vastaus selvityspyyntöön 26.8.2024, s. 4.

Polarica: Todiste 47 Polarican vastaus selvityspyyntöön 26.8.2024, s. 3–4, kohta 3; todiste 50 Polarican vastaus selvityspyyntöön 17.2.2025, s. 4, kohdat 1.4–1.5, ja s. 6–8, kohta 8; todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 36–37 ja 51–52.

¹¹⁰ Kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 2187956-0, Arctic International Oy; kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 0891623-2, Ber-Ex Oy.

66. Kiantama
- Kiantaman edustaja A,¹¹¹ osallisena yhteydenpidossa koko rikkomusajan.
67. Marja Bothnia
- Marja Bothnian edustaja A,¹¹² osallisena yhteydenpidossa koko rikkomusajan.
  - Marja Bothnian työntekijä C,¹¹³ osallisena yhteydenpidossa vuonna 2013.
  - Marja Bothnian työntekijä B,¹¹⁴ osallisena yhteydenpidossa vuosina 2014–2020.
  - Marja Bothnian työntekijä A,¹¹⁵ osallisena yhteydenpidossa vuosina 2018–2023.
68. Kaskein Marja
- Kaskein Marjan edustaja A (yrityskaupan jälkeen Polarican edustaja A),¹¹⁶ osallisena yhteydenpidossa koko rikkomusajan.
  - Kaskein Marjan työntekijä A, osallisena yhteydenpidossa ainakin vuosina 2015–2016 ja 2018–2020.
  - Polarican edustaja B,¹¹⁷ osallisena yhteydenpidossa koko rikkomusajan.
69. Polarica
- Polarican edustaja B,¹¹⁸ osallisena yhteydenpidossa koko rikkomusajan.
  - Polarican edustaja C,¹¹⁹ osallisena yhteydenpidossa vuonna 2023.
  - Polarican edustaja A,¹²⁰ osallisena yhteydenpidossa koko rikkomusajan.

8.2 Yhteistyötä koskeva asiakirjanäyttö

70. Asiakirjanäyttöä yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta on runsaasti, minkä vuoksi virasto katsoo tarkoituksenmukaiseksi esittää sen kokonaisuudessaan erillisessä liitteessä 1. Näyttö osoittaa, että yhtiöillä oli säännöllistä ja toistuvaa

---

¹¹¹ Todiste 27 Kiantaman edustaja A:n kuuleminen, osa 1 12.9.2023, s. 2.

¹¹² Todiste 33 Marja Bothnian edustaja A:n kuuleminen, osa 1 12.9.2023, s. 1.

¹¹³ Todiste 38 Marja Bothnian vastaus selvityspyyntöön 17.2.2025, s. 2, kohta 4.

¹¹⁴ Todiste 38 Marja Bothnian vastaus selvityspyyntöön 17.2.2025, s. 2, kohta 5.

¹¹⁵ Todiste 38 Marja Bothnian vastaus selvityspyyntöön 17.2.2025, s. 2, kohta 3.

¹¹⁶ Kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 0620035-3, Kaskein Marja Oy; ja todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 2.

¹¹⁷ Kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 0620035-3, Kaskein Marja Oy.

¹¹⁸ Todiste 50 Polarican vastaus selvityspyyntöön 17.2.2025, s. 5, kohta 2; kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 2829147-9 Polarica Marjahankinta Oy. Vaikka Polarican edustaja B lopetti Polarica AB:n, Polarica Marjahankinnan ja Kaskein Marjan [REDACTED] lokakuussa 2022, hän jatkoi kuitenkin Polarica AB:n osakkeenomistajana rikkomusajanjakson loppuun asti, ks. Lapin Kansa 22.5.2024: "Polarican edustaja B myi osakkeensa, eikä ole enää Polarican pääomistaja", saatavilla <https://www.lapinkansa.fi>, vierailtu 16.4.2026. Polarican edustaja B toimi myös Polarica Marjan edustajana, ks. kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 2829148-7, Polarica Marja Oy.

¹¹⁹ Todiste 52 Uutinen Polarican verkkosivuilta 1.12.2022; kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 2829147-9 Polarica Marjahankinta Oy.

¹²⁰ Todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 2; kaupparekisteritiedot, Y-tunnus 2829147-9 Polarica Marjahankinta Oy. Ks. Polarican edustaja A:n roolista myös edellä kohta 68.

kaupallisesti arkaluonteisia aiheita koskenutta yhteydenpitoa vuosina 2013–2023.

71. Yhtiöiden välisessä yhteydenpidossa käsitellyt kaupallisesti arkaluonteiset aiheet on liitteessä 1 jaoteltu esitysteknisesti seitsemään aihekokonaisuuteen:
- 1) ● **Poimijahinnat:** Keskustelut, jotka koskivat yhtiöiden luonnonvaraisista marjoista maksamia poimijahintoja.
  - 2) Tarjonnan määrään vaikuttavat seikat
    - **Poimintapäivät:** Keskustelut, jotka koskivat poiminnan aloitus- ja lopetusajankohtia sekä sitä, missä vaiheessa satokautta poimijat siirtyivät mustikan poiminnasta puolukan poimintaan.
    - **Poimijamäärät:** Keskustelut, jotka koskivat yhtiöiden saamia poimijamääriä eli sitä, kuinka monta poimijaa ne kutsuivat Suomeen satokauden ajaksi.
    - **Poimijoiden keräämät marjamäärät:** Keskustelut, jotka koskivat kunkin yhtiön kutsumien poimijoiden keräämiä marjamääriä.
    - **Varastotilanne:** Keskustelut, jotka koskivat yhtiöiden varastotilanteita.
  - 3) ● **Myyntihinnat ja markkinatilanne:** Keskustelut, jotka koskivat luonnonvaraisten marjojen myyntihintoja, myyntimarkkinan tilannetta ja ulkomaalaista satoa.
  - 4) ● **Kotimainen sato ja poiminta-alueet:** Keskustelut, jotka koskivat kotimaisia poiminta-alueita ja niiden satotilannetta.
72. Asiakirjanäytössä on viitteitä kielletystä yhteistyöstä jo elokuuta 2013 edeltävältä ajalta.¹²¹ Rikkomusaikaa edeltävä näyttö tukee sitä viraston selvityksissä ilmi tullutta seikkaa, että kaupallisesti arkaluonteisia aiheita koskeva yhteydenpito oli luonnonmarja-alalla pitkäaikainen käytäntö, joka viimeistään elokuussa 2013 vakiintui osaksi yhtiöiden toimintatapoja.¹²²

¹²¹ Liite 1, **vuodet 2011–2012**, nro 1 ja todiste 9, kohta 1; nro 2 ja todiste 9, kohdat 2–5; nro 3 ja todiste 9, kohdat 6–7; nro 4 ja todiste 55; nro 5 ja todiste 9, kohdat 8–12; **vuosi 2013**, nro 1, todiste 9, kohdat 13–16, ja todiste 56; nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2.

¹²² Marja Bothnian edustaja A on kertonut tietojenvaihdon olleen alalla yleinen tapa, joka on jatkunut 30 vuoden ajan, ks. jäljempänä kohta 80 ja siinä viitattu todiste 33 Marja Bothnian edustaja A:n kuuleminen, osa 1 12.9.2023, s. 18. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:**

Todiste 53 Riitan Herkun sähköposti Polaricalle ja Kiantamalle 16.8.2006; todiste 54 Riitan Herkun sähköposti Polaricalle ja Kiantamalle 29.8.2006; liite 1, vuodet 2011–2012, nro 4 ja todiste 55 Kiantaman, Polarican ja Marja Bothnian ym. välinen sähköpostiketju 9.8.2012.

Polarica väittää, että kilpailurikkomusta tai osallisuutta siihen ei voitaisi perustaa rikkomusajan ulkopuoliseen näyttöön, ks. Polarican vastine, kohta 171. Väite on perusteeton. Oikeuskäytännön mukaan myös rikkomusjakson ulkopuolella toteen näytetyt osatekijät

73. Näyttö osoittaa, että yhtiöiden välillä käytiin rikkomusaikana lukuisia puhelinkeskusteluja. Virasto toimitti tarkastukset syksyllä 2023, jolloin useiden vuosien takaisia puhelutietoja ei ollut enää saatavilla. Yhtiöiden välisistä puhelinkeskusteluista kertovat kuitenkin lukuisat viestit, joissa vastaanottajalta tiedustellaan, voiko hänelle soittaa myöhemmin.¹²³ Lisäksi yhtiöiden välillä vaihdetut viestit olivat sanamuodoltaan usein hyvin lyhyitä, mikä viittaa siihen, että samoista aiheista oli keskusteltu aiemmin suullisesti puhelinkeskusteluissa.
74. Myös yhtiöiden edustajien mukaan yhtiöt vaihtoivat tietoa enimmäkseen suullisesti kahdenvälisissä puhelinkeskusteluissa.¹²⁴ Asiakirjanäyttö tukee yhtiöiden kertomusta, sillä se sisältää runsaasti todisteita yhtiöiden välillä suullisesti tapahtuneesta arkaluonteisia aiheita koskeneesta yhteydenpidosta.¹²⁵
75. Yhtiöiden edustajat ovat kertoneet tavanneensa toisiaan muun muassa messuilla ja toimialajärjestöjen järjestämissä kokouksissa.¹²⁶ Asiakirjanäyttö vahvistaa kertomukset, mutta osoittaa, että yhtiöt tapasivat toisiaan myös

voidaan ottaa huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen toteennäyttämässä, jos nämä osatekijät kuuluvat aihetodisteisiin, joihin kilpailusääntöjen rikkomisen toteennäyttämiseksi vedotaan. Objektivisen todisteen sisällön vahvistamiseksi voidaan siten vedota niin kilpailuvastaista käyttäytymistä edeltäviin kuin tällaisen käyttäytymisen jälkeisiin tosiseikkoihin. Ks. KHO:n päätös H2893/2021, s. 124, ja asia T-433/16, *Pometon v. komissio*, kohta 113 oikeuskäytäntöviittauksineen.

¹²³ Ks. todiste 3, kohdat 3, 5, 8–11 ja 13–15; todiste 4, kohdat 80, 100, 116, 130, 136, 250, 252, 253, 258, 396, 421 ja 425; todiste 7, kohdat 5, 7, 31 ja 35; todiste 8, kohdat 6 ja 14; todiste 9, kohdat 80, 85 ja 92. Lisäksi näyttö sisältää useita viestejä, joissa todetaan, ettei puhuminen onnistu "juuri nyt", ks. todiste 3, kohdat 1, 7 ja 12; todiste 4, kohdat 79 ja 120; todiste 7, kohta 8; todiste 9, kohdat 48, 78, 102 ja 103. Kaskein Marjan edustaja A on kertonut, että hän pystyi nappia painamalla lähettämään puhelimestaan "voinko soittaa myöhemmin" -viestin, kun hänelle tuli puhelu, johon hän ei pystynyt vastaamaan, ks. todiste 49 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 2 3.9.2024, s. 3.

¹²⁴ Ks. jäljempänä kohdat 77, 78, 80, 81, 83, 84 ja 86 (alaviite 150) sekä niissä viitatuksi todiste 23 Arcticin entisen edustaja A kuuleminen, osa 1 3.10.2024, s. 8 ja 10; todiste 33 Marja Bothnian edustaja A:n kuuleminen, osa 1 12.9.2023, s. 23; todiste 34 Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023, s. 6 ja 15; todiste 35 Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 3 12.9.2023, s. 6–7; todiste 48 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 1 3.9.2024, s. 16 ja 23; todiste 49 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 2 3.9.2024, s. 1–2, 6–7 ja 9. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

¹²⁵ Liite 1, **vuosi 2014**, nro 8 ja todiste 4, kohdat 41–48;

vuosi 2015, nro 3 ja todiste 69;

vuosi 2016, nro 4 ja todiste 9, kohdat 48 ja 53; nro 5 ja todiste 9, kohdat 49–52 ja 54–66;

vuosi 2017, nro 12 ja todiste 2, kohta 1;

vuosi 2018, nro 10 ja todiste 4, kohdat 64–77, ja todiste 7, kohdat 22–25; nro 11 ja todiste 9, kohdat 105–109; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121;

vuosi 2019, nro 2 ja todiste 4, kohta 95, todiste 7, kohdat 27–30, ja todiste 9, kohdat 124–127; nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112; nro 12 ja todiste 9, kohta 128 ja todiste 79; nro 14 ja todiste 4, kohdat 130, 132–135; nro 16 ja todiste 4, kohdat 136–145 ja 148, ja todisteet 80 ja 81; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 21 ja todiste 4, kohdat 181–183; nro 22 ja todiste 4, kohdat 184–200, ja todiste 83; nro 23 ja todiste 4, kohdat 201–209; nro 25 ja todiste 4, kohdat 216 ja 217; nro 27 ja todiste 4, kohdat 235–238; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244;

vuosi 2020, nro 16, todiste 4, kohdat 275–279, ja todiste 9, kohta 131; nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 21, todiste 7, kohta 35, ja todiste 88; nro 23 ja todiste 9, kohta 132; nro 24 ja todiste 4, kohdat 351–360 ja 362–385; nro 25, todiste 4, kohdat 358 ja 361, ja todiste 9, kohta 133; nro 27 ja todiste 4, kohdat 386–393; nro 29 ja todiste 4, kohdat 394–397; nro 30, todiste 9, kohta 134 ja todiste 4, kohdat 413–416; nro 31 ja todiste 4, kohdat 417–420;

vuosi 2021, nro 9, todiste 5, kohdat 3–6, todiste 9, kohdat 135–138, ja todiste 87;

vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8;

vuosi 2023, nro 3, todiste 2, s. 4, kohta 2, ja todiste 7, kohdat 43–47; nro 4, todiste 6, sivut 3–4 ja todiste 7, kohta 48; nro 9, todiste 2, s. 4, kohta 4, ja todiste 9, kohta 146; nro 11 ja todiste 8, kohdat 14–17; nro 12, todiste 2, s. 4, kohta 5, ja todiste 9, kohdat 147–153. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

¹²⁶ Todiste 18 Arcticin edustaja A:n kuuleminen 4.10.2023, s. 19; todiste 44 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023, s. 56–58, 60–61; todiste 35 Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 3 12.9.2023, s. 5–8.

kahdenvälisesti virallisten kokousten ja messujen ulkopuolella.¹²⁷ Joidenkin tapaamisten osalta asiakirjanäyttö osoittaa, että niiden aikana jaettiin kaupallisesti arkaluonteisia tietoja.¹²⁸ Vaikka virastolla ei ole näyttöä kaikissa kahdenvälisissä tapaamisissa käydyistä keskusteluista, yhtiöiden välinen pitkäaikainen ja toistuva arkaluonteisia aiheita koskenut yhteydenpito huomioiden voidaan päätellä, että ainakin osassa näitä tapaamisia jaettiin arkaluonteisia tietoja.

8.3 Yhtiöiden kertomukset yhteistyöstä

76. Tässä luvussa kuvataan, mitä yhtiöiden edustajat ovat kertoneet virastolle keskinäisestä yhteydenpidostaan.

Arctic

77. Arcticin edustaja A on kertonut vaihtaneensa vuosien 2017–2021 aikana puhelimitse Kaskein Marjan edustaja A:n ja Kaskein Marjan työntekijä A:n kanssa tietoa poimijahinnoista, poimijakiintiöistä, satotilanteesta, ostetun marjan määrästä ja poimijoiden "pärjäämisestä".¹²⁹ Lisäksi Arcticin edustaja A on kertonut keskustelleensa "toisten marjayritysten" kanssa mustikan poiminnan aloittamisajankohdasta ja puolukan poimintaan siirtymisestä sekä "kilpailijoiden" kanssa poimijakiintiöistä.¹³⁰
78. Vastaavasti Kaskein Marjan edustaja A on kertonut keskustelleensa vuosien 2013/2014–2021 aikana Arcticin edustaja A:n kanssa puhelimitse, sähköpostitse ja tekstiviestein poimijahinnoista, poimijamääristä sekä satotilanteeseen ja poimintaan liittyvistä asioista. Kaskein Marjan edustaja A:n mukaan hänen ja Arcticin edustaja A:n "yhteinen intressi on metsämarjat ja liiketoiminta niiden ympärillä, niin olisi hyvin kummallista, jos koskaan ei oltaisi puhuttu mitään mustikkasadosta, puolukkasadosta tai hillasadosta."¹³¹

79. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

¹²⁷ Liite 1, vuosi 2014, nro 1 ja todisteet 62 ja 63; vuosi 2017, nro 15 ja todiste 2, kohdat 2–5; vuosi 2018, nro 1 ja todiste 4, kohdat 51–53; nro 3 ja todiste 4, kohdat 54–62; nro 19 ja todiste 76; vuosi 2019, nro 1 ja todiste 4, kohta 91.

¹²⁸ Liite 1, vuosi 2014, nro 1 ja todisteet 62 ja 63; vuosi 2017, nro 15 ja todiste 2, kohdat 2–5.

¹²⁹ Todiste 23 Arcticin entisen edustajan A kuuleminen, osa 1 3.10.2024, s. 8 ja 10. Virasto katsoo poimijoiden pärjäämisen viittaavan siihen, saavuttavatko poimijat tuloillaan Schengen-viisumisäännösten mukaiseen minimiansiotason. Poimijoiden pärjääminen on siten yhteydessä poimijoiden poimimiin marjamääriin ja siihen, onko yrityksillä tarve nostaa poimijahintaa. Ks. edellä kohta 25.

¹³⁰ Todiste 23 Arcticin entisen edustajan A kuuleminen, osa 1 3.10.2024, s. 14–15 ja 18–19.

¹³¹ Todiste 49 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 2 3.9.2024, s. 6–7 ja 9.

132

Marja Bothnia

80. Marja Bothnian edustaja A ja Marja Bothnian työntekijä A ovat kertoneet yhtenevästi yhteydenpidostaan kilpailijayhtiöihin. Marja Bothnian edustaja A on kertonut vaihtavansa kilpailijoiden kanssa tietoa poimijahinnoista, satonäkymistä ja poimijamääristä. Marja Bothnian edustaja A:n mukaan kyseessä on yleinen tapa, joka on jatkunut "30 vuotta varmaan, niin kauan kun me ollaan tällä toimialalla oltu." Marja Bothnian edustaja A:n mukaan yhteyttä kilpailijoihin on pidetty soittamalla.¹³³
81. Marja Bothnian työntekijä A on kertonut marja-alalla toimivien yritysten tavoittelevan sitä, että kaikki yritykset maksaisivat poimijoille saman poimijahinnan.¹³⁴ Marja Bothnian työntekijä A:n mukaan yritykset sinänsä päättävät itse omat poimijahintansa, mutta vaihtavat sekä nykyisistä että tulevista poimijahinnoistaan avoimesti tietoa. Marja Bothnian työntekijä A on kertonut, että hänen lisäkseen yhtiöiden väliseen yhteydenpitoon on osallistunut Marja Bothniasta Marja Bothnian edustaja A. Myös Marja Bothnian työntekijä A:n mukaan yhteyttä on pidetty suullisesti puhelinkeskusteluihin ja kyseessä on ollut yleinen toimintatapa alalla; keskusteluja on käyty ympäri vuoden ja jokaisena satokautena niin pitkään kuin hän on ollut yrityksessä töissä.¹³⁵ Yhteydenpitoon ovat osallistuneet kaikki alalla toimineet yhtiöt, jotka kutsuvat marjanpoimijoita.¹³⁶
82. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

[SALASSA PIDETTÄVÄ:]

¹³³ Todiste 33 Marja Bothnian edustaja A:n kuuleminen, osa 1 12.9.2023, s. 18 ja 23.

¹³⁴ Todiste 34 Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023, s. 5. Marja Bothnia kyseenalaistaa, oliko viraston menettely Marja Bothnian työntekijä A:n kuulemisella Suomen perustuslain (731/1999) ja kiellain (423/2003) mukaista, sillä kuuleminen toteutettiin suomeksi, vaikka Marja Bothnian työntekijä A:n äidinkieli on ruotsi. Lisäksi yhtiö kiistää Marja Bothnian työntekijä A:n lausumien todistusvoiman ja vaatii kuulemisen rajaamista tai sivuuttamista todisteena siltä osin kuin kielikysymys on voinut vaikuttaa sisältöön, ks. Marja Bothnian vastine, kohdat 102–103. Virasto on Marja Bothnian tarkastusta valmistellessaan huolehtinut kielillain 23.1 §:n mukaisesti siitä, että tarkastustilanteessa edellytykset kielellisten oikeuksien toteuttamiseen ovat olleet asianmukaiset. Kaupparekisterissä yhtiön kieleksi on merkitty suomi. Virasto on ottanut etukäteen huomioon Marja Bothnian ruotsinkielisen toiminta-alueen ja varautunut ruotsin kielen käyttöön siten, että yksi tarkastusta suorittamaan määrätyistä viraston edustajista oli ruotsia äidinkielenään puhuva virkahenkilö. Marja Bothnian työntekijä A:n kuulemisen kieleksi valikoitui suomi tilanteen olosuhteiden sekä kuultavan hiljaisen hyväksynnän perusteella. Marja Bothnian edustaja A ja Marja Bothnian työntekijä A ovat kertoneet keskenään yhtenevästi, ks. kohdat 80 ja 81, sekä muun asiassa saadun näytön kanssa yhdenmukaisesti marja-alalla pitkään jatkuneesta yhteydenpidosta ja poimijahintatietojen vaihdosta. Mikään Marja Bothnian työntekijä A:n kertomassa ei viittaa siihen, että hän olisi ymmärtänyt kysymyksiä väärin tai ilmaissut itseään virheellisesti. Marja Bothnian työntekijä A:n lausumat eivät ole epäselviä eivätkä ristiriitaisia asiakirjanäytön tai Marja Bothnian edustaja A:n kertoman kanssa. Kuulemisessa läsnä ollut ruotsia äidinkielenään puhuva virkahenkilö tarjosi apua sanojen kääntämisessä, ja tälle avulle oli tarvetta kerran kuulemisen aikana, ks. todiste 34 Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023, s. 15. Vaikka katsottaisiinkin, että virasto ei olisi menettelysään turvannut kuultavan kielellisiä oikeuksia riittäväällä tavalla, virhettä ei edellä olosuhteista ja hiljaisesta hyväksynnästä sekä Marja Bothnian työntekijä A:n kertoman luotettavuudesta todetun perusteella voida pitää vakavana eikä asiassa merkityksellisenä. Jos asiassa järjestään suullinen käsittely, Marja Bothnian työntekijä A on mahdollista kutsua markkinaoikeuteen todistamaan ruotsin kielellä.

¹³⁵ Marja Bothnian työntekijä A aloitti työskentelyn Marja Bothniassa vuonna 2018, ks. edellä kohta 67.

¹³⁶ Todiste 34 Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023, s. 6–7 ja 15, ja todiste 35 Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 3 12.9.2023, s. 6–7.

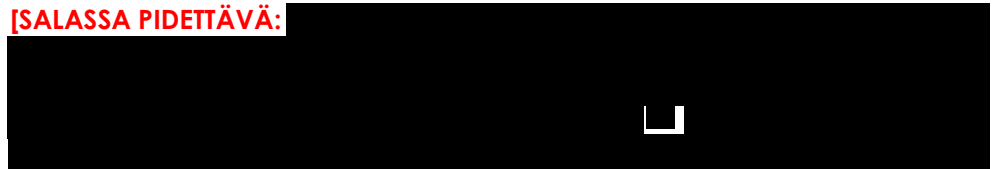
137

83. Kaskein Marjan edustaja A:n mukaan yhtiön toiminnanjohtajana toiminut Kaskein Marjan työntekijä A soitteli yhtiössä työskennellessään aktiivisesti Marja Bothnian työntekijä B:n ja Marja Bothnian edustaja A:n kanssa.¹³⁸ Lisäksi Kaskein Marjan edustaja A on kertonut, että Marja Bothnian edustaja A soitti hänelle itselleen "kerran vuodessa tai kaksi kertaa kaudessa", ja että keskustelut koskivat ainakin poimijamääriä.¹³⁹

Kaskein Marja

84. Kaskein Marjan edustaja A on kertonut, ettei hän suhtaudu muihin alalla toimiviin yrityksiin kilpailijoina vaan kollegoina.¹⁴⁰ Hän on kertonut kuulleensa poimijoilta usein väitteitä muiden yritysten maksamista poimijahinnoista ja tarkistaneensa nämä tiedot soittamalla suoraan kilpailijoille.¹⁴¹ Poimijamääriä koskevia keskusteluja Kaskein Marjan edustaja A on kertonut käyneensä Arcticin edustaja A:n, Kiantaman edustaja A:n ja Marja Bothnian edustaja A:n kanssa.¹⁴² Kiantaman edustaja A:n ja Arcticin edustaja A:n kanssa Kaskein Marjan edustaja A on kertonut keskustelleensa myös poimijahinnoista sekä satotilanteeseen ja poimintaan liittyvistä asioista.¹⁴³ Polarican edustaja B:n kanssa Kaskein Marjan edustaja A on kertonut keskustelleensa satotilanteesta ja poimijoista.¹⁴⁴ Lisäksi Kaskein Marjan edustaja A on kertonut Kaskein Marjan työntekijä A:n soitelleen aktiivisesti muille alalla toimiville yhtiöille.¹⁴⁵

85. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

137 [SALASSA PIDETTÄVÄ:]

¹³⁸ Todiste 48 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 1 3.9.2024, s. 23–24.

¹³⁹ Todiste 49 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 2 3.9.2024, s. 9.

¹⁴⁰ Todiste 48 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 1 3.9.2024, s. 14–15.

¹⁴¹ Todiste 48 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 1 3.9.2024, s. 16.

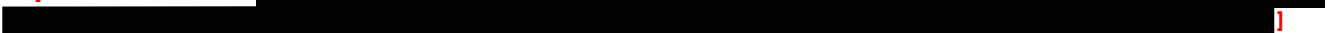
¹⁴² Todiste 48 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 1 3.9.2024, s. 14, ja todiste 49 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 2 3.9.2024, s. 9.

¹⁴³ Yhteydenpidosta Arcticin edustaja A:n kanssa ks. edellä kohta 78 ja siinä viitattu todiste 49 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 2 3.9.2024, s. 6–7 ja 9. Yhteydenpidosta Kiantaman edustaja A:n kanssa ks. todiste 48 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 1 3.9.2024, s. 14–16.

¹⁴⁴ Todiste 49 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 2 3.9.2024, s. 1–2.

¹⁴⁵ Todiste 48 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 1 3.9.2024, s. 8 ja 23; todiste 49 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 2 3.9.2024, s. 2. Ks. myös edellä kohta 83 ja siinä viitattu todiste 48 Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 1 3.9.2024, s. 23–24, jossa Polarican edustaja A kertoo Kaskein Marjan työntekijä A:n pitäneen aktiivisesti yhteyttä Marja Bothnian työntekijä B:hen ja Marja Bothnian edustaja A:han.

146 [SALASSA PIDETTÄVÄ:]

[REDACTED] Arcticin edustaja A on kertonut vaihtaneensa tietoa arkaluonteisista aiheista Kaskein Marjan edustaja A:n ja Kaskein Marjan työntekijä A:n kanssa.¹⁴⁸

Polarica

86. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:** [REDACTED]
[REDACTED] Kaskein Marjan edustaja A on kertonut keskustelleensa Polarican edustaja B:n kanssa satotilanteesta ja poimijoista ennen kuin Kaskein Marjasta tuli Polarica AB:n tytäryhtiö.¹⁵⁰

9 Oikeudellinen arvio

9.1 Sovellettava lainsäädäntö

9.1.1 Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan

87. Kilpailulain 3 §:n mukaan kilpailunrajoituksen ollessa omiaan vaikuttamaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden väliseen kauppaan sovelletaan myös SEUT 101 ja 102 artiklojen säännöksiä.
88. Unionin oikeuskäytännössä kauppavaikutuksen täyttymisen on katsottu edellyttävän, että menettelytapa antaa objektiivisten seikkojen perusteella riittävästi aiheita epäillä, että sillä saattaa olla tosiasiallisia tai mahdollisia suoria tai välillisiä vaikutuksia jäsenvaltioiden välisen kaupan rakenteeseen.¹⁵¹ Tämä arvio tulee perustaa useisiin tekijöihin, joita ovat esimerkiksi kilpailunrajoituksen luonne, sen vaikutusalaan kuuluvien tuotteiden luonne ja asianomaisten yritysten asema ja merkitys.¹⁵² Lisäksi vaikutuksen on oltava tuntuva.¹⁵³

¹⁴⁷ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:** [REDACTED]

¹⁴⁸ Ks. edellä kohta 77 ja siinä viitattu todiste 23 Arcticin entisen edustajan A kuuleminen, osa 1 3.10.2024, s. 8 ja 10.

¹⁴⁹ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:** [REDACTED]

¹⁵⁰ Todiste 49 Polarican edustaja A:n / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 2 3.9.2024, s. 1–2. Kaskein Marjan edustaja A:n mukaan yhteydenpito Polarican edustaja B:n kanssa tapahtui puhelimitse, tekstiviesteillä ja sähköpostitse.

¹⁵¹ Komission tiedonanto EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa tarkoitettua kauppaan kohdistuvan vaikutuksen käsitettä koskevista suuntaviivoista (jäljempänä "komission suuntaviivat kauppavaikutuksen käsitteestä"), EYVL 2004 C 101, s. 81–96, kohta 23 oikeuskäytäntöviittauksineen. Oikeuskäytännöstä ks. esim. yhdistetyt asiat T-25/95 ym. *Cimenteries CBR v. komissio*, kohta 3930.

¹⁵² Komission suuntaviivat kauppavaikutuksen käsitteestä, kohta 28.

¹⁵³ Komission suuntaviivat kauppavaikutuksen käsitteestä, kohta 44.

89. Yritysten välinen yhteisjärjestely, joka ulottuu yhden jäsenvaltion koko alueelle, on jo luonteeltaan sellainen, että se lujittaa kansallisten markkinoiden eristämistä ja haittaa näin perustamissopimuksessa tavoiteltua taloudellista vuorovaikutusta.¹⁵⁴
90. Esillä olevassa asiassa on kyse koko Suomen kattavasta kilpailunrajoituksesta, johon osallistui viisi markkina-asetmaltaan merkittävää toimijaa luonnonvaraisten marjojen hankinta- ja tukkumyyntimarkkinalla Suomessa. Arcticin, Kaskein Marjan, Kiantaman, Marja Bothnian ja Polarican yhteenlaskettu markkinaosuus luonnonvaraisten marjojen hankintamarkkinalla Suomessa oli vuosina 2018–2022 keskimäärin noin 97 prosenttia ja vuonna 2023 noin 80 prosenttia. Luonnonvaraisten marjojen tukkumyyntimarkkinalla Suomessa yhtiöiden yhteenlaskettu markkinaosuus oli vuosina 2019–2022 keskimäärin noin 72 prosenttia ja vuonna 2023 noin 78 prosenttia.¹⁵⁵ Edellä todettu huomioiden yhtiöiden kilpailunvastainen menettely oli omiaan vaikuttamaan tuntuvasti jäsenvaltioiden välisen kaupan rakenteeseen. Täten asiassa tulee soveltaa rinnakkain sekä kansallista kilpailulainsäädäntöä että SEUT 101 artiklaa.

9.1.2 Kilpailulain 5 ja 6 § ja SEUT 101 artikla

91. Kilpailulain 5 §:n mukaan elinkeinonharjoittajien väliset sopimukset, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätökset sekä elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena on merkittävästi estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua tai joista seuraa, että kilpailu merkittävästi estyy, rajoittuu tai vääristyy, ovat kiellettyjä.
92. Kiellettyjä ovat erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja menettelytavat:
- 1) joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja;
  - 2) joilla rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa, markkinoita, teknistä kehitystä taikka investointeja;
  - 3) joilla jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä;
  - 4) joiden mukaan eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin sovelletaan erilaisia ehtoja siten, että kauppakumppanit asetetaan epäedulliseen kilpailuasemaan; tai
  - 5) joiden mukaan sopimuksen syntymisen edellytykseksi asetetaan se, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppataivan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.
93. Kilpailulain 5 §:ssä on siten kielletty etenkin sellaiset kahden tai useamman kilpailijan väliset sopimukset, yhdenmukaistetut menettelytavat sekä elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätökset, joiden tarkoituksena on yhteensovittaa elinkeinonharjoittajien kilpailukäyttäytymistä markkinoilla tai vaikuttaa merkityksellisiin kilpailutekijöihin. Tällaisista kilpailijoiden välisistä

---

¹⁵⁴ Asia C-309/99 *Wouters*, kohta 95; ja asia C-172/14 *ING Pensii*, kohta 49. Ks. myös komission suuntaviivat kauppavaikutuksen käsitteestä, kohdat 77–82.

¹⁵⁵ Ks. edellä kohdat 23 ja 33.

rajoituksista vakavimpina pidetään rajoituksia, joilla vahvistetaan osto- tai myyntihintoja, rajoitetaan tuotantoa tai myyntiä, taikka jaetaan markkinoita, asiakkaita tai hankintalähteitä. Kun kyseessä on vakava kilpailunrajoitus, kilpailijoiden välisen yhteistyön katsotaan kilpailulain 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla merkittävästi estävän, rajoittavan tai vääristävän kilpailua.¹⁵⁶

94. Kilpailulain 5 § on yhdenmukainen SEUT 101 artiklan 1 kohdan kanssa, ja kansallista lainsäädäntöä tulee tulkita kyseistä artiklaa koskevan Euroopan unionin tuomioistuinten oikeuskäytännön mukaisesti.¹⁵⁷
95. Kilpailulain 6 § on yhdenmukainen SEUT 101 artiklan 3 kohdan kanssa. Kilpailulain 6 §:n mukaan kilpailulain 5 §:ssä säädetty kielto ei kuitenkaan koske sellaista elinkeinonharjoittajien välistä sopimusta, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän päätöstä tai elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistettua menettelytapaa tai sellaista sopimusten, päätösten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmää, joka:
- 1) osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä;
  - 2) jättää kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä;
  - 3) ei aseta asianomaisille elinkeinonharjoittajille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi; ja
  - 4) ei anna näille elinkeinonharjoittajille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia hyödykkeitä.
96. Poikkeussäännöksen edellytykset ovat kumulatiivisia eli niiden kaikkien on täyttyvä samanaikaisesti, jotta poikkeussääntöä voitaisiin soveltaa.¹⁵⁸
97. Esillä olevassa asiassa on kyse vakavasta rikkomuksesta, jonka tarkoituksena oli rajoittaa kilpailua.¹⁵⁹ On epätodennäköistä, että kyseinen kilpailunrajoitus täyttäisi kilpailulain 6 §:n edellytykset.¹⁶⁰ Todistustaakka kilpailulain 6 §:n soveltamisesta on siihen vetoavalla elinkeinonharjoittajalla.¹⁶¹

9.2 Sopimus ja yhdenmukaistettu menettelytapa

9.2.1 Arvioinnin lähtökohdat

98. Kilpailulain 5 §:ssä kielletään elinkeinonharjoittajien väliset sopimukset, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätökset sekä elinkeinonharjoittajien

---

¹⁵⁶ Kilpailulain esitöissä viitataan tältä osin kilpailunrajoituslakiin, ks. HE 11/2004 vp, s. 32. Ks. myös asia C-286/13 P *Dole Food ja Dole Fresh Food Europe v. komissio*, kohdat 113–115; ja asia C-172/14 *ING Pensii*, kohdat 31 ja 32.

¹⁵⁷ HE 11/2004 vp, s. 31.

¹⁵⁸ Esim. asia T-86/95 *Compagnie Générale Maritime ym. v. komissio*, kohta 349. Ks. myös yhdistetyt asiat T-185/00 ym. *M6 ym. v. komissio*, kohta 86; asia T-17/93 *Matra Hachette v. komissio*, kohdat 85 ja 104; ja komission suuntaviivat perustamissopimuksen 81 (nykyisin 101) artiklan 3 kohdan soveltamisesta, EUVL 27.4.2004, C 101/97, kohta 42.

¹⁵⁹ Ks. jäljempänä luku 9.4.

¹⁶⁰ Komission suuntaviivat perustamissopimuksen 81 (nykyisin 101) artiklan 3 kohdan soveltamisesta, EUVL 27.4.2004, C 101/97, kohta 46.

¹⁶¹ HE 11/2004 vp, s. 33.

yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena tai seurauksena on kilpailun rajoittuminen.

99. Sopimuksen, yhdenmukaistetun menettelytavan ja/tai yhteenliittymän päätöksen arvioinnin lähtökohtana on, että kaikkien taloudellisten toimijoiden on määrättävä itsenäisesti kaupallisesta toiminnastaan markkinoilla.¹⁶² Kaikenlainen yhteensovittaminen, jolla korvataan tietoisesti kilpailun riskit elinkeinonharjoittajien välisellä käytännön yhteistyöllä, on oikeuskäytännössä todetusti lähtökohtaisesti kielletty.¹⁶³
100. Vaikka itsenäisyyttä koskeva edellytys ei poista elinkeinonharjoittajalta oikeutta sopeutua järkevästi kilpailijoidensa nykyiseen tai odotettavaan markkinakäyttäytymiseen, se estää ehdottomasti kaikki kilpailijoiden väliset suorat tai välilliset yhteydenpidot, joiden tarkoituksena tai seurauksena on joko vaikuttaa todellisen tai potentiaalisen kilpailijan käyttäytymiseen markkinoilla tai paljastaa tällaiselle kilpailijalle yrityksen omaa markkinakäyttäytymistä koskevat päätökset tai aiheet, kun yhteydenpidon tarkoituksena tai seurauksena on sellaisten kilpailuolosuhteiden syntyminen, jotka eivät vastaa kyseisten markkinoiden tavanomaisia olosuhteita.¹⁶⁴ Elinkeinonharjoittajien on myös yleisemmin oltava edelleen epätietoisia muiden osallistujien tulevasta käyttäytymisestä markkinoilla. Kilpailun toiminnalle on haitallista, mikäli kilpailijoiden kesken poistetaan markkinoiden toimintaan liittyvä epävarmuus vaihtamalla luottamuksellisia ja strategisia tietoja.¹⁶⁵
101. Kilpailulain 5 §:ssä tarkoitetun elinkeinonharjoittajien välisen sopimuksen käsite on laaja. Sen tunnusmerkistön täyttymiseen riittää, että kyseessä olevat elinkeinonharjoittajat ovat ilmaisseet tahtonsa toimia markkinoilla tietyllä tavalla. Yhteisymmärryksen ilmaisun muodolla ei ole merkitystä, kunhan ilmaisu vastaa sopimuspuolten tahtoa.¹⁶⁶
102. Yhdenmukaistetulla menettelytavalla tarkoitetaan elinkeinonharjoittajien välistä yhteistoiminnan muotoa, jolla korvataan tietoisesti kilpailun riskit elinkeinonharjoittajien välisellä käytännön yhteistyöllä ilman, että tehtäisiin varsinaista sopimusta.¹⁶⁷
103. Yhdenmukaistetun menettelytavan käsite edellyttää vastavuoroisten yhteyksien olemassaoloa ja niitä seuraavaa markkinakäyttäytymistä sekä näiden kahden seikan välistä syy-yhteyttä.¹⁶⁸ Vastavuoroisuusedellytys täyttyy silloin, kun kilpailija pyytää toista ilmaisemaan itselleen omat suunnitelmansa tai tulevan toimintansa markkinoilla tai ainakin hyväksyy tällaisen ilmaisemisen.¹⁶⁹ Mikäli yhdenmukaistettuun menettelytapaan osallistunut elinkeinonharjoittaja toimii edelleen markkinoilla, jota menettelytapa koskee, oletetaan sen ottaneen toiminnassaan huomioon kyseiset kilpailijoidensa kanssa vaihdetut

¹⁶² Yhdistetyt asiat T-202/98 ym. *Tate & Lyle ym. v. komissio*, kohta 55.

¹⁶³ Asia C-209/07 *Beef Industry Development ja Barry Brothers*, kohta 34.

¹⁶⁴ Asia C-74/14 *Eturas ym.*, kohta 27 oikeuskäytäntöviittauksineen.

¹⁶⁵ Asia C-298/22 *Banco BPN v. BIC Português ym.*, kohdat 54 ja 61–62.

¹⁶⁶ Yhdistetyt asiat C-2/01 P ym. *BAI ja komissio v. Bayer*, kohta 97; ja asia C-194/14 P *AC-Treuhand v. komissio*, kohta 28.

¹⁶⁷ Asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohta 26.

¹⁶⁸ Yhdistetyt asiat T-25/95 ym. *Cimenteries CBR ym. v. komissio*, kohta 1849; ja asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohta 51.

¹⁶⁹ Yhdistetyt asiat T-25/95 ym. *Cimenteries CBR ym. v. komissio*, kohta 1849.

tiedot tai yhden osapuolen yksipuolisesti paljastamat tiedot. Näin ollen yhdenmukaistettu menettelytapaan osallistuneen elinkeinonharjoittajan toimiessa edelleen markkinoilla elinkeinonharjoittajien välisen yhteydenpidon ja elinkeinonharjoittajan tulevan käyttäytymisen välillä on syy-yhteys.¹⁷⁰

104. Yhdenmukaistettu menettelytapa voi perustua yhteen ainoaan yhteydenottoon. Yksikin yhteydenotto saattaa riittää elinkeinonharjoittajien kilpailunvastaisen tavoitteen toteutumiseen etenkin, jos kyse on yksittäisestä ja kertaluonteisesta markkinakäyttäytymisen yhdenmukaistamisesta yhden kilpailutekijän osalta.¹⁷¹ Olettama yhteydenpidon ja markkinakäyttäytymisen välisestä syy-yhteydestä kuitenkin vahvistuu, mikäli elinkeinonharjoittajat yhdenmukaistavat käyttäytymistään säännöllisellä tavalla pitkän ajanjakson kuluessa.¹⁷²
105. Oikeuskäytännössä on erotettu toisistaan yhtäältä kilpailijat, jotka keräävät tietoa itsenäisesti tai keskustelevat tulevasta hinnoittelusta asiakkaiden tai kolmansien osapuolten kanssa, ja toisaalta kilpailijat, jotka keskustelevat hinnoittelutekijöistä ja hintakehityksestä muiden kilpailijoiden kanssa ennen omien hintojensa määrittämistä. Jälkimmäinen menettelytapa on ristiriidassa edellä mainitun itsenäisyysvaatimuksen kanssa.¹⁷³
106. Yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi on katsottu muun muassa kilpailevien yritysten osallistuminen keskusteluihin toimivan kilpailun kannalta keskeisistä asioista, kuten hinnoista.¹⁷⁴ Kilpailijoiden välillä tapahtuva tietojenvaihto voi olla kilpailusääntöjen vastaista, jos se alentaa kyseessä olevien markkinoiden toimintaan liittyvän epävarmuuden astetta tai poistaa tämän epävarmuuden kokonaan ja tämän vuoksi rajoittaa yritysten välistä kilpailua.¹⁷⁵ Tietojenvaihdon ei tarvitse koskea kaikkia muuttujia, joiden perusteella kilpailu markkinoilla muodostuu, tai hintatietojen osalta kaikkia sovelletun lopullisen hinnan osatekijöitä. Riittää, että tietojenvaihto koskee yhtä näistä muuttujista.¹⁷⁶ Ei myöskään ole välttämätöntä, että tietojenvaihdon ja kuluttajahinnan välillä olisi välitön yhteys.¹⁷⁷ Unionin oikeuskäytännössä kilpailunvastaiseksi on katsottu muun muassa sellaisten tietojen vaihto, jotka olivat ratkaisevia tekijöitä vahvistettaessa loppukuluttajan maksettavaksi tulevaa hintaa.¹⁷⁸

---

¹⁷⁰ Asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohta 53; ja asia C-74/14 *Eturas ym.*, kohta 33.

¹⁷¹ Asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohdat 58–60.

¹⁷² Asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohdat 51 ja 58.

¹⁷³ Asia T-105/17 *HSBC Holdings ym. v. komissio*, kohta 144; ja asia T-588/08 *Dole Food ja Dole Germany v. komissio*, kohdat 291 ja 292.

¹⁷⁴ Esim. asia T-7/89 *Hercules Chemicals v. komissio*, kohta 259; ja asia T-1/89 *Rhône-Poulenc v. komissio*, kohta 122. Ks. myös komission tiedonanto, Suuntaviivat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan soveltamiselle horisontaalisiin yhteistyösopimuksiin, 2023/C 259/01, 21.7.2023 (jäljempänä "komission horisontaaliset suuntaviivat"), kohta 384.

¹⁷⁵ Asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohta 35; asia C-298/22 *Banco BPN v. BIC Português ym.*, kohdat 51 ja 61–62; asia C-286/13 P *Dole Food Company Inc. ym. v. komissio*, kohta 121; ja asia C-883/19 P *HSBC Holdings ym. v. komissio*, kohta 115. Ks. myös komission horisontaaliset suuntaviivat, kohta 384.

¹⁷⁶ Asia C-298/22 *Banco BPN v. BIC Português ym.*, kohta 89 oikeuskäytäntöviittauksineen.

¹⁷⁷ Kilpailulain 5 §:n 2 momentin 1 alakohdasta sekä SEUT 101 artiklan 1 kohdan a alakohdasta käy ilmi, että yhdenmukaistettu menettelytapa voi olla tarkoitukseltaan kilpailunvastainen, jos sillä "suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja". Ks. myös asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohta 36; asia 286/13 P *Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe v. komissio*, kohdat 123–125; ja asia C-883/19 P *HSBC Holdings ym. v. komissio*, kohdat 120–121.

¹⁷⁸ Asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohdat 37–39.

107. Oikeuskäytännössä on katsottu kielletyksi kilpailijoiden välinen tietojenvaihto, joka on koskenut muun muassa yritysten
- nykyistä hinnoittelua, tulevia hinnoitteluaikeita tai hintoja määrittäviä tekijöitä,¹⁷⁹
  - nykyisiä ja tulevia hankintahintoja,¹⁸⁰
  - ostoaikomuksia, odotettuja ostomääriä ja varastotilanteita,¹⁸¹
  - nykyistä ja tulevaa tuotantokapasiteettia,¹⁸²
  - nykyistä ja tulevaa kaupallista strategiaa,¹⁸³
  - nykyiseen ja tulevaan kysyntään liittyviä ennusteita,¹⁸⁴ ja
  - tuleviin myyntimääriin liittyviä ennusteita.¹⁸⁵
108. Tässä esityksessä kaupallisesti arkaluonteisilla tiedoilla viitataan luottamuksellisiin ja strategiaisiin tietoihin.¹⁸⁶ Kilpailijoiden vaihtamat tiedot ovat luottamuksellisia, jos ne eivät ole kaikkien kyseisillä markkinoilla toimivien talouden toimijoiden tiedossa. Strategisilla tiedoilla tarkoitetaan tietoja, jotka voivat – mahdollisesti yhdessä muiden jo osallistujien hallussa olevien tietojen kanssa – paljastaa strategian, jota joku tietojenvaihtoon osallistuvista aikoo soveltaa yhden tai useamman kilpailun kannalta olennaisen muuttujan osalta.¹⁸⁷
109. Ajankohtaisia tai vanhoja tosiseikkoja koskevia tietoja on pidettävä strategisina, jos tietojenvaihtoon osallistuva yritys voi erityisesti kyseessä olevien tavaroiden tai palvelujen luonteen, markkinoiden toimintaan liittyvien tosiasiallisten olosuhteiden, kustannusrakenteen tai tietojenvaihtoon osallistuvien yritysten tuotanto- ja johtamismenetelmien vuoksi päätellä niistä riittävän täsmällisesti muiden tähän tietojenvaihtoon osallistuvien yritysten tulevan käyttäytymisen tai niiden reaktiot mahdolliseen strategiseen liikkeeseen markkinoilla.¹⁸⁸
110. Julkisista lähteistä saatavilla olevat tiedot ovat julkisia. Tiedot eivät ole julkisia, jos niiden keräämisestä aiheutuvat kustannukset estävät muita yrityksiä ja asiakkaita keräämästä tietoja. Se, että tiedot voi olla mahdollista hankkia markkinoilta, esimerkiksi keräämällä ne asiakkailta, ei välttämättä merkitse sitä, että tiedot olisivat helposti kilpailijoiden saatavilla olevia markkinatietoja. Oikeuskäytännössä on annettu merkitystä sille, että kielletyn yhteydenpidon

---

¹⁷⁹ Asia T-758/14 RENV Infineon Technologies v. komissio, kohta 96; ja asia T-762/14 Philips ja Philips France v. komissio, kohdat 134–136; ja asia C-298/22 Banco BPN v. BIC Português ym., kohta 64.

¹⁸⁰ Asia T-240/17 *Campine ja Campine Recycling v. komissio*, kohdat 296–298 ja 305. Asiassa tuomioistuin katsoi, että nykyiset ja tulevat hankintahinnat sekä odotetut ostomäärät olivat kaupallisesti erittäin sensitiivisiä tietoja. Tällaisia tietoja koskevalla tietojenvaihdolla pyrittiin poistamaan tai vähentämään epävarmuutta yritysten käyttäytymisestä, mutta myös mahdollistamaan yhtiöiden välinen yhteisymmärrys hankintahinnoista sekä tavarantoimittajien neuvotteluvoiman vähentäminen.

¹⁸¹ Asia T-240/17 *Campine ja Campine Recycling v. komissio*, kohdat 296–298 ja 305.

¹⁸² Asia T-758/14 RENV Infineon Technologies v. komissio, kohdat 85 ja 96; ja asia T-762/14 Philips ja Philips France v. komissio, kohta 104.

¹⁸³ Asia T-758/14 RENV Infineon Technologies v. komissio, kohdat 70 ja 98.

¹⁸⁴ Asia T-84/13 Samsung SDI ym. v. komissio, kohta 51.

¹⁸⁵ Asia T-758/14 RENV Infineon Technologies v. komissio, kohta 96.

¹⁸⁶ Kaupallisesti arkaluonteiset tiedot jäljempänä myös "arkaluonteiset tiedot". Ks. myös komission horisontaalisissa suuntaviivoissa käytetystä terminologiasta suuntaviivojen kohta 384.

¹⁸⁷ Asia C-298/22 *Banco BPN v. BIC Português ym.*, kohdat 62–63 oikeuskäytäntöviittauksineen, ja asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohta 43.

¹⁸⁸ Asia C-298/22 *Banco BPN v. BIC Português ym.*, kohta 65.

avulla osapuolet voivat saada tiedot haltuunsa yksinkertaisemmin, nopeammin ja suuremmin kuin markkinoiden kautta.¹⁸⁹

111. Vaikka tietoja olisi helposti saatavilla (esimerkiksi sääntelyviranomaisten julkaisemat tiedot), kilpailijoiden välinen tämän lisäksi tuleva tietojenvaihto voi vähentää entisestään strategista epävarmuutta markkinoilla. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun tietoja vaihdetaan vähemmän koonnetussa eli yksityiskohteisemmassa muodossa tai tietoja vaihdetaan useammin kuin ne asetetaan julkisesti saataville, tai kun tietoihin liitetään huomautuksia, jotka voivat kertoa kilpailijoille halutusta yhteisestä toimesta.¹⁹⁰
112. Vaihdettujen tietojen mahdollinen virheellisyys tai harhaanjohtavuus ei itsensä poista riskiä siitä, että tiedot voivat vaikuttaa kilpailijoiden käyttäytymiseen markkinoilla.¹⁹¹
113. Elinkeinonharjoittajien toimintaa ei kilpailulain 5 §:ää sovellettaessa ole tarpeen määrittellä nimenomaisesti joko sopimukseksi tai yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi.¹⁹² Vaikka kilpailulain 5 §:ssä erotetaan yhdenmukaistetun menettelytavan, sopimuksen ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätöksen käsitteet, tarkoituksena on se, että lainkohdan kielto kattaa kaiken elinkeinonharjoittajien välisen kilpailunvastaisen yhteistoiminnan ja yhteistyön eri muodot. Tarkoituksena on lisäksi estää se, että elinkeinonharjoittajat voivat välttyä kilpailusääntöjen soveltamiselta pelkästään yhteensovittamisen muodon perusteella.¹⁹³ Sopimuksen ja yhdenmukaistetun menettelytavan käsitteet kattavat subjektiiviselta kannalta samankaltaisia salaisen yhteistyön muotoja, jotka eroavat toisistaan ainoastaan voimakkuutensa ja ilmenemis-
muotojensa osalta. Tästä seuraa, että kutakin menettelytapaa ei ole tarpeen luonnehtia sopimukseksi tai yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi, vaan toisia näistä menettelytavoista voidaan luonnehtia "sopimukseksi" ja toisia "yhdenmukaistetuiksi menettelytavoiksi".¹⁹⁴ Arvioinnissa ei siten ole keskeistä yksittäisen menettelyn oikeudellinen luonnehdinta vaan se, onko menettelyllä vaikutettu siihen osallisten elinkeinonharjoittajien päätöksenteon itsenäisyyteen ja/tai ovatko ne korvanneet itsenäisen päätöksenteon yhteistyöllä.¹⁹⁵

9.2.2 Arviointi tässä tapauksessa

9.2.2.1 Yhtiöiden välinen sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa

114. Arctic, Kaskein Marja, Kiantama, Marja Bothnia ja Polarica saavuttivat sopimuksen ja/tai yhdenmukaistivat menettelytapansa yhteensovittamalla luonnonvaraisten marjojen hankintahinnat sekä vaihtamalla kaupallisesti arkaluonteista tietoa pakastettujen luonnonvaraisten marjojen myyntihinnoista ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Menettely muodostui yhtiöiden kahdenvälisestä

¹⁸⁹ Yhdistetyt asiat T-202/98 ym. *Tate & Lyle ym. v. komissio*, kohta 60. Ks. myös komission horisontaaliset suuntaviivat, alaviite 251.

¹⁹⁰ Komission horisontaaliset suuntaviivat, kohta 389.

¹⁹¹ Asia T-762/14 *Philips ja Philips France v. komissio*, kohta 91. Ks. myös komission horisontaaliset suuntaviivat, kohta 385.

¹⁹² Asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohdat 23–24. Ks. myös asia C-49/92 P *komissio v. Anic Partecipazioni*, kohdat 131–132.

¹⁹³ Asia C-382/12 P *MasterCard ym. v. komissio*, kohdat 62–63.

¹⁹⁴ Asia C-49/92 P *komissio v. Anic Partecipazioni*, kohdat 131–132.

¹⁹⁵ Komission päätös 23.4.1986 asiassa IV/31.149 *Polypropeeni*, kohta 87, ja asia C-209/07 *Beef Industry Development ja Barry Brothers*, kohta 34.

yhteydenpidosta, jonka aikana ne jakoivat toisilleen tietoa poimijoille maksetuista nykyisistä ja tulevista poimijahinnoista, tarjonnan määrään vaikuttavista seikoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta sekä kotimaisesta sadosta. Kahdenvälisissä yhteydenpidoissa yhtiöt välittivät toisilleen omaa liiketoimintaansa koskevien tietojen lisäksi myös muita menettelyyn osallistuneita yhtiöitä koskevia arkaluonteisia tietoja.

115. Poimijahintoja koskevien tietojen vaihtaminen oli yhtiöille keino yhteensovittaa poimijahintansa. Toisinaan osa yhtiöistä nimenomaisesti sopi siitä, että ne asettaisivat saman poimijahinnan.¹⁹⁶ Poimijahintaa, tarjonnan määrään vaikuttavia seikkoja, myyntihintoja ja markkinatilannetta sekä kotimaista satoa koskevia tietoja jakamalla yhtiöt korvasivat myyntimarkkinaa koskevan itenäisen päätöksentekonsa välisellään käytännön yhteistyöllä.
116. Tässä luvussa kuvataan ensin, miten Kaskein Marja, Kiantama, Marja Bothnia ja Polarica muodostivat viimeistään elokuussa 2013 välilleen sopimuksen ja/tai yhdenmukaistivat menettelytapansa.¹⁹⁷ Tämän jälkeen tarkastellaan yhtiöiden välisen yhteydenpidon tyypillisiä piirteitä vuosina 2013–2023. Kolmanneksi analysoidaan tarkemmin yhteydenpidon sisältöä, eli siinä käsitellyjä aiheita ja vaihdettujen tietojen luonnetta ja merkitystä yhtiöille. Luvun lopussa esitetään johtopäätökset.
117. Edellä luvussa 8 ja liitteessä 1 kuvattu näyttö osoittaa, että yhtiöiden välinen yhteydenpito oli toistuvaa, noudatti johdonmukaista kaavaa ja jatkui säännönmukaisena pitkään: vähintään elokuusta 2013 ainakin syksyyn 2023 saakka. Yhteydenpidosta on runsaasti näyttöä, joka on tarkoituksenmukaista esittää kokonaisuudessaan liitteessä 1. Tässä luvussa tarkastellaan näytöstä valittuja esimerkkejä, jotka havainnollistavat kulloinkin arvioitavana olevaa seikkaa. Näytön kokonaisvaltaisessa arvioinnissa tulee kuitenkin esimerkkien ohella ottaa huomioon kaikki liitteestä 1 ja todisteista ilmenevä näyttö.

Yhtiöt saavuttivat sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan viimeistään elokuussa 2013

118. Näytössä on viitteitä yhtiöiden välisestä tietojenvaihdosta jo ennen elokuuta 2013,¹⁹⁸ mikä selittää sen, että elokuuta 2013 koskeva näyttö osoittaa arkaluonteisia aiheita koskeneen yhteydenpidon jo vakiintuneen toimintatavaksi Kaskein Marjan, Kiantaman, Marja Bothnian ja Polarican välille. Näyttö yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta vuodelta 2013 on kokonaisuudessaan kuvattu liitteessä 1.¹⁹⁹

¹⁹⁶ Ks. poimijahinnan sopimisesta jäljempänä kohta 135.

¹⁹⁷ Arctic osallistui menettelyyn maaliskuusta 2016 alkaen.

¹⁹⁸ Ks. edellä kohta 71 ja siinä viitatuksi liite 1, vuodet 2011–2012, nro 1 ja todiste 9, kohta 1; nro 2 ja todiste 9, kohdat 2–5; nro 3 ja todiste 9, kohdat 6–7; nro 4 ja todiste 55; nro 5 ja todiste 9, kohdat 8–12; vuosi 2013, nro 1, todiste 9, kohdat 13–16, ja todiste 56; nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2; todiste 33, s. 18; todiste 53; ja todiste 54. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

¹⁹⁹ Liite 1, vuosi 2013, nro 1, todiste 9, kohdat 13–16, ja todiste 56; nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2; nro 3 ja todiste 9, kohta 17; nro 4 ja todiste 59; nro 5, todiste 4, kohdat 3–5, ja todiste 9, kohdat 18–22; nro 6 ja todiste 9, kohta 23; nro 7 ja todiste 9, kohdat 24–29; nro 8 ja todiste 9, kohdat 30–31 ja todiste 60; nro 9 ja todiste 9, kohta 32; nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9; nro 11 ja todiste 9, kohta 33; nro 12 ja todiste 61.

119. Yhtiöiden välille vakiintunutta toimintatapaa havainnollistaa näyttö yhteydenpidosta 25.8.2013, jolloin Kaskein Marja tiedusteli viestitse Kiantamalta, oliko yhtiö jo aloittanut puolukan oston ja millä hinnalla. Kiantama vastasi viestiin poimijahintansa olevan 1,10 e/kg. Saman päivän aamuna Kiantama tiedusteli puolestaan Marja Bothnialta yhtiön poimijahintaa ja yritti samalla tarkistaa, pitikö paikkansa, että Polarican poimijahinta oli 1,10 e/kg. Marja Bothnia kertoi poimijahintansa olevan 1 e/kg, mutta Polarican hintaa yhtiöllä ei ollut tiedossaan. Niinpä Kiantama tarkisti Polarican poimijahinnan – todennäköisesti suoraan Polaricalta – ja ilmoitti sekä sen että Kiantaman oman hinnan Marja Bothnialle: ”Polarica maksaa 1.1 ja me myös”.²⁰⁰ Tällä tavoin tieto yhtiöiden poimijahinnoista kulki niiden välillä kahdenvälisen yhteydenpidon välityksellä.
120. Syyskuun 3. päivänä Kaskein Marja oli huolissaan kuulemastaan tiedosta, jonka mukaan Kiantama olisi nostanut poimijahintansa 1,20 euroon/kg. Kaskein Marja tarkisti asian suoraan Kiantamalta, joka vastasi, ettei tieto pidä paikkaansa.²⁰¹ Seuraavana päivänä Kiantama ilmoitti Polaricalle aikovansa laskea poimijahintaansa 1 euroon/kg. Polarica kuittasi tiedon vastaanotetuksi ja laski myös oman poimijahintansa seuraavasta päivästä alkaen 1 euroon/kg.²⁰² Tieto poimijahinnan laskusta kulkeutui Marja Bothnialle, joka ilmoitti syyskuun 6. päivänä Kiantamalle laskevansa oman poimijahintansa Kiantaman ja Polarican hintaa vastaavaksi.²⁰³ Myös Kaskein Marja tuli tietoiseksi hinnanlaskusta, sillä viimeistään 7. syyskuuta myös Kaskein Marjan poimijahinta oli 1 e/kg, ja Kaskein Marja tiesi, että muilla yhtiöillä oli sama hinta.²⁰⁴ Tapahtumaketjuun liittyvien yhtiöiden välisten viestien epämuodollinen tyyli kertoo siitä, että yhteydenpito oli vakiintunut toimintatavaksi yhtiöiden välille.

Kaskein Marjan edustaja A:n ja Kiantaman edustaja A:n välinen keskustelu 3.9.2013

Kaskein Marjan edustaja A klo
14.03

Moi, ootteko nostaneet puolukan ostohintaa? Kuulin että maksatte 1,20, pitäneekö paikkaansa?

Kiantaman edustaja A klo
14.04

Ei

²⁰⁰ Liite 1, vuosi 2013, nro 5, todiste 4, kohdat 3–5, ja todiste 9, kohdat 18–22.

²⁰¹ Liite 1, vuosi 2013, nro 7 ja todiste 9, kohdat 24–29.

²⁰² Liite 1, vuosi 2013, nro 8, todiste 9, kohdat 30–31, ja todiste 60.

²⁰³ Liite 1, vuosi 2013, nro 9 ja todiste 9, kohta 32.

²⁰⁴ Liite 1, vuosi 2013, nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9. Keskustelua käsitellään jäljempänä kohdassa 121.

Kiantaman edustaja A:n ja Polarican edustaja B:n välinen keskustelu 4.9.2013

Kiantaman edustaja A klo
18.57

Me huomenna 1 eur

Polarican edustaja B klo 18.57

Ok

Marja Bothnian työntekijä C:n viesti Kiantaman edustaja A:lle 6.9.2013 klo 10.49

**Mekin pudotetaan huomista
€ 1. [REDACTED]**

121. Syyskuun 7. päivänä Kaskein Marja kertoi Kiantamalle kuulleensa, että Marja Bothnian poimijahinta olisi nostettu 1,40 euroon/kg. Kaskein Marja kertoi Kiantamalle poimijahintansa olevan edelleen 1 e/kg ja olevansa huolissaan siitä, että Kaskein Marjan poimijahinta olisi eri kuin muilla yhtiöillä. Kaskein Marjan huoli kuitenkin poistui, kun se soitti muille yhtiöille ja sai näin varmistuksen siitä, että muillakin yhtiöillä poimijahinta oli edelleen 1 e/kg.²⁰⁵ Tapahtumaketju osoittaa, että Kaskein Marja kantoi huolta yhteisestä hintatasosta ja reagoi nopeasti kolmansien tahojen kautta samaansa tietoon. Se osoittaa myös, että yhtiöt luottivat toisiltaan samaansa tietoon enemmän kuin kolmansien tahojen välittämiin tietoihin.²⁰⁶ Yhtiöiden välinen, elo- ja syyskuun vaihteeseen ajoittunut yhteydenpito on konkreettinen esimerkki siitä, miten yhtiöt poistivat epävarmuuden toistensa hinnoittelusta ja samalla yhteensovittivat poimijahintansa.
122. Liitteessä 1 kuvattu näyttö ja edellä esitetyt esimerkit osoittavat, että viimeistään elokuuhun 2013 mennessä Kaskein Marja, Kiantama, Marja Bothnia ja Polarica olivat saavuttaneet sopimuksen ja/tai yhdenmukaistaneet menettelytapansa ja toimivat kukin osaltaan sen mukaisesti. Yhtiöt osallistuivat hankintahintojen yhteensovittamista ja arkaluonteisia aiheita koskeneeseen yhteydenpitoon, joka oli vastavuoroista, pääasiassa kahdenvälistä ja ilmeisen vakiintunutta. Edellä kuvatut esimerkit osoittavat myös, että yhtiöiden välillä vastavuoroisella yhteydenpidolla ja niiden markkinakäyttäytymisellä oli selkeä syy-yhteys.

9.2.2.2 Yhteydenpidon tyypilliset piirteet

123. Yhtiöiden välinen yhteydenpito syksyltä 2013 on esimerkki tyypillisestä yhteydenpidosta yhtiöiden välillä. Yhteydenpito oli aktiivista etenkin satokausien aikana, jolloin tietojenvaihto oli jopa päivittäistä.²⁰⁷ Yhtiöt pitivät toisiinsa

²⁰⁵ Liite 1, vuosi 2013, nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9.

²⁰⁶ Ks. kolmansien tahojen välittämistä tiedoista jäljempänä kohta 132.

²⁰⁷ Päivittäisestä tai lähes päivittäisestä tietojenvaihdosta ks. esimerkiksi liite 1, **vuosi 2013**, nrot 7–11, todiste 4, kohdat 6–9, todiste 9, kohdat 24–33, ja todiste 60;

yhteyttä pääasiassa suullisesti, mutta toisinaan myös tekstiviestien ja WhatsApp-sovelluksen välityksellä. Ajoittain yhtiöiden edustajat tapasivat toisiaan myös kasvotusten.²⁰⁸ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

[ ] viraston hallussa oleva liitteessä I kuvattu asiakirjanäyttö kattaa vain pienen osan kaikesta yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta.²⁰⁹

124. Jotkin yhtiöiden väliset viestit ovat sanamuodoltaan hyvin lyhyitä, mutta viittaavat yhtiöiden välisiin yhteydenottoyrityksiin. Kun keskustelua ei tällaisessa tapauksessa ole jatkettu viestitse, voidaan päätellä, että yhtiöt ovat saaneet toisiinsa puhelinyhteyden.²¹⁰ Vaikka osa asiakirjanäyttöön sisältyvistä puhelinkeskusteluista on sellaisia, joiden sisältö ei käy ilmi näytöstä, muu yhtiöiden välinen yhteydenpito ja yhtiöiden siitä kertoma huomioden voidaan päätellä, että ainakin osassa näitä keskusteluja jaettiin arkaluonteisia tietoja.²¹¹

vuosi 2014, nrot 6–13, todiste 4, kohdat 18–50, todiste 9, kohdat 35–40, ja todiste 66;

vuosi 2018, nrot 4–16, todiste 4, kohdat 63–79, todiste 7, kohdat 9–25, todiste 9, kohdat 101–123, ja todiste 74;

vuosi 2019, nrot 5–29 ja todiste 3, kohdat 1–4, todiste 4, kohdat 102–249, todiste 5, kohta 2, todiste 9, kohta 128, ja todisteet 79, 80, 81, 82, 83 ja 84;

vuosi 2020, kohdat 9–28 ja todiste 3, kohdat 9–11; todiste 4, kohdat 261–266, 274–393; todiste 5, kohta 1; todiste 7, kohdat 34–39; todiste 9, kohdat 130–133; ja todisteet 85, 86 ja 88.

²⁰⁸ Ks. edellä kohta 75, ja siinä viitatuksi todiste 18, s. 19; todiste 44, s. 56–58, 60–61; todiste 35, s. 5–8; liite 1, vuosi 2014, nro 1 ja todisteet 62 ja 63; vuosi 2017, nro 15 ja todiste 2, kohdat 2–5; vuosi 2018, nro 1 ja todiste 4, kohdat 51–53; nro 3 ja todiste 4, kohdat 54–62; nro 19 ja todiste 76; vuosi 2019, nro 1 ja todiste 4, kohta 91.

²⁰⁹ Ks. edellä kohta 63 ja siinä viitatuksi todisteet 64 ja 65 **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

²¹⁰ Liite 1, **vuosi 2014**, nro 2 ja todiste 4, kohta 10; nro 12 ja todiste 9, kohta 37; **vuosi 2017**, nro 1 ja todiste 9, kohta 78; nro 3 ja todiste 7, kohta 7; nro 6 ja todiste 9, kohdat 83 ja 84; nro 7 ja todiste 7, kohta 8; nro 10 ja todiste 9, kohta 90; nro 13 ja todiste 9, kohta 92; **vuosi 2018**, nro 2 ja todiste 9, kohta 100; nro 8 ja todiste 9, kohdat 102 ja 103; nro 13 ja todiste 9, kohdat 122 ja 123; nro 14 ja todiste 4, kohta 78; nro 15 ja todiste 4, kohta 79; nro 17 ja todiste 4, kohdat 80 ja 81; **vuosi 2019**, nro 10 ja todiste 4, kohdat 118 ja 119; nro 11 ja todiste 4, kohdat 120 ja 121; nro 15 ja todiste 4, kohta 131; nro 32 ja todiste 7, kohta 31; **vuosi 2020**, nro 1 ja todiste 4, kohta 252; nro 7 ja todiste 3, kohta 7; nro 8 ja todiste 3, kohta 8; nro 11 ja todiste 3, kohta 9; nro 13 ja todiste 3, kohta 10; nro 26 ja todiste 3, kohta 11; nro 32 ja todiste 4, kohta 421; **vuosi 2021**, nro 2 ja todiste 3, kohdat 12 ja 13; nro 5 ja todiste 3, kohta 14; nro 6 ja todiste 3, kohta 15; nro 11 ja todiste 2, kohta 7; **vuosi 2023**, nro 5 ja todiste 4, kohta 436.

²¹¹ Ks. edellä kohta 74 ja siinä viitatuksi todiste 23, s. 8 ja 10; todiste 33, s. 23; todiste 34, s. 6 ja 15; todiste 35, s. 6–7; todiste 48, s. 16 ja 23; todiste 49, s. 1–2, 6–7 ja 9;

liite 1, **vuosi 2014**, nro 8 ja todiste 4, kohdat 41–48;

vuosi 2015, nro 3 ja todiste 69;

vuosi 2016, nro 4 ja todiste 9, kohdat 48 ja 53; nro 5 ja todiste 9, kohdat 49–52 ja 54–66;

vuosi 2017, nro 12 ja todiste 2, kohta 1;

vuosi 2018, nro 10 ja todiste 4, kohdat 64–77, ja todiste 7, kohdat 22–25; nro 11 ja todiste 9, kohdat 105–109; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121;

vuosi 2019, nro 2 ja todiste 4, kohta 95, todiste 7, kohdat 27–30, ja todiste 9, kohdat 124–127; nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112; nro 12 ja todiste 9, kohta 128 ja todiste 79; nro 14 ja todiste 4, kohdat 130, 132–135; nro 16 ja todiste 4, kohdat 136–145 ja 148, ja todisteet 80 ja 81; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 21 ja todiste 4, kohdat 181–183; nro 22 ja todiste 4, kohdat 184–200, ja todiste 83; nro 23 ja todiste 4, kohdat 201–209; nro 25 ja todiste 4, kohdat 216 ja 217; nro 27 ja todiste 4, kohdat 235–238; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244;

vuosi 2020, nro 16, todiste 4, kohdat 275–279, ja todiste 9, kohta 131; nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 21, todiste 7, kohta 35, ja todiste 88; nro 23 ja todiste 9, kohta 132; nro 24 ja todiste 4, kohdat 351–360 ja 362–385; nro 25, todiste 4, kohdat 358 ja 361, ja todiste 9, kohta 133; nro 27 ja todiste 4, kohdat 386–393; nro 29 ja todiste 4, kohdat 394–397; nro 30, todiste 9, kohta 134 ja todiste 4, kohdat 413–416; nro 31 ja todiste 4, kohdat 417–420;

vuosi 2021, nro 9, todiste 5, kohdat 3–6, todiste 9, kohdat 135–138, ja todiste 87;

vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8;

125. Yhtiöiden välinen yhteydenpito oli tyypillisesti vastavuoroista. Näytöstä ilmenee, että kaikki yhtiöt sekä vastaanottivat kilpailijoiltaan arkaluonteisia tietoja että itse luovuttivat vastaavaa tietoa kilpailijoilleen. Usein yhtiöt myös tiedustelivat toisiltaan näiden suunnitelmia esimerkiksi hinnoittelun suhteen. Vastavuoroisuus käy ilmi esimerkiksi seuraavasta Kaskein Marjan ja Arcticin välisestä keskustelusta.

**Kaskein Marjan työntekijä A:n ja Arcticin edustaja A:n välinen keskustelu
30.7.2018²¹²**

Kaskein Marjan työntekijä A klo
11.08

Mites hinta mustikalla?

Arcticin edustaja A klo 11.09

1,70

Kaskein Marjan työntekijä A klo
11.10

**Hirveä napina poimijoilta ja painetta nostaa. [Kiantaman edustaja A:lla] 3 eri hintaa. Luomu eli Kai-
nuun marjat 2 etelämmässä 1,8-1,9**

Arcticin edustaja A klo 11.09

Teillä?

Kaskein Marjan työntekijä A klo
11.10

**Alkaa epäilyttää että pakko nostaa
tai ne menee myymään muualle**

Kaskein Marjan työntekijä A klo
11.13

Marja bothnia on ilmeisesti nostamassa, vaikka ei sitä suoraan sanokaan

vuosi 2023, nro 3, todiste 2, s. 4, kohta 2, ja todiste 7, kohdat 43-47; nro 4, todiste 6, sivut 3-4 ja todiste 7, kohta 48; nro 9 ja todiste 2, s. 4, kohta 4, ja todiste 9, kohta 146; nro 11 ja todiste 8, kohdat 14-17; nro 12, todiste 2, s. 4, kohta 5, ja todiste 9, kohdat 147-153.
Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:**

²¹² Liite 1, vuosi 2018, nro 6 ja todiste 7, kohdat 15-21.

Kaskein Marjan työntekijä A klo
11.42

**Eipä tässä mitään järkeä ole
mutta nostettiin 1,9€.**

126. Yhteydenpidon vastavuoroisuudesta ja siihen liittyvästä yhtöiden välisestä konsensuksesta kertoo myös se, että yhtiöt vastasivat toistensa tiedusteluihin epäröimättä ja lähes poikkeuksetta hyvin nopeasti, parhaimmillaan alle minuutissa.²¹³ Näytössä ei ole viitteitä siitä, että yhtiöt olisivat kieltäytyneet jakamasta toisilleen arkaluonteisia tietoja, jos kilpailija niitä kysyi. Toisinaan yhtiöt myös oma-aloitteisesti ilmoittivat arkaluonteisia tietoja toisilleen.²¹⁴ Yhtiöiden välisten teksti- ja WhatsApp-viestien epämuodollinen tyyli ja lyhyt kirjoitusasu kertovat yhteydenpidon vakiintuneisuudesta ja siihen osallistuneiden henkilöiden tiivistä yhteyksistä; näytöstä ilmenee, että viestit olivat lyhyitä ja niissä mentiin suoraan asiaan. Edellä kohdassa 120 viitatu Kaskein Marjan ja Kiantaman, Kiantaman ja Polarican sekä Marja Bothnian ja Kiantaman väliset viestinvaihdot syyskuulta 2013 ilmentävät tätä hyvin. Yhteydenpidon vastavuoroisuutta ja epämuodollisuutta sekä yhtiöiden nopeaa reagointia toistensa yhteydenottoihin kuvaavat myös seuraavat keskustelut heinäkuulta 2015 ja heinäkuulta 2020.

**Kiantaman edustaja A:n ja Polarican edustaja B:n välinen keskustelu
15.7.2015²¹⁵**

Kiantaman edustaja A klo
14.29

**Puhuin juuri ukrainaan ramppi
hinta edelleen 1.45 ja kauppa
käy huonosti. Ainoastaan val-
kovenäjällä hinta noussut?**

Polarican edustaja B klo 14.41

Jonkin verran on noussut

Kiantaman edustaja A klo 14.43

Ok

²¹³ Ks. esimerkiksi kohta 120 ja siinä viitattu liite 1, vuosi 2013, nro 7 ja todiste 9, kohdat 24–29; kohta 125 ja siinä viitattu liite 1, vuosi 2018, nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; kohta 126 ja siinä viitattu liite 1, vuosi 2020, nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85; kohta 135 ja siinä viitattu liite 1, vuosi 2014, nrot 7–8 ja todiste 4, kohdat 21–48; ja kohta 146 ja siinä viitattu liite 1, vuosi 2016, nro 1 ja todiste 7, kohdat 1–6.

²¹⁴ Ks. esimerkiksi kohta 120 ja siinä viitattu liite 1, vuosi 2013, nrot 8 ja 9 ja todiste 9, kohdat 30–32, ja todiste 60; kohta 129 ja siinä viitattu liite 1, vuosi 2021, nro 8, todiste 1, s. 3, kohta 3, ja todiste 3, kohdat 16–18; kohta 164 ja siinä viitattu liite 1, vuosi 2015, nro 4 ja todiste 9, kohdat 44–46; ja kohta 172 ja siinä viitattu liite 1, vuosi 2013, nro 3 ja todiste 9, kohta 17.

²¹⁵ Liite 1, vuosi 2015, nro 1 ja todiste 9, kohdat 41–43.

**Polarican edustaja B:n ja Kaskein Marjan edustaja A:n välinen keskustelu
20.7.2020²¹⁶**

Polarican edustaja B klo 11.06

**Paljonko alat maksamaan
mustikkaista**

Kaskein Marjan edustaja A
klo 11.08

**2,20. ■ maksaa kuulemma
3 ja torijermut roskaisesta
paljon enemmän ja sit put-
saavat ne. Lasketaan aken-
mas jos/kun thaikut tulee.
Pääasia että saadsan suo-
malaisiinkin nyt liikettä. Mitä-
hän [Kiantaman edustaja A]
maksaa?**

Polarican edustaja B klo 11.09

Mie kysyn

Polarican edustaja B klo 11.11

2 eur

Kaskein Marjan edustaja A klo
11.17

**Joo. Pidän tuossa, [Kiantaman
edustaja A] nostaa salettiin
kahteen puoleen ennen vii-
konloppua**

127. Edellä esitettyjen esimerkkien lisäksi vastavuoroisuutta osoittavaa näyttöä on läpi rikkomuksen keston.²¹⁷

9.2.2.3 Yhteydenpidon sisältö sekä tietojen luonne ja merkitys yhtiöille

128. Yhtiöiden välinen yhteydenpito käsitteli poimijahintoja, tarjonnan määrään vaikuttavia seikkoja, myyntihintoja ja markkinatilannetta sekä kotimaista satoa ja poiminta-alueita. Seuraavaksi tarkastellaan tarkemmin kutakin aiheutta koskenutta yhteydenpitoa sekä vaihdettujen tietojen luonnetta ja merkitystä yhtiöille. Käytännössä aiheet liittyivät läheisesti toisiinsa – esimerkiksi

²¹⁶ Liite 1, vuosi 2020, nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85. Keskustelua käsitellään myös jäljempänä kohdassa 134.

²¹⁷ Ks. esim. liite 1, vuosi 2013, nro 5, todiste 4, kohdat 3–5, ja todiste 9, kohdat 18–22; vuosi 2014, nro 13 ja todiste 9, kohdat 38–40; vuosi 2015, nro 3 ja todiste 69; vuosi 2016, nro 1 ja todiste 7, kohdat 1–6; vuosi 2017, nro 12 ja todiste 2, kohta 1; vuosi 2018, nro 10, todiste 4, kohdat 64–77, ja todiste 7, kohdat 22–25; vuosi 2019, nro 2, todiste 4, kohta 95, todiste 7, kohdat 27–30, ja todiste 9, kohdat 124–127; vuosi 2020, nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39; vuosi 2021, nro 9, todiste 5, kohdat 3–6, todiste 9, kohdat 135–138, ja todiste 87; vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8; vuosi 2023, nro 11 ja todiste 8, kohdat 14–17.

poimijahintatieto antoi viitteitä myös yrityksen poimijoiden keräämistä marjamäärästä ja poiminta-alueiden satofilanteesta.²¹⁸ Vaihdetujen tietojen jaottelu edellä mainittuihin asiakokonaisuuksiin on tehty ainoastaan esitysteknisistä syistä helpottamaan mittavan näytön tarkastelua ja arviointia. Jaottelun tarkoitus ei ole lokeroida menettelyä näytön arvioinnissa, vaan näyttöä arvioidaan kokonaisvaltaisesti. Arvioinnissa ei siten ole tarvetta tehdä johtopäätöksiä esimerkiksi siitä, miltä ajanjaksolta näyttöä yksittäisen jaottelussa käytetyn tietotyyppin jakamisesta on tai kuinka usein tietoa on jaettu. Sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan tunnusmerkistö täyttyy jo sillä, että yhtiöt ovat ylipäätään vastavuoroisesti jakaneet kaupallisesti arkaluonteisia tietoja.

9.2.2.3.1 Poimijahinnat

● Poimijahinnat

Yhteydenpito

129. Näyttö osoittaa, että yhtiöt keskustelivat toistuvasti nykyisistä ja tulevista poimijahinnoistaan.²¹⁹ Yhtiöiden välille vakiintui toimintatapa, jossa ne tiedustelivat toistensa poimijahintoja ja vastasivat tiedusteluihin.²²⁰ Toisinaan yhtiöt

²¹⁸ Ks. poimijahinnan, kerätyn marjamäärän ja satofilanteen yhteydestä edellä kohta 25.

²¹⁹ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2; nro 4 ja todiste 59; nro 5, todiste 4, kohdat 3–5, ja todiste 9, kohdat 18–22; nro 6 ja todiste 9, kohta 23; nro 7 ja todiste 9, kohdat 24–29; nro 8 ja todiste 9, kohdat 30–31, ja todiste 60; nro 9 ja todiste 9, kohta 32; nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9; **vuosi 2014**, nro 4 ja todiste 4, kohdat 14 ja 15; nro 6 ja todiste 4, kohdat 18–20, nro 7 ja todiste 4, kohdat 21–40; nro 8 ja todiste 4, kohdat 41–48; **vuosi 2015**, nro 3 ja todiste 69; **vuosi 2016**, nro 2 ja todisteet 71 ja 72; nro 4 ja todiste 9, kohdat 48 ja 53; nro 6 ja todiste 9, kohdat 67 ja 68; **vuosi 2017**, nro 9 ja todiste 9, kohdat 87–89, nro 11 ja todiste 9, kohta 91, nro 12 ja todiste 2, kohta 1; nro 14 ja todiste 9, kohdat 94 ja 95; **vuosi 2018**, nro 5 ja todiste 7, kohdat 9–14; nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; nro 7 ja todiste 9, kohta 101; nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 10 ja todiste 4, kohdat 64–77 ja todiste 7, kohdat 22–25; nro 11 ja todiste 9, kohdat 105–109; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121, nro 16 ja todiste 74; **vuosi 2019**, nro 5 ja todiste 4, kohdat 102–104; nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112, nro 12 ja todiste 9, kohta 128 ja todiste 79; nro 16, todiste 4, kohdat 136–145 ja 148, ja todisteet 80 ja 81; nro 17 ja todiste 4, kohdat 146–147 ja 149–150, ja todiste 82; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 21 ja todiste 4, kohdat 181–183; nro 22 ja todiste 4, kohdat 184–200, ja todiste 83; nro 23 ja todiste 4, kohdat 201–209; nro 24, todiste 4, kohdat 210, 211 ja 218–223, ja todiste 84; nro 25 ja todiste 4, kohdat 216 ja 217; nro 26 ja todiste 4, kohdat 212–215 ja 224–234; nro 27 ja todiste 4, kohdat 235–238; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; nro 29 ja todiste 4, kohdat 245–249; **vuosi 2020**, nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85; nro 14, todiste 9, kohta 130, ja todiste 86; nro 15 ja todiste 4, kohta 274; nro 16, todiste 4, kohdat 275–279, todiste 9, kohta 131; nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 20 ja todiste 4, kohdat 332–341; nro 21, todiste 7, kohta 35, ja todiste 88; nro 24 ja todiste 4, kohdat 351–360 ja 362–385; nro 27 ja todiste 4, kohdat 386–393; nro 28 ja todiste 7, kohta 36–39; nro 29 ja todiste 4, kohdat 394–397; nro 30, todiste 9, kohta 134 ja todiste 4, kohdat 413–416; nro 31 ja todiste 4, kohdat 417–420; **vuosi 2021**, nro 8, todiste 1, s. 3, kohta 3, ja todiste 3, kohdat 16–18; nro 9, todiste 5, kohdat 3–6, todiste 9, kohdat 135–138, ja todiste 87; **vuosi 2022**, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8; nro 3 ja todiste 9, kohdat 140–143; **vuosi 2023**, nro 4, todiste 6, sivut 3–4 ja todiste 7, kohta 48; nro 8, todiste 2, s. 4, kohta 3 ja todiste 9, kohdat 144 ja 145; nro 9 ja todiste 2, s. 4, kohta 4, ja todiste 9, kohta 146; nro 12, todiste 2, s. 4, kohta 5, ja todiste 9, kohdat 147–153; nro 14 ja todiste 9, kohdat 154–156.

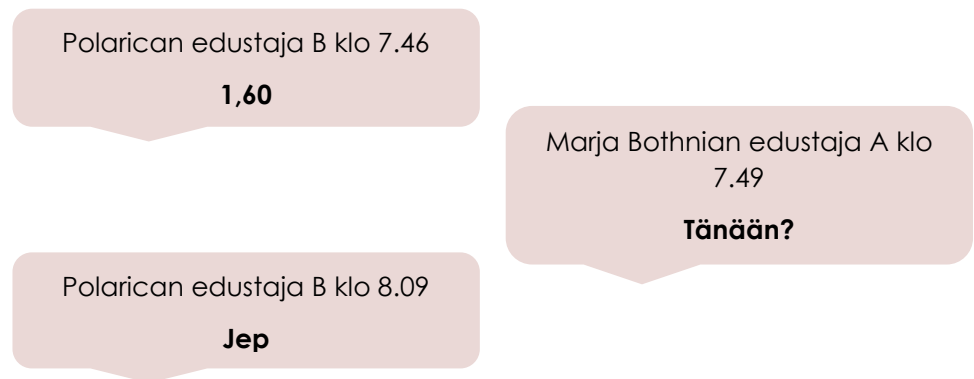
Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**.

Myös yhtiöiden edustajat ovat kertoneet keskustelleensa poimijahinnoista, ks. edellä kohta 77 ja siinä viitattu todiste 23, s. 10; kohta 78 ja siinä viitattu todiste 49, s. 7; kohta 80 ja siinä viitattu todiste 33, s. 18; kohta 81 ja siinä viitattu todiste 34, s. 5–7; ja kohta 84 ja siinä viitattu todiste 48, s. 15–16. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**.

²²⁰ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 5, todiste 4, kohdat 3–5, ja todiste 9, kohdat 18–22; nro 7 ja todiste 9, kohdat 24–29; nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9; **vuosi 2014**, nro 4 ja todiste 4, kohdat 14 ja 15; **vuosi 2015**, nro 3 ja todiste 69; **vuosi 2016**, nro 4 ja todiste 9, kohdat 48 ja 53; nro 6 ja todiste 9, kohdat 67 ja 68; **vuosi 2017**, nro 9 ja todiste 9, kohdat 87–89; **vuosi 2018**, nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; nro 10 ja todiste 4, kohdat 64–77, ja todiste 7, kohdat 22–25; nro 11 ja todiste 9, kohdat 105–109; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; **vuosi 2019**, nro 5 ja todiste 4, kohdat 102–104; nro 12 ja todiste 9, kohta 128 ja todiste 79; nro 17 ja todiste 4, kohdat 146, 147,

myös ilmoittivat oma-aloitteisesti toisilleen ajankohtaisen hintansa, siihen tekemänsä muutoksen tai saamiaan tietoja muiden yhtiöiden poimijahinnosta.²²¹ Esimerkiksi elokuussa 2017 Polarica lähetti ilman taustoistusta tai kontekstia Kiantamalle viestin "1,70", jonka voidaan päätellä viittaavan Polarican mustikasta maksamaan poimijahintaan.²²² Vastaavasti elokuussa 2021 Polarica lähetti Marja Bothnialle hintatiedon, jonka voidaan päätellä viittaavan Polarican poimijahintaan mustikassa.

Polarican edustaja B:n ja Marja Bothnian edustaja A:n välinen keskustelu 9.8.2021²²³

130. Vaikka yhtiöiden välinen yhteydenpito muodostui lähes yksinomaan kahdenvälisistä keskusteluista, usein näissä keskusteluissa välitettiin tietoa myös muiden yhtiöiden poimijahinnoista.²²⁴ Esimerkiksi elokuussa 2020 Kaskein Marja välitti Arcticille tiedon Kiantaman poimijahinnasta.

149 ja 150 ja todiste 82; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 21 ja todiste 4, kohdat 181–183; nro 23 ja todiste 4, kohdat 201–209; nro 25 ja todiste 4, kohdat 216 ja 217; nro 26 ja todiste 4, kohdat 212–215 ja 224–234; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; **vuosi 2020**, nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85; nro 14, todiste 9, kohta 130, ja todiste 86; nro 20 ja todiste 4, kohdat 332–341; nro 24 ja todiste 4, kohdat 351–360 ja 362–385; nro 29 ja todiste 4, kohdat 394–397; **vuosi 2022**, nro 3 ja todiste 9, kohdat 140–143; **vuosi 2023**, nro 8, todiste 2, s. 4, kohta 3 ja todiste 9, kohdat 144 ja 145; nro 9 ja todiste 2, s. 4, kohta 4, ja todiste 9, kohta 146; nro 12, todiste 2, s. 4, kohta 5, ja todiste 9, kohdat 147–153.

²²¹ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2; nro 6 ja todiste 9, kohta 23; nro 8 ja todiste 9, kohdat 30–31, ja todiste 60; nro 9 ja todiste 9, kohta 32; nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9; **vuosi 2014**, nro 6 ja todiste 4, kohdat 18–20; **vuosi 2017**, nro 11 ja todiste 9, kohta 91; **vuosi 2018**, nro 5 ja todiste 7, kohdat 9–14; nro 16 ja todiste 74; **vuosi 2020**, nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39; **vuosi 2021**, nro 8, todiste 1, s. 3, kohta 3, ja todiste 3, kohdat 16–18. Ks. myös liite 1, **vuodet 2011–2012**, nro 1 ja todiste 9, kohta 1; nro 3 ja todiste 9, kohdat 6–7; nro 5 ja todiste 9, kohdat 8–12.

²²² Liite 1, vuosi 2017, nro 11 ja todiste 9, kohta 91.

²²³ Liite 1, vuosi 2021, nro 8, todiste 1, s. 3, kohta 3, ja todiste 3, kohdat 16–18. Polarican ja Marja Bothnian välisen keskustelun jälkeen myös Marja Bothnia asetti uudeksi poimijahinnakseen mustikassa samasta päivästä alkaen 1,6 euroa kilolta.

²²⁴ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2; nro 5, todiste 4, kohdat 3–5, ja todiste 9, kohdat 18–22; nro 6 ja todiste 9, kohta 23; nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9; **vuosi 2014**, nro 6 ja todiste 4, kohdat 18–20; **vuosi 2018**, kohta 5 ja todiste 7, kohdat 9–14; nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; nro 10 ja todiste 4, kohdat 64–77, ja todiste 7, kohdat 22–25; **vuosi 2019**, kohta 7 ja todiste 4, kohdat 105–112; nro 16 ja todiste 4, kohdat 136–145 ja 148, ja todisteet 80 ja 81; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 23 ja todiste 4, kohdat 201–209; **vuosi 2020**, nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85; nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39; nro 31 ja todiste 4, kohdat 417–420; **vuosi 2022**, kohta 1 ja todiste 40, s. 3–8. Ks. myös liite 1, **vuodet 2011–2012**, nro 3 ja todiste 9, kohdat 6–7.

**Kaskein Marjan edustaja A:n ja Arcticin edustaja A:n välinen keskustelu
26.8.2020²²⁵**

Kaskein Marjan edustaja A klo
9.10

**[Kiantaman edustaja A] nosti
ostopisteissä hinnat 2,20:een.
Luomulle kuulemma mutta
kojulla olevassa lapussa luomusta ei mitään puhetta.**

Arcticin edustaja A klo 15.27
**Perkules... pitänee seurata kai-
nuussa....**

Arcticin edustaja A klo 15.28
**Muulla jatkan kyllä tuolla 2,00
eur**

Kaskein Marjan edustaja A klo
15.31

Sama

131. Nykyisten poimijahintojen lisäksi yhtiöt jakoivat toisilleen tietoa siitä, olivatko ne aikeissa nostaa tai laskea hintoja.²²⁶ Esimerkiksi syyskuussa 2019 Kaskein Marja tarkisti Kiantamalta, oliko yhtiö nostanut puolukan poimijahintaa. Kiantama kielsi asian ja välitti Kaskein Marjalle lisäksi Polaricalta saamansa tiedon siitä, ettei silläkään ollut tarvetta nostaa hintaa. Seuraavana päivänä Polarica vahvisti asian suoraan Kaskein Marjalle yhtiöiden välisessä puhelinkeskustelussa.²²⁷
132. Näytöstä ilmenee, että yhtiöt kuulivat tietoja kilpailijoidensa poimijahinnoista poimijoiden, koordinaattoreiden ja alihankkijoiden kautta. Yhtiöt tarkistivat kuulemiaan tietoja olemalla yhteydessä kilpailijaan.²²⁸ Yhtiöt luottivat

²²⁵ Liite 1, vuosi 2020, nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39. Arcticin edustaja A on kuultaessa kertonut, että syy sille, miksi Arctic seurasi Kiantaman hinnoittelua Kainuussa liittyi Arcticin ja Kiantaman ostopisteiden läheisyyteen. Kun Arcticin edustaja A:lta kysyttiin, miksi hän kertoi hintamuutoksista Kaskein Marjan edustaja A:lle, hän vastasi, että "Niin, no siis sehän nyt on yleinen keskustelu", ks. todiste 23, s. 13.

²²⁶ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 6 ja todiste 9, kohta 23; nro 8 ja todiste 9, kohdat 30–31, ja todiste 60; nro 9 ja todiste 9, kohta 32; **vuosi 2014**, nro 6 ja todiste 4, kohdat 18–20; nro 7 ja todiste 4, kohdat 21–40; nro 8 ja todiste 4, kohdat 41–48; **vuosi 2018**, nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; nro 7 ja todiste 9, kohta 101; nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; **vuosi 2019**, nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 21 ja todiste 4, kohdat 181–183; nro 27 ja todiste 4, kohdat 235–238; **vuosi 2020**, nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85; nro 16, todiste 4, kohdat 275–279, ja todiste 9, kohta 131; nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39; nro 30, todiste 9, kohta 134 ja todiste 4, kohdat 413–416; **vuosi 2021**, nro 9, todiste 5, kohdat 3–6, todiste 9, kohdat 135–138, ja todiste 87; **vuosi 2023**, nro 9 ja todiste 2, s. 4, kohta 4, ja todiste 9, kohta 146. Ks. myös liite 1, **vuodet 2011–2012**, nro 3 ja todiste 9, kohdat 6–7. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ: ██████████]**

²²⁷ Liite 1, vuosi 2019, nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; ja nro 21 ja todiste 4, kohdat 181–183.

²²⁸ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 7 ja todiste 9, kohdat 24–29; nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9; **vuosi 2015**, nro 3 ja todiste 69; **vuosi 2016**, nro 6 ja todiste 9, kohdat 67 ja 68; **vuosi 2017**, nro 14 ja todiste 9, kohdat 94 ja 95; **vuosi 2018**, nro 10 ja todiste 4, kohdat 64–77, ja todiste 7, kohdat 22–25; nro 11 ja todiste 9, kohdat 105–109; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; **vuosi 2019**, nro 5 ja todiste 4, kohdat 102–104; nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112; nro 12 ja todiste 9, kohta 128 ja todiste 79; nro 17 ja todiste 4, kohdat 146, 147, 149 ja 150, ja todiste 82; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 21 ja todiste 4, kohdat 181–183; nro 23 ja todiste 4, kohdat 201–209; nro 25 ja

kilpailijoiltaan saamaansa tietoon enemmän kuin kolmansien tahojen välittämisiin tietoihin, jotka osoittautuivatkin usein paikkansapitämättömiksi.²²⁹ Menettelyllään yhtiöt saivat tiedon toistensa poimijahinnoista nopeammin, suoremmin ja varmemmin kuin poimijoiden tai muiden kolmansien osapuolten kautta. Esimerkiksi elokuussa 2018 Kaskein Marja kuuli poimijoiltaan Kiantaman nostaneen mustikan poimijahintaa kahteen euroon kilolta. Kaskein Marja tiedusteli asiaa viestitse Kiantamalta, joka kertoi, ettei tieto pidä paikkaansa. Kaskein Marja totesi poimijoiden yrittävän aina *"pelata peliään kertomalla "totuuksia" muiden ostohinnoista"*, jotta yritykset seuraisivat niitä. Kiantama huomautti, että juuri siksi *"on hyvä olla keskusteluyhteys ja varmistaa"*.²³⁰

133. Yhtiöt nostivat poimijahintojaan silloin, kun se oli kerättyjen marjamäärien vuoksi välttämätöntä; jos poimijat eivät poimineet tarpeeksi marjoja saavuttaakseen Schengen-viisumisäännöstön mukaista minimiansiota, hintaa täytyi nostaa.²³¹ Yhtiöt kertoivat hinnan nostosta toisilleen, sillä yhden yhtiön poimijahinnan nosto saattoi aiheuttaa muillekin yhtiöille tarpeen nostaa hintaa.²³² Muutoin oli olemassa riski, että poimijat lähtevät myymään marjoja paremman hinnan perässä kilpailijalle. Esimerkiksi elokuussa 2019 Kaskein Marja joutui nostamaan puolukan poimijahintaa, sillä muut yhtiöt olivat nostaneet hintojaan, ja sen seurauksena Kaskein Marjan saama puolukkamäärä oli laskeutunut.²³³ Vastaavasti syyskuussa 2019 Kiantama kertoi Kaskein Marjalle joutuvansa nostamaan puolukan poimijahintaa, sillä Kiantaman poimijat eivät saavuttaneet minimiansiota. Koska Kiantaman hinta nousi, myös Kaskein Marja joutui nostamaan hintaansa, sillä muussa tapauksessa Kaskein Marjan poimijat olisivat saattaneet myydä marjansa korkeampaa hintaa maksavalle Kiantamalle.²³⁴
134. Näyttö osoittaa, että yhtiöiden välinen yhteydenpito yhteensovitti niiden poimijahinnat, sillä yhtiöt ottivat toisiltaan kuulemansa hintatiedot huomioon

---

todiste 4, kohdat 216 ja 217; nro 26 ja todiste 4, kohdat 212–215 ja 224–234; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; nro 29 ja todiste 4, kohdat 245–249; **vuosi 2020**, nro 14, todiste 9, kohta 130, ja todiste 86; nro 19 ja todiste 4, kohdat 326 ja 327; nro 20 ja todiste 4, kohdat 332–341; nro 24 ja todiste 4, kohdat 351–360 ja 362–385; nro 29 ja todiste 4, kohdat 394–397; nro 30, todiste 9, kohta 134 ja todiste 4, kohdat 413–416; **vuosi 2023**, nro 12, todiste 2, s. 4, kohta 5, ja todiste 9, kohdat 147–153. Ks. myös liite 1, **vuodet 2011–2012**, nro 2 ja todiste 9, kohdat 2–5. Ks. myös todiste 48, s. 16.

²²⁹ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 7 ja todiste 9, kohdat 24–29; nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9; **vuosi 2018**, nro 10 ja todiste 4, kohdat 64–77, ja todiste 7, kohdat 22–25; nro 11 ja todiste 9, kohdat 105–109; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; **vuosi 2019**, nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 21 ja todiste 4, kohdat 181–183; nro 25 ja todiste 4, kohdat 216 ja 217; **vuosi 2020**, nro 24 ja todiste 4, kohdat 351–360 ja 362–385.

²³⁰ Liite 1, vuosi 2018, nro 10 ja todiste 4, kohdat 64–77, ja todiste 7, kohdat 22–25.

²³¹ Ks. esimerkiksi liite 1, **vuosi 2019**, nro 22 ja todiste 4, kohdat 184–200, ja todiste 83; nro 24 ja todiste 4, kohdat 210, 211 ja 218–223, ja todiste 84; nro 26 ja todiste 4, kohdat 212–215 ja 224–234; nro 29 ja todiste 4, kohdat 245–249; **vuosi 2020**, nro 20 ja todiste 4, kohdat 332–341. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ: ██████████]** Schengen-viisumisäännöstön mukaisesta minimiansiosta ks. edellä kohta 25.

²³² Ks. esimerkiksi liite 1, **vuosi 2018**, nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; **vuosi 2019**, nro 16 ja todiste 4, kohdat 136–145 ja 148, ja todisteet 80 ja 81; nro 22 ja todiste 4, kohdat 184–200, ja todiste 83; nro 23 ja todiste 4, kohdat 201–209; nro 24 ja todiste 4, kohdat 210, 211 ja 218–223, ja todiste 84; **vuosi 2020**, nro 18 ja todiste 4, kohdat 291–325 ja 328–331; nro 22 ja todiste 4, kohdat 342–350; nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39. Ks. myös todiste 23, s. 4; ja todiste 4, kohdat 16–17. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ: ██████████]**

²³³ Liite 1, vuosi 2019, nro 16 ja todiste 4, kohdat 136–145 ja 148, ja todisteet 80 ja 81.

²³⁴ Liite 1, vuosi 2019, nro 24 ja todiste 4, kohdat 210, 211 ja 218–223, ja todiste 84.

asettaessaan omia hintojaan.²³⁵ Esimerkiksi heinäkuussa 2020 Polarica selvitti Kaskein Marjalta ja Kiantamalta näiden poimijahinnat mustikassa ennen kuin teki päätöksen siitä, että Polarican hinnaksi asetettaisiin sama kuin Kiantamalla.²³⁶ Poimijahintojen yhteensovittaminen ei tarkoittanut, että hinnat olisivat aina olleet täysin samat, sillä edellä kohdassa 133 todetusti yhtiöiden täytyi hintaa asettaessaan ottaa muiden yhtiöiden hintojen lisäksi huomioon se, että niiden poimijat saavuttaisivat Schengen-viisumisäännöstän mukaisen minimiansion.²³⁷ Olennaista yhteensovittamisessa oli se, että yhtiöiden hinnat pysyivät niin lähellä toisiaan, ettei poimijoilla ollut kannustinta myydä marjoja muulle kuin kutsujayritykselleen, eikä hintakilpailua päässyt syntymään yhtiöiden välille.²³⁸ Yhteensovittamisella yhtiöt varmistivat, että kaikkien poimijahinnat pysyivät samalla, maltillisella tasolla.

135. Toisinaan yhtiöt myös nimenomaisesti sopivat laskevansa poimijahintojaan ja/tai asettavansa saman hinnan.²³⁹ Esimerkiksi 14. elokuuta 2014 Kaskein Marja sai Kiantamalta tiedon, että Kiantaman poimijahinta mustikassa laskisi seuraavana aamuna 1,60 euroon kilolta, ja että myös Marja Bothnialla oli sama hinta. Kaskein Marja päätti laskea hintaa seuraavasta päivästä alkaen. Kiantama kuitenkin perui "komennon" vielä saman päivän aikana, minkä seurauksena myös Kaskein Marja lykkäsi hinnan laskua.²⁴⁰ Seuraavien päivien aikana Kaskein Marja ja Kiantama olivat tiiviisti yhteydessä ja hakivat päiväpäivältä sopivaa ajankohtaa hinnan laskulle.

²³⁵ **Kiantama:** liite 1, **vuosi 2017**, nro 12 ja todiste 2, kohta 1; **vuosi 2020**, nro 16, todiste 4, kohdat 275–279, ja todiste 9, kohta 131; nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 18 ja todiste 4, kohdat 291–325 ja 328–331; nro 30, todiste 9, kohta 134 ja todiste 4, kohdat 413–416; **vuosi 2021**, nro 9, todiste 5, kohdat 3–6, todiste 9, kohdat 135–138, ja todiste 87. Ks. myös todiste 9, kohdat 93 ja 96–99; ja todiste 78. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ: ██████████]**

Kaskein Marja: liite 1, **vuosi 2013**, nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9; **vuosi 2014**, nro 4 ja todiste 4, kohdat 14 ja 15; nrot 6–8 ja todiste 4, kohdat 18–48; **vuosi 2015**, nro 3 ja todiste 69; **vuosi 2018**, nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; **vuosi 2019**, nro 16 ja todiste 4, kohdat 136–145 ja 148, ja todisteet 80 ja 81; nro 17 ja todiste 4, kohdat 146–147 ja 149–150, ja todiste 82; nro 22 ja todiste 4, kohdat 184–200, ja todiste 83; nro 23 ja todiste 4, kohdat 201–209; nro 24 ja todiste 4, kohdat 210, 211 ja 218–223, ja todiste 84; **vuosi 2020**, nro 16, todiste 4, kohdat 275–279, ja todiste 9, kohta 131; nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 18 ja todiste 4, kohdat 291–325 ja 328–331; nro 22 ja todiste 4, kohdat 342–350; nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39. Ks. myös todiste 4, kohdat 16–17, 267–273 ja 408–412; ja todiste 70.

Arctic liite 1, **vuosi 2020**, nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 18 ja todiste 4, kohdat 291–325 ja 328–331; nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39; **vuosi 2023**, nro 4, todiste 6, sivut 3–4 ja todiste 7, kohta 48. Ks. myös todiste 7, kohdat 32–33 ja 40–42; ja todiste 23, s. 4.

Marja Bothnia liite 1, **vuosi 2013**, nro 9 ja todiste 9, kohta 32; **vuosi 2020**, nro 16, todiste 4, kohdat 275–279, ja todiste 9, kohta 131; nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 18 ja todiste 4, kohdat 291–325 ja 328–331; **vuosi 2021**, nro 8, todiste 1, s. 3, kohta 3, ja todiste 3, kohdat 16–18; **vuosi 2022**, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8. Ks. myös todiste 2, kohta 6; todiste 33, s. 18; ja todiste 34, s. 5.

Polarica liite 1, **vuosi 2013**, nro 8, todiste 9, kohdat 30–31, ja todiste 60; **vuosi 2020**, nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85; **vuosi 2022**, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8. Ks. myös todiste 8, kohdat 8–13.

Ks. myös liite 1, vuosi 2015, nro 2 ja todisteet 67 ja 68.

²³⁶ Liite 1, vuosi 2020, nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 126.

²³⁷ Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ: ██████████]**

²³⁸ Esimerkiksi kymmenen sentin hintaero yhtiöiden poimijahinnoissa ei välttämättä vielä tarkoittanut, että poimijoiden oli kannattavaa lähteä myymään marjojaan korkeampaa poimijahintaa maksavan kilpailijayhtiön leirille. Tämä johtui leirien välisistä pitkistä etäisyyksistä ja niistä aiheutuvista kuljetuskustannuksista. Ks. edellä alaviite 30 ja siinä viitattu HE 42/2021 vp, s. 5.

²³⁹ Liite 1, **vuosi 2014**, nrot 6–8 ja todiste 4, kohdat 18–48; **vuosi 2020**, nrot 15–18 ja 22 ja todiste 4, kohdat 274–325, 328–331 ja 342–350, todiste 7, kohta 34 ja todiste 9, kohta 131; nro 30, todiste 9, kohta 134 ja todiste 4, kohdat 413–416; **vuosi 2022**, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8. Ks. myös **vuosi 2023**, nrot 3–4 ja todiste 2, s. 4, kohta 2, todiste 6, sivut 3–4, ja todiste 7, kohdat 43–48; jossa Arctic ja Marja Bothnia sopivat Thaimaan työministeriölle ilmoitettavista vähimmäispoimijahinnoista.

²⁴⁰ Liite 1, vuosi 2014, nro 6 ja todiste 4, kohdat 18–20.

**Kaskein Marjan edustaja A:n ja Kiantaman edustaja A:n välinen keskustelu
17.8.–22.8.2014²⁴¹**

Kaskein Marjan edustaja A
17.8.2014 klo 19.39

Moi, huomenna 1,60?

Kiantaman edustaja A
17.8.2014 klo 19.40

**Palaan tähän aamulla kun
saan kaikki faktat**

Kaskein Marjan edustaja A
17.8.2014 klo 19.41

**Ok. Ainakin tavaraa tulee ihan
samaa vauhtia muualla sillä
hintaa. Mitäs jos laitar torille
1,60 ja thaikuille 1,70?**

Kiantaman edustaja A
17.8.2014 klo 19.42

**Joo thaikut poimii kyllä. Ei
tehdä hätiköityjä päätöksiä.**

Kaskein Marjan edustaja A
18.8.2014 klo 8.38

**Huomenta, millä hintaa oste-
taan?**

Kiantaman edustaja A
18.8.2014 klo 8.39

1,70 toistaiseksi

Kaskein Marjan edustaja A
18.8.2014 klo 20.23

Joko?

Elokuun 19. päivänä Kiantaman edustaja A soitti Kaskein Marjan edustaja A:lle ja kertoi, että hinnan laskua pitäisi odottaa vielä muutaman päivän ajan. Kiantaman edustaja A kuitenkin lupasi ilmoittaa Kaskein Marjan edustaja A:lle sitten, kun yhtiö laskisi hintaa.

Kaskein Marjan edustaja A
22.8.2014 klo 17.03

**Se hinta jäi vielä kysymättä.
Lasketaanko?**

²⁴¹ Liite 1, vuosi 2014, nrot 7–8 ja todiste 4, kohdat 21–48.

Kiantaman edustaja A
22.8.2014 klo 17.08

Mietin tätä itsekin, palaan illan aikana.

Seuraavana päivänä 23. elokuuta Kaskein Marjan edustaja A kertoi alihankkijalleen Kiantaman edustaja A:n soittaneen ja kertoneen laskevuksensa poimijahintaa, minkä seurauksena myös Kaskein Marja laski poimijahintansa 1,60 euroon kilolta.

136. Vastaavasti elokuussa 2020 Marja Bothnia ja Kiantama sopivat yhdessä laskevuksensa thaimaalaisille poimijoille maksettua mustikan poimijahintaa 1,80 euroon kilolta ja muille kuin thaimaalaisille poimijoille suunnattujen ostopisteiden poimijahintaa kahteen euroon kilolta. Marja Bothnia ilmoitti Kaskein Marjalle, että myös Kaskein Marjan tulisi toimia samoin. Samanaikaisesti myös Arctic laski ostopisteensä poimijahintaa kahteen euroon kilolta, mistä on pääteltävissä, että tieto sovitusta hinnan laskusta kulki joko Kaskein Marjan, Marja Bothnian tai Kiantaman kautta myös Arcticille.²⁴²
137. Poimijahintaa koskevia keskusteluja käytiin pääosin satokauden aikana, mutta toisinaan yhtiöt sopivat hinnasta jo ennen poiminnan alkamista.²⁴³ Esimerkiksi heinäkuussa 2022 Polarica ja Marja Bothnia sopivat puhelimitse siitä, millä poimijahinnalla yhtiöt alkaisivat ostaa mustikkaa satokauden alkaessa. Polarica kertoi Marja Bothnialle suunnitelleensa hinnaksi 1,40 e/kg. Marja Bothnia puolestaan oli suunnitellut asettavansa hinnaksi 1,20 e/kg, mutta kertoi hyväksyvänsä Polarican ajatuksen siitä, että hinta olisikin 1,40 e/kg. Polarica ja Marja Bothnia totesivat olevansa yksimielisiä siitä, että sen korkeammaksi hintaa ei nostettaisi. Marja Bothnia pyysi Polaricaa keskustelemaan asiasta myös Kiantaman kanssa.²⁴⁴

Tietojen luonne ja merkitys

138. Poimijahintatiedot olivat myyntimarkkinaa koskevia strategisia tietoja. Ensinnäkin poimijoiden keräämät marjamäärät vaikuttivat olennaisesti yhtiöiden asettamaan poimijahintaan, jolloin tieto kilpailijan poimijahinnasta tai tarpeesta nostaa tai laskea hintaa antoi viitteitä siitä, kuinka paljon marjaa kilpailija osti poimijoiltaan ja kuinka paljon marjaa sillä oli tarjota myyntimarkkinalle.²⁴⁵ Toiseksi poimijahinta oli yhtiöille merkittävä kustannustekijä, jonka ne ovat kertoneet ottaneensa huomioon tehdessään päätöksiä

²⁴² Liite 1, vuosi 2020, nrot 15–17 ja todiste 4, kohdat 274–290, todiste 7, kohta 34, ja todiste 9, kohta 131.

²⁴³ Liite 1, vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8; vuosi 2023, nrot 3–4 ja todiste 2, s. 4, kohta 2, todiste 6, sivut 3–4, ja todiste 7, kohdat 43–48.

²⁴⁴ Liite 1, vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8.

²⁴⁵ Ks. tarjonnan määrän arvioinnista jäljempänä kohta 155. Kuten edellä kohdassa 25 on käynyt ilmi, poimijahinnan asettamiseen vaikuttaa merkittävästi se, kuinka paljon marjaa poimijat pystyvät poimimaan päivän aikana. Jos kilpailijan poimijahinta on matala, poimijoiden poimimat marjamäärät ovat korkeita ja marjoja ostetaan paljon.

myyntihinnoistaan,²⁴⁶ minkä vuoksi tieto kilpailijan poimijahinnasta vähensi epävarmuutta tämän hinnoittelusta myyntimarkkinalla.²⁴⁷ Poimijakiintiön vaikutus myyntimarkkinalle päätyvän tarjonnan määrään ja markkinahintaan alensi kuitenkin jossain määrin poimijahintatiedon strategisuutta myyntimarkkinalla.²⁴⁸

139. Poimijahintatiedot olivat luottamuksellisia, sillä ne eivät olleet helposti saatavilla julkisista lähteistä. Yhtiöt ilmoittivat ajantasaiset hinnat poimijoilleen pääasiassa poimijaleireillä olleiden ilmoitustaulujen kautta tai koordinaattorin tai tulkin välityksellä.²⁴⁹ Jos yhtiöt olisivat halunneet kerätä toisensa ajantasaiset poimijahintatiedot ilman keskinäistä yhteydenpitoaan, niiden olisi täytynyt vierailta päivittäin toistensa leireillä. Leirien välisten pitkien etäisyyksien vuoksi tietojen kerääminen tällä tavoin olisi ollut hidasta ja vaatinut yhtiöiltä paljon resursseja. Menettelynsä ansiosta yhtiöt pystyivät reagoimaan saamiinsa tietoihin toistensa hinnoista nopeasti.²⁵⁰ Ajantasaisten poimijahintatietojen julkisuutta vastaan puhuu myös se seikka, että yhtiöt jakoivat tietoa poimijahinnoista keskenään, vaikka ne tiesivät menettelynsä olevan kiellettyä.²⁵¹ Jos tiedot olisivat olleet helposti saatavilla julkisista lähteistä, yhtiöiden väliselle yhteydenpidolle ei olisi ollut tarvetta.²⁵² Lisäksi yhtiöiden jakamat tiedot tulevista poimijahinnoista olivat luottamuksellisia, sillä yhtiöt eivät ilmoittaneet poimijoilleen etukäteen tulevista hinnoistaan.

9.2.2.3.2 Tarjonnan määrään vaikuttavat seikat

140. Näyttö osoittaa, että yhtiöt jakoivat keskenään poimijahintojen lisäksi muitakin tietoja, joiden avulla ne pystyivät arvioimaan toistensa myyntimarkkinalle tarjoaman kotimaisen marjan määrää. Tiedot koskivat poimintapäiviä, poimijamääriä, poimijoiden keräämiä marjamääriä ja varastotilanteita. Tässä luvussa tarkastellaan ensin eri aiheita koskevaa yhteydenpitoa ja jäljempänä yhdessä tietojen luonnetta ja merkitystä yhtiöille.

Yhteydenpito

²⁴⁶ Ks. edellä kohta 31 ja siinä viitatus todiste 47, s. 2–3, kohdat 1–2; todiste 31, s. 2; todiste 37, s. 2, kohdat 1–2; todiste 22, s. 1–5; todiste 45, s. 18–19; todiste 33, s. 18, 20–21; todiste 35, s. 3. Vrt. [SALASSA PIDETTÄVÄ:]

²⁴⁷ Vrt. [SALASSA PIDETTÄVÄ:] Ks. myös todiste 33, s. 18.

²⁴⁸ Ks. tarkemmin menettelyn taloudellisesta ja oikeudellisesta asiayhteydestä kohdissa 219–220 todettu.

²⁴⁹ Todiste 25, s. 1, kohta 1; todiste 48, s. 4; todiste 38, s. 2, kohta 1; todiste 50, s. 5–6, kohta 7. Vrt. [SALASSA PIDETTÄVÄ:]

²⁵⁰ Ks. esimerkiksi edellä kohta 129 ja siinä viitattu liite 1, vuosi 2021, nro 8, todiste 1, s. 3, kohta 3, ja todiste 3, kohdat 16–18. Marja Bothnia sai tiedon Polarican mustikan poimijahinnasta aamulla klo 7.46, minkä vuoksi Marja Bothnia ehti reagoida tietoon vielä saman päivän aikana; klo 8.36 Marja Bothnian työntekijä A ilmoitti yhtiön sisäisesti uuden poimijahinnan olevan samasta päivästä alkaen sama kuin Polaricalla, 1,6 euroa kilolta.

²⁵¹ Ks. edellä kohta 63 ja siinä viitatus todisteet 64 ja 65. Vrt. [SALASSA PIDETTÄVÄ:]

²⁵² Ks. myös todiste 44, s. 39, jossa Polarican edustaja A kertoo, ettei kilpailijoiden poimijahintojen seuraaminen ollut mahdollista; ja todiste 45, s. 16–17, jossa Polarican työntekijä A kertoo, että kilpailijoiden poimijahintojen seuraaminen olisi mahdollista vieraillemalla kilpailijoiden poimijaleireillä. Marja Bothnian edustaja A on kertonut seuraavansa kilpailijoiden poimijahintoja olemalla yhteydessä kilpailijoihin, ks. todiste 33, s. 17. Marja Bothnian työntekijä A on kertonut seuraavansa kilpailijoiden poimijahintoja pitämällä yhteyttä kilpailijoihin ja kuulevansa tietoa kilpailijoiden hinnoista myös poimijoilta, ks. todiste 34, s. 14. Arcticin edustaja A on kertonut, että "valtaosa" poimijahinnoista olisi nähtävillä netissä, ks. todiste 23, s. 10. Liitteessä 1 kuvattu asiakirjanäyttö yhtiöiden välisistä keskusteluista tai muiden kuultavien kertomukset eivät kuitenkaan tue tätä väitettä.

● **Poimintapäivät**

141. Ensinnäkin näytöstä ilmenee, että yhtiöt vaihtoivat satokauden alussa tietoa siitä, milloin ne aloittivat mustikan poiminnan,²⁵³ ja satokauden lopussa siitä, milloin ne lopettivat puolukan poiminnan.²⁵⁴ Satokauden aikana yhtiöt keskustelivat siitä, milloin poimijat lopettaisivat mustikan poiminnan ja aloittaisivat puolukan poiminnan.²⁵⁵ Näiden tietojen avulla yhtiöt pystyivät laskemaan, kuinka monta päivää niiden kilpailijat poimivat mustikkaa ja puolukkaa satokauden aikana.²⁵⁶
142. Yhtiöiden toisilleen jakama tieto oli usein täsmällistä; yhtiöt paljastivat toisilleen päivän tarkkuudella aloitus- ja lopetuspäivänsä tai sen päivän, jolloin ne siirtyivät mustikan poiminnasta puolukan poimintaan.²⁵⁷ Esimerkiksi syyskuussa 2019 Kiantama kertoi Kaskein Marjalle, että yksi Kiantaman poimintaryhmistä oli jo siirtynyt poimimaan puolukkaa, ja loput poimisivat mustikkaa vielä "sunnuntaihin saakka".²⁵⁸
143. Sen lisäksi, että yhtiöt keskustelivat siitä, olivatko ne jo aloittaneet tai lopettaneet poiminnan, yhtiöt kertoivat toisilleen aikomuksistaan poiminnan aloittamisen tai lopettamisen suhteen.²⁵⁹ Esimerkiksi heinäkuussa 2022 Polarica tiedusteli puhelimitse Marja Bothnialta, milloin yhtiö aloittaisi mustikan poiminnan. Marja Bothnia vastasi aloittavansa Jyväskylän eteläpuolella samalla viikolla, mahdollisesti torstaina. Marja Bothnia kertoi myös, että Kainuussa poimintaa ei aloitettaisi vielä samalla viikolla.²⁶⁰
144. Puolukan poimintaan siirtymisestä päättäessään yhtiöt joutuivat jossain määrin ottamaan huomioon kilpailijayhtiöidensä tilanteen. Esimerkiksi syyskuussa 2014 Polarica päätti, että yhtiö jatkaisi mustikan poimintaa niin pitkään kuin oli mahdollista, sillä Polarica oli saanut tietää, että Marja Bothniolla oli varastossa paljon edellisvuotista puolukkaa.²⁶¹ Vastaavasti elokuussa 2020 Kaskein Marja kertoi alihankkijalleen, että kaksi "kollegaa"²⁶² oli soittanut ja pyytänyt, ettei Kaskein Marja aloittaisi puolukan ostoa, jottei "kaikilla" menisi "kausi pilalle". Yhtiöiden huolena oli, että jos poimijat kuulisivat jonkun yhtiöstä ostavan jo puolukkaa, he lopettaisivat mustikan poiminnan. Kaskein Marja totesi

²⁵³ Liite 1, vuosi 2018, nro 5 ja todiste 7, kohdat 9–14; vuosi 2019, nro 6 ja todiste 5, kohta 2; vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8. Ks. myös edellä kohta 77 ja siinä viitattu todiste 23, s. 15. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

²⁵⁴ Liite 1, vuosi 2016, nro 7 ja todiste 9, kohdat 69–77.

²⁵⁵ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 5, todiste 4, kohdat 3–5, ja todiste 9, kohdat 18–22; **vuosi 2016**, nro 3 ja todiste 9, kohta 47; nro 5 ja todiste 9, kohdat 49–52 ja 54–66; **vuosi 2019**, nro 13 ja todiste 4, kohdat 122–129; nro 14 ja todiste 4, kohdat 130, 132–135; nro 16 ja todiste 4, kohdat 136–145 ja 148, ja todisteet 80 ja 81; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 25, todiste 4, kohdat 358 ja 361, ja todiste 9, kohta 133; nro 29 ja todiste 4, kohdat 394–397; **vuosi 2023**, nro 11 ja todiste 8, kohdat 14–17. Ks. myös edellä kohta 77 ja siinä viitattu todiste 23, s. 14.

²⁵⁶ Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

²⁵⁷ Liite 1, **vuosi 2016**, nro 5 ja todiste 9, kohdat 49–52 ja 54–66; nro 7 ja todiste 9, kohdat 69–77; **vuosi 2019**, nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; **vuosi 2022**, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8.

²⁵⁸ Liite 1, vuosi 2019, nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180.

²⁵⁹ Liite 1, vuosi 2016, nro 7 ja todiste 9, kohdat 69–77; vuosi 2019, nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; vuosi 2020, nro 25, todiste 4, kohdat 358 ja 361, ja todiste 9, kohta 133; vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8; vuosi 2023, nro 11 ja todiste 8, kohdat 14–17.

²⁶⁰ Liite 1, vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8.

²⁶¹ Liite 1, vuosi 2014, nro 10 ja todiste 66. Keskustelua käsitellään myös jäljempänä kohdassa 154.

²⁶² Kaskein Marjan edustaja A on kertonut, ettei hän suhtaudu muihin alalla toimiviin yrityksiin kilpailijoina vaan kollegoina, ks. edellä kohta 84 ja siinä viitattu todiste 48, s. 14–15.

alihankkijalleen, että Kaskein Marjaltakin puuttui vielä 400 tonnia mustikkaa.²⁶³

● **Poimijamäärät**

145. Toiseksi näytöstä ilmenee, että yhtiöt jakoivat keskenään tietoa saamistaan yrityskohtaisista poimijamääristä; yhtiöt paljastivat toisilleen tiedon siitä, kuinka monta poimijaa ne saivat kutsua Suomeen satokauden ajaksi.²⁶⁴ Poimijamääristä keskusteltiin pääasiassa keväisin, jolloin yhtiöt saivat tietää poimijamääränsä tulevalle satokaudelle.²⁶⁵ Poimijamäärässä oli kyse yhtiön hankintaresurssin suuruudesta ja se vaikutti olennaisesti siihen, miten paljon marjaa yhtiö sai hankittua kullakin satokaudella.
146. Yhtiöiden toisilleen jakama poimijamääriä koskeva tieto oli usein hyvin täsmällistä; yhtiöt paljastivat toisilleen poimijamääränsä jopa yhden poimijan tarkkuudella.²⁶⁶ Jaetun tiedon täsmällisyyttä kuvaa esimerkiksi seuraava Polarican ja Arcticin maaliskuussa 2016 käymä keskustelu.

Polarican edustaja B:n ja Arcticin edustaja A:n välinen keskustelu 14.3.2016²⁶⁷

Polarican edustaja B klo 19.02

Hei, paljonko sait poimijoita koko yritys ryhmällesi ?

Arcticin edustaja A klo 19.03

Paljonko sinä koko teidän ryp- päälle?

Polarican edustaja B klo 19.04

Mulla tippu n 60 hlö ja [REDACTED] tippu kans pikkusen

Polarican edustaja B klo 19.05

Yhteensä 931

Polarican edustaja B klo 19.07

Voinko soittaa myöhemmin?

²⁶³ Liite 1, vuosi 2020, nro 25, todiste 4, kohdat 358 ja 361, ja todiste 9, kohta 133. Ks. myös todiste 9, kohta 139, jossa Kiantama toteaa, että Polarica oli aloittanut puolukan poiminnan, joten myös Kiantaman oli aloitettava puolukan poiminta pian.

²⁶⁴ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 1, todiste 9, kohdat 13–16, ja todiste 56; nro 12 ja todiste 61; **vuosi 2014**, nro 1 ja todisteet 62 ja 63; **vuosi 2016**, nro 1 ja todiste 7, kohdat 1–6; nro 5 ja todiste 9, kohdat 49–52 ja 54–66; **vuosi 2019**, nro 2 ja todiste 4, kohta 95, todiste 7, kohdat 27–30, ja todiste 9, kohdat 124–127; **vuosi 2022**, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8. Ks. myös edellä kohta 77 ja siinä viitattu todiste 23, s. 10 ja 18–19; kohdat 78, 83 ja 84 sekä niissä viitattut todiste 49, s. 9, ja todiste 48, s. 14; ja kohta 80 ja siinä viitattu todiste 33, s. 23. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ: [REDACTED]]**

²⁶⁵ Todiste 41, s. 2. Ks. myös todiste 23, s. 10 ja 18–19.

²⁶⁶ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 1, todiste 9, kohdat 13–16, ja todiste 56; nro 12 ja todiste 61; **vuosi 2016**, nro 1 ja todiste 7, kohdat 1–6; nro 5 ja todiste 9, kohdat 49–52 ja 54–66; **vuosi 2019**, nro 2 ja todiste 4, kohta 95, todiste 7, kohdat 27–30, ja todiste 9, kohdat 124–127.

²⁶⁷ Liite 1, vuosi 2016, nro 1 ja todiste 7, kohdat 1–6.

Arcticin edustaja A klo 19.07

Soitellaan illalla

147. Omien poimijamääriensä lisäksi yhtiöt jakoivat toisilleen muiden yhtiöiden poimijamääristä saamaansa tietoa.²⁶⁸ Esimerkiksi huhtikuussa 2019 Kaskein Marja ilmoitti Arcticille, että Marja Bothnian kiintiö oli 50 poimijaa pienempi kuin edellisenä vuonna.²⁶⁹
148. Yhtiöt kertoivat toisilleen myös alihankkijayhtiöidensä saamista poimijamääristä, jolloin yhtiöiden saama tieto kilpailijoidensa hankintaresurssien suuruudesta oli entistäkin tarkempaa.²⁷⁰ Esimerkiksi huhtikuussa 2019 Arctic kertoi Kaskein Marjalle, että yhtiölle alihankintaa tekevät yritykset olivat yhtä lukuun ottamatta saaneet lisää poimijoita edelliseen vuoteen verrattuna. Vastavasti huhtikuussa 2019 Kiantama kysyi Polaricalta tämän poimijamääristä. Polarica kertoi poimijamääränsä kasvaneen ja paljasti lisäksi, ettei yhtiöllä ollut alihankkijoita tulevana satokautena.²⁷¹

● Poimijoiden keräämät marjamäärät

149. Kolmanneksi näytöstä ilmenee, että yhtiöt vaihtoivat tietoa poimijoiden keräämistä keskimääräisistä kiloista eli marjamääristä, jotka yhtiöt ostivat poimijoiltaan.²⁷² Poimijoiden keräämistä marjamääristä keskusteltiin satokausien aikana poiminnan ollessa käynnissä.
150. Toisinaan yhtiöiden toisilleen jakama poimijoiden keräämiä marjamääriä koskeva tieto oli hyvin tarkkaa: yhtiöt paljastivat toisilleen, paljonko marjakiloja yksi niiden Suomeen kutsuma poimija keskimäärin poimi päivän aikana.²⁷³ Esimerkiksi elokuussa 2019 Marja Bothnia kertoi Kaskein Marjalle, että Marja Bothnian poimijat poimivat keskimäärin 75 kiloa mustikoita päivässä.²⁷⁴
151. Keskustelut poimijoiden poimimista kiloista liittyivät usein siihen, oliko yhtiöllä tarvetta nostaa poimijahintaa.²⁷⁵ Tämä käy ilmi esimerkiksi Kiantaman

²⁶⁸ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 1, todiste 9, kohdat 13–16, ja todiste 56; nro 12 ja todiste 61; **vuosi 2019**, nro 2 ja todiste 4, kohta 95, todiste 7, kohdat 27–30, ja todiste 9, kohdat 124–127.

²⁶⁹ Liite 1, vuosi 2019, nro 2 ja todiste 4, kohta 95, todiste 7, kohdat 27–30, ja todiste 9, kohdat 124–127.

²⁷⁰ Liite 1, vuosi 2016, nro 1 ja todiste 7, kohdat 1–6; vuosi 2019, nro 2 ja todiste 4, kohta 95, todiste 7, kohdat 27–30, ja todiste 9, kohdat 124–127. Ks. myös liite 1, vuosi 2013, nro 1 ja todiste 56, jossa Kiantaman edustaja A välitti Polarican edustaja B:lle tietoa Kaskein Marjan alihankkijana toimineen yrityksen poimijamäärästä. Ks. myös edellä kohta 24, jossa todetusti marjayritysten kokonaispoimijamäärä koostuu yrityksen omista ja alihankkijoiden poimijoista.

²⁷¹ Liite 1, vuosi 2019, nro 2 ja todiste 4, kohta 95, todiste 7, kohdat 27–30, ja todiste 9, kohdat 124–127.

²⁷² Liite 1, **vuosi 2016**, nro 5 ja todiste 9, kohdat 49–52 ja 54–66; **vuosi 2017**, nro 14 ja todiste 9, kohdat 94 ja 95; **vuosi 2018**, nro 7 ja todiste 9, kohta 101; nro 9 ja todiste 9, kohta 104; **vuosi 2019**, kohta 7 ja todiste 4, kohdat 105–112. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

[ ]
Ks. myös edellä kohta 77 ja siinä viitattu todiste 23, s. 10. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

²⁷³ Liite 1, vuosi 2019, nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

²⁷⁴ Liite 1, vuosi 2019, nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112.

²⁷⁵ Liite 1, vuosi 2018, nro 7 ja todiste 9, kohta 101; nro 9 ja todiste 9, kohta 104. Ks. poimittujen kilojen vaikutuksesta poimijahintaan edellä kohdat 25 ja 133.

alihankkijoilleen lähettämistä viestistä, jossa tämä raportoi kilpailijoiltaan kuulemiaan tietoja.

Kiantaman edustaja A:n viesti alihankkijoilleen 8.8.2018 klo 17.07²⁷⁶

Rh kaikki yhtiöt, Arctic ja Kaskein Marja 1,70 poimijahinta ja ei kuulemma tarvetta nostaa ihan heti kun kiloja tulee. Polarica edelleen 1,90. [REDACTED] saa kiloja mutta Polarican kuten muiden Ruotsalaisten intressi on että mekään emme saisi ostaa halvemmalla. Entäs jos tilanne olisikin toisinpäin?

● Varastotilanne

152. Neljänneksi näytöstä ilmenee, että yhtiöt keskustelivat varastotilanteistaan.²⁷⁷ Näytön perusteella keskusteluja käytiin satokausien aikana tai niiden päätyttyä.
153. Osassa keskusteluita yhtiöt paljastivat toisilleen, miten suuren osan satokauden aikana hankituista marjoista ne olivat jo saaneet myytyä.²⁷⁸ Esimerkiksi lokakuussa 2017 Marja Bothnian sisäisestä keskustelusta käy ilmi Polarican paljastaneen tietoa varastotilanteestaan erikseen sekä Marja Bothnialle että Kiantamalle, ja Kiantaman jakaneen kuulemansa tiedon Marja Bothnialle; lokakuun 10. päivänä Marja Bothnian edustaja B ilmoitti viestitse Marja Bothnian edustaja A:lle kuulleensa Polarican työntekijältä, että yhtiö oli jo myynyt kaikki marjansa. Marja Bothnian edustaja A välitti saamansa viestin Marja Bothnian sisäisesti Marja Bothnian työntekijä B:lle, jonka vastauksesta käy ilmi, että myös Kiantama oli saanut saman tiedon Polaricalta ja välittänyt sen Marja Bothnialle.

²⁷⁶ Liite 1, vuosi 2018, nro 9 ja todiste 9, kohta 104. "Rh" viittaa Marja Bothniaan.

²⁷⁷ Liite 1, vuosi 2014, nro 10 ja todiste 66; vuosi 2016, nro 7 ja todiste 9, kohdat 69–77; vuosi 2017, nro 15 ja todiste 2, kohdat 2–5; vuosi 2018, nro 18 ja todiste 75; vuosi 2019, nro 13 ja todiste 4, kohdat 122–129.

²⁷⁸ Liite 1, vuosi 2016, nro 7 ja todiste 9, kohdat 69–77; vuosi 2017, nro 15 ja todiste 2, kohdat 2–5; vuosi 2019, nro 13 ja todiste 4, kohdat 122–129.

Marja Bothnian sisäinen keskustelu Marja Bothnian edustaja A:n ja Marja Bothnian työntekijä B:n välillä 11.10.2017²⁷⁹

Marja Bothnian edustaja A klo
7.45

**Polaricas produktutvecklare
hälsa på stände, sa att de har
sålt alla bären**

Marja Bothnian työntekijä B klo
8.03

**Samma påstod [Polarican
edustaja B] till [Kiantaman
edustaja A]**

154. Osassa keskusteluita yhtiöt paljastivat toisilleen, miten paljon aikaisempina vuosina hankittuja marjoja niillä oli varastoissaan. Syyskuussa 2014 Polarica oli saanut tietää, että Marja Bothniolla oli varastossa "yli 2000 tn" edellisvuotista puolukkaa. Tieto Marja Bothnian varastotilanteesta ei voinut olla peräisin muualta kuin Marja Bothnialta itseltään.²⁸⁰

Tietojen luonne ja merkitys

155. Edellä käsitellyt poimintapäiviin, poimijamääriin, poimijoiden keräämiin marjamääriin ja varastotilanteeseen liittyvät tiedot olivat strategisia. Yhtiöiden myyntimarkkinalle tarjoamaan kotimaisen marjan määrään vaikuttivat sekä satokauden aikana hankittujen marjojen määrä että yhtiöiden varastotilanne. Yhtiöiden oli mahdollista arvioida kilpailijoidensa satokauden aikana hankkimien kotimaisten marjojen määrää, kun ne tiesivät näiden poimijoiden, poimintapäivien ja poimijoiden keskimäärin päivässä poimimien marjakilojen määrän. Tarjonnan määrä on merkittävä marjojen myyntihintaan vaikuttava tekijä. Tieto kilpailijan myyntimarkkinalle tarjoaman marjan määrästä vähentää epävarmuutta tämän markkinakäyttäytymisestä ja voi paljastaa, onko tällä ylipäätään mahdollisuutta tarjota marjoja tietyille asiakkaille.²⁸¹
156. Satokauden aikana tehtävä päätös siirtymisestä mustikan poiminnasta puolukan poimintaan oli strategisesti merkittävä, sillä se määritteli sen, missä suhteessa yhtiöt hankkivat mustikkaa ja puolukkaa. Päätöksessä oli kyse poimijoiden eli hankintaresurssien allokoinnista eri marjalajien välille, ja yhtiöt ottivat päätöstä tehdessään huomioon myös kilpailijayhtiöidensä tilanteen.²⁸² **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

²⁷⁹ Liite 1, vuosi 2017, nro 15 ja todiste 2, kohdat 2–5.

²⁸⁰ Liite 1, vuosi 2014, nro 10 ja todiste 66. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 144.

²⁸¹ Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

²⁸² Ks. edellä kohta 144.

[REDACTED] ²⁸³

157. Tarjonnan määrään liittyvät tiedot olivat luottamuksellisia, sillä ne eivät olleet kaikkien kyseisillä markkinoilla toimivien talouden toimijoiden tiedossa. Poimijoiden keräämiin kiloihin sekä varastotilanteeseen liittyvät tiedot ovat luonteeltaan sellaisia, ettei niitä voi saada hankittua muuta kautta kuin yritykseltä itseltään.
158. Yrityskohtaiset poimijamäärät olivat salassa pidettäviä tietoja lähes koko rikkomuksen kestoajan.²⁸⁴ Vaikka syksystä 2013 alkaen vuoden 2015 loppuun asti tietoja yrityskohtaisista poimijamääristä oli mahdollista saada tietopyynnöllä ulkoministeriöstä, keskinäisen yhteydenpitonsa avulla yhtiöt saivat tiedot haltuunsa yksinkertaisemmin, nopeammin ja suuremmin kuin ulkoministeriölle tehdyllä tietopyynnöllä.
159. Tiedot kilpailijayhtiöiden poimintapäivistä ja poimijoiden allokoinnista mustikan ja puolukan poimintaan olisivat teoriassa olleet kerättävissä vierailemalla kilpailijayhtiöiden leireillä ja tarkkailemalla, milloin poiminta aloitetaan ja lopetetaan sekä keräävätkö poimijat mustikkaa vai puolukkaa. Leirien välisten pitkien etäisyyksien vuoksi tietojen kerääminen tällä tavoin olisi vaatinut yhtiöiltä paljon resursseja, eikä se ollut niille realistinen vaihtoehto. Keskinäisen yhteydenpitonsa avulla yhtiöt saivat tiedot haltuunsa helposti, nopeasti ja ilman kustannuksia.

9.2.2.3.3 Myyntihinnat ja markkinatilanne

● Myyntihinnat ja markkinatilanne

Yhteydenpito

160. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** [REDACTED]

²⁸³ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** [REDACTED]

²⁸⁴ Vuodet 2013–2015: todiste 43, s. 1–2, kohdat 2–3. Ks. myös todiste 57, jossa Elintarviketeollisuusliiton edustaja kertoo yrityksille tekevänsä poimijamääristä koontitilaston, josta ei selviä yksittäisen yrityksen poimijamäärät ja käsittelevänsä tietoja luottamuksella. Vuodet 2016–2018: Todiste 42, s. 1, kohdat 4–5.

Vuodet 2019–2022: Todiste 41, s. 2.

Vuosi 2023: <https://yle.fi/a/74-20040658>, vierailtu 16.4.2026. Ks. myös todiste 24, s. 11.

²⁸⁵ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** [REDACTED]

161. Asiakirjanäyttö osoittaa yhtiöiden vaihtaneen myyntihintoihin ja markkinatilanteeseen liittyvää tietoa.²⁸⁶ Ensinnäkin näytöstä käy ilmi yhtiöiden paljastaneen toisilleen saman satokauden aikana toteutuneita myyntihintojaan.²⁸⁷ Esimerkiksi syyskuussa 2016 Kaskein Marja paljasti Kiantamalle, mihin hintaan yhtiö oli myynyt pakastettua puolukkaa asiakkailleen: "olen myynyt sitä 1,35:llä jos asiakas noutaa sen meiltä".²⁸⁸ Vastaavasti syyskuussa 2014 Kiantama ja Polarica pohtivat, kuka myi marjaa hintaan 1,90 e/kg. Polarica paljasti Kiantamalle, että kyse ei ollut Polaricasta.

Kiantaman edustaja A:n ja Polarican edustaja B:n välinen keskustelu 9.9.2014²⁸⁹

Kiantaman edustaja A klo 21.23

Kuka voisi antaa 1,90 hintoja skandinaviasta, toimitukset keväälle 2015 asti?

Polarican edustaja B klo 21.29

Ei meiltä

Kiantaman edustaja A klo 21.30

Marjabothnia vai saako joku ruotsissa liian paljon puolukoita?

162. Toiseksi näytöstä ilmenee, että yhtiöt vaihtoivat näkemyksiään suomalaisen marjan markkinahinnasta ja spekuloidivat yhdessä sitä, mille tasolle se voisi asettua. Elokuussa 2017 Kiantama kertoi Marja Bothnialle puhelinkeskustelussa arvionsa siitä, mille tasolle mustikan myyntihinta tulisi asettumaan: 3,80–4 e/kg ja luomumustikan osalta 4,50 e/kg.²⁹⁰
163. Kolmanneksi yhtiöt keskustelivat muiden yhtiöiden myyntihinnoista. Yhtiöt jaikoivat toisilleen saamiaan tietoja muiden yhtiöiden myyntihinnoista tai pohtivat, mille tasolle muiden yhtiöiden hinnat voisivat asettua.²⁹¹ Esimerkiksi syyskuussa 2021 Kiantama kertoi Polaricalle Arcticin tarjonnan puhdistettua

²⁸⁶ Liite 1, vuosi 2014, nro 13 ja todiste 9, kohdat 38–40; vuosi 2015, nro 1 ja todiste 9, kohdat 41–43; nro 4 ja todiste 9, kohdat 44–46; vuosi 2016, nro 7 ja todiste 9, kohdat 69–77; vuosi 2017, nro 5 ja todiste 9, kohta 82; nro 12 ja todiste 2, kohta 1; vuosi 2018, nro 21 ja todiste 4, kohdat 84–90; vuosi 2020, nro 3 ja todiste 4, kohdat 255–257; vuosi 2021, nro 3 ja todiste 4, kohdat 429–431; nro 10 ja todiste 5, kohdat 7–10; vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8; nro 2 ja todiste 12.

²⁸⁷ Liite 1, vuosi 2014, nro 13 ja todiste 9, kohdat 38–40; vuosi 2016, nro 7 ja todiste 9, kohdat 69–77; vuosi 2021, nro 3 ja todiste 4, kohdat 429–431.

²⁸⁸ Liite 1, vuosi 2016, nro 7 ja todiste 9, kohdat 69–77.

²⁸⁹ Liite 1, vuosi 2014, nro 13 ja todiste 9, kohdat 38–40.

²⁹⁰ Liite 1, vuosi 2017, nro 12 ja todiste 2, kohta 1.

²⁹¹ Liite 1, vuosi 2014, nro 13 ja todiste 9, kohdat 38–40; vuosi 2015, nro 4 ja todiste 9, kohdat 44–46; vuosi 2018, nro 21 ja todiste 4, kohdat 84–90; vuosi 2021, nro 10 ja todiste 5, kohdat 7–10.

puolukkaa alle kahden euron kilohintaan Kiantaman suomalaiselle luottoasiakkaalle.²⁹²

164. Neljänneksi yhtiöt vaihtoivat tietoa ulkomaisen sadon tilanteesta sekä ulkomaisten marjojen myyntihinnasta ja markkinatilanteesta.²⁹³ Esimerkiksi syyskuussa 2015 Kiantama jakoi Polaricalle kuulemiaan tietoja puolukan markkinahinnasta. Kiantama oli keskustellut myyntihinnoista kahden ruotsalaisen marja-alan yrityksen kanssa ja raportoi Polaricalle näiden näkemykset hinnasta.

Kiantaman edustaja A:n ja Polarican edustaja B:n välinen keskustelu 8.9.2015²⁹⁴

Kiantaman edustaja A klo 19.54

Puolukan hintataso 2,3-2,5 eurooppaan toimitettuna tällä hetkellä

Polarican edustaja B klo 19.55

Kuka myy tuolla hinnalla

Kiantaman edustaja A klo 19.58

Ruotsista joku ja virolaiset ehkä venäjän tavaraa. Juttelin [REDACTED] ja [REDACTED] kanssa, [REDACTED] arveli että sinne se jää. [REDACTED] tosin sanoi että heiltä ei saa halvalla?

165. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** [REDACTED]

[REDACTED]²⁹⁵

166. Asiakirjanäytön perusteella myyntihintoihin ja markkinatilanteeseen liittyviä keskusteluja käytiin etenkin syksyisin. Näytöstä ilmenee, että samaan aikaan yhtiöt solmivat suurimman osan myyntisopimuksistaan.²⁹⁶ Yhteydenpidon

²⁹² Liite 1, vuosi 2021, nro 10 ja todiste 5, kohdat 7–10.

²⁹³ Liite 1, vuosi 2015, nro 1 ja todiste 9, kohdat 41–43; nro 4 ja todiste 9, kohdat 44–46; vuosi 2017, nro 5 ja todiste 9, kohta 82; vuosi 2020, nro 3 ja todiste 4, kohdat 255–257; vuosi 2021, nro 3 ja todiste 4, kohdat 429–431; vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8; nro 2 ja todiste 12.

²⁹⁴ Liite 1, vuosi 2015, nro 4 ja todiste 9, kohdat 44–46. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** [REDACTED]

²⁹⁵ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** [REDACTED]

²⁹⁶ Todiste 33, s. 19-20; todiste 35, s. 2; todiste 44, s. 44.

keskittyminen syksyyn mahdollisti sen, että yhtiöt pystyivät hyödyntämään kilpailijoilta saamia tietoja tehdessään myyntisopimuksiaan koskevia päätöksiä.

Tietojen luonne ja merkitys

167. Yhtiöiden vaihtamat tiedot olivat strategisia. Suomessa tukkumyyntimarkkinalle päätyvän kotimaisen luonnonmarjan määrään vaikuttivat ennen kaikkea marjojen satotilanne ja ulkomaalaisten poimijoiden määrä.²⁹⁷ Sekä satotilanne että poimijoiden määrä vaihtelivat vuosittain, minkä vuoksi pakastetulle luonnonmarjalle muodostui joka satokausi uusi markkinahinta. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**
- [ ]**²⁹⁸ Vaihtaessaan näkemyksiään suomalaisen marjan markkinahinnasta sekä jakaessaan tietojaan toteutuneista myyntihinnoista, kolmansien yhtiöiden hinnoista ja ulkomaalaisen sadon tilanteesta²⁹⁹ yhtiöt yhdistivät tietonsa saadakseen paremman käsityksen markkinahinnan kehityksestä. Tietojenvaihto tarjosi yhtiöille tietoa hinnoittelun tueksi, auttoi niitä välttämään virhearvioita ja varmisti, että niiden hinnoittelu vastasi markkinoiden tasoa.
168. Vaihdetut tiedot vähensivät myös yhtiöiden epävarmuutta toistensa tulevasta käyttäytymisestä myyntimarkkinalla. Saatuaan tietoonsa kilpailijan näkemyksen myyntimarkkinan markkinahinnasta yhtiö saattoi soviittaa oman hinnoittelunsa yhteen tämän kanssa. Yhtiöiden jakamat tiedot toteutuneista myyntihinnoista antoivat niille osviittaa toistensa hintatasosta ja auttoivat ennakoidaan myös toistensa tulevaa hinnoittelua saman satokauden aikana.
169. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**
- [ ]**
170. Tiedot olivat luottamuksellisia, sillä ne eivät olleet saatavilla julkisista lähteistä, eivätkä siten kaikkien kyseisillä markkinoilla toimivien talouden toimijoiden tiedossa. Tiedot, jotka liittyvät myyntihintoihin, yhtiöiden näkemyksiin markkinatilanteesta ja markkinahinnasta **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** ovat luonteeltaan sellaisia, ettei niitä ole mahdollista hankkia muuta kautta kuin suoraan yrityksiltä. Ulkomaisen sadon tilanteeseen liittyviä tietoja yhtiöt olisivat jossain määrin voineet kerätä myös itsenäisesti, mutta keskinäisen yhteydenpitonsa avulla ne saivat tiedot haltuunsa helpommin, nopeammin ja ilman kustannuksia.

²⁹⁷ Ks. satotilanteesta edellä kohta 25. Suomeen kutsuttujen ulkomaalaisten poimijoiden määrästä ks. edellä kohdat 16–18.

²⁹⁸ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

²⁹⁹ Ks. edellä kohdat 27 ja 28, joissa todetusti ulkomaisen sadon tilanne vaikuttaa myös suomalaisen marjan markkinahintaan.

9.2.2.3.4 Kotimainen sato ja poiminta-alueet

● Kotimainen sato ja poiminta-alueet

Yhteydenpito

171. Näyttö osoittaa, että yhtiöt keskustelivat edellä mainittujen aiheiden lisäksi kotimaisista poiminta-alueista ja niiden satotilanteesta.³⁰⁰ Keskusteluja käytiin ennen satokausien alkua ja niiden aikana.
172. Ensinnäkin yhtiöt jakoivat toisilleen tietoa marjojen kypsyydestä sekä siitä, millaiselta sato vaikutti eri alueilla.³⁰¹ Esimerkiksi elokuussa 2013 Kiantama ilmoitti viestitse Polaricalle satotilanteesta tekemistään havainnoista.

Kiantaman edustaja A:n viesti Polarican edustaja B:lle 1.8.2013 klo 10.54³⁰²

Tuntsan tien varressa on jonkin verran mustikkaa ja siellä oli myös lakkaa. Sallan eteläpuoli heikkoa!

173. Toiseksi yhtiöt vaihtoivat tietoa siitä, miltä alueilta ne poimivat tai aikoivat poimia marjoja.³⁰³ Tämä käy ilmi esimerkiksi Kiantaman ja Kaskein Marjan välillä elokuussa 2019 käydystä keskustelusta.

Kiantaman edustaja A:n ja Kaskein Marjan edustaja A:n välinen keskustelu 26.8.2019³⁰⁴

Kiantaman edustaja A klo 7.43

Huomenta, olihan niin että tänään ryhdytään täyttämään Kiantaman varastoa?

³⁰⁰ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 3 ja todiste 9, kohta 17; **vuosi 2014**, nro 11, todiste 4, kohdat 49 ja 50, ja todiste 9, kohta 36; **vuosi 2019**, nro 8 ja todiste 4, kohdat 113–115; nro 12 ja todiste 9, kohta 128, ja todiste 79; nro 13 ja todiste 4, kohdat 122–129; **vuosi 2020**, nro 20 ja todiste 4, kohdat 332–341; nro 23 ja todiste 9, kohta 132; **vuosi 2022**, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8; **vuosi 2023**, nro 6 ja todiste 4, kohdat 437–438.

Ks. myös edellä kohta 77 ja siinä viitattu todiste 23, s. 10; kohta 78 ja siinä viitattu todiste 49, s. 7; kohta 80 ja siinä viitattu todiste 33, s. 23; ja kohta 86 ja siinä viitattu todiste 49, s. 2.

Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:**

³⁰¹ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 3 ja todiste 9, kohta 17; **vuosi 2014**, nro 11, todiste 4, kohdat 49 ja 50, ja todiste 9, kohta 36; **vuosi 2019**, nro 13 ja todiste 4, kohdat 122–129; **vuosi 2020**, nro 20 ja todiste 4, kohdat 332–341; **vuosi 2020**, nro 23 ja todiste 9, kohta 132; **vuosi 2022**, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8; **vuosi 2023**, nro 6 ja todiste 4, kohdat 437–438.

³⁰² Liite 1, **vuosi 2013**, nro 3 ja todiste 9, kohta 17.

³⁰³ Liite 1, **vuosi 2019**, nro 8 ja todiste 4, kohdat 113–115; nro 12 ja todiste 9, kohta 128, ja todiste 79; nro 13 ja todiste 4, kohdat 122–129; **vuosi 2020**, nro 20 ja todiste 4, kohdat 332–341; **vuosi 2022**, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8.

³⁰⁴ Liite 1, **vuosi 2019**, nro 13 ja todiste 4, kohdat 122–129. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:**

Kiantaman edustaja A klo 9.03
Poimivatko Ristijärvellä jo puolukkaa?

Kiantaman edustaja A klo 9.18
Ei ole kypsää kun ei olle eteläsäkään.

Kaskein Marjan edustaja A klo
7.45

Huomenta, Joo, mikäpä ettei. En nyt tiedä paljonko ne kerää mustikkaa kun puolukkaa tulee tosi hyvin. Tänäänhän se nähdään.

Kaskein Marjan edustaja A klo
9.13

En ole varma. Onkohan se edes kypsää siellä vielä?

Kaskein Marjan edustaja A klo
9.13

On siellä näköjään kerätty jo

Kaskein Marjan edustaja A klo
9.18

Kyllä minä ilen myynyt jo kaiken mitä täältä on kerätty.

Kaskein Marjan edustaja A klo
9.19

Olen

Tietojen luonne ja merkitys

174. Kotimaiseen satoon ja poiminta-alueisiin liittyvät tiedot olivat luonteeltaan strategisia, sillä tietojen perusteella yhtiöt pystyivät sijoittamaan poimijansa parhaille poiminta-alueille. Poimijoiden sijoittaminen eri alueille vaikuttaa keskeisesti marjojen hankinnan tehokkuuteen eli siihen, miten paljon marjaa poimijat saavat poimittua. Kilpailijoilta saatu tieto alueittain vaihtelevista satotilanteista ja parhaista poiminta-alueista auttoi yhtiöitä tekemään poimijoiden sijoittamiseen liittyviä päätöksiä. Tietojen perusteella yhtiöt pystyivät myös arvioimaan kotimaisen sadon kokonaismäärää.³⁰⁵ Tiedot olivat

³⁰⁵ Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** Ks. myös todiste 23, s. 10.

luottamuksellisia, sillä vaikka ne olivat teoriassa kenen tahansa kerättävissä, keskinäisen yhteydenpitonsa avulla yhtiöt saivat tiedot haltuunsa helpommin, nopeammin ja ilman kustannuksia.

9.2.2.4 Johtopäätökset

175. Edellä todetusti yhtiöt yhteensovittivat luonnonvaraisten marjojen hankintahinnat ja vaihtoivat tietoa pakastettujen luonnonvaraisten marjojen myyntihinnoista ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Yhtiöiden vaihtamat tiedot olivat luonteeltaan strategisia ja luottamuksellisia.³⁰⁶
176. Menettelyllään yhtiöt poistivat keskinäisen epävarmuuden hinnoittelustaan ja yhteensovittivat hintansa hankintamarkkinalla. Näyttö osoittaa, että yhtiöt asettivat poimijahintansa yhteydenpitoonsa perustuen ja toteuttivat hinnoittelumuutoksia yhteistyössä toistensa kanssa.³⁰⁷ Vaikka kilpailu hankintamarkkinalla oli jo valmiiksi rajoitunutta markkinaolosuhteiden vuoksi,³⁰⁸ yhtiöt poistivat poimijahintakilpailun väliltään käytännössä kokonaan. Lisäksi ne vaihtoivat tietoa myyntihinnoistaan ja niihin vaikuttavista tekijöistä.
177. Yhtiöt korvasivat menettelyllään tietoisesti kilpailun riskit välisellään käytännön yhteistyöllä. Yhtiöt vähensivät epätietoisuutta toistensa tulevasta käyttäytymisestä ja loivat markkinoille sellaiset kilpailuolosuhteet, jotka eivät vastanneet markkinoiden tavanomaisia olosuhteita. Yhtiöiden menettely on ristiriidassa sen kanssa, että jokaisen taloudellisen toimijan on itsenäisesti päätettävä omasta markkinakäyttäytymisestään.
178. Menettelyyn osallistuivat kunkin yhtiön johtohenkilöt, jotka myös pääasiassa vastasivat marjojen hinnoittelusta hankinta- ja myyntimarkkinoilla.³⁰⁹ Yhtiöt toimivat markkinoilla koko sen ajan, jonka ne olivat osallisina rikkomukseen, jolloin niiden voidaan olettaa ottaneen toiminnassaan huomioon kilpailijoiden kanssa vaihdetut tiedot. Lisäksi näyttö osoittaa, että yhtiöiden välinen yhteydenpito vaikutti myös tosiasiallisesti niiden markkinakäyttäytymiseen.³¹⁰
179. Yhtiöiden menettely perustui pääasiassa kahdenväliseen ja vastavuoroiseen yhteydenpitoon.³¹¹ Yhteydenpidon kahdenvälisyys oli yhtiöille vakiintunut tapa toteuttaa rikkomusta, ja se oli riittävä ja tehokas rikkomuksen toteuttamiseksi, sillä kahdenvälisissä keskusteluissa jaettiin usein myös kolmansien yhtiöiden tietoja.³¹² Yhteydenpidon kahdenvälisyydestä huolimatta yhtiöt pystyivät myös toteuttamaan useamman yhtiön yhdessä sopimia samanaikaisia poimijahinnan laskuja.³¹³ Näytöstä ilmenee myös, että kaikki yhtiöt olivat rikkomusajana yhteydessä toisiinsa.³¹⁴ Rikkomuksen toteutus kahdenvälisenä yhteydenpitoa ei muuta kilpailuoikeudellisen arvioinnin lopputulosta

---

³⁰⁶ Ks. edellä kohdat 138, 139, 155–159, 167, 170 ja 173.

³⁰⁷ Ks. edellä kohta 134.

³⁰⁸ Ks. edellä kohdat 21 ja 22 alaviiteineen.

³⁰⁹ Ks. edellä kohta 64.

³¹⁰ Ks. edellä kohdat 134 ja 144.

³¹¹ Ks. vastavuoroisuudesta edellä kohdat 125–127.

³¹² Ks. edellä kohdat 130, 147, 153 ja 163.

³¹³ Ks. edellä kohdat 135 ja 136.

³¹⁴ Ks. jäljempänä luku 9.5.2 .

kaikkien yhtiöiden välisestä sopimuksesta ja/tai yhdenmukaistetusta menettelytavasta.

180. Arctic, Kaskein Marja, Kiantama, Marja Bothnia ja Polarica yhteensovittivat luonnonvaraisten marjojen hankintahinnat sekä vaihtoivat kaupallisesti arkaluonteista tietoa pakastettujen luonnonvaraisten marjojen myyntihinnoista ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Menettely muodosti kilpailulain 5 §:ssä ja SEUT 101 artiklassa kielletyn kilpailua rajoittavan sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan.

9.2.2.5 Yhtiöiden vastineet eivät anna aihetta muuttaa sopimuksesta ja yhdenmukaistetusta menettelytavasta esitettyä

181. Virasto on ottanut arvioissaan huomioon yhtiöiden esittämät väitteet sopimuksen ja yhdenmukaistetun menettelytavan arvioinnissa tarkastelluista seikoista. Vastineissa esitetty ei anna aihetta muuttaa edellä esitettyä viraston arviota.
182. Yhtiöt kiistävät vaihdettujen tietojen luottamuksellisuuden. Yhtiöt väittävät, että poimijahintatietoja olisi rikkomusajankohtana ollut mahdollista saada useista julkisista lähteistä, kuten sanomalehdistä, sosiaalisesta mediasta tai soittamalla ostopisteiden ostoasiamiehille.³¹⁵ Väite on perusteeton. Ensinnäkin satunnaisesti sanomalehdissä tai sosiaalisessa mediassa julkaistut hintatiedot eivät rinnastu täsmälliseen ja ajantasaiseen hintatietoon, jota yhtiöt saivat keskinäisellä yhteydenpidolla.³¹⁶ Toiseksi ostopisteillä marjoista maksettu hinta ja yhtiöiden Suomeen kutsumille poimijoille maksama hinta eivät aina vastanneet toisiaan,³¹⁷ eikä kaikilla yhtiöillä ollut ostopisteitä.³¹⁸ Ulkomaisille poimijoille maksettu hinta oli nähtävillä ainoastaan poimijoiden leireillä.³¹⁹ Kolmanneksi yhtiöt keskustelivat ajankohtaisten poimijahintojen lisäksi tulevista poimijahinnoista, joita ei ilmoitettu etukäteen poimijoille.³²⁰
183. Yhtiöt väittävät myös, että yhtiökohtaiset poimijamäärät olisivat olleet luonteeltaan julkisia tietoja. Yhtiöiden mukaan poimijamääriä koskevia tietoja julkaistiin esimerkiksi sanomalehdissä. Polarica väittää myös, että Thaimaan

---

³¹⁵ Marja Bothnian vastine, kohdat 7–9; Polarican vastine, kohdat 75–91; Arcticin ym. vastine, s. 6. Yhtiöt väittävät, että poimijahintatietoja olisi ollut saatavilla myös niiden nettisivuilla. Kuitenkin yhtiöistä ainoastaan Arctic on kertonut julkaiseensa poimijahintatietoja päivittäin verkossa, ks. Arcticin ym. vastine, s. 6. Arcticin mukaan Arctic International ja sen lähipiiri-yhtiöt olisivat "vuodesta 2020 lähtien" julkaisseet ostopisteidensä hintatiedot päivittäin ostopisteet.fi -verkkosivulla. Arcticilla oli ostopisteitä kuitenkin ainoastaan vuosina 2020 ja 2021, ks. todiste 18, s. 6–7. Yhtiöt esittävät myös, että niiden ajantasaiset poimijahintatiedot olivat nähtävillä ostopisteillä ja poimijoiden leiripaikoilla ja että yhtiöt kuuluivat tietoa kilpailijoidensa poimijahinnoista myös koordinaattoreiden, poimijoiden ja alihankkijoiden kautta. Seikka ei ole riittävä eikä muuta viraston arviota, ks. edellä kohdat 132 ja 139.

³¹⁶ Lisäksi edellä kohdassa 132 todetusti näyttö osoittaa, että yhtiöt tarkistivat muualta kuultuja tietoja kilpailijoidensa poimijahinnoista nimenomaan olemalla yhteydessä kilpailijoihin. Seikka on ristiriidassa sen väitteen kanssa, että tiedot olisivat olleet helposti tarkistettavissa julkisista lähteistä. Lisäksi yhtiöiden edustajat ovat kertoneet virastolle, että poimijahintojen seuraaminen oli mahdollista joko vierailamalla kilpailijoiden poimijaleireillä tai olemalla yhteydessä kilpailijoihin, ks. edellä alaviite 252.

³¹⁷ Ks. esim. liite 1, vuosi 2014, nro 7 ja todiste 4, kohdat 23–27; vuosi 2018, nro 10 ja todiste 4, kohdat 64–77; vuosi 2020, nro 16–17 ja todiste 4, kohdat 275–290. Lisäksi yhtiöiden viesteissä puhutaan usein "thai-hinnasta", mikä viittaa siihen, että kyse oli nimenomaan ulkomaalaisille poimijoille maksettavasta hinnasta, ks. esim. todiste 4, kohta 17; todiste 7, kohdat 40–42.

³¹⁸ Polarican työntekijä A:n mukaan Polaricalla ei ole ostopisteitä, ks. todiste 45, s. 8–9. Marja Bothnian työntekijä A:n mukaan Marja Bothnia oli vuonna 2023 ainoa yritys, jolla oli ostopisteitä, ks. todiste 34, s. 4. Arcticin edustaja A on kertonut, että Arcticilla oli ostopisteitä ainoastaan vuosina 2020 ja 2021, ks. todiste 18, s. 6–7.

³¹⁹ Ks. edellä kohta 139.

³²⁰ Ks. edellä kohta 139.

viranomaiset olisivat käytännössä koko rikkomusajan toimittaneet yhtiöille asiakirjoja, joista on käynyt ilmi yhtiökohtaiset poimijamäärät sekä kunkin yhtiön poimijoiden kulut ja tulot. Polarican mukaan viranomaiset olisivat ilmaisseet yhtiöille, että poimijamäärät ovat julkista tietoa.³²¹

184. Väite on osin perusteeton ja osin perustelematon. Olennaista arvioinnissa on se, milloin poimijamääriä koskevia tietoja on mahdollisesti saatu julkisista lähteistä. Yhtiöt vaihtoivat tietoa poimijamäärästä pääasiassa keväisin heti tiedot saatuaan, jolloin ne saivat tiedon kilpailijan poimijamäärästä haltuunsa nopeasti. Myöhemmin sanomalehdissä satunnaisesti julkaistut tiedot eivät ole rinnastettavissa yhtiöiden keskenään vaihtamaan tietoon. Polarican väite Thaimaan viranomaisten toimittamista asiakirjoista on perustelematon.³²² Joka tapauksessa jo itse väitteestä käy ilmi, että jos Thaimaan viranomainen toimitti asiakirjoja yhtiöille Polarican väittämällä tavalla, ne toimitettiin vasta satokauden päättymisen jälkeen; Polarican mukaan asiakirjoista käy poimijamäärien lisäksi ilmi kunkin yhtiön poimijoiden kulut ja tulot. Väitettään siitä, että viranomaiset olisivat ilmaisseet yhtiöille poimijamäärien olleen julkisia, Polarica ei perustele lainkaan. Väite on ristiriidassa näytön kanssa.³²³
185. Yhtiöt väittävät, että satotilanteeseen liittyvää tietoa oli rikkomusaikana saatavilla myös julkisista lähteistä.³²⁴ Väite vaikuttaisi pitävän paikkansa. Tästä huolimatta näyttö osoittaa, että yhtiöt päättivät vaihtaa tietoa myös keskenään, mistä voidaan päätellä, että vaihdettu tieto täydensi julkisesti saatavilla olevia tietoja.
186. Virasto korostaa, että aiheet, joista yhtiöt vaihtoivat tietoa, liittyivät läheisesti toisiinsa. Näyttöä yhtiöiden välisistä keskusteluista tulee arvioida kokonaisvaltaisesti, ei eri aiheita lokeroiden.³²⁵ Vaihdettujen tietojen luottamuksellisuuden ja strategisuuden arvioinnissa olennaista on se, että näyttö osoittaa yhtiöiden toiminnan perustuneen tietoiseen valintaan vaihtaa tietoa keskinäisellä yhteydenpidollaan sen sijaan, että ne olisivat tyytyneet muista lähteistä saatuihin tietoihin. Tämä osoittaa jo itsessään, että tietojen vaihtaminen kilpailijoiden kesken tuotti yhtiöille lisäarvoa. On epäuskottavaa, että yhtiöt olisivat harjoittaneet esityksessä ja sen liitteessä 1 kuvattua tiheää ja systemaattista tietojenvaihtoa, jos samat tiedot olisivat olleet helposti saatavilla julkisista lähteistä, kuten yhtiöt väittävät. Sen sijaan on selvää, että kilpailijoiden kanssa vaihdetut tiedot olivat tarkempia ja ajankohtaisempia kuin muista lähteistä saadut tiedot.³²⁶ Menettelyllään yhtiöt saivat tiedot haltuunsa suuremmin,

³²¹ Polarican vastine, kohdat 93–104; Marja Bothnian vastine, kohta 31; Arcticin ym. vastine, s. 8. Yhtiöt esittävät myös, että ne saivat eri lähteistä tietoa kilpailijoidensa poimijamäärästä keväällä 2014 ja 2015. Kuten jo edellä kohdassa 158 on tuotu ilmi, syksystä 2013 alkaen vuoden 2015 loppuun asti tietoja yrityskohtaisista poimijamäärästä oli mahdollista saada tietopyynnöllä ulkoministeriöstä. Seikka ei siten ole riittävä eikä muuta viraston arviota.

³²² Polarica on liittänyt vastineensa todisteeksi kaksi thainkielistä taulukkoa, joista ei kuitenkaan käy ilmi, mistä ne ovat peräisin, kenelle ne on lähetetty tai milloin thaimaalainen viranomainen on väitetysti lähettänyt taulukot yhtiöille, ks. Polarican todisteet 19 ja 20.

³²³ Ks. edellä alaviite 284.

³²⁴ Esimerkiksi Luonnonvarakeskus on julkaissut nettisivuillaan satoennusteita ja ylläpitänyt Marjahavainnot.fi-palvelua. Ks. Polarican vastine, kohdat 122–128; Marja Bothnian vastine, kohdat 35–37; Arcticin ym. vastine, s. 12.

³²⁵ Ks. edellä kohta 128.

³²⁶ Polarica väittää esimerkiksi, että yhtiöiden poimijoiden keräämät marjamäärät eivät olisi olleet luottamuksellista tietoa mm. sen vuoksi, että viranomaisten järjestämissä kauden päätöstilaisuuksissa on käsitelty TE-toimiston laatimia tilastoja keskimääräisistä poimituista kiloista, ks. Polarican vastine, kohta 117. Väite on perusteeton. Satokauden jälkeen esillä olleet tilastotiedot eivät ole ajankohtaisuudeltaan tai tarkkuudeltaan rinnastettavissa yhtiöiden vaihtamiin tietoihin.

nopeammin, useammin ja yksityiskohtaisemmassa muodossa kuin keräämällä ja yhdistelemällä niitä julkisista lähteistä.

187. Polarica ja Marja Bothnia kyseenalaistavat viraston seuraamusmaksuesityksen sillä perusteella, että Ruotsin Konkurrensverket on 14.3.2025 antamallaan päätöksellä Dnr 586/2023 (jäljempänä "Ruotsin KKV:n päätös") lopettanut luonnonmarja-alaa koskevan tutkintansa.³²⁷ Ruotsin KKV:n päätöksellä ei ole merkitystä Suomessa tapahtuneen rikkomuksen arvioinnissa, eikä maiden marja-alaa koskevia tutkintoja voida rinnastaa toisiinsa.³²⁸ Päätös olla jatkamatta tutkintaa ei myöskään ole kannanotto siitä, oliko menettely Ruotsissa kilpailuoikeuden mukaista: Ruotsin KKV:n päätös ei vahvista toiminnan laillisuutta, vaan perustuu ainoastaan siihen, ettei asiassa ollut edellytyksiä jatkaa tutkintaa näyttöön liittyvistä syistä.³²⁹

9.3 Yksi yhtenäinen rikkomus

9.3.1 Arvioinnin lähtökohdat

188. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan elinkeinonharjoittajien välinen kielletty yhteistyö voi johtua paitsi yksittäisestä toimenpiteestä myös useista toimenpiteistä tai jatkuvasta käyttäytymisestä, vaikka yksi tai useampi osa tästä useiden toimenpiteiden sarjasta tai tästä jatkuvasta käyttäytymisestä voisi sellaisenaankin ja erikseen tarkasteltuna merkitä kilpailusääntöjen rikkomista.³³⁰ Tällaista toimenpiteiden sarjaa tai jatkuvaa käyttäytymistä, jolla on yksi päämäärä, olisi keinotekoisista pitää useina erillisinä kilpailusääntöjen rikkomisina, kun kyseessä on sekä sopimuksina että yhdenmukaisina menettelytapoina asteittain ilmennyt yksi kilpailusääntöjen rikkominen.³³¹
189. Elinkeinoharjoittajien kilpailusääntöjen rikkomisena pidettävä menettely muodostaa yhden kokonaisuuden, mikäli useat elinkeinonharjoittajat ovat osallistuneet rikkomiseen, joka muodostuu jatkuvasta käyttäytymisestä, jolla on yksi yhtenäinen tavoite. Yhtenä kokonaisuutena pidettävä rikkominen voi muodostua myös itsenäisistä rikkomisista, joita yhdistävät sama tarkoitus

---

³²⁷ Polarican vastine, kohdat 238–245, ja Marja Bothnian vastine, kohdat 43–44.

³²⁸ Ensinnäkin Ruotsin ja Suomen markkinaolosuhteet eroavat olennaisesti erityisesti poimijoiden aseman osalta. Ruotsissa viisumi-poimijat ovat tyypillisesti ulkomaisen henkilöstövuokrausyrityksen palveluksessa, ja järjestelmään liittyy vähimmäis- ja takuupalkka-järjestelyjä, ks. Ruotsin KKV:n päätös, kohta 16. Suomessa poimijat eivät ole henkilöstövuokrausyritysten työntekijöitä, vaan toimivat itsenäisemmässä asemassa, mistä johtuen poimijahinnalla on Suomessa eri taloudellinen ja oikeudellinen konteksti kuin Ruotsissa. Toiseksi myös poimijahintojen laaja saatavillaolo perustui Ruotsissa nimenomaan markkinarakenteeseen sekä viranomaisien ja toimialajärjestöjen ohjeistukseen. Hinnat asetettiin näkyville paikallisesti ostopaikoilla toimialajärjestöjen laatumien ohjeiden mukaisesti, ja lisäksi hintoja julkaistiin sosiaalisessa mediassa, verkkosivuilla ja uutismedioissa, ks. Ruotsin KKV:n päätös, kohta 24. Ruotsin mallin mukainen, institutionaalisesti ohjattu ja laajasti julkinen hintainformaatio ei vastaa Suomen tilannetta, sillä Suomen markkinakäytännöt ja sääntely-ympäristö poikkeavat Ruotsin oloista. Kolmanneksi Ruotsin viranomaisen tuo päätöksessään nimenomaisesti esiin näytön arviontiin liittyviä vaikeuksia, jotka olivat keskeinen syy tutkinnan lopettamiseen, ks. Ruotsin KKV:n päätös, kohdat 35 ja 36: viestien asiayhteys oli usein vaikeasti tulkittavissa, ja toimijoiden roolia eri tilanteissa oli vaikea arvioida. Vastaavasti myös Suomessa yhtiöt ovat kielletyn yhteistyön lisäksi harjoittaneet yhteistyötä niin edunvalvonta- ja viranomaisasioissa kuin kaupallises-tikin, mikä on asiassa riidatonta. Näissä tarkoituksissa tapahtuneella yhteydenpidolla ei ole vaikutusta rikkomuksen arviontiin.

³²⁹ Ruotsin KKV:n päätös, kohdat 35, 36 ja 38.

³³⁰ Asia C-644/13 P, *Villeroy & Boch SAS v. komissio*, kohta 47 ja asia C-700/19 P, *Toshiba Samsung Storage Technology ja Toshiba Samsung Storage Technology Korea v. komissio*, kohta 72.

³³¹ Asia C-49/92 P, *komissio v. Anic Partecipazioni*, kohta 82, ja asia T-211/08, *Putters International v. komissio*, kohta 31.

(kaikilla osatekijöillä sama tarkoitus) ja samat subjektit (samat elinkeinonharjoittajat, jotka ovat tietoisia yhteiseen tarkoitukseen osallistumisesta).³³²

190. Yhden kokonaisuuden muodostavan rikkomuksen olemassaolo edellyttää, että rikkomiseen osallistuneiden elinkeinonharjoittajien eri käyttäytymisellä on sellaisia ominaispiirteitä, jotka osoittavat samaa kilpailua rajoittavaa tavoitetta ja kuuluvat siten yhtenäiseen kokonaissuunnitelmaan.³³³ Yhdenmukaisesti menetettävän olemassaolo ei kuitenkaan edellytä todellisten yhteisten suunnitelmien laadintaa.³³⁴
191. Oikeuskäytännössä on yksilöity perusteita, joilla on merkitystä kilpailusääntöjen rikkomisen yhdeksi kokonaisuudeksi luonnehtimisessa. Näihin perusteisiin kuuluu muun muassa, että kyseessä olevien menettelyjen tavoitteet, menettelyjen kohteena olevat tavarat ja palvelut, menettelyihin osallistuneet elinkeinonharjoittajat ja niiden toteutuskeinot ovat samoja. Lisäksi voidaan ottaa huomioon se, että elinkeinonharjoittajien puolesta toimivat luonnolliset henkilöt ja kyseessä olevien menettelyjen maantieteellinen soveltamisala ovat samoja.³³⁵
192. Oikeuskäytännön mukaan määrättyjen ehtojen täytyessä voidaan lähteä olettamasta, että rikkominen – tai yrityksen osallistuminen rikkomiseen – ei ole keskeytynyt, vaikka viranomaisella ei olisi näyttöä rikkomisesta tiettyjen nimenomaisten ajanjaksojen osalta. Tämä edellyttää, että eri toimilla, jotka kuuluvat rikkomiseen, pyritään yhteen ainoaan tavoitteeseen ja ne voivat muodostaa osan yhtenä kokonaisuutena pidettävästä jatketusta kilpailusääntöjen rikkomisesta. Tällaisen toteutuksen on perustuttava objektiivisiin ja yhtäpitäviin välillisiin todisteisiin, jotka osoittavat kokonaissuunnitelman olemassaolon.³³⁶ Siten esimerkiksi usean vuoden ajalle ulottuvassa rikkomisessa se, että kartelli tai muu yhteisjärjestely ilmenee eri ajanjaksoina, joiden välillä voi olla pidempiä tai lyhyempiä aikoja, ei vaikuta tämän kartellin tai muun yhteisjärjestelyn olemassaoloon, kunhan toimilla, jotka ovat osa tätä rikkomista, on yksi ainoa tavoite ja ne toteutetaan yhden ainoan jatketun rikkomisen yhteydessä.³³⁷

³³² Yhdistetyt asiat T-147/09 ym. *Trelleborg Industrie v. komissio*, kohta 85 oikeuskäytäntöviittauksineen.

³³³ Asia C-644/13 P *Villeroy ja Boch v. komissio*, kohta 50.

³³⁴ Asia T-799/17, *Scania ym. v. komissio*, kohta 268 ja siinä viitattu oikeuskäytäntö.

³³⁵ Yhdistetyt asiat T-147/09 ym. *Trelleborg Industrie v. komissio*, kohta 60 oikeuskäytäntöviittauksineen. Jos yritys on osallistunut osaan yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen muodostavasta toiminnasta, mutta ei ole näytetty toteen, että kyseinen yritys tiesi kaikesta samaan päämäärään pyrkivien osallistujien suunnitteleman tai toteuttaman kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä, yrityksen voidaan katsoa olevan vastuussa ainoastaan toiminnasta, johon se osallistui välittömästi tai jonka osalta on todistettu, että se tiesi siitä tai että se saattoi kohtuudella ennakoita sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin. Se, ettei yksittäinen yritys ole vastuussa kaikesta rikkomuksen muodostavasta kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä, ei tarkoita, etteikö rikkominen voisi olla luonteeltaan yhtenä kokonaisuutena pidettävä rikkominen. Ks. yhdistetyt asiat C-293/13 P ja C-294/13 P *Fresh Del Monte Produce v. komissio* ja *komissio v. Fresh Del Monte Produce*, kohdat 159–160.

³³⁶ Yhdistetyt asiat T-147/09 ym. *Trelleborg Industrie v. komissio*, kohta 61.

³³⁷ Asia C-105/04 P, *Nederlandse Federatie van Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. komissio*, kohta 98; ja asia Asia C-440/19 P, *Pometon SpA v. komissio*, kohta 112.

9.3.2 Arviointi tässä tapauksessa

193. Kokonaisuutena arvioiden näyttö osoittaa, että yhtiöiden menettelyssä oli kyse yhden kokonaisuuden muodostavasta kilpailusääntöjen rikkomisesta, joka jatkui keskeytymättä elokuusta 2013 syyskuuhun 2023.
194. Kaikkien yhtiöiden menettelyn muodostaneiden eri käyttäytymismuotojen voidaan objektiivisesti arvioida ilmentäneen yhtä ja samaa kilpailunvastaista tavoitetta: sovittaa yhteen luonnonvaraisten marjojen hankintahinnat ja vähentää epävarmuutta yhtiöiden tulevasta käyttäytymisestä myyntimarkkinalla.³³⁸ Yhtiöt pyrkivät tavoitteeseen jakamalla toisilleen tietoa poimijahinnoista sekä pakastettujen luonnonvaraisten marjojen myyntihinnoista ja niihin vaikuttavista tekijöistä.³³⁹
195. Yhtiöiden välisessä yhteydenpidossa oli kyse jatkuvasta samankaltaisesta käyttäytymisestä, joka noudatti vuodesta toiseen selkeää kaavaa. Pääasiassa samat, edellä luvussa 8.1 luetellut yhtiöiden vastuuhenkilöt osallistuivat yhteydenpitoon koko rikkomuksen ajan. Yhteydenpito toteutettiin kahdenvälisellä viestinnällä puheluiden, tekstiviestien ja WhatsApp-sovelluksen välityksellä. Yhteydenpidossa keskeistä oli koko rikkomuksen ajan vastavuoroinen tietojen jakaminen poimijahinnoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta, kotimaisesta sadosta ja poiminta-alueista sekä tarjonnan määrään vaikuttavista tekijöistä.³⁴⁰ Kilpailijoiden välistä keskusteluyhteyttä hyödynnettiin myös poimijoiden, koordinaattoreiden ja alihankkijoiden levittämien hintatietojen tarkistamiseen.³⁴¹
196. Yhden kokonaisuuden muodostava rikkomus jatkui keskeytymättä, vaikka yhteydenpito painottui satokauden aikaisiin keskusteluihin. Käyttäytymisen jatkuvuus ilmenee siten, että sama kahdenvälisiin keskusteluihin perustuva toimintatapa ja samat keskustelunaiheet toistuivat yhtiöiden välisessä yhteydenpidossa satokaudesta toiseen. Aktiivisimman yhteydenpidon painottuminen satokausille liittyy alan luontaiseen sykliin: sadon aikaan yhtiöillä on päivitettäin ajankohtaista strategista tietoa marjojen hankintahinnasta ja -määrästä sekä poiminnasta. Näytöstä ilmenee, että yhteydenpitoa tapahtui jonkin verran myös satokauden ulkopuolella. Siten kilpailusääntöjen rikkomisen muodostava menettely jatkui keskeytymättä, vaikka viestintä painottui satokausille ja toisinaan yhteydenpidon välille saattoi jäädä pidempiä tai lyhyempiä hiljaisia jaksoja.
197. Rikkomuksen kohteena olivat koko rikkomuksen ajan samat tuotteet: suomalaiset luonnonvaraiset marjat. Myös menettelyn maantieteellinen soveltamisala oli sama: yhteydenpito liittyi Suomen hankintamarkkinaan, Suomessa tapahtuvaan poimintaan sekä suomalaisen pakastetun luonnonmarjan tukku-myyntiin. Suoraan kotimaan markkinaa koskevien tietojen ohella yhtiöt vaihtoivat tietoa myös esimerkiksi Ukrainan sadosta tai Ruotsin poimijahinnasta. Myös tällaisten tietojen jakaminen liittyi kuitenkin yhtiöiden Suomessa harjoittamaan marjaliiketoimintaan, sillä niillä haettiin informaatiota päätöksenteon

---

³³⁸ Ks. jäljempänä kohdat 214 ja 215.

³³⁹ Ks. edellä kohdat 61 ja 114.

³⁴⁰ Ks. luku 9.2.

³⁴¹ Ks. edellä kohta 132.

tueksi suomalaisten luonnonmarjojen hankinta- ja/tai pakastettujen suomalaisten luonnonmarjojen tukkumyyntimarkkinalla Suomessa.³⁴²

198. Yhteydenpito perustui koko menettelyn ajan samoihin toteutuskeinoihin, joita olivat yhtiöiden kahdenväliset puhelut sekä teksti- ja WhatsApp-viestit. Kirjallisten viestien suorasukaisuudesta ja epämuodollisesta tyylistä voidaan päätellä, että yhteydenottamisen kynnyks oli matalalla ja arkaluonteisten tietojen jakaminen oli arkipäiväistä.³⁴³ Näin ollen myös yhtiöiden välisen viestinnän sävyistä ja tyylistä on havaittavissa, että menettely perustui ja oli perustunut vuodesta toiseen samoihin toteutustapoihin.
199. Se, että Arcticin osallisuus rikkomukseen on ajallisesti rajatumpi kuin muilla yhtiöillä, ei tarkoita, etteikö rikkomus olisi luonteeltaan yksi yhtenäinen rikkomus.³⁴⁴ Näyttö osoittaa, että osallistumisaikanaan Arctic pyrki samaan yhteiseen tavoitteeseen kuin muut yhtiöt ja sen menettely noudatti samaa kaavaa sekä ilmensi samoja ominaispiirteitä kuin muiden yhtiöiden menettely.³⁴⁵ Vaikka Arcticin osallistumisaika menettelyyn oli ajallisesti rajatumpi kuin muilla yhtiöillä, sen voidaan todeta liittyneen viimeistään maaliskuussa 2016 täysimääräisesti samaan vakiintuneeseen toimintatapaan, jota muut yhtiöt olivat noudattaneet vähintään elokuusta 2013 alkaen.
200. Edellä esitetyn perusteella yhtiöiden menettelyllä oli yksi yhtenäinen tavoite, sen voidaan olettaa jatkuneen keskeytyksettä ja menettelyn muodostanut käyttäytyminen kuului siten yhteen yhtenäiseen kokonaisuunnitelmaan. Näin ollen menettely muodostaa yhtenä rikkomuksena arvioitavan kokonaisuuden.

9.4 Kilpailua rajoittava tarkoitus

9.4.1 Arvioinnin lähtökohdat

201. Kilpailulain 5 §:n mukaan sopimukset, yhdenmukaistetut menettelytavat ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätökset ovat kiellettyjä, mikäli niiden tarkoituksena on merkittävästi estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua tai niistä seuraa, että kilpailu merkittävästi estyy, rajoittuu tai vääristyy. Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan kiellettyjä ovat erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja yhdenmukaistetut menettelytavat, joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja.
202. Mikäli menettelyn kilpailua rajoittava tarkoitus on osoitettu, ei ole tarpeen tutkia sen vaikutuksia menettelyn kielletyksi toteutukseksi. Tietynlainen elinkeinonharjoittajien toiminnan yhteensovittaminen ilmentää siinä määrin riittävää

---

³⁴² Suomalaisten luonnonmarjojen myyntimarkkinaa sekä marjan kotimaisuuden merkitystä markkinalla on käsitelty tarkemmin edellä luvussa 6.3.

³⁴³ Ks. edellä kohta 126. Ks. esimerkiksi todiste 4, kohta 23: Kaskein Marjan edustaja A Kiantaman edustaja A:lle 17.8.2014 klo 19.39: "Moi, huomenna 1,60€?"; todiste 7, kohta 15: Kaskein Marjan työntekijä A Arcticin edustaja A:lle 30.7.2018 klo 11.08 "Mites hinta mustikalla?"; todiste 9, kohta 18: Kiantaman edustaja A Marja Bothnian työntekijä C:lle 25.8.2013 klo 9.46 "Mitä maksatte puolukasta?"; todiste 9, kohta 30: Kiantaman edustaja A Polarican edustaja B:lle 4.9.2013 klo 18.57 "Me huomenna 1 eur"; todiste 9, kohta 91: Polarican edustaja B Kiantaman edustaja A:lle 14.8.2017 klo 8.23 "1,70".

³⁴⁴ Arcticin osallisuus huomioidaan arvioitaessa yhtiökohtaista vastuuta ja seuraamusmaksun määrää, ks. jäljempänä luvut 9.5.2.1 ja 10.6.1.

³⁴⁵ Ks. edellä luku 8 ja liite 1 sekä jäljempänä luku 9.5.2.1.

vahingollisuutta kilpailulle, että niiden on vakiintuneesti katsottu olevan tarkoitukseen perustuvia kilpailunrajoituksia, eikä niiden kiellettävyys siten edellytä niistä aiheutuvien vaikutusten tutkimista.³⁴⁶

203. Jotta sopimus voidaan luokitella tarkoitukseen perustuvaksi kilpailunrajoitukseksi, on oltava riittävän vankka ja luotettava kokemusperusta sille, että sopimuksen voidaan katsoa olevan jo luonteensa puolesta haitallinen kilpailun moitteettomalle toiminnalle.³⁴⁷ Sopimus voidaan katsoa luonteeltaan tarkoitukseen perustuvaksi kilpailunrajoitukseksi, vaikka samantyyppistä sopimusta ei olisi aiemmin todettu lainvastaiseksi. Näin on, koska sopimuksen riittävän vahingollisuuden vakiintuneisuutta osoittavan kokemuksen rooli ei liity tiettyyn sopimusryhmään tietyllä alalla, vaan sillä viitataan siihen, että tiettyjen yhteistyön muotojen on osoitettu yleensä johtavan niin todennäköisesti haitallisiin vaikutuksiin, ettei ole tarpeen osoittaa, että kyseisellä käyttäytymisellä on kilpailua rajoittavia vaikutuksia kyseessä olevassa erityistapauksessa.³⁴⁸
204. Arvioitaessa sitä, onko menettelyn tarkoitus rajoittaa kilpailua kilpailulain 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla, on otettava huomioon menettelyn sisältö, sen tavoitteet sekä sen taloudellinen ja oikeudellinen asiayhteys. Asiayhteyttä arvioitaessa on myös otettava huomioon menettelyn kohteena olevien tavaroiden tai palveluiden luonne sekä kyseisten markkinoiden toimintaan ja rakenteeseen liittyvät tosiasialliset olosuhteet.³⁴⁹ Kun kyse on vakavimmista tarkoitukseen perustuvista kilpailunrajoituksista, menettelyn asiayhteyden tarkastelu voidaan rajoittaa siihen, mikä on ehdottoman tarpeellista tarkoitukseen perustuvan kilpailunrajoituksen olemassaolon toteamiseksi.³⁵⁰ Kun tällainen tarkoitus voidaan osoittaa, ei ole tarpeellista myöskään selvittää, onko menettelylle muuta selitystä kuin kilpailun rajoittaminen.³⁵¹
205. Osapuolten subjektiivisia aikomuksia ei ole tarpeen ottaa huomioon kilpailua rajoittavan tarkoituksen arvioinnissa. Mikään ei kuitenkaan estä ottamasta niitä huomioon arvioitaessa, onko menettelyllä tällainen tarkoitus.³⁵²
206. Hintayhteistyötä koskevassa oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu sen kuuluvan vakaviimpiin ja tarkoitukseen perustuviin kilpailunrajoituksiin.³⁵³ Ostokartellit ovat kahden tai useamman ostajan välisiä sopimuksia tai yhdenmu-kaistettuja menettelytapoja, joilla ilman yhteisneuvotteluja toimittajan kanssa koordinoidaan ostajien yksilöllistä kilpailukäyttäytymistä ostomarkkinoilla tai

---

³⁴⁶ Asia C-67/13 P *Groupement des cartes bancaires v. komissio*, kohdat 49–51 ja 57.

³⁴⁷ Asia C-228/18 *Budabest Bank ym.*, kohta 76.

³⁴⁸ Asia T-472/13 *Lundbeck v. komissio*, kohta 438 oikeuskäytäntöviittauksineen; ja asia C-591/16 P *Lundbeck v. komissio*, kohdat 130–131.

³⁴⁹ Asia C-67/13 P *Groupement des cartes bancaires v. komissio*, kohdat 53 ja 57. Ks. myös komission horisontaaliset suuntaviivat, kohta 384, jonka mukaan perussopimuksen 101 artiklan 1 kohtaa sovelletaan, kun kaupallisesti arkaluonteisten tietojen vaihto todennäköisesti vaikuttaa kilpailijoiden kaupalliseen strategiaan ja luo tai saattaa luoda kilpailuolosuhteita, jotka eivät vastaa kyseisten markkinoiden tavanomaisia olosuhteita, kun otetaan huomioon tarjottujen tuotteiden tai palvelujen luonne, asianomaisten yritysten koko ja lukumäärä sekä kyseisten markkinoiden koko.

³⁵⁰ Asia C-469/15 P *FSL Holdings ym. v. komissio*, kohdat 106–107.

³⁵¹ Yhdistetyt asiat C-239/11 ym. *Siemens AG ym. v. komissio*, kohta 220.

³⁵² Asia C-67/13 P *Groupement des cartes bancaires v. komissio*, kohta 54 oikeuskäytäntöviittauksineen.

³⁵³ Ks. asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohta 37, ja erityisesti ostohintayhteistyöstä asia T-240/17 *Campine ja Campine Recycling v. komissio*, kohta 297, ja yhdistetyt asiat T-217/03 ym. *FNCBV ym. v. komissio*, kohta 83.

vaikutetaan niiden välisiin kilpailumuuttujiin esimerkiksi lukitsemalla tai koordinoimalla ostohintoja tai niiden komponentteja, jakamalla ostokiintiöitä tai jakamalla markkinoita ja toimittajia.³⁵⁴ Jos ostajat neuvottelevat toimittajien kanssa erikseen, niiden on tehtävä ostopäätöksensä itsenäisesti eivätkä ne saa sopimusten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen avulla poistaa keskinäistä strategista epävarmuutta niiden tulevasta ostokäyttäytymisestä.³⁵⁵

207. Ostokartelli voi olla olemassa myös silloin, kun ostajat sopivat vaihtavansa keskenään kaupallisesti arkaluonteisia tietoja yksittäisistä ostoaikomuksistaan tai toimittajien kanssa käymistään neuvotteluista. Tämä koskee erityisesti ostajien välistä tietojenvaihtoa ostohinnoista, jotka ne tulevat maksamaan, muista ostoehtoista, hankintalähteistä, volyymeistä ja määristä, laadusta tai muista kilpailumuuttujista, esimerkiksi ajoituksesta. Ostokartelli muodostaa jo luonteensa vuoksi riittävän suuren haitan kilpailulle, joten sen mahdollisia vaikutuksia ei ole tarpeen arvioida.³⁵⁶ Näin ollen ostokartellien arviointi ei periaatteessa edellytä merkityksellisten markkinoiden määrittelyä, ostajien markkina-aseman tarkastelua tarjontaketjun varhaisemman vaiheen ostomarkkinoilla eikä sen arviointia, kilpailevatko osapuolet tarjontaketjun myöhemmän vaiheen myyntimarkkinoilla.³⁵⁷
208. Sellaiset sopimukset, joilla kilpailijat korvaavat tietoisesti kilpailun riskit välisellä käytännön yhteistyöllä, kuuluvat sopimuksiin, joiden tarkoituksena on rajoittaa kilpailua.³⁵⁸ Kilpailijoiden välinen tietojenvaihto tapahtuu kilpailunvastaisessa tarkoituksessa silloin, kun se on omiaan poistamaan tavanomaisissa olosuhteissa toimiville markkinoille kuuluvan epävarmuuden tietojenvaihtoon osallistuvien yritysten suunnittelema markkinakäyttäytymisestä. Riittävää on, että vaihdetut tiedot ovat luottamuksellisia ja strategisia.³⁵⁹
209. Oikeuskäytännössä on katsottu tietojenvaihdon muodostavan tarkoitukseen perustuvan rajoituksen, kun se on koskenut mm. yrityksen nykyistä hinnoittelua, tulevia hinnoitteluaikeita tai hintoja määrittäviä tekijöitä³⁶⁰, yrityksen nykyistä ja tulevaa tuotantokapasiteettia,³⁶¹ yrityksen nykyistä ja tulevaa

---

³⁵⁴ Komission horisontaaliset suuntaviivat, kohta 279. Virasto käyttää esityksessä komission käyttämää sanaa "ostokartelli", sillä se havainnollistaa konkreettisesti tässä asiassa tarkasteltavaa menettelyä.

³⁵⁵ Komission horisontaaliset suuntaviivat, kohta 280.

³⁵⁶ Komission horisontaaliset suuntaviivat, kohdat 281–282.

³⁵⁷ Komission horisontaaliset suuntaviivat, kohta 282.

³⁵⁸ Asia C-209/07 *Beef Industry Development ja Barry Brothers*, kohta 34; ja asia C-307/18 *Generics (UK) ym.*, kohta 83.

³⁵⁹ Asia C-298/22 *Banco BPN v. BIC Português ym.*, kohdat 61–63; asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohta 43; asia C-286/13 *P Dole Food Company Inc. ym. v. komissio*, kohdat 121–122; ja asia C-883/19 *P HSBC Holdings ym. v. komissio*, kohdat 115–118.

³⁶⁰ Asia T-758/14 *RENV Infineon Technologies v. komissio*, kohta 96; ja asia T-762/14 *Philips ja Philips France v. komissio*, kohdat 134–136; ja asia C-298/22 *Banco BPN v. BIC Português ym.*, kohta 64. Tietojen ei tarvitse liittyä hintoihin suoraan. Myös sellaisten tietojen vaihto, jotka ovat ratkaisevia tekijöitä vahvistettaessa loppukuluttajan maksettavaksi tulevaa hintaa, voi muodostaa tarkoitukseen perustuvan kilpailunrajoituksen, ks. asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohta 37.

³⁶¹ Asia T-758/14 *RENV Infineon Technologies v. komissio*, kohdat 85 ja 96; ja asia T-762/14 *Philips ja Philips France v. komissio*, kohta 104.

kaupallista strategiaa,³⁶² nykyiseen ja tulevaan kysyntään liittyviä yrityksen ennusteita³⁶³ tai yrityksen tuleviin myyntimääriin liittyviä ennusteita.³⁶⁴

210. SEUT 101 artiklaa tai muita perustamissopimuksen kilpailusääntöjä ei ole tarkoitettu yksinomaan yksittäisten kilpailijoiden tai kuluttajien välittömien intressien suojelemiseen vaan niillä pyritään suojelemaan myös markkinoiden rakennetta ja siten kilpailua sinänsä. Yhdenmukaistetun menettelytavan kilpailunvastaisen tarkoituksen toteaminen ei näin ollen edellytä, että menettelyllä olisi välitön yhteys kuluttajahintoihin.³⁶⁵

9.4.2 Arviointi tässä tapauksessa

Menettelyn sisältö

211. Tässä luvussa käsitellään ensin menettelyn sisältöä, toiseksi sen tavoitteita ja kolmanneksi sen taloudellista ja oikeudellista asiayhteyttä. Lopuksi esitetään johtopäätökset.
212. Menettely muodostui yhtiöiden kahdenvälisestä yhteydenpidosta, jonka aikana yhtiöt jakoivat toisilleen tietoa poimijoille maksetuista nykyisistä ja tulevista poimijahinnoista, tarjonnan määrään vaikuttavista seikoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta sekä kotimaisesta sadosta. Edellä luvussa 9.2.2.3 todetusti vaihdetut tiedot olivat sellaisia luottamuksellisia ja strategisia tietoja, joiden välittymistä kilpailijoille yritykset normaalisti pyrkisivät välttämään. Yhtiöt vähensivät väliltään epätietoisuutta toistensa tulevasta käyttäytymisestä ja loivat markkinoille sellaiset kilpailuolosuhteet, jotka eivät vastanneet markkinoiden tavanomaisia olosuhteita. Yhteydenpidon avulla yhtiöt myös yhteensovittivat luonnonvaraisten marjojen hankintahinnat. Yhteensovittamisessa oli kyse laissa nimenomaisesti kielletystä ostohintojen vahvistamisesta.
213. Menettely rajoitti yhtiöiden keskinäistä hintakilpailua hankintamarkkinalla, jolloin poimijahinnat pysyivät keinotekoisesti matalampina verrattuna tilanteeseen, jossa yhtiöt olisivat kilpailleet poimijahinnoilla. Poimijahintojen pysyminen yhtenäisenä poisti poimijoilta kannustimen myydä marjansa muille yrityksille kuin sille, jonka kiintiössä he olivat saapuneet Suomeen,³⁶⁶ ja turvasi yhtiöiden yhtäläisiä mahdollisuuksia saada poimijoita tulevina satokausina. Kilpailijoita matalampi poimijahinta olisi ollut omiaan vaikuttamaan negatiivisesti yhtiön poimijakiintiön suuruuteen seuraavana satokautena³⁶⁷ ja vaikeuttanut poimijoiden rekrytointia.³⁶⁸ Menettelyn ansiosta yhtiöt myös pystyivät perustamaan toimintansa myyntimarkkinalla sellaiseen tietoon, jota niillä ei olisi ollut saatavilla ilman kilpailunvastaista menettelyä. Tämä auttoi yhtiöitä välttämään ennen kaikkea marjojen alihinnoittelua, mutta myös liian korkean

³⁶² Asia T-758/14 RENV *Infineon Technologies v. komissio*, kohdat 70 ja 98.

³⁶³ Asia T-84/13 *Samsung SDI ym. v. komissio*, kohta 51.

³⁶⁴ Asia T-758/14 RENV *Infineon Technologies v. komissio*, kohta 96

³⁶⁵ Asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohdat 38–39.

³⁶⁶ Näyttö osoittaa, että jos yhtiöiden poimijahinnat erosivat toisistaan, poimijat saattoivat myydä poimimiaan marjoja yritykselle, joka maksoi korkeinta poimijahintaa, vaikka se ei ollut heidät Suomeen kutsunut yritys, ks. todiste 28, s. 7; todiste 18, s. 10–11; todiste 23, s. 13; todiste 50, s. 6–8, kohta 8; todiste 89. Ks. myös liite 1, vuosi 2018, nro 6 ja todiste 7, kohdat 18–19; vuosi 2019, nro 16 ja todiste 4, kohdat 137, 143 ja 144; vuosi 2020, nro 18 ja todiste 4, kohdat 291–325 ja 328–331. Ks. myös todiste 4, kohdat 398–407.

³⁶⁷ Todiste 48, s. 4; todiste 49, s. 3; todiste 71; liite 1, vuosi 2019, nro 29 ja todiste 4, kohdat 245–249.

³⁶⁸ Todiste 48, s. 4; todiste 9, kohta 114; todiste 50, s. 6–8, kohta 8.

hinnan asettamista, joka olisi voinut johtaa siihen, että marjat olisivat jääneet myymättä ja yhtiöt olisivat menettäneet markkinaosuuksiaan.³⁶⁹ Menettelyssä oli kyse yhtiöiden välisestä osto- ja tietojenvaihtokartellista.

Menettelyn tavoitteet

214. Menettelyn objektiivisesti arvioituna tavoitteena oli vahvistaa luonnonvaraisten marjojen hankintahinnat ja vähentää tavanomaisissa olosuhteissa toimiville markkinoille kuuluvaa epävarmuutta yhtiöiden suunnittelemasta markkinakäyttäytymisestä myyntimarkkinalla. Yhtiöt lisäsivät keinotekoisesti avoimuutta markkinoilla ja korvasivat tietoisesti kilpailun riskit välisellään käytännön yhteistyöllä. Menettelyllä yhtiöt pyrkivät välttämään keskinäistä kilpailuaan ja pitämään välisensä voimasuhteet stabiileina.

215. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:** [REDACTED]

[REDACTED] Marja Bothnian työntekijä A on kertonut yhtiöiden tavoitelleen sitä, että kaikki yritykset maksaisivat poimijoille saman poimijahinnan.³⁷¹ Yhtiöiden pyrkimys hankintahintojen yhteensovittamiseen ilmenee myös esimerkiksi edellä kohdassa 121 kuvatusta syyskuussa 2013 Kiantaman ja Kaskein Marjan välillä käydystä keskustelusta: Kaskein Marja kertoi Kiantamalle olevansa huolissaan siitä, että Kaskein Marjan poimijahinta olisi eri kuin muilla yhtiöillä. Epävarmuus muiden hinnoittelusta poistui, kun Kaskein Marja sai puhelimitse muilta yhtiöiltä varmistuksen siitä, että näillä oli edelleen sama hinta kuin Kaskein Marjalla.³⁷² Vastaavasti esimerkiksi kohdassa 137 kuvattu Marja Bothnian ja Polarican välinen keskustelu heinäkuulta 2022 osoittaa yhtiöiden tarkoituksena olleen asettaa sama poimijahinta satokauden alkaessa ja saada myös Kiantama suostumaan yhteiseen poimijahintaan.³⁷³ Lisäksi näyttö osoittaa yhtiöiden olleen tietoisia menettelynsä lainvastaisuudesta.³⁷⁴

Menettelyn taloudellinen ja oikeudellinen asiayhteys

216. Markkinoiden ominaispiirteet korostavat menettelyn vahingollisuutta. Ensinnäkin kiellettyyn yhteistyöhön osallistuivat viisi suurinta marja-alan yritystä, ja sekä suomalaisten luonnonmarjojen hankinta- että tukkumyymtimarkkina Suomessa olivat lähes kokonaan yhtiöiden hallinnassa.³⁷⁵ Virasto myös arvioi, että alalle tulon esteet ovat korkeahkot.³⁷⁶ Markkinoiden keskittyneisyys helpotti

³⁶⁹ Ks. edellä kohdat 138, 155, 167 ja 174. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:** [REDACTED]]

³⁷⁰ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:** [REDACTED]]

³⁷¹ Ks. edellä kohta 81 ja siinä viitattu todiste 34, s. 5.

³⁷² Liite 1, vuosi 2013, nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9.

³⁷³ Liite 1, vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8.

³⁷⁴ Ks. yhtiöiden menettelyn lainvastaisuutta koskevasta tietoisuudesta edellä kohta 63 ja siinä viitatuksi todisteet 64 ja 65. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:** [REDACTED]]

³⁷⁵ Ks. markkinoiden keskittyneisyydestä ja markkinaosuuksista edellä kohdat 23 ja 33.

³⁷⁶ Arviossaan virasto on ottanut huomioon, että alalle tulo edellyttää laajamittaisen hankintaorganisaation rakentamista, minkä lisäksi marjojen käsittelystä (pakastus, puhdistus, varastointi) aiheutuvat investointikustannukset ovat korkeat. Ks. myös Arkfiset Aromit ry:n raportti "Suomalaisten metsämarjojen talteenoton, jalostuksen ja markkinoinnin kehitys", s. 3, jonka mukaan IQF-

kilpailunrajoituksen ylläpitämistä ja johti siihen, että yhtiöiden poistaessa keskinäisen hintakilpailunsa hankintamarkkinalla ei heikossa neuvotteluasemassa olleilla poimijoilla ollut mahdollisuutta saada keräämistään marjoista kilpailullista hintaa.³⁷⁷

217. Toiseksi menettelyn vahingollisuutta korostaa se, että pakastetun kotimaisen luonnonmarjan keskeisin kilpailutekijä alkuperämaan lisäksi on hinta.³⁷⁸ Myyntihintoihin ja niitä määrittäviin tekijöihin liittyvä tietojenvaihto vähensi merkittävästi epävarmuutta pakastettujen suomalaisten luonnonmarjojen tukku-myyntimarkkinalla Suomessa, koska hinnan lisäksi muita merkittäviä kilpailuparametrejä ei ollut. Kolmanneksi yhtiöiden asiakaskunta tarkastelun kohteena olevalla markkinalla oli samankaltainen,³⁷⁹ ja poimijahinta oli kaikille yhtiöille merkittävä hinnoittelussa huomioitu kustannustekijä,³⁸⁰ mikä edesauttoi sitä, että tietojenvaihdon avulla pystyi tekemään päätelmiä kilpailijan tulevasta käyttäytymisestä myyntimarkkinalla.
218. Koska Suomessa myyntiin päätyvät suomalaiset luonnonmarjat ovat lähes yksinomaan thaimaalaisten poimijoiden poimimia, viranomaisen ulkomaalaisille poimijoille vuosittain asettama poimijakiintiö vaikutti merkittävästi siihen, miten paljon luonnonvaraista marjaa Suomessa kerättiin myyntiin rikkomusajankana.³⁸¹ Koska poimijakiintiö vaikutti myyntimarkkinalle päätyvän tarjonnan määrään, se oli omiaan vaikuttamaan myös myyntimarkkinalle muodostuvaan marjojen markkinahintaan. Poimijahinnalla puolestaan ei mitä todennäköisimmin ollut merkittävää vaikutusta poimitun marjan kokonaismäärään Suomessa, mikä hillitsee osaltaan poimijahintaa koskevan tietojenvaihdon vaikutusta myyntimarkkinan hinnanmuodostukseen. Kilpailussa markkinassa poimijahinta olisi kuitenkin vaikuttanut siihen, miten Suomessa poimittu marja jakautui yritysten välille.³⁸² Tarjotut poimijahinnat olisivat heijastaneet yritysten välisiä tehokkuuseroja, minkä ansiosta tehokkaimmille yrityksille olisi päätenyt suhteellisesti enemmän marjaa. Tämä olisi vahvistanut kyseisten yritysten asemaa myyntimarkkinalla ja johtanut myyntimarkkinoiden kilpailun toimiessa hintatason laskuun.
219. Yhtiöt ovat kuitenkin kertoneet ottaneensa poimijahinnan huomioon päättäessään myyntihinnoistaan, sillä se oli niille merkittävä kustannustekijä. Jakaessaan poimijahintatietojaan yhtiöt paljastivat toisilleen tietoa kustannuksistaan, minkä lisäksi tiedot antoivat viitteitä yhtiöiden myyntimarkkinalle

---

pakastemarjojen vienti puolivalmisteena vaatii kalliit investoinnit. Saatavilla: <https://www.arktisetaromit.fi/binary/file/-/fid/3607>, vierailtu 16.4.2026. Toisaalta alalle tulo voi olla mahdollista ilman investointeja koneisiin ja laitteisiin, sillä alalla toimii yhtiöitä, jotka tarjoavat puhdistus-, pakastus- ja varastointipalvelua. Alalle on myös rikkomusajankana onnistunut tulemaan uusia toimijoita. Pääomaa tarvitaan kuitenkin marjojen hankintaan.

³⁷⁷ Ks. poimijoiden neuvotteluasemasta edellä kohta 21.

³⁷⁸ Ks. edellä kohta 31 ja siinä viitattu todiste 91.

³⁷⁹ Ks. yhtiöiden asiakkaista edellä kohdat 40, 44, 48, 54 ja 58.

³⁸⁰ Ks. poimijahinnan merkityksestä edellä kohdat 31 ja 138.

³⁸¹ Ks. viranomaisen asettamasta poimijakiintiöstä edellä kohdat 16–18.

³⁸² Yhtiöt väittävät, että viranomaisten määräämät yhtiökohtaiset poimijamäärät olisivat määrittäneet yhtiöiden markkinaosuudet ostomarkkinalla, ks. Polarican vastine, kohta 227, ja Arcticin ym. vastine, s. 13. Ks. myös Marja Bothnian vastine, kohta 20, jonka mukaan marjayritykset eivät olisi ilman tietojenvaihtoaan kilpailleet keskenään poimijoista toimittajina. Väite on perusteeton. Yhtiöiden Suomeen kutsumilla poimijoilla oli oikeus myydä keräämänsä marjat valitsemalleen taholle, ks. edellä kohta 22. Näin ollen yhtiöt olisivat voineet kilpailla poimijoiden poimimista marjoista maksamalla korkeampaa poimijahintaa kuin kilpailevat yritykset.

tarjoaman marjan määrästä.³⁸³ Keskeistä on, että poimijahinnan lisäksi yhtiöt vaihtoivat tietoa muista myyntimarkkinaan vaikuttavista tekijöistä – tarjonnan määrään vaikuttavista seikoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta sekä kotimaisesta sadosta. Näitä muuttujia yhtiöt ottivat huomioon päättäessään tarjouskäyttäytymisestään, joten vähintään niitä koskeva tietojenvaihto oli omiaan vaikuttamaan yhtiöiden tarjouskäyttäytymiseen.

220. Laajamittainen arkaluonteisia aiheita koskenut yhteydenpito oli omiaan vaikuttamaan vahingollisesti yhtiöiden keskinäiseen kilpailuun ja markkinoiden rakenteeseen. Yhtiöt rajoittivat menettelyllään keskinäistä kilpailuaan, mikä oli omiaan ylläpitämään niiden markkinaosuuksia ja heikentämään menettelyn ulkopuolisten toimijoiden mahdollisuuksia tulla markkinoille tai laajentaa toimintaansa.

Johtopäätökset

221. Edellä todetusti menettelyn tarkoituksena oli vahvistaa luonnonvaraisten marjojen hankintahinnat ja vähentää tavanomaisissa olosuhteissa toimiville markkinoille kuuluvaa epävarmuutta yhtiöiden suunnittelemasta markkina-käyttäytymisestä pakastettujen luonnonmarjojen tukkumyyntimarkkinalla.
222. Asiassa on kyse vakavasta, yksinomaan kilpailun rajoittamiseen tähdänneestä kilpailulain vastaisesta menettelystä, joka ilmentää unionin oikeuskäytännössä osoitetusti jo itsessään riittävää vahingollisuutta kilpailulle ja joka näin ollen on katsottava tarkoitukseen perustuvaksi kilpailunrajoitukseksi. Menettelyn taloudellisen ja oikeudellisen asiayhteyden tarkastelu voidaan rajoittaa vain siihen, mikä on ehdottoman tarpeellista tarkoitukseen perustuvan kilpailunrajoituksen olemassaolon toteamiseksi. Tässä tarkastelussa ei ole ilmennyt seikkoja, jotka antaisivat aiheutta arvioida asiaa muuna kuin tarkoitukseen perustuvana kilpailunrajoituksena. Menettelyn kielletyksi toteamiseksi ei siten ole tarpeen näyttää toteen sen tosiasiallisia vaikutuksia.

9.5 Yhtiökohtainen vastuu rikkomuksesta

9.5.1 Arvioinnin lähtökohdat

223. Kielletty yhteistyö perustuu väistämättä useiden sellaisten elinkeinonharjoittajien myötävaikutukseen, jotka ovat kaikki mukana rikkomisessa, mutta joiden osallistumisella voi olla eri ilmenemismuotoja. Pelkästään se, että kukin elinkeinonharjoittaja osallistuu kilpailusääntöjen rikkomiseen sille ominaisella tavalla, ei riitä poissulkemaan sen vastuuta rikkomisesta kokonaisuudessaan, eikä myöskään käyttäytymisestä, jonka muut rikkomiseen osallistuneet elinkeinonharjoittajat ovat todellisuudessa toteuttaneet, mutta jolla on sama kilpailua rajoittava tarkoitus tai vaikutus.³⁸⁴

---

³⁸³ Ks. poimijahintatiedon strategisuudesta myyntimarkkinalla edellä kohta 138.

³⁸⁴ Asia C-49/92 P *komissio v. Anic Participazioni*, kohdat 79–80.

224. Kun useat eri toimenpiteet kuuluvat kokonaissuunnitelmaan, elinkeinonharjoittaja on vastuussa näistä toimenpiteistä sen mukaan, miten se on osallistunut kilpailusääntöjen rikkomiseen kokonaisuutena arvioiden.³⁸⁵
225. Elinkeinonharjoittaja, joka on osallistunut välittömästi kaikkeen yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen muodostavaan kilpailunvastaiseen toimintaan, on vastuussa kaikesta tästä toiminnasta ja näin ollen kyseisestä rikkomisesta kokonaisuudessaan.³⁸⁶ Elinkeinonharjoittaja voi siis olla vastuussa myös muiden samaan rikkomukseen osallistuneiden elinkeinonharjoittajien kilpailunvastaisesta toiminnasta ja kaikesta tällaisen rikkomisen muodostavasta kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä ja näin ollen kyseisestä rikkomisesta kokonaisuudessaan koko siltä ajalta, jolloin se osallistui kilpailusääntöjen rikkomiseen. Näin on, mikäli elinkeinonharjoittaja aikoi omalla käyttäytymisellään myötävaikuttaa kaikkien osallistujien yhteisten päämäärien tavoittelemiseen ja tiesi samoihin päämääriin pyrkivien muiden elinkeinonharjoittajien suunnittelemasta tai toteuttamasta kilpailunvastaisesta toiminnasta, tai se saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen liittyvän riskin.³⁸⁷
226. Myös sellaisessa tapauksessa, jossa elinkeinonharjoittaja on osallistunut välittömästi ainoastaan osaan yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen muodostavasta kilpailunvastaisesta toiminnasta, kyseinen elinkeinonharjoittaja voi olla välillisesti vastuussa kaikesta tällaisen rikkomisen muodostavasta kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä ja näin ollen kyseisestä rikkomisesta kokonaisuudessaan, mikäli elinkeinonharjoittaja tiesi kaikesta muusta samoihin päämääriin pyrkivien muiden osallistujien suunnittelemasta tai toteuttamasta kilpailunvastaisesta toiminnasta tai se saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin.³⁸⁸ Elinkeinonharjoittajan on siten tullut tuntea rikkomuskokonaisuuden yleinen ulottuvuus ja olennaiset piirteet.³⁸⁹ Oikeuskäytännön mukaan ei ole tarpeen osoittaa, että elinkeinonharjoittaja oli tietoinen kaikista yksityiskohdista toisten elinkeinonharjoittajien kahdenvälisessä viestinnässä. Jo kartellin toteutumisen edistämisen riittää siihen, että elinkeinonharjoittaja on vastuussa koko kartelistasta.³⁹⁰
227. Sillä, että elinkeinonharjoittaja ei ole osallistunut kaikkiin kokonaissuunnitelman muodostaviin seikkoihin tai että sen osuus on ollut vähäinen niillä osaluilla, joihin se on osallistunut, ei ole merkitystä toteennäytettäessä osallisuutta kilpailusääntöjen rikkomiseen sen osalta. Seikka on otettava huomioon ainoastaan kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta arvioitaessa ja mahdollisesti seuraamusmaksua määritettäessä.³⁹¹

---

³⁸⁵ Asia C-644/13 P *Villeroy ja Boch v. komissio*, kohta 47.

³⁸⁶ Asia C-644/13 P *Villeroy ja Boch v. komissio*, kohta 49.

³⁸⁷ Asia C-644/13 P *Villeroy ja Boch v. komissio*, kohta 48.

³⁸⁸ Asia C-644/13 P *Villeroy ja Boch v. komissio*, kohta 49.

³⁸⁹ Asia T-68/09 *Soliver v. komissio*, kohta 64. Ks. myös yhdistetyt asiat T-259/02 ym. *Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio*, kohta 191.

³⁹⁰ Komission päätös asiassa COMP/39188 *Banaanit*, kohta 252, ja siinä viitattu asia T-36/05 *Coats Holdings ja Coats v. komissio*, kohdat 119–122.

³⁹¹ Yhdistetyt asiat C-204/00 ym. *Aalborg Portland ym. v. komissio*, kohta 86; ja KHO:2019:98, kohta 1308.

228. Etenkin usean vuoden ajalle ulottuvan rikkomisen osalta se, ettei yhtiön osallistumista kyseiseen rikkomiseen määrätyn ajanjakson aikana ole osoitettu suoraan, ei ole esteenä sille, että yhtiön todetaan osallistuneen rikkomiseen myös kyseisen ajanjakson aikana, kunhan tuo toteamus perustuu objektiivisiin ja yhtäpitäviin seikkoihin.³⁹² Unionin oikeuskäytännön mukaan komissio voi kokonaissuunnitelman käsitteen nojalla olettaa, että rikkomista ei ole keskeytetty, vaikka sillä ei olekaan tietyn ajanjakson osalta näyttöä asianomaisen yrityksen osallistumisesta tuohon rikkomiseen, kunhan yritys on osallistunut rikkomiseen ennen kyseistä ajanjaksoa ja sen jälkeen ja kunhan ei ole olemassa todisteita tai indisioita, joiden nojalla voidaan ajatella, että rikkominen on ollut keskeytyksissä kyseisen yrityksen osalta. Tällöin komissio voi määrätä sakon koko sen ajanjakson osalta, jolloin kilpailusääntöjä on rikottu, mukaan lukien ajanjakso, jonka osalta sillä ei ole näyttöä asianomaisen elinkeinonharjoittajan osallistumisesta.³⁹³

9.5.2 Arviointi tässä tapauksessa

229. Tässä luvussa arvioidaan kunkin yhtiön vastuuta rikkomuksesta tarkastelemalla sitä, mihin kilpailua rajoittavaan toimintaan yhtiö osallistui välittömästi ja/tai mistä se oli tietoinen taikka minkä se saattoi kohtuudella ennakoida ja mihin liittyvän riskin se oli valmis hyväksymään. Arvioinnissa tarkastellaan myös sitä, voidaanko yksittäisen yhtiön katsoa irtisanoutuneen rikkomuksesta tai muutoin päättäneen osallistumisensa rikkomukseen.

9.5.2.1 Arctic

230. Näyttö osoittaa Arcticin osallistuneen välittömästi yhteydenpitoon, jossa yhtiöt jakoivat toisilleen tietoa poimijoille maksetuista nykyisistä ja tulevista poimijahinnoista, tarjonnan määrään vaikuttavista seikoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta sekä kotimaisesta sadosta.³⁹⁴

231. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:**

³⁹² Asia C-634/13 P *Total Marketing Services v. komissio*, kohta 27.

³⁹³ Asia T-655/11 *FSL ym. v. komissio*, kohta 481, ja yhdistetyt asiat T-147/09 ym. *Trelleborg Industrie v. komissio*, kohta 87.

³⁹⁴ Arctic väittää, että asiassa olisi jätty selvittämättä, ovatko yhtiöiden toisilleen jakamat poimijahintoja koskevat tiedot olleet oikeita. Arcticin mukaan Arcticin edustaja A olisi keskusteluissa antamallaan tiedoilla pyrkinyt tahallaan johtamaan kilpailijoitaan harhaan hinnoittelussa, ks. Arcticin ym. vastine, s. 4 ja 15. Väite on merkityksetön. Edellä kohdassa 112 todetusti vaihdettujen tietojen mahdollinen virheellisyys tai harhaanjohtavuus ei itsessään poista riskiä siitä, että tiedot voivat vaikuttaa kilpailijoiden käyttäytymiseen markkinoilla, minkä vuoksi vaihdettujen tietojen oikeellisuudella ei ole merkitystä arvioinnissa. Sen sijaan vastineessa kerrottu tukee johtopäätöstä siitä, että yhtiöt eivät ole päättäneet markkinakäyttäytymisestään itsenäisesti, ja myös Arcticin edustaja A on osallistunut menettelyyn siitä irtisanoutumatta.

³⁹⁵ Arctic toimi Berry Group OÜ:n alihankkijana vuonna 2016, eikä päättänyt itsenäisesti omasta poimijahinnastaan ennen vuotta 2017, ks. edellä kohta 36. Vaikka menettelyn ei voida Arcticin osalta katsoa yhteensovittaneen poimijahintaa vielä vuoden 2016 osalta, yhtiö sai menettelyn avulla tietoa päätöksentekonsa tueksi hankinta- ja myyntimarkkinalla. Arctic oli aktiivinen pakastettujen suomalaisten luonnonvaraisten marjojen tukkumyntimarkkinalla jo vuonna 2016; Vaikka Arctic myi poimijoilta roskaisten osattamansa marjat Berry Group OÜ:lle, yhtiö hankki marjoja puhdistettuna takaisin Berry Group OÜ:lta sekä muilta marja-alan yrityksiltä ja myi ne sitten loppuasiakkaille. Ks. todiste 25, s. 2, kohta 2 c.

³⁹⁶

232. Asiakirjanäyttö **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** Arcticin osallisuudesta menettelyyn ja osoittaa, että Arctic piti yhteyttä kaikkien menettelyyn osallistuneiden yhtiöiden kanssa. Ensimmäinen näyttö Arcticin osallisuudesta on maaliskuulta 2016, jolloin Arctic ja Polarica jakoivat toisilleen tietoa satokaudelle saamiensa poimijakiintiöiden suuruudesta.³⁹⁷
233. Aktiivisinta yhteydenpito oli asiakirjanäytön perusteella Kaskein Marjan kanssa. Vastaavasti Arcticin edustaja A on kertonut vaihtaneensa vuosina 2017–2021 Kaskein Marjan kanssa tietoa poimijahinnoista, poimijamääristä, poimijoiden keräämistä marjamääristä ja satotilanteesta. Lisäksi Arcticin edustaja A on kertonut keskustelleensa kilpailijoiden kanssa poimintapäivistä ja poimijamääristä.³⁹⁸ Kaskein Marjan edustaja A on kertonut keskustelleensa Arcticin edustaja A:n kanssa vuodesta 2013 tai 2014 alkaen vuoteen 2021 asti poimijahinnoista, poimijamääristä ja satotilanteesta.³⁹⁹
234. Asiakirjanäyttö osoittaa Arcticin välittömän osallisuuden kilpailunvastaiseen menettelyyn vuosina 2016–2023 alla olevan taulukon mukaisesti. Taulukko ilmentää Arcticin ja muiden yhtiöiden välistä kahdenvälistä yhteydenpitoa. Taulukossa on kuvattu värillisillä ympyröillä ne aiheet, joista asiakirjanäyttö osoittaa Arcticin vaihtaneen tietoa kunakin vuotena. Värit vastaavat tietojenvaihdon aiheita edellä kohdassa 71 kuvatun listauksen mukaisesti.⁴⁰⁰ Sekä Arcticin taulukko että seuraavissa luvuissa muiden yhtiöiden osalta esitetyt taulukot kuvaavat ainoastaan asiakirjanäyttöä, eikä niissä ole huomioitu yhteydenpidosta olevaa suullista näyttöä.

Vuosi / yhtiö	Kaskein Marja ⁴⁰¹	Kiantama ⁴⁰²	Marja Bothnia ⁴⁰³	Polarica ⁴⁰⁴
---------------	------------------------------	-------------------------	------------------------------	-------------------------

³⁹⁶ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

³⁹⁷ Liite 1, vuosi 2016, nro 1 ja todiste 7, kohdat 1–6. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 146.

³⁹⁸ Ks. edellä kohta 77 ja siinä viitattu todiste 23, s. 8, 10, 14–15 ja 18–19.

³⁹⁹ Ks. edellä kohta 78 ja siinä viitattu todiste 49, s. 6–7 ja 9.

⁴⁰⁰ Kutakin aiheetta kuvaava värillinen ympyrä on merkitty kuhunkin soluun enintään kerran, joten taulukko ei kuvaa sitä, kuinka monta kertaa yhtiöt pitivät yhteyttä vuoden aikana. Taulukkoon merkitty rasti tarkoittaa, että yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta on kirjallista näyttöä, mutta siitä ei käy ilmi, mitä aiheita yhteydenpidossa on käsitelty.

⁴⁰¹ Liite 1, **vuosi 2018**, nro 3 ja todiste 4, kohdat 54–62; nro 4 ja todiste 4, kohta 63; nro 5 ja todiste 7, kohdat 9–14; nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; nro 10 ja todiste 7, kohdat 22–25; nro 15 ja todiste 4, kohta 79; nro 17 ja todiste 4, kohdat 80 ja 81; nro 19 ja todiste 76; nro 20, todiste 4, kohdat 82 ja 83, ja todiste 7, kohta 26; nro 21 ja todiste 4, kohdat 84–90; **vuosi 2019**, nro 1 ja todiste 4, kohta 91; nro 2, todiste 4, kohta 95, ja todiste 7, kohdat 27–30; nro 23 ja todiste 4, kohdat 201–209; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; **vuosi 2020**, nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 21, todiste 7, kohta 35, ja todiste 88; nro 24 ja todiste 4, kohdat 351–360 ja 362–385; nro 25 ja todiste 4, kohdat 358 ja 361; nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39; **vuosi 2021**, nro 1 ja todiste 4, kohdat 427 ja 428.

⁴⁰² Liite 1, **vuosi 2018**, nro 7 ja todiste 9, kohta 101; nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; **vuosi 2020**, nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; **vuosi 2023**, nro 14 ja todiste 9, kohdat 154–156.

⁴⁰³ Liite 1, **vuosi 2020**, nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; **vuosi 2023**, nro 2 ja todiste 2, s. 4, kohta 1; nro 3, todiste 2, s. 4, kohta 2, ja todiste 7, kohdat 43–47; nro 4, todiste 6, sivut 3–4 ja todiste 7, kohta 48.

⁴⁰⁴ Liite 1, **vuosi 2016**, nro 1 ja todiste 7, kohdat 1–6; **vuosi 2017**, nro 3 ja todiste 7, kohta 7; nro 7 ja todiste 7, kohta 8; **vuosi 2019**, nro 32 ja todiste 7, kohta 31.

2016				●
2017				x
2018	●●●	●●		
2019	●●			x
2020	●●	●	●	
2021	x			
2022				
2023		●	●	

235. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** ,⁴⁰⁵ asiakirjanäytössä on viitteitä siitä, että Arctic vältteli arkaluonteisen tiedon lähettämistä viestitse ja jakoi tietoa sen sijaan soittamalla. Esimerkiksi maaliskuussa 2016 Polarica tiedusteli Arcticilta tämän saamaa poimijamäärää tulevalle satokaudelle. Arctic ei vastannut tiedusteluun viestitse, mutta Polarica ja Arctic sopivat soittavansa myöhemmin samana iltana, joten on pääteltävissä, että keskustelua poimijamäärästä jatkettiin suullisesti.⁴⁰⁶ Vastaavasti huhtikuussa 2019 Kaskein Marja tiedusteli Arcticilta, oliko yhtiö jo saanut tietää poimijamääränsä tulevalle satokaudelle. Arctic ei vastannut kysymykseen viestitse, mutta Kaskein Marjan sisäisistä viesteistä käy ilmi, että Arctic soitti Kaskein Marjalle myöhemmin samana päivänä ja paljasti tietoja poimijakiintiöstään.⁴⁰⁷ Lisäksi näytöstä käy laajemminkin ilmi, että Arctic piti kilpailijoihin yhteyttä nimenomaan puhelinkeskusteluihin.⁴⁰⁸ Näyttö tukee siten sitä edellä todettua seikkaa, että yhtiöt jakoivat arkaluonteisia tietoja enimmäkseen suullisesti, ja viraston hallussa oleva, liitteessä 1 kuvattu asiakirjanäyttö kattaa sen vuoksi – myös Arcticin osalta – vain pienen osan kaikesta yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta.⁴⁰⁹

236. Arcticin osallisuuden on katsottava jatkuneen keskeytyksettä maaliskuusta 2016 syyskuuhun 2023 asti, vaikka virastolla ei ole asiakirjanäyttöä yhtiön osallisuudesta satokausilta 2021 ja 2022. Ensinnäkin näyttö osoittaa Arcticin osallistuneen menettelyyn ennen mainittua ajanjaksoa ja vielä sen jälkeenkin. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** ⁴¹⁰ Kolmanneksi asiassa ei ole tullut ilmi todisteita tai indisoita, joiden perusteella voitaisiin katsoa Arcticin rikkomisen olleen keskeytyneenä kyseisenä ajanjaksona. Päinvastoin näytöstä käy ilmi, että vuonna 2023 Arctic vaihtoi poimijahintatietoja suullisesti samaan tapaan

⁴⁰⁵ Ks. edellä kohta **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

⁴⁰⁶ Liite 1, vuosi 2016, nro 1 ja todiste 7, kohdat 1–6. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 146.

⁴⁰⁷ Liite 1, vuosi 2019, nro 2, todiste 4, kohta 95, ja todiste 7, kohdat 27–30. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdissa 147 ja 148.

⁴⁰⁸ Liite 1, **vuosi 2016**, nro 1 ja todiste 7, kohdat 1–6; **vuosi 2017**, nro 3 ja todiste 7, kohta 7; nro 7 ja todiste 7, kohta 8; **vuosi 2018**, nro 4 ja todiste 4, kohta 63; nro 5 ja todiste 7, kohdat 9–14; nro 7 ja todiste 9, kohta 101; nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; nro 15 ja todiste 4, kohta 79; nro 17 ja todiste 4, kohdat 80 ja 81; nro 20, todiste 4, kohdat 82 ja 83, ja todiste 7, kohta 26; nro 21 ja todiste 4, kohdat 84–90; **vuosi 2019**, nro 2 ja todiste 4, kohta 95, ja todiste 7, kohdat 27–30; nro 23 ja todiste 4, kohdat 201–209; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; nro 32 ja todiste 7, kohta 31; **vuosi 2020**, nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 21, todiste 7, kohta 35, ja todiste 88; nro 24 ja todiste 4, kohdat 351–360 ja 362–385; nro 25 ja todiste 4, kohdat 358 ja 361; **vuosi 2021**, nro 1 ja todiste 4, kohdat 427 ja 428; **vuosi 2023**, nro 2 ja todiste 2, s. 4, kohta 1; nrot 3–4 ja todiste 2, s. 4, kohta 2, todiste 6, sivut 3–4, ja todiste 7, kohdat 43–48.

⁴⁰⁹ Ks. edellä kohdat 63 ja 123.

⁴¹⁰ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

kuin aiemminkin, mitä voidaan pitää indisiona siitä, ettei Arcticin rikkomus ollut ollut keskeytyneenä. Johtopäätöstä tukee myös näyttö siitä, että etenkin Arctic piti kilpailijoihin yhteyttä nimenomaan suullisesti ja vältteli kirjallisten jälkien jättämistä yhteydenpidosta. Näin ollen ja luvussa 9.3 yhdestä yhtenäisestä kokonaissuunnitelmasta todettu huomioiden on katsottava, ettei Arctic keskeyttänyt rikkomista mainittuna ajanjaksona.

237. Arcticista menettelyyn osallistuivat sekä Arctic International että sen tytäryhtiö Ber-Ex.⁴¹¹ Kilpailijoiden väliseen yhteydenpitoon osallistui Arcticin edustaja A. Arcticin edustaja A oli myös viime kädessä vastuussa Arcticin osto- ja myyntiliiketoiminnasta ja hinnoittelusta.⁴¹²
238. Vaikka Arctic ei osallistunut välittömästi kaikkeen yhtiöiden väliseen yhteydenpitoon, se tiesi myös muiden yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta tai saattoi vähintäänkin kohtuudella ennakoida sen. Ensinnäkin Arctic tiesi Kaskein Marjan ja Kiantaman välisestä yhteydenpidosta, mikä käy ilmi Arcticin ja Kaskein Marjan elokuussa 2020 käymästä keskustelusta, jossa Kaskein Marja kertoi Arcticille Kiantaman kanssa käymästään poimijahintoja koskeneesta keskustelusta.⁴¹³ Vastaavasti heinäkuussa 2018 Kaskein Marja välitti Arcticille tiedoksi Kiantaman poimijahinnat.⁴¹⁴ Toiseksi Arctic tiesi Kaskein Marjan ja Marja Bothnian välisestä yhteydenpidosta, mikä käy ilmi Arcticin ja Kaskein Marjan heinäkuussa 2018 käymästä keskustelusta, jossa Kaskein Marja kertoi Arcticille Marja Bothnian aikovan nostaa hintaa.⁴¹⁵ Vastaavasti huhtikuussa 2019 Kaskein Marja välitti Arcticille tiedon Marja Bothnian saamasta poimijakiintiöstä.⁴¹⁶
239. Kolmanneksi, ottaen huomioon, että Arctic osallistui yhteydenpitoon kaikkien rikkomukseen osallistuneiden yhtiöiden kanssa, se oli tietoinen kaikkien yhtiöiden osallisuudesta rikkomukseen ja edellisessä kohdassa todettu huomioiden tiesi tai saattoi vähintäänkin kohtuudella ennakoida näiden pitävän yhteyttä myös toisiinsa. Arcticin tietoisuutta rikkomuksen yleisestä ulottuvuudesta tukevat myös kertomukset siitä, että tietojenvaihto oli marja-alalla yleinen käytäntö.⁴¹⁷
240. Edellä todetun perusteella Arcticin on täytynyt tuntea yhden kokonaisuuden muodostaneen kilpailurikkomuksen yleinen ulottuvuus sekä sen olennaiset tavoitteet ja piirteet. Arctic myös edisti omalla toiminnallaan kartellin toteutumista. Ensinnäkin Arctic osallistui poimijahintojen yhteensovittamiseen yhdessä muiden yhtiöiden kanssa.⁴¹⁸ Toiseksi Arctic sekä vastaanotti muilta

⁴¹¹ Ks. yhtiöiden liiketoiminnasta rikkomusaikana edellä luku 7.1 . Ks. myös jäljempänä luku 10.3 , jossa todetusti tarkasteltavana oleva menettely liittyi konkreettisesti molempien yhtiöiden toimintaan.

⁴¹² Ks. Arcticin edustaja A:n roolista edellä kohdat 64–65. Taloudellisen kokonaisuuden arvioinnista ks. jäljempänä kohta 302.

⁴¹³ Liite 1, vuosi 2020, nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 130.

⁴¹⁴ Liite 1, vuosi 2018, nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 125.

⁴¹⁵ Liite 1, vuosi 2018, nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 125.

⁴¹⁶ Liite 1, vuosi 2019, nro 2, todiste 4, kohta 95, ja todiste 7, kohdat 27–30. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 147.

⁴¹⁷ Ks. jäljempänä kohta 253 ja siinä viitatuista todisteista 33, s. 18; ja todiste 34, s. 6. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

⁴¹⁸ Liite 1, **vuosi 2018**, nro 5 ja todiste 7, kohdat 9–14; nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; nro 7 ja todiste 9, kohta 101; nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 10 ja todiste 7, kohdat 22–25; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; **vuosi 2019**, nro 23 ja todiste 4, kohdat 201–209; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; **vuosi 2020**, nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 21, todiste 7, kohta 35,

yhtiöiltä että antoi vastavuoroisesti muille yhtiöille omaa liiketoimintaansa koskevaa arkaluonteista tietoa, jota nämä pystyivät hyödyntämään päätöksenteossaan myyntimarkkinalla.⁴¹⁹ Kolmanneksi Arctic jakoi kahdenvälisessä yhteydenpidossaan myös muiden menettelyyn osallisten yhtiöiden arkaluonteisia tietoja.⁴²⁰

241. Kokonaisuutena arvioiden Arctic myötävaikutti omalla toiminnallaan merkittävästi yhtiöiden yhteisten päämäärien tavoittelemiseen; yhtiö osallistui välittömästi merkittävään osaan rikkomuksen muodostavasta yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta. Edellä todetusti Arctic edisti omalla toiminnallaan kartellin toteutumista, ja sen täytyi tuntea yhden kokonaisuuden muodostaneen kilpailurikkomuksen yleinen ulottuvuus sekä sen olennaiset tavoitteet ja piirteet. Arctic ei irtisanoutunut rikkomuksesta lainsäädännön ja vakiintuneen oikeuskäytännön edellyttämällä tavalla julkisesti tai ilmoittamalla siitä viranomaisille. Asiassa ei ole myöskään noussut esille todisteita tai indisoita, joiden perusteella Arcticin osallisuuden rikkomuksessa voitaisiin muutoin päätellä keskeytyneen. Edellä todetuista perusteista Arctic on vastuussa paitsi omastaan myös muiden yhtiöiden kilpailunvastaisesta toiminnasta ja rikkomuksesta kokonaisuudessaan maaliskuusta 2016 alkaen rikkomuksen loppuun saakka.

9.5.2.2 Kiantama

242. Näyttö osoittaa Kiantaman osallistuneen välittömästi yhteydenpitoon, jossa yhtiöt jakoivat toisilleen tietoa poimijoille maksetuista nykyisistä ja tulevista poimijahinnoista, tarjonnan määrään vaikuttavista seikoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta sekä kotimaisesta sadosta.

243. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** [REDACTED] Kaskein

ja todiste 88; nro 24 ja todiste 4, kohdat 351–360 ja 362–385; nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39; **vuosi 2023**, nrot 3–4, todiste 2, s. 4, kohta 2, todiste 6, sivut 3–4 ja todiste 7, kohdat 43–48; nro 14 ja todiste 9, kohdat 154–156. Ks. myös edellä kohta 77 ja siinä viitattu todiste 23, s. 10; ja kohta 78 ja siinä viitattu todiste 49, s. 7. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** [REDACTED]

⁴¹⁹ Liite 1, **vuosi 2016**, nro 1 ja todiste 7, kohdat 1–6; **vuosi 2017**, nro 3 ja todiste 7, kohta 7; nro 7 ja todiste 7, kohta 8; **vuosi 2018**, nro 3 ja todiste 4, kohdat 54–62; nro 4 ja todiste 4, kohta 63; nro 5 ja todiste 7, kohdat 9–14; nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; nro 7 ja todiste 9, kohta 101; nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 10 ja todiste 7, kohdat 22–25; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; nro 15 ja todiste 4, kohta 79; nro 17 ja todiste 4, kohdat 80 ja 81; nro 19 ja todiste 76; nro 20, todiste 4, kohdat 82 ja 83, ja todiste 7, kohta 26; nro 21 ja todiste 4, kohdat 84–90; **vuosi 2019**, nro 1 ja todiste 4, kohta 91; nro 2, todiste 4, kohta 95, ja todiste 7, kohdat 27–30; nro 23 ja todiste 4, kohdat 201–209; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; nro 32 ja todiste 7, kohta 31; **vuosi 2020**, nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 21, todiste 7, kohta 35, ja todiste 88; nro 24 ja todiste 4, kohdat 351–360 ja 362–385; nro 25 ja todiste 4, kohdat 358 ja 361; nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39; **vuosi 2021**, nro 1 ja todiste 4, kohdat 427 ja 428; **vuosi 2023**, nro 2 ja todiste 2, s. 4, kohta 1; nrot 3–4, todiste 2, s. 4, kohta 2, todiste 6, sivut 3–4 ja todiste 7, kohdat 43–48; nro 14 ja todiste 9, kohdat 154–156.

Ks. myös edellä kohta 77 ja siinä viitattu todiste 23, s. 8, 10, 14–15 ja 18–19; ja kohta 78 ja siinä viitattu todiste 49, s. 6–7 ja 9. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** [REDACTED]

⁴²⁰ Liite 1, vuosi 2019, nro 23 ja todiste 4, kohdat 201–209.

⁴²¹ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** [REDACTED]

Marjan edustaja A on kertonut keskustelleensa Kiantaman kanssa poimijahinoista, poimijamääristä ja satotilanteesta.⁴²²

244. Kiantaman osallisuus menettelyyn ilmenee myös asiakirjanäytöstä, joka osoittaa, että Kiantama piti yhteyttä kaikkiin menettelyyn osallistuneisiin yhtiöihin. Yhteydenpito oli hyvin aktiivista etenkin Kaskein Marjan, Marja Bothnian ja Polarican kanssa. Asiakirjanäyttö osoittaa Kiantaman välittömän osallisuuden kilpailunvastaiseen menettelyyn alla olevan taulukon mukaisesti. Taulukko ilmentää Kiantaman ja muiden yhtiöiden välistä kahdenvälistä yhteydenpitoa ja osoittaa, että Kiantaman osallisuus jatkui keskeytyksettä syksystä 2013 syksyyn 2023 asti.

Vuosi / yhtiö	Arctic International ⁴²³	Kaskein Marja ⁴²⁴	Marja Bothnia ⁴²⁵	Polarica ⁴²⁶
2013				

⁴²² Ks. edellä kohta 84 ja siinä viitatuksi todiste 48, s. 14–16; ja todiste 49, s. 9.

⁴²³ Ks. edellä alaviite 402.

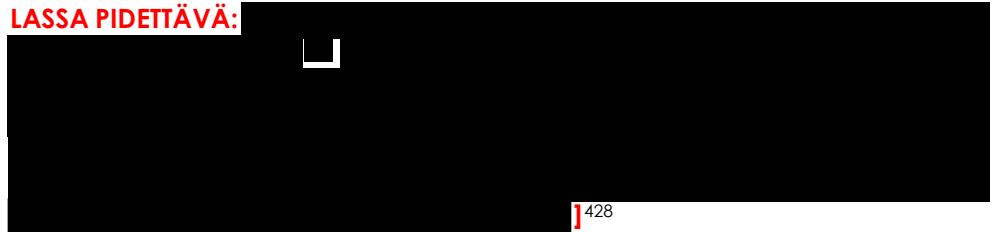
⁴²⁴ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2; nro 5 ja todiste 4, kohdat 3–5; nro 7 ja todiste 9, kohdat 24–29; nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9; nro 12 ja todiste 61; **vuosi 2014**, nro 2 ja todiste 4, kohta 10; nro 3 ja todiste 4, kohdat 11–13; nro 4 ja todiste 4, kohdat 14 ja 15; nro 6 ja todiste 4, kohdat 18–20; nro 7 ja todiste 4, kohdat 21–40; nro 8 ja todiste 4, kohdat 41–48; nro 10 ja todiste 66; **vuosi 2016**, nro 2 ja todisteet 71 ja 72; nro 4 ja todiste 9, kohdat 48 ja 53; nro 5 ja todiste 9, kohdat 49–52 ja 54–66; nro 7 ja todiste 9, kohdat 69–77; **vuosi 2017**, nro 5 ja todiste 9, kohta 82; **vuosi 2018**, nro 2 ja todiste 9, kohta 100; nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 10 ja todiste 4, kohdat 64–77; nro 11 ja todiste 9, kohdat 105–109; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; **vuosi 2019**, nro 5 ja todiste 4, kohdat 102–104; nro 8 ja todiste 4, kohdat 113–115; nro 9 ja todiste 4, kohdat 116 ja 117; nro 11 ja todiste 4, kohdat 120 ja 121; nro 13 ja todiste 4, kohdat 122–129; nro 15 ja todiste 4, kohta 131; nro 16 ja todiste 4, kohdat 136–145 ja 148, ja todisteet 80 ja 81; nro 17 ja todiste 4, kohdat 146–147 ja 149–150, ja todiste 82; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 22 ja todiste 4, kohdat 184–200, ja todiste 83; nro 24 ja todiste 4, kohdat 210, 211 ja 218–223, ja todiste 84; nro 25 ja todiste 4, kohdat 216 ja 217; nro 26 ja todiste 4, kohdat 212–215 ja 224–234; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; nro 29 ja todiste 4, kohdat 245–249; nro 30 ja todiste 4, kohdat 250 ja 251; **vuosi 2020**, nro 2 ja todiste 4, kohdat 253 ja 254; nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 25, todiste 4, kohta 361, ja todiste 9, kohta 133; nro 27 ja todiste 4, kohdat 386–393; nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39; nro 29 ja todiste 4, kohdat 394–397; nro 30, todiste 9, kohta 134 ja todiste 4, kohdat 413–416; nro 31 ja todiste 4, kohdat 417–420; nro 32 ja todiste 4, kohta 421; nro 33 ja todiste 4, kohdat 422–426.

⁴²⁵ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2; nro 4 ja todiste 59; nro 5 ja todiste 9, kohdat 18–22; nro 6 ja todiste 9, kohta 23; nro 9 ja todiste 9, kohta 32; **vuosi 2014**, nro 1 ja todisteet 62 ja 63; nro 6 ja todiste 4, kohdat 18–20; nro 9 ja todiste 9, kohta 35; **vuosi 2016**, nro 2 ja todisteet 71 ja 72; **vuosi 2017**, nro 2 ja todiste 9, kohta 79; nro 9 ja todiste 9, kohdat 87–89; nro 12 ja todiste 2, kohta 1; nro 15 ja todiste 2, kohdat 2–5; **vuosi 2018**, nro 7 ja todiste 9, kohta 101; nro 8 ja todiste 9, kohdat 102 ja 103; nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; nro 13 ja todiste 9, kohdat 122 ja 123; **vuosi 2019**, nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112; nro 18 ja todiste 3, kohdat 1 ja 2; nro 31 ja todiste 9, kohta 129; **vuosi 2020**, nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; **vuosi 2023**, nro 7 ja todiste 1, s. 2, kohta 1; nro 8, todiste 2, s. 4, kohta 3 ja todiste 9, kohdat 144 ja 145; nro 9 ja todiste 2, s. 4, kohta 4, ja todiste 9, kohta 146; nro 10, todiste 1, s. 2, kohta 2, **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**; nro 12, todiste 2, s. 4, kohta 5, ja todiste 9, kohdat 147–153. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

⁴²⁶ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 1, todiste 9, kohdat 13–16, ja todiste 56; nro 3 ja todiste 9, kohta 17; nro 4 ja todiste 59; nro 5 ja todiste 9, kohdat 18–22; nro 6 ja todiste 9, kohta 23; nro 8 ja todiste 9, kohdat 30–31, ja todiste 60; nro 11 ja todiste 9, kohta 33; nro 12 ja todiste 61; **vuosi 2014**, nro 5 ja todiste 9, kohta 34; nro 12 ja todiste 9, kohta 37; nro 13 ja todiste 9, kohdat 38–40; **vuosi 2015**, nro 1 ja todiste 9, kohdat 41–43; nro 4 ja todiste 9, kohdat 44–46; **vuosi 2016**, nro 2 ja todisteet 71 ja 72; nro 3 ja todiste 9, kohta 47; nro 6 ja todiste 9, kohdat 67 ja 68; **vuosi 2017**, nro 1 ja todiste 9, kohta 78; nro 4 ja todiste 9, kohdat 80 ja 81; nro 6 ja todiste 9, kohdat 83 ja 84; nro 8 ja todiste 9, kohdat 85 ja 86; nro 10 ja todiste 9, kohta 90; nro 11 ja todiste 9, kohta 91; nro 13 ja todiste 9, kohta 92; nro 14 ja todiste 9, kohdat 94 ja 95; nro 15 ja todiste 2, kohdat 2–5; **vuosi 2018**, nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; **vuosi 2019**, nro 2 ja todiste 9, kohdat 124–127; nro 6 ja todiste 5, kohta 2; nro 12 ja todiste 9, kohta 128, ja todiste 79; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 22 ja todiste 4, kohdat 184–200, ja todiste 83; nro 24 ja todiste 4, kohdat 210, 211 ja 218–223, ja todiste 84; **vuosi 2020**, nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85; nro 10 ja todiste 5, kohta 1; nro 14, todiste 9, kohta 130, ja todiste 86; nro 23 ja todiste 9, kohta 132; **vuosi 2021**, nro 7 ja todiste 4, kohdat 432–433; nro 9, todiste 5, kohdat 3–6, todiste 9, kohdat 135–138, ja todiste 87; nro 10 ja todiste 5, kohdat 7–10; **vuosi 2022**, nro 2 ja todiste 12; nro 3 ja todiste 9, kohdat 140–143; **vuosi 2023**, nro 1 ja todiste 8, kohdat 1–7; nro 5 ja todiste 4, kohta 436; nro 6 ja todiste 4, kohdat 437–438; nro 11 ja todiste 8, kohdat 14–17.

2014		●●	●●	●
2015				●
2016		●●●●●	●	●●
2017		●	●●●	●●●
2018	●●	●●	●●	●●
2019		●●●●	●	●●●●
2020	●	●●●	●	●●
2021				●●
2022				●●
2023	●		●	●●

245. Näyttö osoittaa, että vaikka Kiantama ei osallistunut välittömästi kaikkeen yhtiöiden väliseen yhteydenpitoon, se tiesi myös muiden yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta tai saattoi vähintäänkin kohtuudella ennakoida sen. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

⁴²⁸

246. Kiantaman on siten täytynyt tuntea yhden kokonaisuuden muodostaneen kilpailurikkomuksen yleinen ulottuvuus sekä sen olennaiset tavoitteet ja piirteet. Kiantama myös edisti omalla toiminnallaan kartellin toteutumista. Ensinnäkin Kiantama osallistui poimijahintojen yhteensovittamiseen yhdessä muiden yhtiöiden kanssa.⁴²⁹ Toiseksi Kiantama sekä vastaanotti muilta yhtiöiltä että

⁴²⁷ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** Marja Bothnian mukaan tietojenvaihto oli marja-alalla yleinen käytäntö, ks. jäljempänä kohta 253 ja siinä viitatuksi todiste 33, s. 18; ja todiste 34, s. 6.

⁴²⁸ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** Ks. Kiantaman tietoisuudesta muiden yhtiöiden väliseen yhteydenpitoon liittyen liite 1, vuosi 2013, nro 1, todiste 9, kohdat 13–16, ja todiste 56; ja vuodet 2011–2012, nro 4 ja todiste 55; **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**.

⁴²⁹ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2; nro 4 ja todiste 59; nro 5, todiste 4, kohdat 3–5, ja todiste 9, kohdat 18–22; nro 6 ja todiste 9, kohta 23; nro 7 ja todiste 9, kohdat 24–29; nro 8 ja todiste 9, kohdat 30–31, ja todiste 60; nro 9 ja todiste 9, kohta 32; nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9; **vuosi 2014**, nro 4 ja todiste 4, kohdat 14 ja 15; nro 6 ja todiste 4, kohdat 18–20; nro 7 ja todiste 4, kohdat 21–40; nro 8 ja todiste 4, kohdat 41–48; **vuosi 2016**, nro 2 ja todisteet 71 ja 72; nro 4 ja todiste 9, kohdat 48 ja 53; nro 6 ja todiste 9, kohdat 67 ja 68; **vuosi 2017**, nro 9 ja todiste 9, kohdat 87–89; nro 11 ja todiste 9, kohta 91; nro 12 ja todiste 2, kohta 1; nro 14 ja todiste 9, kohdat 94 ja 95; **vuosi 2018**, nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; nro 7 ja todiste 9, kohta 101; nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 10 ja todiste 4, kohdat 64–77; nro 11 ja todiste 9, kohdat 105–109; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; **vuosi 2019**, nro 5 ja todiste 4, kohdat 102–104; nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112; nro 12 ja todiste 9, kohta 128, ja todiste 79; nro 16 ja todiste 4, kohdat 136–145 ja 148, ja todisteet 80 ja 81; nro 17 ja todiste 4, kohdat 146–147 ja 149–150, ja todiste 82; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 22 ja todiste 4, kohdat 184–200, ja todiste 83; nro 24 ja todiste 4, kohdat 210, 211 ja 218–223, ja todiste 84; nro 25 ja todiste 4, kohdat 216 ja 217; nro 26 ja todiste 4, kohdat 212–215 ja 224–234; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; nro 29 ja todiste 4, kohdat 245–249; **vuosi 2020**, nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85; nro 14, todiste 9, kohta 130, ja todiste 86; nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 27 ja todiste 4, kohdat 386–393; nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39; nro 29 ja todiste 4, kohdat 394–397; nro 30, todiste 9, kohta 134 ja todiste 4, kohdat 413–416; nro 31 ja todiste 4, kohdat 417–420; **vuosi 2021**, nro 9, todiste 5, kohdat 3–6, todiste 9, kohdat 135–138, ja todiste 87; **vuosi 2022**, nro 3 ja todiste 9, kohdat 140–143; **vuosi 2023**, nro 8, todiste 2, s. 4, kohta 3 ja todiste 9, kohdat 144 ja 145; nro 9 ja todiste 2, s. 4, kohta 4, ja todiste 9, kohta 146; nro 12, todiste 2, s. 4, kohta 5, ja todiste 9, kohdat 147–153; nro 14 ja todiste 9, kohdat 154–156. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**.

antoi vastavuoroisesti muille yhtiöille omaa liiketoimintaansa koskevaa arkaluonteista tietoa, jota nämä pystyivät hyödyntämään päätöksenteossaan myyntimarkkinalla.⁴³⁰ Kolmanneksi Kiantama jakoi kahdenvälisessä yhteydenpidossaan myös muiden menettelyyn osallisten yhtiöiden arkaluonteisia tietoja.⁴³¹

247. Kokonaisuutena arvioiden Kiantama myötävaikutti omalla toiminnallaan merkittävästi yhtiöiden yhteisten päämäärien tavoittelemiseen; yhtiö osallistui välittömästi merkittävään osaan rikkomuksen muodostavasta yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta. Edellä todetusti Kiantama edisti omalla toiminnallaan kartellin toteutumista, ja sen täytyi tuntea yhden kokonaisuuden muodostaneen kilpailurikkomuksen yleinen ulottuvuus sekä sen olennaiset tavoitteet ja piirteet.⁴³²

[REDACTED] Ks. myös kohta 84 ja siinä viitattu todiste 48, s. 15–16, ja todiste 49, s. 9.

⁴³⁰ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 1, todiste 9, kohdat 13–16, ja todiste 56; nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2; nro 3 ja todiste 9, kohta 17; nro 4 ja todiste 59; nro 5, todiste 4, kohdat 3–5, ja todiste 9, kohdat 18–22; nro 6 ja todiste 9, kohta 23; nro 7 ja todiste 9, kohdat 24–29; nro 8 ja todiste 9, kohdat 30–31, ja todiste 60; nro 9 ja todiste 9, kohta 32; nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9; nro 11 ja todiste 9, kohta 33; nro 12 ja todiste 61; **vuosi 2014**, nro 1 ja todisteet 62 ja 63; nro 2 ja todiste 4, kohta 10; nro 3 ja todiste 4, kohdat 11–13; nro 4 ja todiste 4, kohdat 14 ja 15; nro 5 ja todiste 9, kohta 34; nro 6 ja todiste 4, kohdat 18–20; nro 7 ja todiste 4, kohdat 21–40; nro 8 ja todiste 4, kohdat 41–48; nro 9 ja todiste 9, kohta 35; nro 11, todiste 4, kohdat 49 ja 50, ja todiste 9, kohta 36; nro 12 ja todiste 9, kohta 37; nro 13 ja todiste 9, kohdat 38–40; **vuosi 2015**, nro 1 ja todiste 9, kohdat 41–43; nro 4 ja todiste 9, kohdat 44–46; **vuosi 2016**, nro 2 ja todisteet 71 ja 72; nro 3 ja todiste 9, kohta 47; nro 4 ja todiste 9, kohdat 48 ja 53; nro 5 ja todiste 9, kohdat 49–52 ja 54–66; nro 6 ja todiste 9, kohdat 67 ja 68; nro 7 ja todiste 9, kohdat 69–77; **vuosi 2017**, nro 1 ja todiste 9, kohta 78; nro 2 ja todiste 9, kohta 79; nro 4 ja todiste 9, kohdat 80 ja 81; nro 5 ja todiste 9, kohta 82; nro 6 ja todiste 9, kohdat 83 ja 84; nro 8 ja todiste 9, kohdat 85 ja 86; nro 9 ja todiste 9, kohdat 87–89; nro 10 ja todiste 9, kohta 90; nro 11 ja todiste 9, kohta 91; nro 12 ja todiste 2, kohta 1; nro 13 ja todiste 9, kohta 92; nro 14 ja todiste 9, kohdat 94 ja 95; nro 15 ja todiste 2, kohdat 2–5; **vuosi 2018**, nro 2 ja todiste 9, kohta 100; nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; nro 7 ja todiste 9, kohta 101; nro 8 ja todiste 9, kohdat 102 ja 103; nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 10, todiste 4, kohdat 64–77, ja todiste 7, kohdat 22–25; nro 11 ja todiste 9, kohdat 105–109; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; nro 13 ja todiste 9, kohdat 122 ja 123; **vuosi 2019**, nro 2 ja todiste 9, kohdat 124–127; nro 5 ja todiste 4, kohdat 102–104; nro 6 ja todiste 5, kohta 2; nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112; nro 8 ja todiste 4, kohdat 113–115; nro 9 ja todiste 4, kohdat 116 ja 117; nro 11 ja todiste 4, kohdat 120 ja 121; nro 12 ja todiste 9, kohta 128, ja todiste 79; nro 13 ja todiste 4, kohdat 122–129; nro 15 ja todiste 4, kohta 131; nro 16 ja todiste 4, kohdat 136–145 ja 148, ja todisteet 80 ja 81; nro 17 ja todiste 4, kohdat 146–147 ja 149–150, ja todiste 82; nro 18 ja todiste 3, kohdat 1 ja 2; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 22 ja todiste 4, kohdat 184–200, ja todiste 83; nro 24 ja todiste 4, kohdat 210, 211 ja 218–223, ja todiste 84; nro 25 ja todiste 4, kohdat 216 ja 217; nro 26 ja todiste 4, kohdat 212–215 ja 224–234; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; nro 29 ja todiste 4, kohdat 245–249; nro 30 ja todiste 4, kohdat 250 ja 251; nro 31 ja todiste 9, kohta 129; **vuosi 2020**, nro 2 ja todiste 4, kohdat 253 ja 254; nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85; nro 10 ja todiste 5, kohta 1; nro 14, todiste 9, kohta 130, ja todiste 86; nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 23 ja todiste 9, kohta 132; nro 25, todiste 4, kohta 361, ja todiste 9, kohta 133; nro 27 ja todiste 4, kohdat 386–393; nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39; nro 29 ja todiste 4, kohdat 394–397; nro 30, todiste 9, kohta 134 ja todiste 4, kohdat 413–416; nro 31 ja todiste 4, kohdat 417–420; nro 32 ja todiste 4, kohta 421; nro 33 ja todiste 4, kohdat 422–426; **vuosi 2021**, nro 7 ja todiste 4, kohdat 432–433; nro 9, todiste 5, kohdat 3–6, todiste 9, kohdat 135–138, ja todiste 87; nro 10 ja todiste 5, kohdat 7–10; **vuosi 2022**, nro 2 ja todiste 12; nro 3 ja todiste 9, kohdat 140–143; **vuosi 2023**, nro 1 ja todiste 8, kohdat 1–7; nro 5 ja todiste 4, kohta 436; nro 6 ja todiste 4, kohdat 437–438; nro 7 ja todiste 1, s. 2, kohta 1; nro 8, todiste 2, s. 4, kohta 3 ja todiste 9, kohdat 144 ja 145; nro 9 ja todiste 2, s. 4, kohta 4, ja todiste 9, kohta 146; nro 10, todiste 1, s. 2, kohta 2, **[SALASSA PIDETTÄVÄ: [REDACTED]]**; nro 11 ja todiste 8, kohdat 14–17; nro 12, todiste 2, s. 4, kohta 5, ja todiste 9, kohdat 147–153; nro 14 ja todiste 9, kohdat 154–156. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ: [REDACTED]]**

[REDACTED] Ks. myös kohta 84 ja siinä viitattu todiste 48, s. 14–16, ja todiste 49, s. 9.

⁴³¹ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 1, todiste 9, kohdat 13–16, ja todiste 56; nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2; nro 5 ja todiste 9, kohdat 18–22; nro 6 ja todiste 9, kohta 23; **vuosi 2014**, nro 1 ja todisteet 62 ja 63; nro 6 ja todiste 4, kohdat 18–20; **vuosi 2019**, nro 6 ja todiste 5, kohta 2; nro 16 ja todiste 4, kohdat 136–145 ja 148, ja todisteet 80 ja 81; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; **vuosi 2020**, nro 31 ja todiste 4, kohdat 417–420; **vuosi 2021**, nro 10 ja todiste 5, kohdat 7–10. Ks. myös liite 1, **vuodet 2011–2012**, nro 3 ja todiste 9, kohdat 6–7.

⁴³² Ks. Kiantaman tekemästä kilpailulain 14 §:n mukaisesta hakemuksesta edellä kohta 11.

9.5.2.3 Marja Bothnia

248. Näyttö osoittaa Marja Bothnian osallistuneen välittömästi yhteydenpitoon, jossa yhtiöt jakoivat toisilleen tietoa poimijoille maksetuista nykyisistä ja tulevista poimijahinnoista, tarjonnan määrään vaikuttavista seikoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta sekä kotimaisesta sadosta.

249. **[SALASSA PIDETTÄVÄ: [REDACTED]]** Marja Bothnian edustaja A ja Marja Bothnian työntekijä A ovat kertoneet vaihtaneensa kilpailijoiden kanssa tietoa poimijahinnoista, satotilanteesta ja poimijamääristä.⁴³⁴ Myös Kaskein Marjan edustaja A on kertonut, että sekä hän että Kaskein Marjan työntekijä A vaihtoivat tietoa Marja Bothnian kanssa.⁴³⁵

250. Asiakirjanäyttö tukee yhtiöiden kertomuksia Marja Bothnian osallisuudesta menettelyyn ja osoittaa, että Marja Bothnia piti yhteyttä kaikkiin menettelyyn osallistuneisiin yhtiöihin. Aktiivisinta yhteydenpito oli Kaskein Marjan, Kiantaman ja Polarican kanssa. Asiakirjanäyttö osoittaa Marja Bothnian välittömän osallisuuden kilpailunvastaiseen menettelyyn alla olevan taulukon mukaisesti. Taulukko ilmentää Marja Bothnian ja muiden yhtiöiden välistä kahdenvälistä yhteydenpitoa ja osoittaa, että Marja Bothnian osallisuus jatkui keskeytyksittä syksystä 2013 syksyyn 2023 asti.

Vuosi / yhtiö	Arctic International ⁴³⁶	Kaskein Marja ⁴³⁷	Kiantama ⁴³⁸	Polarica ⁴³⁹
2013			●	●
2014			●●	●
2015		●		
2016		●	●	●
2017			●●●	●
2018		●●	●●	●

⁴³³ **[SALASSA PIDETTÄVÄ: [REDACTED]]**

⁴³⁴ Ks. edellä kohta 80 ja siinä viitattu todiste 33, s. 18 ja 23; ja kohta 81 ja siinä viitattut todiste 34, s. 5–7 ja 15, ja todiste 35, s. 6–7.

⁴³⁵ Ks. edellä kohta 83 ja siinä viitattut todiste 48, s. 23–24; ja todiste 49, s. 9.

⁴³⁶ Ks. edellä alaviite 403.

⁴³⁷ Liite 1, **vuosi 2015**, nro 3 ja todiste 69; **vuosi 2016**, nro 2 ja todisteet 71 ja 72; **vuosi 2018**, nro 1 ja todiste 4, kohdat 51–53; nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; nro 14 ja todiste 4, kohta 78; nro 18 ja todiste 75; **vuosi 2019**, nro 2, todiste 7, kohdat 27–30; nro 3 ja todiste 4, kohdat 92–94 ja 96–99; nro 4 ja todiste 4, kohdat 100–101; nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112; nro 10 ja todiste 4, kohdat 118 ja 119; nro 27 ja todiste 4, kohdat 235–238; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; **vuosi 2020**, nro 5 ja todiste 4, kohdat 258–260; nro 7 ja todiste 3, kohta 7; nro 15 ja todiste 4, kohta 274; nro 16, todiste 4, kohdat 275–279, ja todiste 9, kohta 131; nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 26 ja todiste 3, kohta 11.

⁴³⁸ Ks. edellä alaviite 425.

⁴³⁹ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 4 ja todiste 59; **vuosi 2014**, nro 10 ja todiste 66; **vuosi 2016**, nro 2 ja todisteet 71 ja 72; **vuosi 2017**, nro 15 ja todiste 2, kohdat 2–5; **vuosi 2018**, nro 16 ja todiste 74; **vuosi 2019**, nro 19 ja todiste 3, kohdat 3 ja 4; **vuosi 2020**, nro 4 ja todiste 3, kohdat 5–6; nro 8 ja todiste 3, kohta 8; nro 11 ja todiste 3, kohta 9; nro 13 ja todiste 3, kohta 10; **vuosi 2021**, nro 2 ja todiste 3, kohdat 12 ja 13; nro 5 ja todiste 3, kohta 14; nro 6 ja todiste 3, kohta 15; nro 8, todiste 1, s. 3, kohta 3, ja todiste 3, kohdat 16–18; **vuosi 2022**, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8; nro 4 ja todiste 4, kohdat 434–435.

2019				x
2020				x
2021				
2022				
2023				

251. Asiakirjanäyttö sisältää viitteitä useista Marja Bothnian ja Polarican välisistä puhelinkeskusteluista, joiden sisältö ei käy ilmi näytöstä.⁴⁴⁰ Heinäkuun 18. päivänä vuonna 2022 Marja Bothnian ja Polarican välillä käydyn puhelinkeskustelun sisältö käy kuitenkin kokonaisuudessaan ilmi asiakirjanäytöstä. Puhelussa yhtiöt vaihtoivat kattavasti tietoa lukuisista eri aiheista: poimijahinnoista, poimintapäivistä, poimijamääristä sekä kotimaisesta sadosta ja poiminta-alueista. Yhtiöt pyrkivät myös asettamaan poimijoilleen saman poimijahinnan. Puhelinkeskustelun epämuodollinen ja arkipäiväinen sävy, Marja Bothnian edustaja A:n ja Marja Bothnian työntekijä A:n kertomukset⁴⁴¹ sekä yhtiöiden välinen yhteydenpito kokonaisuutena huomioiden voidaan päätellä, että muissakin yhtiöiden välisissä puheluissa jaettiin samantyyppistä tietoa, vaikka niiden sisältö ei kävisi ilmi asiakirjanäytöstä.⁴⁴²
252. Näyttö osoittaa, että vaikka Marja Bothnia ei osallistunut välittömästi kaikkien yhtiöiden väliseen yhteydenpitoon, se tiesi myös muiden yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta tai saattoi vähintäänkin kohtuudella ennakoida sen. Ensinnäkin Marja Bothnia tiesi Kiantaman ja Polarican välisestä yhteydenpidosta, mikä käy ilmi esimerkiksi elokuussa 2013 Kiantaman ja Marja Bothnian välillä käydystä keskustelusta: Kiantama tiedusteli Marja Bothnialta, pitikö paikkansa, että Polarican poimijahinta oli 1,1 e/kg. Marja Bothnia ei tiennyt Polarican hintaa, jolloin Kiantama selvitti asian Polaricalta ja ilmoitti yhtiöltä saamansa tiedon Marja Bothnialle.⁴⁴³ Vastaavasti heinäkuussa 2022 Marja Bothnia pyysi Polaricaa keskustelemaan poimijahinnasta Kiantaman kanssa, sillä Polarican edustaja B ja Kiantaman edustaja A olivat Marja Bothnian mukaan "parempia kavereita".⁴⁴⁴ Toiseksi Marja Bothnia tiesi Kiantaman ja Kaskein Marjan välisestä yhteydenpidosta, mikä käy ilmi keväällä 2014 Kiantaman ja Marja Bothnian välillä käydystä keskustelusta, jossa Kiantama jakoi Marja Bothnialle Kaskein Marjalta kuulemiaan, yhtiön kutsumiin poimijoihin liittyviä tietoja.⁴⁴⁵

⁴⁴⁰ Liite 1, **vuosi 2019**, nro 19 ja todiste 3, kohdat 3 ja 4; **vuosi 2020**, nro 4 ja todiste 3, kohdat 5–6; nro 8 ja todiste 3, kohta 8; nro 11 ja todiste 3, kohta 9; nro 13 ja todiste 3, kohta 10; **vuosi 2021**, nro 2 ja todiste 3, kohdat 12 ja 13; nro 5 ja todiste 3, kohta 14; nro 6 ja todiste 3, kohta 15; **vuosi 2022**, nro 4 ja todiste 4, kohdat 434–435.

⁴⁴¹ Marja Bothnian edustaja A ja Marja Bothnian työntekijä A ovat kertoneet vaihtaneensa kilpailijoiden kanssa tietoa poimijahinnoista, satotilanteesta ja poimijamääristä. Ks. edellä kohta 80 ja siinä viitattu todiste 33, s. 18 ja 23; ja kohta 81 ja siinä viitattu todiste 34, s. 5–7 ja 15, ja todiste 35, s. 6–7.

⁴⁴² Liite 1, vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdissa 137 ja 143. Ks. puhelinkeskusteluista myös edellä kohta 124.

⁴⁴³ Liite 1, vuosi 2013, nro 5 ja todiste 9, kohdat 18–22. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 119.

⁴⁴⁴ Liite 1, vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdissa 137 ja 143. Marja Bothnian tietoisuudesta liittyen Kiantaman ja Polarican väliseen yhteydenpitoon ks. myös liite 1, vuosi 2017, nro 15 ja todiste 2, kohdat 2–5; ja vuodet 2011–2012, nro 3 ja todiste 9, kohdat 6–7; ja nro 4 ja todiste 55; sekä edellä alaviite 122.

⁴⁴⁵ Liite 1, vuosi 2014, nro 1 ja todisteet 62 ja 63.

253. Kolmanneksi, ottaen huomioon, että Marja Bothnia osallistui yhteydenpitoon kaikkien rikkomukseen osallistuneiden yhtiöiden kanssa, Marja Bothnia oli tietoinen kaikkien yhtiöiden osallisuudesta rikkomukseen ja edellisessä kohdassa todettu huomioiden tiesi tai saattoi vähintäänkin kohtuudella ennakoida näiden pitävän yhteyttä myös toisiinsa. Neljänneksi Marja Bothnian edustaja A ja Marja Bothnian työntekijä A ovat kertoneet arkaluonteisten tietojen vaihtamisen olleen yleinen toimintatapa alalla, mistä voidaan päätellä heidän olleen tietoisia muiden yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta ja rikkomuksen yleisestä ulottuvuudesta.⁴⁴⁶
254. Edellä todetun perusteella Marja Bothnian on täytynyt tuntea yhden kokonaisuuden muodostaneen kilpailurikkomuksen yleinen ulottuvuus sekä sen olennaiset tavoitteet ja piirteet. Marja Bothnia myös edisti omalla toiminnallaan kartellin toteutumista. Ensinnäkin Marja Bothnia osallistui poimijahintojen yhteensovittamiseen yhdessä muiden yhtiöiden kanssa.⁴⁴⁷ Toiseksi Marja Bothnia sekä vastaanotti muilta yhtiöiltä että antoi vastavuoroisesti muille yhtiöille omaa liiketoimintaansa koskevaa arkaluonteista tietoa, jota nämä pystyivät hyödyntämään päätöksenteossaan myyntimarkkinalla.⁴⁴⁸ Kolmanneksi

⁴⁴⁶ Ks. edellä kohdat 80 ja 81 ja niissä viitattut todiste 33, s. 18, sekä todiste 34, s. 6. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

⁴⁴⁷ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2; nro 4 ja todiste 59; nro 5 ja todiste 9, kohdat 18–22; nro 6 ja todiste 9, kohta 23; nro 9 ja todiste 9, kohta 32; **vuosi 2014**, nro 6 ja todiste 4, kohdat 18–20; **vuosi 2015**, nro 3 ja todiste 69; **vuosi 2016**, nro 2 ja todisteet 71 ja 72; **vuosi 2017**, nro 9 ja todiste 9, kohdat 87–89; nro 12 ja todiste 2, kohta 1; **vuosi 2018**, nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; nro 7 ja todiste 9, kohta 101; nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; nro 16 ja todiste 74; **vuosi 2019**, nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112; nro 27 ja todiste 4, kohdat 235–238; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; **vuosi 2020**, nro 15 ja todiste 4, kohta 274; nro 16, todiste 4, kohdat 275–279, ja todiste 9, kohta 131; nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; **vuosi 2021**, nro 8, todiste 1, s. 3, kohta 3, ja todiste 3, kohdat 16–18; **vuosi 2022**, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8; **vuosi 2023**, nrot 3–4, todiste 2, s. 4, kohta 2, todiste 6, sivut 3–4 ja todiste 7, kohdat 43–48; nro 8, todiste 2, s. 4, kohta 3 ja todiste 9, kohdat 144 ja 145; nro 9 ja todiste 2, s. 4, kohta 4, ja todiste 9, kohta 146; nro 12, todiste 2, s. 4, kohta 5, ja todiste 9, kohdat 147–153.

Ks. myös edellä kohta 80 ja siinä viitattu todiste 33, s. 18 ja 23; ja kohta 81 ja siinä viitattut todiste 34, s. 5–7 ja 15, ja todiste 35, s. 6–7. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

⁴⁴⁸ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2; nro 4 ja todiste 59; nro 5 ja todiste 9, kohdat 18–22; nro 6 ja todiste 9, kohta 23; nro 9 ja todiste 9, kohta 32; **vuosi 2014**, nro 1 ja todisteet 62 ja 63; nro 6 ja todiste 4, kohdat 18–20; nro 9 ja todiste 9, kohta 35; nro 10 ja todiste 66; **vuosi 2015**, nro 3 ja todiste 69; **vuosi 2016**, nro 2 ja todisteet 71 ja 72; **vuosi 2017**, nro 2 ja todiste 9, kohta 79; nro 9 ja todiste 9, kohdat 87–89; nro 12 ja todiste 2, kohta 1; nro 15 ja todiste 2, kohdat 2–5; **vuosi 2018**, nro 1 ja todiste 4, kohdat 51–53; nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; nro 7 ja todiste 9, kohta 101; nro 8 ja todiste 9, kohdat 102 ja 103; nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; nro 13 ja todiste 9, kohdat 122 ja 123; nro 14 ja todiste 4, kohta 78; nro 16 ja todiste 74; nro 18 ja todiste 75; **vuosi 2019**, nro 2, todiste 7, kohdat 27–30; nro 3 ja todiste 4, kohdat 92–94 ja 96–99; nro 4 ja todiste 4, kohdat 100–101; nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112; nro 10 ja todiste 4, kohdat 118 ja 119; nro 18 ja todiste 3, kohdat 1 ja 2; nro 19 ja todiste 3, kohdat 3 ja 4; nro 27 ja todiste 4, kohdat 235–238; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; nro 31 ja todiste 9, kohta 129; **vuosi 2020**, nro 4 ja todiste 3, kohdat 5–6; nro 5 ja todiste 4, kohdat 258–260; nro 7 ja todiste 3, kohta 7; nro 8 ja todiste 3, kohta 8; nro 11 ja todiste 3, kohta 9; nro 13 ja todiste 3, kohta 10; nro 15 ja todiste 4, kohta 274; nro 16, todiste 4, kohdat 275–279, ja todiste 9, kohta 131; nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 26 ja todiste 3, kohta 11; **vuosi 2021**, nro 2 ja todiste 3, kohdat 12 ja 13; nro 5 ja todiste 3, kohta 14; nro 6 ja todiste 3, kohta 15; nro 8, todiste 1, s. 3, kohta 3, ja todiste 3, kohdat 16–18; nro 11 ja todiste 2, kohta 7; **vuosi 2022**, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8; nro 4 ja todiste 4, kohdat 434–435; **vuosi 2023**, nro 2 ja todiste 2, s. 4, kohta 1; nrot 3–4, todiste 2, s. 4, kohta 2, todiste 6, sivut 3–4 ja todiste 7, kohdat 43–48; nro 7 ja todiste 1, s. 2, kohta 1; nro 8, todiste 2, s. 4, kohta 3 ja todiste 9, kohdat 144 ja 145; nro 9 ja todiste 2, s. 4, kohta 4, ja todiste 9, kohta 146; nro 10, todiste 1, s. 2, kohta 2, **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**; nro 12, todiste 2, s. 4, kohta 5, ja todiste 9, kohdat 147–153.

Ks. myös edellä kohta 80 ja siinä viitattu todiste 33, s. 18 ja 23; kohta 81 ja siinä viitattut todiste 34, s. 5–7 ja 15, ja todiste 35, s. 6–7; ja kohta 83 ja siinä viitattut todiste 48, s. 23–24; ja todiste 49, s. 9. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

Marja Bothnia jakoi kahdenvälisessä yhteydenpidossaan myös muiden menettelyyn osallisten yhtiöiden arkaluonteisia tietoja.⁴⁴⁹

255. Kokonaisuutena arvioiden Marja Bothnia myötävaikutti omalla toiminnallaan merkittävästi yhtiöiden yhteisten päämäärien tavoitteluun; yhtiö osallistui välittömästi merkittävään osaan rikkomuksen muodostavasta yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta. Edellä todetusti Marja Bothnia edisti omalla toiminnallaan kartellin toteutumista, ja sen täytyi tuntea yhden kokonaisuuden muodostaneen kilpailurikkomuksen yleinen ulottuvuus sekä sen olennaiset tavoitteet ja piirteet. Marja Bothnia ei irtisanoutunut rikkomuksesta lainsäädännön ja vakiintuneen oikeuskäytännön edellyttämällä tavalla julkisesti tai ilmoittamalla siitä viranomaisille. Asiassa ei ole myöskään noussut esille todisteita tai indisoita, joiden perusteella Marja Bothnian osallisuuden rikkomuksessa voitaisiin muutoin päätellä keskeytyneen. Edellä todetuin perustein Marja Bothnia on vastuussa paitsi omastaan myös muiden yhtiöiden kilpailuvastaisesta toiminnasta ja rikkomuksesta kokonaisuudessaan koko rikkomusajalta.

9.5.2.4 Polarica

256. Näyttö osoittaa Polarican osallistuneen välittömästi yhteydenpitoon, jossa yhtiöt jakoivat toisilleen tietoa poimijoille maksetuista nykyisistä ja tulevista poimijahinnoista, tarjonnan määrään vaikuttavista seikoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta sekä kotimaisesta sadosta.
257. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**
 Kaskein Marjan edustaja A on kertonut vaihtaneensa Polarican kanssa tietoa satotilanteesta ennen kuin Kaskein Marjasta tuli osa Polaricaa.⁴⁵¹
258. Polarican osallisuus menettelyyn ilmenee myös asiakirjanäytöstä, joka osoittaa, että Polarica piti yhteyttä kaikkien menettelyyn osallistuneiden yhtiöiden kanssa. Aktiivisinta yhteydenpito oli Kiantaman ja Marja Bothnian⁴⁵² kanssa. Asiakirjanäyttö osoittaa Polarican välittömän osallisuuden kilpailuvastaiseen menettelyyn alla olevan taulukon mukaisesti. Taulukko ilmentää Polarican ja muiden yhtiöiden välistä kahdenvälistä yhteydenpitoa ja osoittaa, että Polarican osallisuus jatkui keskeytyksettä syksystä 2013 syksyyn 2023 asti.

⁴⁴⁹ Liite 1, vuosi 2019, nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112.

⁴⁵⁰ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

⁴⁵¹ Ks. edellä kohta 86 ja siinä viitattu todiste 49, s. 1–2.

⁴⁵² Ks. yhteydenpidosta Marja Bothnian kanssa myös edellä kohdassa 251 todettu.

Vuosi / yhtiö	Arctic International ⁴⁵³	Kaskein Marja ⁴⁵⁴	Kiantama ⁴⁵⁵	Marja Bothnia ⁴⁵⁶
2013			●●●●	●
2014			●	●
2015			●	
2016	●	●	●●	●
2017	x		●●●●	●
2018			●●	●
2019	x	●●	●●●●●	x
2020		●●●	●●	x
2021		●	●●	●
2022			●●	●●●●●
2023			●●	

259. Polaricasta menettelyyn osallistuivat rikkomusaikana sekä emoyhtiö Polarica AB että tytäryhtiöt Polarica Marja, Polarica Marjahankinta ja Kaskein Marja.⁴⁵⁷ Kilpailijoiden väliseen yhteydenpitoon osallistuivat Polarican johdossa toimineet Polarican edustaja B, Polarican edustaja A ja Polarican edustaja C, jotka myös vastasivat Polarican osto- ja/tai myyntiliiketoiminnasta ja hinnoittelusta.⁴⁵⁸
260. Näyttö osoittaa, että vaikka Polarica ei osallistunut välittömästi kaikkeen yhtiöiden väliseen yhteydenpitoon, se tiesi myös muiden yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta tai saattoi vähintäänkin kohtuudella ennakoida sen. Ensinnäkin Polarica tiesi Kiantaman ja Marja Bothnian välisestä yhteydenpidosta, mikä käy ilmi esimerkiksi Kiantaman ja Polarican elokuussa 2013 käymästä keskustelusta, jossa Kiantama ilmoitti Polaricalle Marja Bothnian nostaneen poimijahintaa.⁴⁵⁹ Vastaavasti heinäkuussa 2022 Polarica ja Marja Bothnia yrittivät sopia yhteistä poimijahintaa, johon myös Kiantama oli tarkoitus saada mukaan. Marja Bothnia totesi Polarican ja Kiantaman olevan "parempia kavereita" ja pyysi sen vuoksi Polaricaa keskustelemaan hinnasta Kiantaman kanssa. Marja Bothnian käyttämästä sanamuodosta voidaan päätellä, että

⁴⁵³ Ks. edellä alaviite 404.

⁴⁵⁴ Liite 1, **vuosi 2016**, nro 2 ja todisteet 71 ja 72; **vuosi 2019**, nro 14 ja todiste 4, kohdat 130, 132–135; nro 21 ja todiste 4, kohdat 181–183; nro 22 ja todiste 4, kohdat 184–200, ja todiste 83; nro 24 ja todiste 4, kohdat 210, 211 ja 218–223, ja todiste 84; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; **vuosi 2020**, nro 1 ja todiste 4, kohta 252; nro 3 ja todiste 4, kohdat 255–257; nro 6 ja todiste 4, kohta 260; nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85; nro 12 ja todiste 4, kohta 266; nro 20 ja todiste 4, kohdat 332–341; **vuosi 2021**, nro 3 ja todiste 4, kohdat 429–431.

⁴⁵⁵ Ks. edellä alaviite 426.

⁴⁵⁶ Ks. edellä alaviite 439.

⁴⁵⁷ Polarica Marja, Polarica Marjahankinta ja Kaskein Marja toimivat rikkomusaikana Polarica-konsernissa hankinta- ja myyntiyhtiöinä, ks. yhtiöiden liiketoiminnasta edellä luku 7.4. Ks. myös jäljempänä luku 10.3, jossa todetusti tarkasteltavana oleva menettely liittyi konkreettisesti yhtiöiden toimintaan.

⁴⁵⁸ Ks. Polarican edustaja B:n, Polarican edustaja A:n ja Polarican edustaja C:n rooleista edellä kohdat 64, 68 ja 69.

⁴⁵⁹ Liite 1, vuosi 2013, nro 6 ja todiste 9, kohta 23.

Marja Bothnian ja Kiantaman välinen yhteydenpito oli Polarican tiedossa.⁴⁶⁰ Toiseksi Polarica tiesi Kiantaman ja Kaskein Marjan välisestä yhteydenpidosta, mikä käy ilmi Kiantaman ja Polarican joulukuussa 2013 käymästä keskustelusta, jossa Kiantama kertoi Polaricalle keskustelleensa Kaskein Marjan kanssa tämän poimijamäärästä.⁴⁶¹

261. Kolmanneksi, ottaen huomioon, että Polarica osallistui yhteydenpitoon kaikkien rikkomukseen osallistuneiden yhtiöiden kanssa, Polarica oli tietoinen kaikkien yhtiöiden osallisuudesta rikkomukseen ja edellisessä kohdassa todettu huomioiden tiesi tai saattoi vähintäänkin kohtuudella ennakoita näiden pitävän yhteyttä myös toisiinsa. Polarican tietoisuutta rikkomuksen yleisestä ulottuvuudesta tukevat myös kertomukset siitä, että tietojenvaihto oli marjalalla yleinen käytäntö.⁴⁶² Lisäksi arvioinnissa on huomioitava, että Kaskein Marjan tietoisuus rikkomuksen yleisestä ulottuvuudesta ja siihen osallistuneiden yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta siirtyi huhtikuussa 2021 toteutetun yrityskaupan myötä – käytännössä Kaskein Marjan edustaja A:n mukana – Polaricaan.⁴⁶³
262. Edellä todetun perusteella Polarican on täytynyt tuntea yhden kokonaisuuden muodostaneen kilpailurikkomuksen yleinen ulottuvuus sekä sen olennaiset tavoitteet ja piirteet. Polarica myös edisti omalla toiminnallaan kartellin toteutumista. Ensinnäkin Polarica osallistui poimijahintojen yhteensovittamiseen yhdessä muiden yhtiöiden kanssa.⁴⁶⁴ Toiseksi Polarica sekä vastaanotti muilta yhtiöiltä että antoi vastavuoroisesti muille yhtiöille omaa liiketoimintaansa koskevaa arkaluonteista tietoa, jota nämä pystyivät hyödyntämään päätöksenteossaan myyntimarkkinalla.⁴⁶⁵ Kolmanneksi Polarica jakoi

⁴⁶⁰ Liite 1, vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdissa 137 ja 143. Polarican tietoisuudesta liittyen Kiantaman ja Marja Bothnian väliseen yhteydenpitoon ks. myös liite 1, vuodet 2011–2012, nro 4 ja todiste 55; ja edellä alaviite 122.

⁴⁶¹ Liite 1, vuosi 2013, nro 12 ja todiste 61.

⁴⁶² Ks. edellä kohta 253 ja siinä viitatus todiste 33, s. 18; ja todiste 34, s. 6. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

⁴⁶³ Ks. Kaskein Marjan tietoisuudesta jäljempänä kohdat 268 ja 269. Kaskein Marjan edustaja A:sta yrityskaupan jälkeen Polarica AB:n osakas ja Polarican edustaja A, minkä lisäksi hän jatkoi myös Kaskein Marjan edustajana, ks. edellä kohta 57.

⁴⁶⁴ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 4 ja todiste 59; nro 5 ja todiste 9, kohdat 18–22; nro 6 ja todiste 9, kohta 23; nro 8, todiste 9, kohdat 30–31, ja todiste 60; **vuosi 2016**, nro 2 ja todisteet 71 ja 72; nro 6 ja todiste 9, kohdat 67 ja 68; vuosi 2017, nro 11 ja todiste 9, kohta 91; nro 14 ja todiste 9, kohdat 94 ja 95; **vuosi 2018**, nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; nro 16 ja todiste 74; **vuosi 2019**, nro 12 ja todiste 9, kohta 128, ja todiste 79; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 21 ja todiste 4, kohdat 181–183; nro 22 ja todiste 4, kohdat 184–200, ja todiste 83; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; **vuosi 2020**, nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85; nro 14, todiste 9, kohta 130, ja todiste 86; nro 20 ja todiste 4, kohdat 332–341; **vuosi 2021**, nro 8, todiste 1, s. 3, kohta 3, ja todiste 3, kohdat 16–18; nro 9, todiste 5, kohdat 3–6, todiste 9, kohdat 135–138, ja todiste 87; **vuosi 2022**, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8; nro 3 ja todiste 9, kohdat 140–143. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

⁴⁶⁵ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 1, todiste 9, kohdat 13–16, ja todiste 56; nro 3 ja todiste 9, kohta 17; nro 4 ja todiste 59; nro 5 ja todiste 9, kohdat 18–22; nro 6 ja todiste 9, kohta 23; nro 8, todiste 9, kohdat 30–31, ja todiste 60; nro 11 ja todiste 9, kohta 33; nro 12 ja todiste 61; **vuosi 2014**, nro 5 ja todiste 9, kohta 34; nro 10 ja todiste 66; nro 12 ja todiste 9, kohta 37; nro 13 ja todiste 9, kohdat 38–40; **vuosi 2015**, nro 1 ja todiste 9, kohdat 41–43; nro 4 ja todiste 9, kohdat 44–46; **vuosi 2016**, nro 1 ja todiste 7, kohdat 1–6; nro 2 ja todisteet 71 ja 72; nro 3 ja todiste 9, kohta 47; nro 6 ja todiste 9, kohdat 67 ja 68; **vuosi 2017**, nro 1 ja todiste 9, kohta 78; nro 3 ja todiste 7, kohta 7; nro 4 ja todiste 9, kohdat 80 ja 81; nro 6 ja todiste 9, kohdat 83 ja 84; nro 7 ja todiste 7, kohta 8; nro 8 ja todiste 9, kohdat 85 ja 86; nro 10 ja todiste 9, kohta 90; nro 11 ja todiste 9, kohta 91; nro 13 ja todiste 9, kohta 92; nro 14 ja todiste 9, kohdat 94 ja 95; nro 15 ja todiste 2, kohdat 2–5; **vuosi 2018**, nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; nro 16 ja todiste 74; **vuosi 2019**, nro 2 ja todiste 9, kohdat 124–127; nro 6 ja todiste 5, kohta 2; nro 12 ja todiste 9, kohta 128, ja todiste 79; nro 14 ja todiste 4, kohdat 130, 132–135; nro 19 ja todiste 3, kohdat 3 ja 4; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 21 ja todiste 4, kohdat 181–183; nro 22 ja todiste 4, kohdat 184–200, ja todiste 83; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; nro 32 ja todiste 7, kohta 31; **vuosi 2020**, nro

kahdenvälisessä yhteydenpidossaan myös muiden menettelyyn osallisten yhtiöiden arkaluonteisia tietoja.⁴⁶⁶

263. Kokonaisuutena arvioiden Polarica myötävaikutti omalla toiminnallaan merkittävästi yhtiöiden yhteisten päämäärien tavoittelemiseen; yhtiö osallistui välittömästi merkittävään osaan rikkomuksen muodostavasta yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta. Edellä todetusti Polarica edisti omalla toiminnallaan kartellin toteutumista, ja sen täytyi tuntea yhden kokonaisuuden muodostaneen kilpailurikkomuksen yleinen ulottuvuus sekä sen olennaiset tavoitteet ja piirteet. Polarica ei irtisanoutunut rikkomuksesta lainsäädännön ja vakiintuneen oikeuskäytännön edellyttämällä tavalla julkisesti tai ilmoittamalla siitä viranomaisille. Asiassa ei ole myöskään noussut esille todisteita tai indisoita, joiden perusteella Polarican osallisuuden rikkomuksessa voitaisiin muutoin päätellä keskeytyneen. Edellä todetuin perustein Polarica on vastuussa paitsi omastaan myös muiden yhtiöiden kilpailunvastaisesta toiminnasta ja rikkomuksesta kokonaisuudessaan koko rikkomusajalta.⁴⁶⁷

9.5.2.5 Kaskein Marja

264. Sen lisäksi, että Kaskein Marja osallistui menettelyyn Polarica AB:n tytäryhtiönä 30.4.2021 alkaen, yhtiö osallistui menettelyyn jo ennen tätä. Tässä luvussa käsitellään Kaskein Marjan vastuuta rikkomuksesta ennen 30.4.2021 toteutettua yrityskauppaa.
265. Näyttö osoittaa Kaskein Marjan osallistuneen välittömästi yhteydenpitoon, jossa yhtiöt jakoivat toisilleen tietoa poimijoille maksetuista nykyisistä ja tulevista poimijahinnoista, tarjonnan määrään vaikuttavista seikoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta sekä kotimaisesta sadosta.
266. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]** Kaskein Marjan edustaja A on kertonut keskustelleensa poimijamääristä Arcticin, Kiantaman ja Marja Bothnian kanssa. Arcticin ja Kiantaman kanssa keskustelut koskivat poimijamäärien lisäksi poimijahintoja ja satotilannetta. Polarican kanssa Kaskein Marjan edustaja A on kertonut keskustelleensa

1 ja todiste 4, kohta 252; nro 3 ja todiste 4, kohdat 255–257; nro 4 ja todiste 3, kohdat 5–6; nro 6 ja todiste 4, kohta 260; nro 8 ja todiste 3, kohta 8; nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85; nro 10 ja todiste 5, kohta 1; nro 11 ja todiste 3, kohta 9; nro 12 ja todiste 4, kohta 266; nro 13 ja todiste 3, kohta 10; nro 14, todiste 9, kohta 130, ja todiste 86; nro 20 ja todiste 4, kohdat 332–341; nro 23 ja todiste 9, kohta 132; **vuosi 2021**, nro 2 ja todiste 3, kohdat 12 ja 13; nro 3 ja todiste 4, kohdat 429–431; nro 5 ja todiste 3, kohta 14; nro 6 ja todiste 3, kohta 15; nro 7 ja todiste 4, kohdat 432–433; nro 8, todiste 1, s. 3, kohta 3, ja todiste 3, kohdat 16–18; nro 9, todiste 5, kohdat 3–6, todiste 9, kohdat 135–138, ja todiste 87; nro 10 ja todiste 5, kohdat 7–10; nro 11 ja todiste 2, kohta 7; **vuosi 2022**, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8; nro 2 ja todiste 12; nro 3 ja todiste 9, kohdat 140–143; nro 4 ja todiste 4, kohdat 434–435; **vuosi 2023**, nro 1 ja todiste 8, kohdat 1–7; nro 5 ja todiste 4, kohta 436; nro 6 ja todiste 4, kohdat 437–438; nro 11 ja todiste 8, kohdat 14–17.

Ks. edellä kohta 86 ja siinä viitattu todiste 49, s. 1–2. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

⁴⁶⁶ Liite 1, vuosi 2020, nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdissa 126 ja 134. Ks. myös liite 1, vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8; jossa Polarica ja Marja Bothnia keskustelevat Kiantaman poimijahinnasta.

⁴⁶⁷ Ks. Polarican rikkomuksesta vastuussa olevista yhtiöistä tarkemmin jäljempänä luku 10.3 .

⁴⁶⁸ **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

[ ].

satotilanteesta.⁴⁶⁹ Myös Arcticin edustaja A on edellä todetusti kertonut arkaluonteisia aiheita koskeneesta yhteydenpidostaan Kaskein Marjan kanssa.⁴⁷⁰

267. Asiakirjanäyttö tukee yhtiöiden kertomuksia Kaskein Marjan osallisuudesta menettelyyn ja osoittaa, että Kaskein Marja piti yhteyttä kaikkien menettelyyn osallistuneiden yhtiöiden kanssa. Aktiivisinta yhteydenpitoa oli Arcticin, Kiantaman ja Marja Bothnian kanssa. Asiakirjanäyttö osoittaa Kaskein Marjan välittömän osallisuuden kilpailunvastaiseen menettelyyn alla olevan taulukon mukaisesti. Taulukko ilmentää Kaskein Marjan ja muiden yhtiöiden välistä kahdenvälistä yhteydenpitoa ja osoittaa, että Kaskein Marjan osallisuus jatkui keskeytyksettä syksystä 2013 huhtikuun lopussa 2021 tehtyyn yrityskauppaan asti.

Vuosi / yhtiö	Arctic International ⁴⁷¹	Kiantama ⁴⁷²	Marja Bothnia ⁴⁷³	Polarica ⁴⁷⁴
2013		●●●		
2014		●●		
2015			●	
2016		●●●●●●	●	●
2017		●		
2018	●●●	●●	●●	
2019	●●	●●●●	●●●	●●
2020	●●	●●●	●	●●●
2021	x			●

268. Näyttö osoittaa, että vaikka Kaskein Marja ei osallistunut välittömästi kaikkeen yhtiöiden väliseen yhteydenpitoon, se tiesi myös muiden yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta tai saattoi vähintäänkin kohtuudella ennakoida sen. Ensinnäkin Kaskein Marja tiesi Kiantaman ja Marja Bothnian välisestä yhteydenpidosta, mikä käy ilmi esimerkiksi Kaskein Marjan sisäisistä viesteistä elokuulta 2019, joissa Kaskein Marja kertoo Marja Bothnian jakaneen tälle tietoa Kiantaman poimijahintaan vaikuttaneista tekijöistä.⁴⁷⁵ Vastaavasti syksyllä 2013 Kiantama ilmoitti Kaskein Marjalle Marja Bothnian tytäryhtiön poimijahinnan, ja viestistä käy ilmi yhtiöiden keskustelleen aiemminkin Marja Bothnian poimijahinnasta.⁴⁷⁶ Toiseksi Kaskein Marja tiesi Polarican ja Kiantaman välisestä yhteydenpidosta, mikä käy ilmi esimerkiksi Kaskein Marjan ja Kiantaman

⁴⁶⁹ Kaskein Marjan edustaja A on kertonut myös Kaskein Marjan työntekijä A:n pitäneen aktiivisesti yhteyttä muihin alalla toimiviin yhtiöihin. Ks. edellä kohta 84 ja siinä viitatuksi todiste 48, s. 8, 14–16 ja 23; ja todiste 49, s. 1–2 ja 9.

⁴⁷⁰ Ks. edellä kohta 77 ja siinä viitattu todiste 23, s. 8 ja 10.

⁴⁷¹ Ks. edellä alaviite 401.

⁴⁷² Ks. edellä alaviite 424.

⁴⁷³ Ks. edellä alaviite 437.

⁴⁷⁴ Ks. edellä alaviite 454.

⁴⁷⁵ Liite 1, vuosi 2019, nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112.

⁴⁷⁶ Liite 1, vuosi 2013, nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2. Kaskein Marjan tietoisuudesta liittyen Kiantaman ja Marja Bothnian väliseen yhteydenpitoon ks. myös liite 1, vuosi 2014, nro 6 ja todiste 4, kohdat 18–20 (keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 135); vuosi 2015, nro 3 ja todiste 69; ja vuosi 2020, nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34.

syyskuussa 2019 käymästä keskustelusta, jossa Kiantama kertoi Kaskein Marjalle keskustelleensa poimijahinnasta ja sen nostamisesta Polarican kanssa.⁴⁷⁷ Kolmanneksi Kaskein Marja oli laajemminkin tietoinen Kiantaman yhteydenpidosta muihin yhtiöihin, sillä elokuussa 2019 Kiantama jakoi Kaskein Marjalle tiedon siitä, että kaikki muut yritykset olivat nostaneet poimijahintojaan.⁴⁷⁸

269. Neljänneksi, ottaen huomioon, että Kaskein Marja osallistui yhteydenpitoon kaikkien rikkomukseen osallistuneiden yhtiöiden kanssa, Kaskein Marja oli tietoinen kaikkien yhtiöiden osallisuudesta rikkomukseen ja edellisessä kohdassa todettu huomioiden tiesi tai saattoi vähintäänkin kohtuudella ennakoita näiden pitävän yhteyttä myös toisiinsa. Kaskein Marjan tietoisuutta rikkomuksen yleisestä ulottuvuudesta tukevat myös kertomukset siitä, että tietojenvaihto oli marja-alalla yleinen käytäntö.⁴⁷⁹
270. Edellä todetun perusteella Kaskein Marjan on täytynyt tuntea yhden kokonaisuuden muodostaneen kilpailurikkomuksen yleinen ulottuvuus sekä sen olennaiset tavoitteet ja piirteet. Kaskein Marja myös edisti omalla toiminnallaan kartellin toteutumista. Ensinnäkin Kaskein Marja osallistui poimijahintojen yhteensovittamiseen yhdessä muiden yhtiöiden kanssa.⁴⁸⁰ Toiseksi Kaskein Marja sekä vastaanotti muilta yhtiöiltä että antoi vastavuoroisesti muille yhtiöille omaa liiketoimintaansa koskevaa arkaluonteista tietoa, jota nämä pystyivät hyödyntämään päätöksenteossaan myyntimarkkinalla.⁴⁸¹ Kolmanneksi

⁴⁷⁷ Liite 1, vuosi 2019, nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180. Kaskein Marjan tietoisuudesta liittyen Kiantaman ja Polarican väliseen yhteydenpitoon ks. myös liite 1, vuosi 2020, nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85 (keskustelua käsitellään myös edellä kohdissa 126 ja 134).

⁴⁷⁸ Liite 1, vuosi 2019, nro 16 ja todiste 4, kohdat 136–145 ja 148, ja todisteet 80 ja 81. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 133.

⁴⁷⁹ Ks. edellä kohta 253 ja siinä viitatus todiste 33, s. 18; ja todiste 34, s. 6. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

⁴⁸⁰ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2; nro 5, todiste 4, kohdat 3–5; nro 7 ja todiste 9, kohdat 24–29; nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9; **vuosi 2014**, nro 4 ja todiste 4, kohdat 14 ja 15; nro 6 ja todiste 4, kohdat 18–20; nro 7 ja todiste 4, kohdat 21–40; nro 8 ja todiste 4, kohdat 41–48; **vuosi 2015**, nro 3 ja todiste 69; **vuosi 2016**, nro 2 ja todisteet 71 ja 72; nro 4 ja todiste 9, kohdat 48 ja 53; **vuosi 2018**, nro 5 ja todiste 7, kohdat 9–14; nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 10, todiste 4, kohdat 64–77, ja todiste 7, kohdat 22–25; nro 11 ja todiste 9, kohdat 105–109; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; **vuosi 2019**, nro 5 ja todiste 4, kohdat 102–104; nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112; nro 16 ja todiste 4, kohdat 136–145 ja 148, ja todisteet 80 ja 81; nro 17 ja todiste 4, kohdat 146–147 ja 149–150, ja todiste 82; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 21 ja todiste 4, kohdat 181–183; nro 22 ja todiste 4, kohdat 184–200, ja todiste 83; nro 23 ja todiste 4, kohdat 201–209; nro 24 ja todiste 4, kohdat 210, 211 ja 218–223, ja todiste 84; nro 25 ja todiste 4, kohdat 216 ja 217; nro 26 ja todiste 4, kohdat 212–215 ja 224–234; nro 27 ja todiste 4, kohdat 235–238; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; nro 29 ja todiste 4, kohdat 245–249; **vuosi 2020**, nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85; nro 15 ja todiste 4, kohta 274; nro 16, todiste 4, kohdat 275–279, ja todiste 9, kohta 131; nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 20 ja todiste 4, kohdat 332–341; nro 21, todiste 7, kohta 35, ja todiste 88; nro 24 ja todiste 4, kohdat 351–360 ja 362–385; nro 27 ja todiste 4, kohdat 386–393; nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39; nro 29 ja todiste 4, kohdat 394–397; nro 30, todiste 9, kohta 134 ja todiste 4, kohdat 413–416; nro 31 ja todiste 4, kohdat 417–420.

Ks. myös edellä kohta 84 ja siinä viitatus todiste 48, s. 14–16; ja todiste 49, s. 7; ja kohta 77 ja siinä viitattu todiste 23, s. 8 ja 10. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

⁴⁸¹ Liite 1, **vuosi 2013**, nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2; nro 5, todiste 4, kohdat 3–5; nro 7 ja todiste 9, kohdat 24–29; nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9; nro 12 ja todiste 61; **vuosi 2014**, nro 2 ja todiste 4, kohta 10; nro 3 ja todiste 4, kohdat 11–13; nro 4 ja todiste 4, kohdat 14 ja 15; nro 6 ja todiste 4, kohdat 18–20; nro 7 ja todiste 4, kohdat 21–40; nro 8 ja todiste 4, kohdat 41–48; nro 11, todiste 4, kohdat 49 ja 50, ja todiste 9, kohta 36; **vuosi 2015**, nro 3 ja todiste 69; **vuosi 2016**, nro 2 ja todisteet 71 ja 72; nro 4 ja todiste 9, kohdat 48 ja 53; nro 5 ja todiste 9, kohdat 49–52 ja 54–66; nro 7 ja todiste 9, kohdat 69–77; **vuosi 2017**, nro 5 ja todiste 9, kohta 82; **vuosi 2018**, nro 1 ja todiste 4, kohdat 51–53; nro 2 ja todiste 9, kohta 100; nro 3 ja todiste 4, kohdat 54–62; nro 4 ja todiste 4, kohta 63; nro 5 ja todiste 7, kohdat 9–14; nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21; nro 9 ja todiste 9, kohta 104; nro 10, todiste 4, kohdat 64–77, ja todiste 7, kohdat 22–25; nro 11 ja todiste 9, kohdat 105–109; nro 12 ja todiste 9, kohdat 110–121; nro 14 ja todiste 4, kohta 78; nro 15 ja todiste 4, kohta 79; nro 17 ja todiste 4, kohdat 80 ja 81; nro 18 ja todiste 75; nro 19 ja todiste 76; nro 20, todiste 4, kohdat 82 ja 83, ja todiste

Kaskein Marja jakoi kahdenvälisessä yhteydenpidossaan myös muiden nettelyyn osallisten yhtiöiden arkaluonteisia tietoja.⁴⁸²

271. Kokonaisuutena arvioiden Kaskein Marja myötävaikutti omalla toiminnallaan merkittävästi yhtiöiden yhteisten päämäärien tavoitteluun; yhtiö osallistui välittömästi merkittävään osaan rikkomuksen muodostavasta yhtiöiden välisestä yhteydenpidosta. Edellä todetusti Kaskein Marja edisti omalla toiminnallaan kartellin toteutumista, ja sen täytyi tuntea yhden kokonaisuuden muodostaneen kilpailurikkomuksen yleinen ulottuvuus sekä sen olennaiset tavoitteet ja piirteet. Kaskein Marja ei irtisanoutunut rikkomuksesta lainsäädännön ja vakiintuneen oikeuskäytännön edellyttämällä tavalla julkisesti tai ilmoittamalla siitä viranomaisille. Asiassa ei ole myöskään noussut esille todisteita tai indisoita, joiden perusteella Kaskein Marjan osallisuuden rikkomuksessa voitaisiin muutoin päätellä keskeytyneen. Edellä todetuin perustein Kaskein Marja on vastuussa paitsi omastaan myös muiden yhtiöiden kilpailunvastaisesta toiminnasta ja rikkomuksesta kokonaisuudessaan syksystä 2013 alkaen 29.4.2021 saakka.

9.6 Rikkomuksen kesto

9.6.1 Arvioinnin lähtökohdat

272. Rikkomuksen kesto arvioitaessa olennaista ei ole ajanjakso, jolloin esimerkiksi tarkastelun kohteena oleva sopimus on ollut voimassa, vaan ajanjakso, jolloin rikkomiseen syllistyneet elinkeinonharjoittajat ovat toimineet kilpailusääntöjen vastaisesti.⁴⁸³ Merkitystä on siten pikemminkin sopimusten tai niihin

---

7, kohta 26; nro 21 ja todiste 4, kohdat 84–90; **vuosi 2019**, nro 1 ja todiste 4, kohta 91; nro 2, todiste 4, kohta 95, ja todiste 7, kohdat 27–30; nro 3 ja todiste 4, kohdat 92–94 ja 96–99; nro 4 ja todiste 4, kohdat 100–101; nro 5 ja todiste 4, kohdat 102–104; nro 7 ja todiste 4, kohdat 105–112; nro 8 ja todiste 4, kohdat 113–115; nro 9 ja todiste 4, kohdat 116 ja 117; nro 10 ja todiste 4, kohdat 118 ja 119; nro 11 ja todiste 4, kohdat 120 ja 121; nro 13 ja todiste 4, kohdat 122–129; nro 14 ja todiste 4, kohdat 130, 132–135; nro 15 ja todiste 4, kohta 131; nro 16 ja todiste 4, kohdat 136–145 ja 148, ja todisteet 80 ja 81; nro 17 ja todiste 4, kohdat 146–147 ja 149–150, ja todiste 82; nro 20 ja todiste 4, kohdat 151–180; nro 21 ja todiste 4, kohdat 181–183; nro 22 ja todiste 4, kohdat 184–200, ja todiste 83; nro 23 ja todiste 4, kohdat 201–209; nro 24 ja todiste 4, kohdat 210, 211 ja 218–223, ja todiste 84; nro 25 ja todiste 4, kohdat 216 ja 217; nro 26 ja todiste 4, kohdat 212–215 ja 224–234; nro 27 ja todiste 4, kohdat 235–238; nro 28 ja todiste 4, kohdat 239–244; nro 29 ja todiste 4, kohdat 245–249; nro 30 ja todiste 4, kohdat 250 ja 251; **vuosi 2020**, nro 1 ja todiste 4, kohta 252; nro 2 ja todiste 4, kohdat 253 ja 254; nro 3 ja todiste 4, kohdat 255–257; nro 5 ja todiste 4, kohdat 258–260; nro 6 ja todiste 4, kohta 260; nro 7 ja todiste 3, kohta 7; nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85; nro 12 ja todiste 4, kohta 266; nro 15 ja todiste 4, kohta 274; nro 16, todiste 4, kohdat 275–279, ja todiste 9, kohta 131; nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34; nro 20 ja todiste 4, kohdat 332–341; nro 21, todiste 7, kohta 35, ja todiste 88; nro 24 ja todiste 4, kohdat 351–360 ja 362–385; nro 25, todiste 4, kohdat 358 ja 361, ja todiste 9, kohta 133; nro 26 ja todiste 3, kohta 11; nro 27 ja todiste 4, kohdat 386–393; nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39; nro 29 ja todiste 4, kohdat 394–397; nro 30, todiste 9, kohta 134 ja todiste 4, kohdat 413–416; nro 31 ja todiste 4, kohdat 417–420; nro 32 ja todiste 4, kohta 421; nro 33 ja todiste 4, kohdat 422–426; **vuosi 2021**, nro 1 ja todiste 4, kohdat 427 ja 428; nro 3 ja todiste 4, kohdat 429–431.

Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**

1. Ks. myös edellä kohta 84 ja siinä viitatuksi todiste 48, s. 8, 14–16 ja 23; ja todiste 49, s. 1–2, 6–7 ja 9; ja kohta 77 ja siinä viitattu todiste 23, s. 8 ja 10.

⁴⁸² Liite 1, **vuosi 2013**, nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9; (keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 121); **vuosi 2018**, nro 5 ja todiste 7, kohdat 9–14; nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21 (keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 125) ja nro 10, todiste 7, kohdat 22–25; ja **vuosi 2020**, nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39 (keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 130); nro 31 ja todiste 4, kohdat 417–420.

⁴⁸³ Asia T-101/05 BASF v. komissio, kohta 187.

verrattavan yhteistoiminnan tai yhteensovittamisen eri muotojen taloudellisilla vaikutuksilla kuin näiden oikeudellisella muodolla.⁴⁸⁴

273. Oikeuskäytännön mukaan useita vuosia kestäneen, maantieteellisesti ja markkinallisesti laajan, suurimmat alan toimijat käsittäneen kartellin alkamishetki on vaikea jälkikäteen määritellä päivämäärän tarkkuudella. Vaikka määritetty alkamishetki pitäisikin sisällään useita epävarmuustekijöitä, kartellin alkamishetken määrittelyssä voidaan ottaa huomioon muun muassa markkinaolosuhteissa tapahtuneet muutokset.⁴⁸⁵ Pitkäkestoissa kartelleissa kartellin alkamis- ja päättymishetken täsmällisellä määrittämisellä ei ole rikkomusten vakavuuden ja niistä määrättävien seuraamusmaksujen kannalta merkitystä.⁴⁸⁶ Esimerkiksi hintojen vahvistamisen osalta kilpailunrajoituksen voidaan katsoa alkavan silloin, kun rajoitukseen osallistuvat vaihtavat keskenään tietoja tulevasta hinnoittelustaan.⁴⁸⁷ Kilpailunrajoituksen voidaan katsoa kestäneen koko sen ajanjakson, jona kilpailunrajoitukseen perustuvia laittomia hintoja sovelletaan.⁴⁸⁸
274. Oikeuskäytännön mukaan rikkomisen ajallisen keston osoittamisen osalta on pidettävä riittävänä sitä, että esitetyt todisteet liittyvät ajallisesti riittävän läheisiin tosiseikkoihin, jotta voidaan kohtuudella todeta, että kyseinen kilpailusääntöjen rikkominen on jatkunut keskeytymättä sen väitetyn alkamisajankohdan ja päättymisajankohdan välillä.⁴⁸⁹

9.6.2 Arviointi tässä tapauksessa

275. Yhtiöt osallistuivat kotimaisten luonnonmarjojen hankintamarkkinalla ja pakastettujen kotimaisten luonnonmarjojen tukkumyyntimarkkinalla yhteydenpitoon, joka muodosti yhden yhtenäisen rikkomuksen.⁴⁹⁰ Esitetyt todisteet yhteydenpidosta liittyvät luvuissa 9.2.2 ja 9.3.2 esitetyllä tavalla toisiinsa, ja vastavuoroisella tietojen jakamisella oli yhtenäinen kilpailunvastainen tavoite.
276. Kaupallisesti arkaluonteisia aiheita koskeva yhteydenpito oli luonnonmarjalalla pitkäaikainen käytäntö, joka viimeistään elokuussa 2013 vakiintui osaksi yhtiöiden toimintatapoja ja jatkui ainakin syyskuuhun 2023 saakka. Muun ohella yhtiöiden välisten viestien suorasukainen ja epämuodollinen tyyli – josta on viitteitä näytössä jo ajalta ennen elokuuta 2013 – osoittaa, että yhtiöiden kahdenvälisellä yhteydenpidolla toteutettu arkaluonteisten tietojen jakaminen on vuosien aikana vakiintunut yhtiöiden välillä tavaksi.⁴⁹¹ Näytöstä

⁴⁸⁴ Asia C-70/12 P *Quinn Barlo ym. v. komissio*, kohta 40.

⁴⁸⁵ KHO:2009:83, kohdat 1132–1133.

⁴⁸⁶ KHO:2009:83, kohta 1140.

⁴⁸⁷ Asia C-99/17 *Infineon Technologies AG v. komissio*, kohdat 133–136.

⁴⁸⁸ Asia C-70/12 P *Quinn Barlo ym. v. komissio*, kohta 40.

⁴⁸⁹ Kotimaisesta oikeuskäytännöstä ks. KHO:2009:83, kohta 985. Ks. lisäksi asia T-43/92, *Dunlop Slazenger v. komissio*, kohta 79; asia T-62/98, *Volkswagen v. komissio*, kohta 188; asia T-279/02, *Degussa v. komissio*, kohdat 114 ja 153; asia T-113/07, *Toshiba v. komissio*, kohta 235.

⁴⁹⁰ Ks. edellä luku 9.3.

⁴⁹¹ Ks. edellä kohta 72 ja siinä viitatus todiste 33, s. 18; todiste 53; ja todiste 54. Vrt. **[SALASSA PIDETTÄVÄ: ██████████]**

Ks. myös kohdassa viitatus liite 1, **vuodet 2011–2012**, nro 1 ja todiste 9, kohta 1; nro 2 ja todiste 9, kohdat 2–5; nro 3 ja todiste 9, kohdat 6–7; nro 4 ja todiste 55; nro 5 ja todiste 9, kohdat 8–12; **vuosi 2013**, nro 1, todiste 9, kohdat 13–16, ja todiste 56; nro 2 ja todiste 4, kohdat 1–2. Ks. myös luku 9.2.2.1 ja erityisesti kohdat 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123 sekä 126.

ilmenevä yhteydenpidon määrä elokuusta 2013 alkaen huomioiden yhtiöiden voidaan katsoa lakaneen viimeistään tuolloin määräämästä itsenäisesti kaupallisesta toiminnastaan markkinoilla.

277. Ulkomaalaisten poimijoiden käyttö luonnonmarjojen keruussa yleistyi merkittävästi 2010-luvun alkupuolella, minkä voidaan arvioida osaltaan selittävän näytöstä ilmenevää yhteydenpidon merkittävää määrää vuonna 2013.⁴⁹² Markkinaolosuhteissa tapahtuneen muutoksen myötä ulkomaalaisista poimijoista tuli hankintamarkkinan markkinaosapuoli ja marjayhtiöille keskeinen resurssi.⁴⁹³
278. Näyttö osoittaa, että yhtiöiden kilpailusääntöjen vastainen, satokausille painottunut menettely jatkui keskeytymättä samalla kaavalla elokuusta 2013 syyskuuhun 2023 saakka.⁴⁹⁴ Tänä aikana yhtiöt jakoivat vastavuoroisesti tietoja poimijahinnoista, tarjonnan määrään vaikuttavista seikoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta sekä kotimaisesta sadosta ja poiminta-alueista. Yhtiöiden vaihtamat tiedot olivat luonteeltaan strategisia ja luottamuksellisia.⁴⁹⁵ Asiassa esitetyt todisteet vuosilta 2013–2023 osoittavat säännönmukaista ja tiheää yhteydenpitoa yhtiöiden välillä ja liittyvät ajallisesti riittävän läheisiin tosiseikkoihin, jotta voidaan kohtuudella todeta, että yhtiöiden harjoittama menettely jatkui keskeytymättä alkamis- ja päättymisajankohdan välillä.⁴⁹⁶ Myös yhteydenpidon aiheet pysyivät samana koko rikkomuksen ajan, mikä korostaa yhtiöiden välillä vallinneiden, tavanomaisesta poikkeavien kilpailuolosuhteiden pysyvyyttä kyseisellä ajanjaksolla.⁴⁹⁷
279. Edellä todetuin perustein virasto katsoo yhtiöiden kilpailulain 5 §:n ja SEUT 101 artiklan vastaisen menettelyn alkaneen viimeistään elokuussa 2013 ja jatku-
neen yhtenä yhtenäisenä rikkomuksena syyskuuhun 2023 saakka.

10 Seuraamusmaksu

10.1 Sovellettavat säännökset

280. Kilpailulain 12 §:n mukaan elinkeinonharjoittajalle, joka rikkoo 5 tai 7 §:n taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan säännöksiä, määrätään seuraamusmaksu, jollei menettelyä ole pidettävä vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä kilpailun turvaamisen kannalta muutoin perusteettomana.
281. Kilpailulain 13 §:n mukaan seuraamusmaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin, ja sitä määrättäessä on otettava huomioon rikkomuksen laatu ja

---

⁴⁹² Ks. edellä kohta 16. Ulkomaalaisten poimijoiden poimima osuus kaikista Suomessa kaupalliseen tarkoitukseen kerätyistä luonnonmarjoista kasvoi vuonna 2013 edeltävän vuoden 47 prosentista 55 prosenttiin, ks. <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tuet/elintarvikkeet/marsi-raportit/marsi-2013.pdf>, s. 21, vierailtu 16.4.2026. Vuonna 2014 osuus oli 79 ja vuonna 2015 jo 86 prosenttia, ks. <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tuet/elintarvikkeet/marsi-raportit/marsi-2015-raportti.pdf>, s. 37, vierailtu 16.4.2026.

⁴⁹³ Ks. edellä kohdat 17, 18 ja 21.

⁴⁹⁴ Ks. edellä luku 9.2.2 ja liite 1 kokonaisuudessaan.

⁴⁹⁵ Yhteydenpidon sisältöä sekä tietojen luonnetta ja merkitystä on kuvattu tarkemmin edellä luvussa 9.2.2.3, ks. erityisesti kohdat 138, 139, 155, 156, 157, 167, 168 ja 174.

⁴⁹⁶ Tätä arvioitaessa liitteessä 1 kuvattu asiakirjanäyttö tulee ottaa huomioon kokonaisuudessaan.

⁴⁹⁷ Ks. edellä kohta 198 sekä luku 9.3.2.

laajuus, moitittavuuden aste sekä rikkomuksen kesto. Kokonaisarvioinnissa otetaan huomioon 13 e §:n 2 ja 3 momentin mukaiset raskauttavat ja lieventävät tekijät sekä 13 f §:n mukaiset elinkeinonharjoittajan maksukyvyttömyyteen liittyvät seuraamusmaksun alentamisperusteet. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tulee soveltaa seuraamusmaksun perusmäärän laskennassa lisäksi 13 b–13 d §:ssä sekä 13 e §:n 1 ja 4 momentissa säädettyä menettelytapaa.⁴⁹⁸

282. Kilpailulain 13 a §:n mukaan seuraamusmaksu saa olla enintään kymmenen prosenttia kilpailunrajoitukseen osallistuvan elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta. Kun Kilpailu- ja kuluttajavirasto esittää seuraamusmaksua, huomioon otetaan seuraamusmaksuesityksen tekemistä edeltävän tilikauden liikevaihto. Kun markkinaoikeus tai korkein hallinto-oikeus määrää seuraamusmaksun, huomioon otetaan seuraamusmaksupäätöksen tekemistä edeltävän tilikauden liikevaihto. Seuraamusmaksun enimmäismäärää määrättäessä otetaan huomioon se taloudellinen kokonaisuus, johon kilpailunrajoitukseen osallistuva elinkeinonharjoittaja tai näiden yhteenliittymä kuuluu. Taloudellisella kokonaisuudella voidaan tarkoittaa esimerkiksi konsernia. Jos seuraamusmaksua on esitetty rikkomukseen osallistuneelle tytäryhtiölle ja kilpailulain 12 §:n 1 momentin perustelujen mukaisessa tilanteessa myös sen emoyhtiölle, kymmenen prosentin enimmäismäärä lasketaan konsernin liikevaihdosta.⁴⁹⁹ Kilpailu- ja kuluttajavirastolla on harkintavaltaa siinä, kohdistaa se seuraamusmaksuesityksen sekä rikkomukseen osallistuneelle tytäryhtiölle että sen emoyhtiölle.⁵⁰⁰
283. Kilpailulain 13 b §:n 1 momentin mukaan seuraamusmaksun perusmäärä sisältää osuuden, joka saa olla enintään 30 prosenttia rikkomukseen liittyvien hyödykkeiden myynnistä elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle kertyneestä liikevaihdosta viimeiseltä kalenterivuodelta, jonka ajan elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä oli osallisena rikkomuksessa. Jos kilpailunrajoitus koskee ostomarkkinoita, käytetään seuraamusmaksun laskennassa liikevaihdon sijaan ostojen arvoa.⁵⁰¹ Se, kuinka suuri osuus liikevaihdosta otetaan huomioon kilpailulain 13 b §:n 1 momentin mukaisen osuuden määrittämisessä, perustuu lain 13 b §:n 3 momentin mukaiseen kokonaisarviointiin. Kokonaisarvioinnissa voidaan ottaa huomioon rikkomuksen luonne, kaikkien rikkomuksen osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus, rikkomuksen maantieteellinen ulottuvuus, se, onko rikkomus toteutunut käytännössä, ja muut merkitykselliset seikat. Kilpailulain 13 b §:n 4 momentin mukaan hintoja, markkinoiden jakamista ja tuotannonrajoituksia

---

⁴⁹⁸ Kilpailulain muuttamisesta annetun lain (546/2021) voimaantulosäännösten mukaan kilpailulain 13 ja 13 a–13 f §:ä ei sovelleta ennen 24. kesäkuuta 2021 päättyneisiin kilpailunrajoituksiin. Ks. myös HE 210/2020 vp, s. 128, jonka mukaan 13, 13 a–13 f §:iä sovelletaan lain voimaantulon jälkeen toteutettuihin tai jatkettuihin kilpailunrajoituksiin. Esillä olevassa asiassa kilpailurikkomus alkoi viimeistään elokuussa 2013 ja jatkui ainakin syyskuuhun 2023 asti. Näin ollen rikkomus ei ollut päättynyt ennen 24. kesäkuuta 2021 ja siitä määrättävien seuraamusmaksujen suuruuden määrittämiseen on sovellettava voimassa olevia kilpailulain 13 ja 13 a–13 f §:iä.

⁴⁹⁹ HE 88/2010 vp, s. 59. Ks. myös KHO 2009:83, kohta 1167.

⁵⁰⁰ HE 88/2010 vp, s. 22, 39 ja 59.

⁵⁰¹ HE 210/2020 vp, s. 89. Tarkastelun kohteena on viimeinen kokonainen kalenterivuosi, jonka elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä oli osallisena rikkomuksessa, ks. HE 210/2020 vp, s. 89.

koskevien kilpailijoiden välisten sopimusten osalta otetaan huomioon 15 prosenttia ylittävä osuus liikevaihdosta, jollei erityisistä syistä muuta johdu.⁵⁰²

284. Kilpailulain 13 c §:n mukaan lain 13 b §:n mukaisesti arvioitu perusmäärän osa kerrotaan niiden vuosien lukumäärällä, joina elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä on ollut osallisena rikkomuksessa. Alle kuusi kuukautta kestävät jaksot lasketaan puolena vuotena. Yli kuusi kuukautta mutta alle yhden vuoden kestävät jaksot lasketaan täytenä vuotena.
285. Kilpailulain 13 d §:n mukaan riippumatta elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rikkomukseen osallistumisen kestosta lisätään riittävän ennaltaehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi lain 13 b ja 13 c §:n mukaisesti arvioituun määrään vakavaksi katsottavassa rikkomuksessa 15–25 prosenttia 13 b §:n 1 momentissa tarkoitettua liikevaihdosta. Seuraamusmaksun perusmäärän korotuksen arviointiin sovelletaan, mitä 13 b §:n 3 momentissa säädetään.
286. Kilpailulain 13 e §:n mukaan lain 13 b–13 d §:n mukaisesti arvioitua seuraamusmaksun perusmäärää voidaan alentaa tai korottaa ottamalla huomioon mahdolliset lieventävät ja raskauttavat tekijät kunkin rikkomukseen osallistuneen elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän osalta.
287. Kilpailulain 13 f §:n mukaan erityisistä syistä seuraamusmaksun määrän arvioinnissa voidaan elinkeinonharjoittajan pyynnöstä ottaa huomioon tämän maksukyvyttömyys erityisissä sosiaalisissa ja taloudellisissa olosuhteissa. Alennus voidaan myöntää vain, jos elinkeinonharjoittaja esittää objektiiviset todisteet siitä, että seuraamusmaksun määrääminen vaarantaisi väistämättä sen elinkelpoisuuden ja muuttaisi sen omaisuuserät arvottomiksi.

10.2 Seuraanto

10.2.1 Arvioinnin lähtökohdat

288. Kilpailulain 12 §:n 1 momentin mukaan seuraamusmaksusta vastaa ensisijaisesti rikkomukseen osallistunut elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kilpailuoikeudessa sovelletaan lähtökohtaisesti yrityskohtaisen vastuun periaatetta, jonka perusteella kilpailunrajoitukseen syyllistyneet ovat siitä myös vastuussa.⁵⁰³ Vastuu on elinkeinonharjoittajalla niin pitkään kuin se on oikeushenkilönä olemassa.⁵⁰⁴
289. Yrityskohtaisen vastuun periaate on kilpailulain esitöiden mukaan pääsääntö myös erilaisissa yrityskaupoissa ja muissa yritysjärjestelyissä.⁵⁰⁵ Kilpailulain 12 §:n 2 momentin nojalla seuraamusmaksu voidaan kuitenkin määrätä myös

---

⁵⁰² Lain esitöiden mukaan kokonaisarviointi koskee itse rikkomusta ja sen tyyppiä. Rikkomuksen laatu, laajuus ja moitittavuuden aste vaikuttavat siihen osuuteen, joka liikevaihdosta laskettuna muodostaa seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohdan, ks. HE 210/2020 vp, s. 90.

⁵⁰³ KHO:2018:78, s. 42, ja asia C-434/13 P *Parker Hannifin Manufacturing Srl ja Parker-Hannifin Corp. v. komissio*, kohta 39. Yrityskohtaisen vastuun periaate on kilpailulain esitöiden mukaan pääsääntö myös erilaisissa yritysjärjestelytilanteissa, ks. HE 88/2010 vp, s. 58.

⁵⁰⁴ KHO:2018:78, s. 42, ja asia C-49/92 P *komissio v. Anic Partecipazioni*, kohta 145.

⁵⁰⁵ HE 88/2010 vp, s. 58.

sellaiselle elinkeinonharjoittajalle, jolle rikkomukseen osallistunut elinkeinotoiminta on siirtynyt yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena. Jos rikkomukseen osallistunut elinkeinonharjoittaja sulautuu hankkijaan ja lakkaa olemasta erillisenä oikeushenkilönä, vastuu koko rikkomuksen ajalta siirtyy vastaanottavalle yhtiölle.⁵⁰⁶

10.2.2 Arviointi tässä asiassa

290. Polarica Marja Oy⁵⁰⁷ sulautui Polarica Marjahankinta Oy:öön⁵⁰⁸ 30.11.2018, minkä seurauksena Polarica Marja purkautui ja lakkasi olemasta erillinen oikeushenkilö. Polarica AB ja Polarica Marjahankinta jatkoivat 1.12.2018 alkaen liiketoimintaa, johon Polarica Marjan kilpailusääntöjen rikkominen liittyi.⁵⁰⁹ Yhtiökohtaisen vastuun periaatteen mukaisesti Polarica Marja oli vastuussa kilpailurikkomuksesta 30.4.2017 alkaen aina 30.11.2018 saakka, jolloin se sulautui Polarica Marjahankintaan. Polarica Marjan varat ja velat mukaan lukien vastuu kilpailusääntöjen rikkomisesta siirtyivät mainittuna ajankohtana Polarica Marjahankinnalle.

10.3 Taloudellisen kokonaisuuden vastuu rikkomuksesta

10.3.1 Arvioinnin lähtökohdat

291. Kilpailulain 4 §:n 1 momentin sisältämä elinkeinonharjoittajan määritelmä selvittää sitä, mille taloudelliselle kokonaisuudelle seuraamusmaksu määrätään. Lainkohta vastaa SEUT 101 artiklan 1 kohdan mukaista yrityksen käsitettä, joten kyseinen taloudellinen kokonaisuus määritellään unionin oikeuden mukaisesti.⁵¹⁰
292. Elinkeinonharjoittajan käsitteellä tarkoitetaan taloudellista kokonaisuutta, vaikka oikeudellisesti tämän kokonaisuuden muodostaisi useampi kuin yksi oikeushenkilö. Kun tällainen taloudellinen kokonaisuus rikkoo kilpailusääntöjä, se vastaa yrityskohtaisen vastuun periaatteen mukaisesti kyseisestä rikkomuksesta.⁵¹¹
293. Emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä rikkomuksesta erityisesti silloin, kun siitä huolimatta, että tytäryhtiö on erillinen oikeushenkilö, tämä ei päätä itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään vaan noudattaa olennaisilta osin emoyhtiön sille antamia ohjeita, kun otetaan erityisesti huomioon taloudelliset, organisatoriset ja oikeudelliset yhteydet näiden kahden oikeudellisen yksikön välillä. Tällaisissa tapauksissa emo- ja tytäryhtiön katsotaan kuuluvan samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja muodostavan yhden elinkeinonharjoittajan.⁵¹²

⁵⁰⁶ HE 88/2010 vp, s. 58. Ks. myös yhdistetyt asiat T-259/02–T-264/02 ja T-271/02 *Raiffeisen Zentralbank Österreich AG ym.*, kohta 326.

⁵⁰⁷ Y-tunnus 2829148-7.

⁵⁰⁸ Y-tunnus 2829147-9.

⁵⁰⁹ Ks. edellä kohta 53.

⁵¹⁰ HE 88/2010 vp, s. 57.

⁵¹¹ Asia C-516/15 P *Akzo Nobel NV ym. v. komissio*, kohdat 48–49.

⁵¹² HE 88/2010 vp, s. 57; asia C-516/15 P *Akzo Nobel NV ym. v. komissio*, kohdat 52–53; asia C-595/18 P *The Goldman Sachs Group Inc. v. komissio*, kohta 31; ja asia C-172/12 P *El du Pont de Nemours v. komissio*, kohta 49.

294. Jos emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä kokonaan tai lähes kokonaan, on oletettavissa, että se käyttää tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiössään. Jollei tätä oletttamaa kumota, on katsottava toteen näytetyksi, että emoyhtiö käyttää tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiössään, ja emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä toiminnasta.⁵¹³
295. Emoyhtiö, jonka on todettu olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta menettelystä, todetaan itse syylliseksi rikkomiseen. Tällöin emoyhtiön katsotaan itse syyllistyneen kyseiseen rikkomukseen käyttämällä tytäryhtiössään ratkaisevaa vaikutusvaltaa, jonka perusteella se on voinut päättää tytäryhtiönsä markkinakäyttäytymisestä. Jos emoyhtiö on tytäryhtiön kanssa osa samaa taloudellista kokonaisuutta, sen katsotaan olevan rikkomisesta yhdessä vastuussa kilpailunrajoitukseen osallistuneen tytäryhtiön kanssa.⁵¹⁴
296. Tytäryhtiön ei katsota kuuluvan samaan taloudelliseen kokonaisuuteen emoyhtiön kanssa, jos kilpailusääntöjen rikkomiseen on syyllistytty sellaisen taloudellisen toiminnan yhteydessä, jolla ei ole mitään yhteyttä sen omaan toimintaan, ja jossa se ei ollut mukana edes välillisesti.⁵¹⁵
297. Samaa taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvat emo- ja tytäryhtiö ovat yhteisvastuussa kilpailunrajoituksesta eli vastaavat kumpikin paitsi omasta myös toisen kilpailunvastaisesta menettelystä.⁵¹⁶
298. Mikäli konsernin johdossa oleva yhtiö (jäljempänä "holdingyhtiö") omistaa kokonaan väliyhtiön, joka puolestaan omistaa kokonaan konsernin tytäryhtiön, joka on syyllistynyt kilpailusääntöjen rikkomiseen, on olemassa kumottavissa oleva oletttama siitä, että holdingyhtiöllä on ratkaiseva vaikutus väliyhtiön toimintaan ja tämän kautta välillisesti myös mainitun tytäryhtiön toimintaan. Myös tällaisessa tapauksessa on kyse yhdestä taloudellisesta kokonaisuudesta, ja tytäryhtiön lisäksi sekä holding- että väliyhtiö ovat vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta.⁵¹⁷
299. Emoyhtiön, joka on hankkinut rikkomukseen syyllistyneen yhtiön omistukseensa, ei voida katsoa olevan vastuussa hankkimansa tytäryhtiön kilpailurikkomuksesta, johon tytäryhtiö on itsenäisesti syyllistynyt ennen tätä omistajanvaihdosta. Tytäryhtiön on vastattava itse kyseistä omistajanvaihdosta aiemmasta kilpailurikkomuksesta.⁵¹⁸ Emoyhtiö on kuitenkin vastuussa hankkimansa tytäryhtiön toiminnasta siitä lähtien, kun emoyhtiö hankki tytäryhtiön omistukseensa.⁵¹⁹

---

⁵¹³ HE 88/2010 vp, s. 57; asia C-516/15 P *Akzo Nobel NV ym. v. komissio*, kohdat 54–55; ja asia C-595/18 P *The Goldman Sachs Group Inc. v. komissio*, kohdat 32–33; asia C-440/11P *komissio v. Stichting Administratiekantoor Portielje*, kohta 40; asia C-679/11P *Alliance One International v. komissio*, kohta 38; ja yhdistetyt asiat C-457/16P ym. *Global Steel Wire v. komissio*, kohta 84.

⁵¹⁴ Asia C-516/15 P *Akzo Nobel NV ym. v. komissio*, kohdat 56–57.

⁵¹⁵ Asia C-882/19 *Sumal*, kohdat 46–47.

⁵¹⁶ KHO:n päätös 26.6.2025 nro 1486/2025, kohta 309. Ks. myös asia C-882/19, *Sumal*, kohta 43.

⁵¹⁷ Asia C-90/09 P *General Química SA ym. v. komissio*, kohdat 84–89.

⁵¹⁸ Asia C-408/12 P *YKK Corporation ym. v. komissio*, kohta 65.

⁵¹⁹ Asia C-279/98 P *Cascades SA v. komissio*, kohta 77.

10.3.2 Arviointi tässä asiassa

Polarica AB, Polarica Marjahankinta ja Kaskein Marja

300. Polarica AB, Polarica Marjahankinta, Polarica Marja⁵²⁰ ja Kaskein Marja osallistuivat puheena olevaan kilpailurikkomukseen edellä luvussa 9.5.2.4 yksilöidyllä tavalla. Tarkasteltavana oleva menettely liittyi konkreettisesti yhtiöiden toimintaan.⁵²¹ Polarica AB on Polarica-konsernin emoyhtiö. Polarica AB omistaa 100-prosenttisesti sekä Polarica Marjahankinnan että Kaskein Marjan osakekannan. Polarica Marjahankinta on ollut Polarica AB:n tytäryhtiö 26.4.2017 lähtien ja Kaskein Marja 30.4.2021 lähtien. Kyseiset yhtiöt kuuluvat siten samaan taloudelliseen kokonaisuuteen, jossa Polarica AB käyttää tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiössään omistussuuden perusteella.
301. Kaskein Marja vastaa itse kilpailurikkomuksesta ajalta ennen 30.4.2021. Polarica AB vastaa itse kilpailurikkomuksesta ajalta ennen 30.4.2017. Polarica AB ja Polarica Marjahankinta vastaavat yhteisvastuullisesti Polarican kilpailurikkomuksesta 30.4.2017 alkaen 30.4.2021 saakka. Polarican kilpailurikkomuksesta 30.4.2021 alkaen vastaavat Polarica AB, Kaskein Marja ja Polarica Marjahankinta yhteisvastuullisesti.

JN-Group, Arctic International ja Ber-Ex

302. Arctic International ja Ber-Ex osallistuivat puheena olevaan kilpailurikkomukseen edellä luvussa 9.5.2.1 yksilöidyllä tavalla. Tarkasteltavana oleva menettely liittyi konkreettisesti molempien yhtiöiden toimintaan.⁵²² JN-Group omistaa 75 prosenttia Arctic Internationalin osakekannasta, joka puolestaan omistaa kokonaan Ber-Exin osakekannan. Arctic Internationalin osakekannasta loput 25 prosenttia omistaa Arcticin edustaja A, joka omistaa myös 100 prosenttia JN-Groupin osakekannasta.⁵²³ Kun tarkastellaan JN-Groupin ja Arctic Internationalin omistajia kokonaisuutena, on yhtiöiden omistus tosiasias-
sassa kokonaan yhden henkilön, Arcticin edustaja A:n hallussa. JN-Groupin voidaan katsoa käyttävän omistuksensa perusteella tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa Arctic Internationalissa ja tämän kautta välillisesti myös Ber-Exissä. JN-Group, Arctic International ja Ber-Ex kuuluvat siten samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja vastaavat yhteisvastuullisesti Arctic Internationalin ja Ber-Exin rikkomuksesta.

10.4 Seuraamusmaksun määrämisen lähtökohdat

303. Kilpailulain 13 §:n esitöiden mukaan lähtökohtana seuraamusmaksun määräämisessä on, että sillä tulee olla riittävä yleis- ja erityisestävä vaikutus.⁵²⁴

---

⁵²⁰ Ks. Polarica Marjan sulautumisesta Polarica Marjahankintaan edellä kohta 290.

⁵²¹ Ks. yhtiöiden liiketoiminnasta rikkomusaikana edellä luku 7.4.

⁵²² Ks. yhtiöiden liiketoiminnasta rikkomusaikana edellä luku 7.1.

⁵²³ Todiste 21, s. 2, kohta 5.

⁵²⁴ Ks. HE 88/2010 vp, s. 58. Ks. myös KHO:2019:98, kohta 1477. Kilpailulain 13 §:n muutokset eivät muuttaneet seuraamusmaksun määräämisen keskeisiä lähtökohtia. Lainsäätäjä on kuitenkin tunnistanut, että erityisesti vakavimpien ja pitkäkestoisten rikkomusten osalta muutoksilla voisi kuitenkin olla esitettäviä seuraamusmaksuja korottava vaikutus, ks. HE 210/2020 vp, s. 73 ja 88.

Seuraamusmaksun tulisi olla sellainen, ettei kielletty kilpailunrajoittaminen ole siihen osallistuville elinkeinonharjoittajille kannattavaa.⁵²⁵

304. Rikkomisen vakavuuden ja seuraamusmaksun suuruuden arvioinnissa on kyse kokonaisharkinnasta kussakin yksittäistapauksessa. Seuraamusmaksun suuruuden määrittämiseksi on otettava huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen kesto ja kaikki tekijät, jotka voivat vaikuttaa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arviointiin, kuten kunkin yrityksen käyttäytyminen, kunkin yrityksen osuus yhdenmukaistettujen menettelytapojen luomisessa, hyöty, jonka ne ovat voineet saada näistä menettelytavoista, yritysten koko, kyseisten tavaroitten arvo sekä se vaara, joka tällaisista kilpailusääntöjen rikkomisista aiheutuu Euroopan unionin tavoitteiden toteuttamiselle. Näihin tekijöihin kuuluu myös kilpailunvastaisten käyttäytymisten lukumäärä ja intensiteetti.⁵²⁶
305. Yritykselle määrättävä seuraamusmaksu ei kuitenkaan saa ylittää liikevaihtoon perustuvaa seuraamusmaksun enimmäismäärää.⁵²⁷ Enimmäismäärän tarkoituksena on estää se, ettei elinkeinonharjoittajille tai niiden yhteenliittymille määrätä sellaisia seuraamusmaksuja, joita niiden ei voida olettaa pystyvän maksamaan. Liikevaihtoon perustuvalla enimmäismäärällä on siten erillinen ja kilpailunrajoituksen laatuun, laajuuteen ja kestoon nähden itsenäinen tavoite.⁵²⁸
306. Seuraavaksi esitetään kilpailulain 13 ja 13 b §:n mukainen seuraamusmaksun määrän kokonaisarviointi, jossa otetaan huomioon rikkomuksen laatu, laajuus, moitittavuuden aste sekä kesto. Yhtiökohtainen arviointi ja yhtiökohtaiset seuraamusmaksut esitetään luvussa 10.6 .

10.5 Rikkomuskohtainen arviointi ja seuraamusmaksun perusmäärä tässä asiassa

10.5.1 Rikkomuksen laatu

307. Tarkasteltavana olevassa rikkomuksessa oli kyse kilpailijoiden välisestä luonnonvaraisten marjojen hankintahintojen yhteensovittamisesta sekä pakastettujen luonnonvaraisten marjojen myyntihintoja ja niihin vaikuttavia tekijöitä koskevasta tietojenvaihdosta. Yhtiöiden välinen yhteydenpito oli vastavuoroista ja vaihdetut tiedot luonteeltaan strategisia ja luottamuksellisia. Menettelyn tarkoituksena oli vahvistaa luonnonvaraisten marjojen hankintahinnat ja vähentää tavanomaisissa olosuhteissa toimiville markkinoille kuuluvaa epävarmuutta yhtiöiden suunnittelemaasta markkinakäyttäytymisestä myyntimarkkinalla. Menettelyssä oli kyse yhtiöiden välisestä osto- ja tietojenvaihtokartellista. Näin ollen se kuuluu luonteensa puolesta vakavimpiin kilpailunrajoituksiin.⁵²⁹

---

⁵²⁵ HE 88/2010 vp, s. 58.

⁵²⁶ KHO:2019:98, kohta 1352, sekä asia C-99/17 P, *Infineon Technologies v. komissio*, kohdat 196 ja 197.

⁵²⁷ Ks. edellä kohta 282.

⁵²⁸ KHO:n päätös 26.6.2025 nro 1486/2025, kohta 421; KHO 14.6.2013, dnro 277/2/10 T 1993, s. 46. Leikkuria on sovellettu esimerkiksi niin sanotussa asfalttikartelliasianssa, jossa on vahvistettu, että seuraamusmaksun kokonaisarviointi on enimmäismäärän soveltamisesta erillinen asia, ks. KHO 2009:83, kohdat 1218–1219.

⁵²⁹ Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan hintayhteistyön on katsottu kuuluvan vakavimpiin ja tarkoitukseen perustuviin kilpailunrajoituksiin, ks. asia C-172/14 *ING Pensii*, kohta 32, yhdistetyt asiat T-374/94 ym. *European Night Services ym. v. komissio*, kohta 136,

308. Menettelyn vakavuutta korostaa sen kokonaisvaltaisuus ja kohdistuminen kahdelle markkinalle: yhtiöt eivät ainoastaan tyytyneet yhteensovittamaan hintojaan hankintamarkkinalla, vaan ulottivat yhteistyönsä myös myyntimarkkinan kilpailuolosuhteisiin. Yhtiöt vaihtoivat tietoa markkinasta ja kilpailuun vaikuttavista muuttujista laajasti ja kattavasti. Luvussa 9.2.2.3 kuvatusti yhteydenpito käsitteli poimijahintojen ohella tarjonnan määrään vaikuttavia seikkoja, myyntihintoja ja markkinatilannetta sekä kotimaista satoa ja poiminta-alueita. Tietojenvaihdon ansiosta yhtiöt pystyivät perustamaan toimintansa myyntimarkkinalla sellaiseen tietoon, jota niillä ei olisi ollut saatavilla ilman kilpailunvastaista menettelyä.⁵³⁰
309. Rikkomuksen toteutus kahdenvälisenä yhteydenpitona ei muuta arviota menettelyn vakavuudesta. Yhteydenpidon kahdenvälisyys oli yhtiöille vakiintunut tapa toteuttaa rikkomusta, ja se oli riittävä ja tehokas rikkomuksen toteuttamiseksi, sillä kahdenvälisissä keskusteluissa jaettiin usein myös kolmansien yhtiöiden tietoja. Yhteydenpidon kahdenvälisyydestä huolimatta yhtiöt pystyivät myös toteuttamaan useamman yhtiön yhdessä sopimia samanaikaisia poimijahinnan laskuja.⁵³¹
310. Menettelyn vakavuutta ei vähennä myöskään se seikka, että viranomaisen asettama poimijakiintiö oli omiaan hillitsemään poimijahintatiedon vaihtamisen vaikutusta hinnanmuodostukseen pakastettujen kotimaisten luonnonmarjojen tukkumyyntimarkkinalla Suomessa.⁵³² Yhtiöiden toisilleen jakamat tiedot johtivat kokonaisuutena tarkastellen siihen, että luonnonmarjojen hankintamarkkinan ja tukkumyyntimarkkinan kilpailuolosuhteet Suomessa eivät vastanneet markkinoiden tavanomaisia olosuhteita. Menettely vähensi epävarmuutta yhtiöiden tulevasta käyttäytymisestä myyntimarkkinalla, vaikka ei sitä kokonaan poistanutkaan.
311. Esillä olevassa asiassa on edellä luvussa 9.2 esitetysti kyse menettelystä, jolla yhtiöt pyrkivät tietoisesti korvaamaan kilpailun riskit välisellään käytännön yhteistyöllä ja joka muodostaa kilpailulain 5 §:ssä ja SEUT 101 artiklassa tarkoitettua sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan. Luvussa 9.3 kuvatusti kaikella yhtiöiden välisellä yhteydenpidolla oli sama kilpailunvastainen tavoite, ja yhteydenpito kuului yhteen yhtenäiseen kokonaissuunnitelmaan. Luvussa 9.4 esitetysti menettelyn perimmäisenä tarkoituksena oli vahvistaa luonnonvaraisten marjojen hankintahinnat ja vähentää tavanomaisissa olosuhteissa toimiville markkinoille kuuluvaa epävarmuutta yhtiöiden suunnitelmasta markkinakäyttäytymisestä pakastettujen luonnonmarjojen tukkumyyntimarkkinalla. Kokonaisuutena arvioiden kyse on laadultaan hyvin vakavasta rikkomuksesta.

---

asia C-286/13 P *Dole Food ja Dole Fresh Fruit Europe v. komissio*, kohdat 113–115. Ks. myös HE 210/2020 vp, s. 91. Ks. myös edellä kohta 206 ja siinä viitatuksi asia C-8/08 *T-Mobile Netherlands ym.*, kohta 37, ja erityisesti ostohintayhteistyöstä asia T-240/17 *Campine ja Campine Recycling v. komissio*, kohta 297, ja yhdistetyt asiat T-217/03 ym. *FNCBV ym. v. komissio*, kohta 83.

⁵³⁰ Ks. edellä kohta 213.

⁵³¹ Ks. edellä kohta 179 sekä siinä viitatuksi kohdat 130, 135, 136, 147, 153 ja 163.

⁵³² Poimijakiintiö vaikutti merkittävästi siihen, paljonko luonnonvaraista marjaa Suomessa kerättiin myyntiin rikkomusaikana, ks. edellä kohta 218. Ks. viranomaisen asettamasta poimijakiintiöstä tarkemmin edellä kohdat 16–18.

10.5.2 Rikkomuksen laajuus

312. Rikkomuksen laajuutta arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota sen maantieteelliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Kotimaisessa oikeuskäytännössä on vakiintuneesti arvioitu rikkomuksen maantieteellistä laajuutta erityisesti sen mukaan, onko kyseessä valtakunnallinen vai alueellinen rikkomus.⁵³³ Rikkomuksen taloudellista laajuutta arvioitaessa tarkastellaan esimerkiksi rikkomuksen kohteena olevien markkinoiden kokoa ja niiltä rikkomuksesta vastuussa oleville elinkeinonharjoittajille kertynyttä liikevaihtoa.⁵³⁴ Edellä todetusti kilpailulain 13 b §:n 3 momentin mukaan kokonaisarvioinnissa voidaan ottaa huomioon muun muassa kaikkien rikkomuksen osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus.
313. Tarkasteltavana oleva rikkomus oli maantieteelliseltä laajuudeltaan valtakunnallinen. Rikkomus kohdistui sekä kotimaisten luonnonmarjojen hankintamarkkinaan että pakastettujen kotimaisten luonnonmarjojen tukkumyyntimarkkinaan Suomessa. Vuosina 2018–2022 hankintamarkkinan koko oli keskimäärin noin 17 miljoonaa euroa ja vuonna 2023 noin 12 miljoonaa euroa.⁵³⁵ Pakastettujen kotimaisten luonnonmarjojen tukkumyyntimarkkinan koko Suomessa oli vuosina 2019–2022 noin 24 miljoonaa euroa ja vuonna 2023 noin 19 miljoonaa euroa.⁵³⁶ Rikkomuksessa osallisina olivat alan suurimmat yritykset, joiden yhteenlaskettu markkinaosuus hankintamarkkinalla oli vuosina 2018–2022 keskimäärin noin 97 prosenttia ja vuonna 2023 yli 80 prosenttia sekä kotimaisen pakastetun luonnonmarjan tukkumyyntimarkkinalla Suomessa vuosina 2019–2022 keskimäärin noin 72 prosenttia ja vuonna 2023 noin 78 prosenttia.⁵³⁷ Rikkomus koski näin ollen lähes koko luonnonvaraisten marjojen hankintamarkkinaa ja huomattavaa osaa pakastettujen luonnonvaraisten marjojen tukkumyyntimarkkinasta Suomessa. Rikkomus oli niin maantieteelliseltä kuin taloudelliselta laajuudeltaan markkinan kokoon suhteutettuna hyvin merkittävä.

10.5.3 Moitittavuuden aste

314. Rikkomuksen moitittavuuden astetta voivat kuvastaa esimerkiksi elinkeinonharjoittajan osallisuuden luonne rikkomuksessa, rikkomuksen uusiminen, mahdolliset toimenpiteet rikkomuksen lopettamiseksi, rikkomuksen vahingollisuus yhteiskunnalle ja rikkomuksella saavutettu hyöty.⁵³⁸
315. Yksittäisen elinkeinonharjoittajan osallisuuden luonnetta kuvaa muun muassa tämän johtajuus tai aloitteellisuus rikkomuksessa. Huomiota kiinnitetään myös kilpailunrajoitukseen osallistumisen aktiivisuuteen, siihen liittymisen omaehtoisuuteen ja muiden painostamiseen sekä siihen, onko elinkeinonharjoittajalla markkinavoimaa ja siitä seuraavaa todellista mahdollisuutta vaikuttaa olennaisesti markkinoiden toimivuuteen ja muiden yhtiöiden asemaan.⁵³⁹

---

⁵³³ Ks. esim. KHO 2009:83, kohdat 1233–1235.

⁵³⁴ Ks. esim. KHO 2019:98, kohdat 1490–1492, ja asia C-510/06 P *Archer Daniels Midland Co v. komissio*, kohta 74.

⁵³⁵ Ks. edellä kohta 23. Ks. markkinan supistumisesta vuonna 2023 edellä alaviite 32.

⁵³⁶ Ks. edellä kohta 33.

⁵³⁷ Ks. edellä kohdat 23 ja 33.

⁵³⁸ HE 88/2010 vp, s. 58.

⁵³⁹ KHO 2009:83, kohdat 1202, 1217 ja 1262.

316. Kun kyse on vakavasta kilpailunrajoituksesta, seuraamusmaksun määrän arvioinnissa tulee vaikutusten sijaan kiinnittää ensisijaisesti huomiota menettelyn luonteeseen.⁵⁴⁰ Lisäksi erityistä merkitystä on annettava kysymyksessä olevan markkinan erityispiirteille sekä sille haitalle, jota kilpailurikkomuksesta on aiheutunut unionin lainsäädännön tavoitteiden toteutumislle.⁵⁴¹ Rikkomuksesta aiheutuneen vahingon määrä tai rikkomuksella saavutettu hyöty eivät ole edellytyksenä seuraamusmaksun määräämiselle tai sen määrittämisen lähtökohtana, vaan enintään tekijöitä, jotka on mahdollista ottaa huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta määritettäessä.⁵⁴² Tällöinkin saavutettua hyötyä on pidetty seuraamusmaksua korottavana seikkana.⁵⁴³
317. Tarkasteltavana olevan rikkomuksen moitittavuuden astetta arvioitaessa on otettava huomioon, että siihen osalliset yhtiöt olivat markkinan merkittävimmät toimijat niin luonnonmarjojen hankinnassa kuin pakastettujen kotimaisen luonnonmarjojen tukkumyynnissä Suomessa.⁵⁴⁴ Kustakin yhtiöstä kiellettyyn yhteistyöhön osallistuivat johtohenkilöt, jotka pääasiassa myös vastasivat marjojen hinnoittelusta hankinta- ja myyntimarkkinalla.⁵⁴⁵ Huomattavien markkinaosuusien johdosta yhtiöillä voidaan olettaa olleen markkinavoimaa ja sen perusteella todellinen mahdollisuus vaikuttaa olennaisesti markkinoiden toimivuuteen ja rajoittaa menettelyllään kilpailua myös käytännössä.
318. Rikkomuksesta aiheutunutta vahinkoa arvioitaessa voidaan tunnistaa menettelyn vaikutus yhtäältä poimijahintoihin hankintamarkkinalla sekä toisaalta myyntimarkkinaan ja markkinan rakenteeseen. Hankintamarkkinalla poimijahinnat pysyivät rikkomuksen johdosta keinotekoisesti matalampina verrattuna tilanteeseen, jossa yhtiöt olisivat kilpailleet poimijahinnoilla. Menettelyn seurauksensa heikossa neuvotteluasemassa olleilla poimijoilla ei ollut mahdollisuutta saada keräämistään marjoista kilpailullista hintaa.⁵⁴⁶ Myyntimarkkinalla menettely oli omiaan heikentämään menettelyn ulkopuolisten toimijoiden mahdollisuuksia tulla markkinoille tai laajentaa toimintaansa.⁵⁴⁷
319. Yhtiöt myös hyötyivät menettelystään. Yhteensovittamalla poimijahinnat yhtiöt pystyivät hallitsemaan marjahankintaan liittyviä liiketoimintariskejä, kuten kilpaillulle markkinalle tyypillisiä markkinahintojen vaihteluita. Poimijahintojen pysyminen matalana vähensi yhtiöiden kustannuksia. Menettelyn ansiosta yhtiöt pystyivät myös perustamaan toimintansa myyntimarkkinalla sellaiseen tietoon, jota niillä ei olisi ollut saatavilla ilman kilpailunvastaista menettelyä.

---

⁵⁴⁰ Ks. esim. asia T-90/11 *ONP ym. v. komissio*, kohta 371; asia T-138/07 *Schindler Holding ym. v. komissio*, kohta 222; asia C-194/99 *P Thyssen Stahl v. komissio*, kohta 118; ja asia C-408/12 *P YKK Corporation ym. v. komissio*, kohdat 24–30.

⁵⁴¹ KHO 2019:98, kohta 1496.

⁵⁴² Ks. esim. asiat T-241/01 *SAS v. komissio*, kohdat 146–147 ja 149; asia T-110/07 *Siemens AG v. komissio*, kohdat 285–287; ja asia T-195/06 *Solvay Solexis v. komissio*, kohta 197. Ks. vastaavasti myös kotimaisesta oikeuskäytännöstä KHO 2009:83, kohta 1174; KHO 2019:98, kohta 1495 ja KHO 14.6.2013 T 1993, s. 42. Ks. myös HE 88/2010 vp, s. 59.

⁵⁴³ Asia T-195/06 *Solvay Solexis v. komissio*, kohta 205. Kotimaisessa oikeuskäytännössä asiassa KHO 2013:8 vaikutusten syntymistä arvioitiin siinä niin ikään tarkoituksessa, olisiko niillä seuraamusmaksuja korottavaa merkitystä – ja kun vaikutukset katsottiin todennäköisesti verraten rajoitetuiksi, sille ei kuitenkaan annettu seuraamusmaksua alentavaa merkitystä.

⁵⁴⁴ Ks. edellä kohta 313.

⁵⁴⁵ Ks. edellä kohta 64.

⁵⁴⁶ Ks. edellä kohdat 213 ja 216.

⁵⁴⁷ Ks. edellä kohta 220.

Menettely auttoi yhtiöitä hinnoittelemaan marjansa oikein ja sen myötä säilyttämään markkinaosuutensa.⁵⁴⁸

320. Rikkomuksen moitittavuutta osoittavat myös menettelyn pitkäjänteisyys ja suunnitelmallisuus. Menettely toistui vuosittain satokausina, jolloin yhtiöt hyötyivät vaihdetuista tiedoista eniten.⁵⁴⁹ Yhteydenpidon epämuodollisuus kertoo menettelyn arkipäiväisyydestä ja toimintatavan vakiintuneisuudesta. Moitittavuutta korostavat myös yhtiöiden välisen yhteydenpidon tiheys ja säännönmukaisuus sekä se, että yhtiöt olivat tietoisia menettelynsä lainvastaisuudesta **[SALASSA PIDETTÄVÄ:]**.⁵⁵⁰ Yhtiöt jakoivat toisilleen arkaluonteista tietoa satokausien aikana usein, jopa päivittäin, mikä alleviivaa menettelyn häikäilemättömyyttä. Kokonaisuutena arvioiden yhtiöiden rikkomusta on pidettävä hyvin moitittavana.

10.5.4 Rikkomuksen kesto

321. Esillä olevassa asiassa on kyse yhdestä yhtenäisestä rikkomuksesta, joka alkoi viimeistään elokuussa 2013 ja jatkui keskeytyksettä syyskuuhun 2023 asti. Rikkomus kesti yli kymmenen vuotta.

10.5.5 Seuraamusmaksun perusmäärä

322. Edellä todetusti kilpailulain 13 b §:n 4 momentin mukaan hintoja, markkinoiden jakamista ja tuotannonrajoituksia koskevien kilpailijoiden välisten sopimusten osalta seuraamusmaksun perusmäärän laskennassa otetaan huomioon 15 prosenttia ylittävä osuus rikkomukseen liittyvien hyödykkeiden myynnistä kertyneestä liikevaihdosta, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Mikäli kilpailunrajoitus koskee ostomarkkinoita, käytetään seuraamusmaksun laskennassa liikevaihdon sijaan ostojen arvoa.⁵⁵¹
323. Edellä arvioidusti yhtiöiden yhteistyössä oli kyse hyvin vakavasta, maantieteelliseltä ja taloudelliselta laajuudeltaan hyvin merkittävästä sekä hyvin moitittavasta yli kymmenen vuotta kestäneestä kilpailulain 5 §:ssä ja SEUT 101 artiklassa tarkoitetusta sopimuksesta ja/tai yhdenmukaistetusta menettelytavasta. Yhtiöt eivät rajoittaneet menettelyään ainoastaan poimijahintojen yhteensovittamiseen hankintamarkkinalla vaan ulottivat sen myös pakastettujen kotimaisten luonnonmarjojen tukkumyyntimarkkinalle. Menettelyn tarkoituksena oli vahvistaa luonnonvaraisten marjojen hankintahinnat ja vähentää tavanomaisissa olosuhteissa toimiville markkinoille kuuluvaa epävarmuutta yhtiöiden suunnittelemaasta markkinakäyttäytymisestä myyntimarkkinalla. Rikkomuksesta kärsivät erityisesti heikossa asemassa olleet poimijat, joilla ei ollut neuvotteluvoimaa markkinalla.
324. Yhtiöiden menettely kohdistui sekä hankinta- että myyntimarkkinalle, jolloin seuraamusmaksun perusmäärän laskennassa olisi mahdollista ottaa huomioon joko rikkomukseen liittyvien hyödykkeiden myynnistä kertynyt liikevaihto

⁵⁴⁸ Ks. edellä kohta 213.

⁵⁴⁹ Ks. suunnitelmallisuudesta myös. esim. KHO:n päätös 26.6.2025 nro 1486/2025, kohdat 414 ja 415.

⁵⁵⁰ Ks. edellä kohta 63.

⁵⁵¹ HE 210/2020 vp, s. 89. Tarkastelun kohteena on viimeinen kokonainen kalenterivuosi, jonka elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä oli osallisena rikkomuksessa, ks. HE 210/2020 vp, s. 89.

tai hankintamarkkinalla tehtyjen ostojen arvo. Esillä olevassa asiassa ostojen arvo kattaa kaikki rikkomuksen kohteena olleet marjat: hankintamarkkinalla rikkomus kohdistui kaikkien luonnonvaraisten marjojen hankintaan – myös niiden, joita ei välttämättä ole myyty pakastettuina Suomessa vaan jotka on esimerkiksi jatkojalostettu tai viety ulkomaille. Näin ollen virasto katsoo, että kunkin yhtiön seuraamusmaksun laskennassa seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohdانا on oltava kilpailulain 13 b §:n 4 momentin perusteella 15 prosenttia ylittävä osuus yhtiön hankkimien luonnonvaraisten marjojen arvosta.⁵⁵² Asian käsittelyssä ei ole noussut esille sellaisia erityisiä syitä, jotka puoltaisivat poikkeamista kilpailulain 13 b §:n 4 momentissa säädetyistä perusmäärän lähtökohdasta.

325. Kokonaisuutena arvioiden virasto katsoo, että rikkomuksen laatu, laajuus ja moitittavuuden aste huomioiden yleis- ja erityisestävyyden kannalta oikeasuhtainen seuraamusmaksun perusmäärän osuus kunkin yhtiön hankkimien luonnonvaraisten marjojen arvosta on 17 prosenttia.⁵⁵³
326. Kilpailulain 13 c §:n mukaisesti perusmäärän osa kerrotaan tarkasteltavana olevan rikkomuksen kestoja vastaavalla kertoimella. Kuten jäljempänä luvussa 10.6 käy ilmi, Kiantaman, Polarican ja Marja Bothnian osalta rikkomuksen kestoja vastaava kerroin on 10,5, Arcticin osalta 7,5 ja Kaskein Marjan osalta 8. Koska asiassa on kyse vakavasta rikkomuksesta, näin arvioituun määrään on kilpailulain 13 d §:n nojalla lisättävä ennaltaehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi 17 prosentin osuus hankittujen luonnonvaraisten marjojen arvosta.
327. Edellä mainituista lähtökohdista arvioidut ja lasketut yhtiökohtaiset seuraamusmaksut esitetään seuraavassa luvussa.

10.6 Seuraamusmaksujen määrän arviointi

10.6.1 Arctic International Oy, Ber-Ex Oy ja JN-Group Oy

328. Näyttö osoittaa, että Arctic International ja Ber-Ex osallistuivat välittömästi vakavaan, suunnitelmalliseen ja tarkoitukseen perustuvaan kilpailurikkomukseen, jossa yhtiöt jakoivat toisilleen säännönmukaisesti tietoa poimijoille maksetuista nykyisistä ja tulevista poimijahinnoista, tarjonnan määrään vaikuttavista seikoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta sekä kotimaisesta sadosta. Arctic oli aktiivisesti mukana viestinnässä, joka liittyi rikkomuksen toteuttamiseen ja toimeenpanoon. Arctic oli myös tietoinen muiden yhtiöiden kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä ja myötävaikutti yhteisen

---

⁵⁵² Seuraamusmaksun perusmäärän laskennassa virasto on ottanut huomioon yhtiöiden luonnonvaraisten marjojen hankinnat. Polarica väittää, että viraston esitys ei käytännössä koskisi lakkua, ks. Polarican vastine, kohta 61. Väite on perusteeton. Se, että lakan osuus on rikkomuskokonaisuudessa mustikkaan ja puolukkaan verrattuna vähäinen, ei yksinään riitä perusteeksi jättää sitä kokonaan pois seuraamusmaksun perusmäärän laskennassa huomioitavasta ostojen arvosta.

⁵⁵³ Kilpailulain esitöiden mukaan lain 13 b §:n 4 momentissa mainitut sopimukset kuuluvat luonteeltaan vakaviin kilpailunrajoituksiin, minkä vuoksi niistä on määrättävä riittävän ankaria seuraamuksia. Tästä syystä kyseisten kilpailunrajoitusten tapauksessa huomioon otettava osuus rikkomukseen liittyvien hyödykkeiden myynnistä kertyneestä liikevaihdosta sijoittuu siten pääsääntöisesti asteikon yläosaan, ks. HE 210/2020 vp, s. 90. Tarkasteltavana olevassa rikkomuksessa viraston huomioon ottama 17 prosentin osuus sijoittuu laissa omaksutun asteikon yläosaan.

kilpailunvastaisen päämäärän tavoittelemiseen. Vastuun perusteita ja laajuutta tarkastellaan yksityiskohtaisemmin luvussa 9.5.2.1 .

329. Arcticille esitettävän seuraamusmaksun määrän arviointi perustuu edellä luvussa 10.5 rikkomuksen laadun, laajuuden, moitittavuuden asteen ja keston perusteella tehtyyn kokonaisarviointiin ja sen perusteella määritettyyn seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohtaan. Arcticin osallisuuden luonteen ja yhtiölle esitettävän seuraamusmaksun arvioinnissa virasto on lisäksi ottanut huomioon erityisesti seuraavat seikat.
330. Asiakirjanäyttö osoittaa, että Arctic piti vakiintuneesti yhteyttä kaikkiin menettelyyn osallistuneisiin yhtiöihin ja sen harjoittama tietojenvaihto muiden yhtiöiden kanssa kattoi lähes kaikki asiassa tarkastellut tietojenvaihdon aiheet.⁵⁵⁴ Arcticin edustaja A jakoi muille yhtiöille Arcticin arkaluonteisia tietoja ja sai muiden yhtiöiden edustajilta vastaavia tietoja.⁵⁵⁵ Muu asiassa saatu näyttö tukee asiakirjanäytön osoittamaa menettelyn laajuutta ja kattavuutta.⁵⁵⁶ Kokonaisuutena arvioiden yhteydenpito kilpailijoihin oli lukumäärältään ja intensiteetiltään huomattavaa. Arcticin osallistuminen rikkomukseen oli siten paitsi pitkäjänteistä myös erittäin sitoutunutta.
331. Arcticin toiminta osoittaa aloitteellisuutta ja aktiivisuutta rikkomuksen toteutuksessa. Esimerkiksi kesäkuussa 2023 Arcticin edustaja A oli yhteydessä Marja Bothnian edustaja A:han sopiakseen siitä, millaiset vähimmäispoimijahinnat yhtiöt ilmoittaisivat Thaimaan työministeriölle.⁵⁵⁷ Vastaavasti elokuussa 2020 Arcticin edustaja A oli mukana laskemassa mustikan poimijahintaa yhdessä Kaskein Marjan edustaja A:n, Kiantaman edustaja A:n ja Marja Bothnian edustaja A:n kanssa.⁵⁵⁸ Näytössä on myös viitteitä siitä, että Arctic vältteli arkaluonteisten tietojen lähettämistä viestitse ja jakoi tietoa sen sijaan soittamalla.⁵⁵⁹ Pyrkimys välttää jälkien jättämistä ilmentää tietoisuutta toiminnan lainvastaisuudesta ja korostaa menettelyn moitittavuutta.⁵⁶⁰ Näyttö ei osoita, että Arcticia olisi painostettu mukaan rikkomukseen, eikä asiassa ole tullut ilmi seikkoja, jotka osoittaisivat yhtiön irtisanoutuneen rikkomuksesta lainsäädännön tai oikeuskäytännön edellyttämällä tavalla.
332. Virasto katsoo edellä mainituin perustein Arcticin osallistuneen kilpailulain 5 §:n ja SEUT 101 artiklan vastaiseen yhteistyöhön yli seitsemän vuoden ajan maaliskuusta 2016 lähtien syyskuuhun 2023 saakka.⁵⁶¹ Ottaen huomioon kohdassa 302 taloudellisen kokonaisuuden vastuusta todettu JN-Group, Arctic International ja Ber-Ex ovat yhdessä vastuussa Arctic Internationalin ja Ber-Exin kilpailurikkomuksesta koko edellä mainitulta ajanjaksolta.

---

⁵⁵⁴ Ks. edellä kohdat 232 ja 234.

⁵⁵⁵ Ks. edellä kohta 65.

⁵⁵⁶ Ks. edellä kohdat 231 ja 233.

⁵⁵⁷ Liite 1, vuosi 2023, nrot 3–4, todiste 2, s. 4, kohta 2, todiste 6, sivut 3–4, ja todiste 7, kohdat 43–48.

⁵⁵⁸ Liite 1, vuosi 2020, nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 136.

⁵⁵⁹ Ks. edellä kohta 235.

⁵⁶⁰ Vrt. KHO:n päätös 26.6.2025 nro 1486/2025, kohta 415.

⁵⁶¹ Ks. luvut 9.6.2 ja 10.5.4 sekä kohta 236.

333. Arcticin hankkimien suomalaisten luonnonmarjojen arvo oli vuonna 2022 noin **[Arcticin liikesalaisuus: ██████████]** euroa.⁵⁶² Edellä määritetyn seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohdan mukaisesti Arcticin seuraamusmaksun lähtökohdaksi on 17 prosentin osuus tästä ostojen arvosta kerrottuna kestokertomella 7,5, mihin lisätään ennaltaehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi 17 prosentin osuus mainitusta ostojen arvosta.
334. Arcticin menettelyyn ei liity sellaisia lieventäviä tai raskauttavia seikkoja, joiden perusteella seuraamusmaksuun tulisi tehdä mukautuksia.
335. Arctic väittää, että seuraamusmaksun määrääminen vaarantaisi koko JN-Group-konsernin elinkelpoisuuden tavalla, joka antaisi aiheen soveltaa kilpailulain 13 f §:ää. Arctic International on asetettu konkurssiin Oulun käräjäoikeuden päätöksellä 2.12.2025. Yhtiö väittää, että Arctic Internationalin konkurssi olisi 13 f §:ssä tarkoitettu erityinen taloudellinen olosuhde, ja vaatii, että Arctic Internationalin osuutta konsernin kokonaisliikevaihdosta ei huomioida seuraamusmaksun laskennassa.⁵⁶³
336. Väite on perusteeton. Kilpailulain 13 f §:ää voidaan soveltaa tilanteissa, joissa *seuraamusmaksun määrääminen* vaarantaisi väistämättä yhtiön elinkelpoisuuden ja muuttaisi sen omaisuuserät arvottomiksi. Arctic Internationalin konkurssia koskevan päätöksen ajankohta huomioiden on selvää, että konsernin elinkelpoisuus on vaarantunut jo ennen seuraamusmaksun määräämistä. Seuraamusmaksun määrääminen ei siten voi olla syy elinkelpoisuuden vaarantumiseen. Pykälässä tarkoitettua seuraamusmaksun alentamista ei ole tarkoitettu myönnettäväksi pelkästään epäedullisen tai tappiollisen taloudellisen tilanteen vuoksi.⁵⁶⁴
337. Arcticin rikkomuksen laatu, laajuus, moitittavuuden aste ja kesto aika huomioiden Arcticille esitettävä seuraamusmaksu hyvin vakavasta, valtakunnallisesta, taloudelliselta laajuudeltaan hyvin merkittävästä ja hyvin moitittavasta yli seitsemän vuotta kestäneestä kilpailulain 5 §:n ja SEUT 101 artiklan vastaisesta kilpailunrajoituksesta olisi **[Arcticin liikesalaisuus: ██████████], josta julkinen tieto 7,5–10,4 miljoonaa** euroa, jos laissa asetettua enimmäismäärää ei otettaisi huomioon. JN-Group-konsernin vuonna 2025 päättyneen tilikauden kokonaisliikevaihto oli noin 9 704 794 euroa.⁵⁶⁵
338. Kilpailu- ja kuluttajavirasto esittää, että markkinaoikeus määrää JN-Group Oy:lle, Arctic International Oy:lle ja Ber-Ex Oy:lle 970 479 euron seuraamusmaksun, josta ne vastaavat yhteisvastuullisesti.

10.6.2 Kiantama Oy

339. Virasto on tänään antamassaan kilpailulain 17 §:n 4 momentin mukaisessa seuraamusmaksusta vapautumista koskevassa päätöksessä katsonut Kiantama Oy:n täyttäneen kaikki kilpailulain 14 ja 16 §:n edellytykset. Virasto ei esitä markkinaoikeudelle seuraamusmaksun määräämistä Kiantama Oy:lle.

⁵⁶² Todiste 26, s. 3.

⁵⁶³ Arcticin ym. vastine, osa 2, s. 3.

⁵⁶⁴ HE 210/2020 vp, s. 92. Ks. myös esim. yhdistetyt asiat C-189/02 P ym. *Dansk Rørindustri ym. v. komissio*, kohta 327; ja asia T-393/10 *Westfälische Drahtindustrie v. komissio*, kohdat 289–290.

⁵⁶⁵ Arcticin ym. vastine, osa 2, s. 2.

Virasto katsoo kuitenkin läpinäkyvyyden ja yhdenvertaisuuden sekä seuraamusmaksujen yleisestävän vaikutuksen kannalta perustelluksi arvioida seuraamusmaksun määrän, joka yhtiölle olisi esitetty ilman kaikkien kilpailulain 14 ja 16 §:n edellytysten täyttymistä.⁵⁶⁶

340. Näyttö osoittaa, että Kiantama osallistui välittömästi vakavaan, suunnitelmalliseen ja tarkoitukseen perustuvaan kilpailurikkomukseen, jossa yhtiöt jakoivat toisilleen säännönmukaisesti tietoa poimijoille maksetuista nykyisistä ja tulevista poimijahinnoista, tarjonnan määrään vaikuttavista seikoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta sekä kotimaisesta sadosta. Kiantama oli aktiivisesti mukana viestinnässä, joka liittyi rikkomuksen toteuttamiseen ja toimeenpanoon. Kiantama oli myös tietoinen muiden yhtiöiden kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä ja myötävaikutti yhteisen kilpailunvastaisen päämäärän tavoitteluun. Kiantaman osallisuuden ja tietoisuuden perusteita ja laajuutta tarkastellaan yksityiskohtaisemmin luvussa 9.5.2.2 .
341. Kiantaman seuraamusmaksun määrän arviointi perustuu edellä luvussa 10.5 rikkomuksen laadun, laajuuden, moitittavuuden asteen ja keston perusteella tehtyyn kokonaisarviointiin ja sen perusteella määritettyyn seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohtaan. Kiantaman osallisuuden luonteen ja yhtiön seuraamusmaksun arvioinnissa virasto on lisäksi ottanut huomioon erityisesti seuraavat seikat.
342. Asiakirjanäyttö osoittaa, että Kiantama piti vakiintuneesti yhteyttä kaikkiin menettelyyn osallistuneisiin yhtiöihin ja sen harjoittama tietojenvaihto muiden yhtiöiden kanssa kattoi kaikki asiassa tarkastellut tietojenvaihdon aiheet.⁵⁶⁷ Kiantaman edustaja A jakoi muille yhtiöille Kiantaman arkaluonteisia tietoja ja sai muiden yhtiöiden edustajilta vastaavia tietoja.⁵⁶⁸ Muu asiassa saatu näyttö tukee asiakirjanäytön osoittamaa menettelyn laajuutta ja kattavuutta.⁵⁶⁹ Kokonaisuutena arvioiden yhteydenpito kilpailijoihin oli lukumäärältään ja intensiteetiltään huomattavaa. Kiantaman osallistuminen rikkomukseen oli siten paitsi pitkäjänteistä myös erittäin sitoutunutta.
343. Kiantaman toiminta osoittaa aloitteellisuutta ja aktiivisuutta rikkomuksen toteutuksessa. Kiantaman edustaja A oli aloitteellinen esimerkiksi elokuussa 2014 Kaskein Marjan, Kiantaman ja Marja Bothnian yhdessä toteuttamassa mustikan poimijahinnan laskussa.⁵⁷⁰ Vastaavasti elokuussa 2020 Kiantaman edustaja A teki yhdessä Marja Bothnian edustaja A:n kanssa aloitteen mustikan poimijahinnan laskulle, johon osallistuivat Kiantaman ja Marja Bothnian lisäksi Arctic ja Kaskein Marja.⁵⁷¹ Näyttö ei osoita, että Kiantamaa olisi painostettu mukaan rikkomukseen, eikä asiassa ole tullut ilmi seikkoja, jotka

---

⁵⁶⁶ Myös komissio arvioi sakon määrän, joka määrättäisiin sakosta vapautuksen saaneelle yritykselle. Ks. esim. komission päätös asiassa COMP/39188 *Banaanit*, kohdat 479 ja 488, sekä komission päätös asiassa AT.40018 *Car battery recycling*, kohdat 383 ja 386. Ks. myös Komission tiedonanto sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskeissa asioissa, EUVL C 298, 8.12.2006, s. 17–22, kohta 8.

⁵⁶⁷ Ks. edellä kohta 244.

⁵⁶⁸ Ks. edellä kohta 66.

⁵⁶⁹ Ks. edellä kohta 243.

⁵⁷⁰ Liite 1, vuosi 2014, nrot 6–8 ja todiste 4, kohdat 18–48. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 135.

⁵⁷¹ Liite 1, vuosi 2020, nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 136.

osoittaisivat yhtiön irtisanoutuneen rikkomuksesta lainsäädännön tai oikeuskäytännön edellyttämällä tavalla ennen 12.9.2023.⁵⁷²

344. Virasto katsoo edellä mainituin perustein Kiantaman osallistuneen kilpailulain 5 §:n ja SEUT 101 artiklan vastaiseen yhteistyöhön yli kymmenen vuoden ajan viimeistään elokuusta 2013 lähtien syyskuuhun 2023 saakka.⁵⁷³
345. Kiantaman hankkimien suomalaisten luonnonmarjojen arvo oli vuonna 2022 noin **[Kiantaman liikesalaisuus: ██████████]** euroa.⁵⁷⁴ Edellä määritetyn seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohdan mukaisesti Kiantaman seuraamusmaksun lähtökohtana olisi 17 prosentin osuus tästä ostojen arvosta kerrottuna kestokertoimella 10,5, mihin lisättäisiin ennaltaehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi 17 prosentin osuus mainitusta ostojen arvosta.
346. Kiantaman menettelyyn ei liity sellaisia lieventäviä tai raskauttavia seikkoja, joiden perusteella seuraamusmaksuun tulisi tehdä mukautuksia.
347. Kiantaman rikkomuksen laatu, laajuus, moitittavuuden aste ja kestoaika huomioiden Kiantamalle esitettävä seuraamusmaksu hyvin vakavasta, valtakunnallisesta, taloudelliselta laajuudeltaan hyvin merkittävästä ja hyvin moitittavasta yli kymmenen vuotta kestäneestä kilpailulain 5 §:n ja SEUT 101 artiklan vastaisesta kilpailunrajoituksesta olisi **[Kiantaman liikesalaisuus: ██████████, josta julkinen tieto 15,2–18,6 miljoonaa]** euroa, jos laissa asetettua enimmäismäärää ei otettaisi huomioon. Kiantaman vuonna 2025 päättyneen tilikauden kokonaisliikevaihto oli noin 14 049 560 euroa. Ilman seuraamusmaksusta vapautumista Kiantamalle esitettävä seuraamusmaksu olisi siten ollut 1 404 956 euroa.

10.6.3 Marja Bothnia Berries Oy Ltd

348. Näyttö osoittaa, että Marja Bothnia osallistui välittömästi vakavaan, suunnitelmalliseen ja tarkoitukseen perustuvaan kilpailurikkomukseen, jossa yhtiöt jakoivat toisilleen säännönmukaisesti tietoa poimijoille maksetuista nykyisistä ja tulevista poimijahinnoista, tarjonnan määrään vaikuttavista seikoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta sekä kotimaisesta sadosta. Marja Bothnia oli aktiivisesti mukana viestinnässä, joka liittyi rikkomuksen toteuttamiseen ja toimeenpanoon. Marja Bothnia oli myös tietoinen muiden yhtiöiden kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä ja myötävaikutti yhteisen kilpailunvastaisen päämäärän tavoittelemiseen. Vastuun perusteita ja laajuutta tarkastellaan yksityiskohtaisemmin luvussa 9.5.2.3 .
349. Marja Bothnialle esitettävän seuraamusmaksun määrän arviointi perustuu edellä luvussa 10.5 rikkomuksen laadun, laajuuden, moitittavuuden asteen ja keston perusteella tehtyyn kokonaisarviointiin ja sen perusteella määritettyyn seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohtaan. Marja Bothnian osallisuuden luonteen ja yhtiölle esitettävän seuraamusmaksun arvioinnissa virasto on lisäksi ottanut huomioon erityisesti seuraavat seikat.

⁵⁷² Ks. Kiantaman yhteydenotosta virastoon edellä kohta 11.

⁵⁷³ Ks. luvut 9.6.2 ja 10.5.4 .

⁵⁷⁴ Todiste 32, s. 2, kohta 2.

350. Asiakirjanäyttö osoittaa, että Marja Bothnia piti vakiintuneesti yhteyttä kaikkiin menettelyyn osallistuneisiin yhtiöihin ja sen harjoittama tietojenvaihto muiden yhtiöiden kanssa kattoi kaikki asiassa tarkastellut tietojenvaihdon aiheet.⁵⁷⁵ Marja Bothnian edustaja A jakoi muille yhtiöille Marja Bothnian arkaluonteisia tietoja ja sai muiden yhtiöiden edustajilta vastaavia tietoja. Marja Bothnian edustaja A:n lisäksi kiellettyyn yhteydenpitoon osallistuivat vuorollaan Marja Bothnian työntekijä C, Marja Bothnian työntekijä B ja Marja Bothnian työntekijä A.⁵⁷⁶ Muu asiassa saatu näyttö tukee asiakirjanäytön osoittamaa menettelyn laajuutta ja kattavuutta.⁵⁷⁷ Kokonaisuutena arvioiden yhteydenpito kilpailijoihin oli lukumäärältään ja intensiteetiltään huomattavaa. Marja Bothnian osallistuminen rikkomukseen oli siten paitsi pitkäjänteistä myös erittäin sitoutunutta.
351. Marja Bothnian toiminta osoittaa aloitteellisuutta ja aktiivisuutta rikkomuksen toteutuksessa. Esimerkiksi elokuussa 2020 Marja Bothnian edustaja A teki yhdessä Kiantaman edustaja A:n kanssa aloitteen mustikan poimijahinnan laskulle, johon osallistuivat Marja Bothnian ja Kiantaman lisäksi Arctic ja Kaskein Marja.⁵⁷⁸ Vastaavasti heinäkuussa 2022 satokauden alkaessa Marja Bothnian edustaja A vaihtoi Polarican edustaja B:n kanssa puhelimitse tietoa lukuisista eri aiheista: poimijahinnoista, poimintapäivistä, poimijamääristä sekä kotimaisesta sadosta ja poiminta-alueista. Marja Bothnian edustaja A ja Polarican edustaja B pyrkivät asettamaan poimijoilleen saman poimijahinnan, ja Marja Bothnian edustaja A pyysi Polarican edustaja B:tä keskustelemaan asiasta myös Kiantaman edustaja A:n kanssa.⁵⁷⁹ Marja Bothnian edustaja A on kertonut tietojenvaihdon olleen alalla yleinen tapa, joka on jatkunut 30 vuoden ajan.⁵⁸⁰ Näyttö ei osoita, että Marja Bothniaa olisi painostettu mukaan rikkomukseen, eikä asiassa ole tullut ilmi seikkoja, jotka osoittaisivat yhtiön irtisanoutuneen rikkomuksesta lainsäädännön tai oikeuskäytännön edellyttämällä tavalla.
352. Virasto katsoo edellä mainituin perustein Marja Bothnian osallistuneen kilpailulain 5 §:n ja SEUT 101 artiklan vastaiseen yhteistyöhön yli kymmenen vuoden ajan viimeistään elokuusta 2013 lähtien syyskuuhun 2023 saakka.⁵⁸¹
353. Marja Bothnian hankkimien suomalaisten luonnonmarjojen arvo oli vuonna 2022 noin **[Marja Bothnian liikesalaisuus: ██████████]** euroa.⁵⁸² Edellä määritetyn seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohdan mukaisesti Marja Bothnian seuraamusmaksun lähtökohdaksi on 17 prosentin osuus tästä ostojen arvosta kerrottuna kestokertoimella 10,5, mihin lisätään ennaltaehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi 17 prosentin osuus mainitusta ostojen arvosta.

⁵⁷⁵ Ks. edellä kohta 250.

⁵⁷⁶ Ks. edellä kohta 67. Toimintavan siirtyminen henkilöltä toiselle ja sen jatkuvuudesta huolehtiminen yhtiön sisällä kertoo sen vakiintuneisuudesta.

⁵⁷⁷ Ks. edellä kohta 249.

⁵⁷⁸ Liite 1, vuosi 2020, nro 17, todiste 4, kohdat 280–290, ja todiste 7, kohta 34. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 136.

⁵⁷⁹ Liite 1, vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdissa 137 ja 143.

⁵⁸⁰ Ks. edellä kohta 80 ja siinä viitattu todiste 33, s. 18.

⁵⁸¹ Ks. luvut 9.6.2 ja 10.5.4.

⁵⁸² Todiste 39, s. 1, kohta 2.

354. Marja Bothnian menettelyyn ei liity sellaisia lieventäviä tai raskauttavia seikkoja, joiden perusteella seuraamusmaksuun tulisi tehdä mukautuksia.
355. Marja Bothnian rikkomuksen laatu, laajuus, moitittavuuden aste ja kesto aika huomioiden Marja Bothnialle esitettävä seuraamusmaksu hyvin vakavasta, valtakunnallisesta, taloudelliselta laajuudeltaan hyvin merkittävästä ja hyvin moitittavasta yli kymmenen vuotta kestäneestä kilpailulain 5 §:n ja SEUT 101 artiklan vastaisesta kilpailunrajoituksesta olisi **[Marja Bothnian liikesalaisuus: ██████████, josta julkinen tieto 10,6–14,0 miljoonaa]** euroa, jos laissa asetettua enimmäismäärää ei otettaisi huomioon. Marja Bothnia -konsernin kokonaisliikvaihto vuonna 2024 oli noin 17 580 796 euroa.
356. Kilpailu- ja kuluttajavirasto esittää, että markkinaoikeus määrää Marja Bothnia Berries Oy Ltd:lle 1 758 080 euron seuraamusmaksun.

10.6.4 Polarica AB, Polarica Marjahankinta Oy ja Kaskein Marja Oy

357. Näyttö osoittaa, että Polarica AB, Polarica Marjahankinta⁵⁸³ ja Kaskein Marja osallistuivat välittömästi vakavaan, suunnitelmalliseen ja tarkoitukseen perustuvaan kilpailurikkomukseen, jossa yhtiöt jakoivat toisilleen säännönmukaisesti tietoa poimijoille maksetuista nykyisistä ja tulevista poimijahinnoista, tarjonnan määrään vaikuttavista seikoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta sekä kotimaisesta sadosta. Polarica oli aktiivisesti mukana viestinnässä, joka liittyi rikkomuksen toteuttamiseen ja toimeenpanoon. Polarica oli myös tietoinen muiden yhtiöiden kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä ja myötävaikuttanut yhteisen kilpailunvastaisen päämäärän tavoittelemiseen. Vastuun perusteita ja laajuutta tarkastellaan yksityiskohtaisemmin luvussa 9.5.2.4 .
358. Polaricalle esitettävän seuraamusmaksun määrän arviointi perustuu edellä luvussa 10.5 rikkomuksen laadun, laajuuden, moitittavuuden asteen ja keston perusteella tehtyyn kokonaisarviointiin ja sen perusteella määritettyyn seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohtaan. Polarican osallisuuden luonteen ja yhtiölle esitettävän seuraamusmaksun arvioinnissa virasto on lisäksi ottanut huomioon erityisesti seuraavat seikat.
359. Asiakirjanäyttö osoittaa, että Polarica piti vakiintuneesti yhteyttä kaikkiin menettelyyn osallistuneisiin yhtiöihin ja sen harjoittama tietojenvaihto muiden yhtiöiden kanssa kattoi kaikki asiassa tarkastellut tietojenvaihdon aiheet.⁵⁸⁴ Polarican edustaja B jakoi muille yhtiöille Polarican arkaluonteisia tietoja ja sai muiden yhtiöiden edustajilta vastaavia tietoja. Polarican edustaja B:n lisäksi kiellettyyn yhteydenpitoon osallistuivat Polaricasta Polarican edustaja C sekä Polarican edustaja A.⁵⁸⁵ Muu asiassa saatu näyttö tukee asiakirjanäytön osoittamaa menettelyn laajuutta ja kattavuutta.⁵⁸⁶ Kokonaisuutena arvioiden yhteydenpito kilpailijoihin oli lukumäärältään ja intensiteetiltään huomattavaa. Polarican osallistuminen rikkomukseen oli siten paitsi pitkäjänteistä myös erittäin sitoutunutta.

⁵⁸³ Ks. Polarica Marjan sulautumisesta Polarica Marjahankintaan edellä kohta 290.

⁵⁸⁴ Ks. edellä kohta 258.

⁵⁸⁵ Ks. edellä kohta 69.

⁵⁸⁶ Ks. edellä kohta 257.

360. Polarican toiminta osoittaa aloitteellisuutta ja aktiivisuutta rikkomuksen toteutuksessa. Esimerkiksi heinäkuussa 2020 Polarican edustaja B selvitti Kaskein Marjan edustaja A:lta ja Kiantaman edustaja A:lta näiden poimijahinnat mustikassa ennen kuin teki päätöksen siitä, että Polarican hinnaksi asetettaisiin sama kuin Kiantamalla.⁵⁸⁷ Vastaavasti esimerkiksi elokuussa 2021 Polarican edustaja B ilmoitti Marja Bothnian edustaja A:lle oma-aloitteisesti Polarican poimijahinnan mustikassa.⁵⁸⁸ Heinäkuussa 2022 satokauden alkaessa Polarican edustaja B vaihtoi Marja Bothnian edustaja A:n kanssa puhelimitse tietoa lukuisista eri aiheista: poimijahinnoista, poimintapäivistä, poimijamääristä sekä kotimaisesta sadosta ja poiminta-alueista. Polarican edustaja B ja Marja Bothnian edustaja A pyrkivät asettamaan poimijoilleen saman poimijahinnan, ja Marja Bothnian edustaja A pyysi Polarican edustaja B:tä keskustelemaan asiasta myös Kiantaman edustaja A:n kanssa.⁵⁸⁹ Näyttö ei osoita, että Polaricaa olisi painostettu mukaan rikkomukseen, eikä asiassa ole tullut ilmi seikkoja, jotka osoittaisivat yhtiön irtisanoutuneen rikkomuksesta lainsäädännön tai oikeuskäytännön edellyttämällä tavalla.
361. Virasto katsoo edellä mainituin perustein Polarican osallistuneen kilpailulain 5 §:n ja SEUT 101 artiklan vastaiseen yhteistyöhön yli kymmenen vuoden ajan viimeistään elokuusta 2013 lähtien syyskuuhun 2023 saakka.⁵⁹⁰ Ottaen huomioon edellä kohdissa 290, 300 ja 301 todettu Polarica AB vastaa yksin kilpailurikkomuksestaan ajalta ennen 30.4.2017. Polarica AB ja Polarica Marjahankinta vastaavat yhteisvastuullisesti Polarican kilpailurikkomuksesta 30.4.2017 alkaen 30.4.2021 saakka. Polarica AB, Polarica Marjahankinta ja Kaskein Marja vastaavat yhteisvastuullisesti Polarican kilpailurikkomuksesta 30.4.2021 alkaen.
362. Polarica AB:n, Polarica Marjahankinnan ja Kaskein Marjan hankkimien suomalaisten luonnonmarjojen arvo oli vuonna 2022 yhteensä noin **[Polarican liikesalaisuus: ██████████]** euroa.⁵⁹¹ Edellä määritetyn seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohdan mukaisesti Polarican seuraamusmaksun lähtökohdana on 17 prosentin osuus tästä ostojen arvosta kerrottuna kestokertoimella 10,5, mihin lisätään ennaltaehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi 17 prosentin osuus mainitusta ostojen arvosta.

⁵⁸⁷ Liite 1, vuosi 2020, nro 9, todiste 4, kohdat 261–265, ja todiste 85. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdissa 126 ja 134.

⁵⁸⁸ Liite 1, vuosi 2021, nro 8, todiste 1, s. 3, kohta 3, ja todiste 3, kohdat 16–18. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 129.

⁵⁸⁹ Liite 1, vuosi 2022, nro 1 ja todiste 40, s. 3–8. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdissa 137 ja 143.

⁵⁹⁰ Ks. luvut 9.6.2 ja 10.5.4. Polarica väittää viraston huomioineen Polarican seuraamusmaksussa virheellisesti sekä Polarican että Kaskein Marjan ostojen arvot vuosilta ennen kuin Kaskein Marja oli osa Polaricaa eli elokuusta 2013 lähtien huhtikuuhun 2021 saakka. Kun Polarican perusmäärän pohjana on ostojen arvo, joka sisältää myös Kaskein Marjan ostojen arvon, tulee Kaskein Marjan ostojen arvo Polarican mukaan käytännössä huomioitua kahteen kertaan kestokertoimien kautta sekä Kaskein Marjan että Polarican seuraamusmaksussa edellä mainitun ajanjakson ajalta. Polarica argumentoi, että sen seuraamusmaksu tulisi laskea kahdessa eri erässä: ajalta ennen huhtikuuta 2021 seuraamusmaksun perusmäärä tulisi laskea ilman Kaskein Marjan ostoja ja huhtikuun 2021 jälkeiseltä ajalta sisältäen myös Kaskein Marjan ostot, ks. Polarican vastine, kohta 286.

Virasto toteaa noudattaneensa Polarican seuraamusmaksun perusmäärän laskennassa kilpailulain 13 b–13 c §:ien sanamuotoa. Laissa säädetyn seuraamusmaksun enimmäismäärän vuoksi Polaricalle esitettävä seuraamusmaksu olisi joka tapauksessa sama myös Polarican esittämällä laskentatavalla. Asiassa KHO:2025:87, kohta 455, todetusti, kun tuomioistuimella on toimivalta arvioida seuraamusmaksun perusteena olevien seikkojen merkitys seuraamusmaksun määrää koskevassa harkinnassa ja kun nämä seikat määrittävät seuraamusmaksuesityksen kohteena olevalle elinkeinonharjoittajalle määrättävän seuraamusmaksun suuruuden, viraston esityksen mukaisen seuraamusmaksun laskentatavan kilpailulain mukaisuutta ei ole tarpeen yksityiskohtaisemmin arvioida.

⁵⁹¹ Todiste 51, s. 2, kohta 2.

363. Polarican menettelyyn ei liity sellaisia lieventäviä tai raskauttavia seikkoja, joiden perusteella seuraamusmaksuun tulisi tehdä mukautuksia.
364. Polarican rikkomuksen laatu, laajuus, moitittavuuden aste ja kestoaika huomioiden Polaricalle esitettävä seuraamusmaksu hyvin vakavasta, valtakunnallisesta, taloudelliselta laajuudeltaan hyvin merkittävästä ja hyvin moitittavasta yli kymmenen vuotta kestäneestä kilpailulain 5 §:n ja SEUT 101 artiklan vastaisesta kilpailunrajoituksesta olisi **[Polarican liikesalaisuus ██████████, josta julkinen tieto 14,7–19,0 miljoonaa]** euroa, jos laissa asetettua enimmäismäärää ei otettaisi huomioon. Polarica-konsernin vuonna 2025 päättyneen tilikauden kokonaisliikevaihto oli noin 757 888 000 Ruotsin kruunua (noin 67 006 000 euroa).⁵⁹²
365. Kilpailu- ja kuluttajavirasto esittää, että markkinaoikeus määrää Polarica AB:lle, Polarica Marjahankinta Oy:lle ja Kaskein Marja Oy:lle 5 914 901 euron seuraamusmaksun.⁵⁹³ Polarica AB vastaa yksin 2 189 874 euron osuudesta seuraamusmaksusta. Polarica AB ja Polarica Marjahankinta Oy vastaavat yhteisvastuullisesti 2 338 747 euron osuudesta ja Polarica AB, Polarica Marjahankinta Oy ja Kaskein Marja Oy vastaavat yhteisvastuullisesti 1 386 280 euron osuudesta.⁵⁹⁴

10.6.5 Kaskein Marja Oy

366. Näyttö osoittaa, että Kaskein Marja osallistui välittömästi vakavaan, suunnitelmalliseen ja tarkoitukseen perustuvaan kilpailurikkomukseen, jossa yhtiöt jakoivat toisilleen säännönmukaisesti tietoa poimijoille maksetuista nykyisistä ja tulevista poimijahinnoista, tarjonnan määrään vaikuttavista seikoista, myyntihinnoista ja markkinatilanteesta sekä kotimaisesta sadosta. Kaskein Marja oli aktiivisesti mukana viestinnässä, joka liittyi rikkomuksen toteuttamiseen ja toimeenpanoon. Kaskein Marja oli myös tietoinen muiden yhtiöiden kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä ja myötävaikutti yhteisen kilpailunvastaisen päämäärän tavoittelemiseen. Vastuun perusteita ja laajuutta tarkastellaan yksityiskohtaisemmin luvussa 9.5.2.5
367. Kaskein Marjalle esitettävän seuraamusmaksun määrän arviointi perustuu edellä luvussa 10.5 rikkomuksen laadun, laajuuden, moitittavuuden asteen ja keston perusteella tehtyyn kokonaisarviointiin ja sen perusteella määritettyyn seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohtaan. Kaskein Marjan osallisuuden

⁵⁹² Polarica-konsernin vuonna 2025 päättyneen tilikauden liikevaihto on muunnettu euroiksi käyttämällä tilikauden keskikurssia. Kahdelle kalenterivuodelle ajoittuvan tilikauden keskikurssi on laskettu aikapainotetusti siten, että ajalta 1.5.–31.12.2024 (8 kuukautta) on käytetty vuoden 2024 keskikurssia 11,4325 SEK/EUR ja ajalta 1.1.–30.4.2025 (4 kuukautta) vuoden 2025 keskikurssia 11,0671 SEK/EUR. Painotettu tilikauden keskikurssi saadaan kaavalla $(8/12 \times 11,4325) + (4/12 \times 11,0671) = 11,3107$ SEK/EUR.

⁵⁹³ Polarica-konsernille esitettävän seuraamusmaksun enimmäismäärässä on huomioitu konserniin kuuluvalla Kaskein Marjalle esitettävä erillinen seuraamusmaksu, ks. jäljempänä luku 10.6.5. Samaan konserniin kuuluvien yhtiöiden seuraamusmaksun enimmäismäärää arvioidaan yhdessä. Jos enimmäismäärää ei arvioitaisi yhdessä, Polarica-konsernille esitettävä seuraamusmaksu olisi 6 700 600 euroa ja Kaskein Marjalle esitettävä seuraamusmaksu 889 560 euroa. Seuraamusmaksut on sovitettu enimmäismäärän puitteisiin skaalaamalla Polarica-konsernille ja Kaskein Marjalle esitettävät seuraamusmaksut samassa suhteessa. Ilman skaalausta Polarica-konsernille ja Kaskein Marjalle esitettävien seuraamusmaksujen summa olisi 7 590 160 euroa (6 700 600 + 889 560). Skaalauksessa käytettävä kerroin saadaan jakamalla sallittu enimmäismäärä seuraamusmaksujen summalla $(6\,700\,600 / 7\,590\,160 \approx 0,8828)$. Tämän jälkeen sekä Polarica-konsernille että Kaskein Marjalle esitettävä seuraamusmaksu kerrotaan laskelmasta saadulla kertoimella, jolloin niiden keskinäinen suhde säilyy ennallaan ja niiden summa asettuu kilpailulain 13 a §:n mukaisen enimmäismäärän tasolle.

⁵⁹⁴ Osuudet vastaavat sitä ajanjaksoa, jolta yhtiöt ovat vastuussa rikkomuksesta, ks. edellä kohta 361.

luonteen ja yhtiölle esitettävän seuraamusmaksun arvioinnissa virasto on lisäksi ottanut huomioon erityisesti seuraavat seikat.

368. Asiakirjanäyttö osoittaa, että Kaskein Marja piti vakiintuneesti yhteyttä kaikkiin menettelyyn osallistuneisiin yhtiöihin ja sen harjoittama tietojenvaihto muiden yhtiöiden kanssa kattoi kaikki asiassa tarkastellut tietojenvaihdon aiheet.⁵⁹⁵ Kaskein Marjan edustaja A jakoi muille yhtiöille Kaskein Marjan arkaluonteisia tietoja ja sai muiden yhtiöiden edustajilta vastaavia tietoja. Kaskein Marjan edustaja A:n lisäksi kiellettyyn yhteydenpitoon osallistui Kaskein Marjan työntekijä A.⁵⁹⁶ Muu asiassa saatu näyttö tukee asiakirjanäytön osoittamaa menettelyn laajuutta ja kattavuutta.⁵⁹⁷ Kokonaisuutena arvioiden yhteydenpito kilpailijoihin oli lukumäärältään ja intensiteetiltään huomattavaa. Kaskein Marjan osallistuminen rikkomukseen oli siten paitsi pitkäjänteistä myös erittäin sitoutunutta.
369. Kaskein Marjan toiminta osoittaa aloitteellisuutta ja aktiivisuutta rikkomuksen toteutuksessa. Kaskein Marjan edustaja A on kertonut tarkistaneensa kuulemiaan tietoja kilpailijoiden poimijahinnoista soittamalla suoraan kilpailijoille. Hän on myös kertonut, ettei suhtaudu muihin alalla toimiviin yrityksiin kilpailijoina vaan kollegoina.⁵⁹⁸ Esimerkiksi elokuussa 2018 Kaskein Marjan edustaja A kuuli poimijoiltaan Kiantaman nostaneen mustikan poimijahintaa kahteen euroon kilolta ja tiedusteli asiaa Kiantaman edustaja A:lta. Kiantaman edustaja A kertoi, ettei tieto pidä paikkaansa, mihin Kaskein Marjan edustaja A totesi poimijoiden yrittävän aina "*pelata peliään kertomalla "totuuksia" muiden ostohinnoista*", jotta yritykset seuraisivat niitä.⁵⁹⁹ Näyttö osoittaa, että Kaskein Marja oli erityisen aktiivinen jakamaan kahdenvälisessä yhteydenpidossaan muiden menettelyyn osallisten yhtiöiden arkaluonteisia tietoja.⁶⁰⁰ Näyttö ei osoita, että Kaskein Marjaa olisi painostettu mukaan rikkomukseen, eikä asiassa ole tullut ilmi seikkoja, jotka osoittaisivat yhtiön irtisanoutuneen rikkomuksesta lainsäädännön tai oikeuskäytännön edellyttämällä tavalla.
370. Virasto katsoo edellä mainituin perustein Kaskein Marjan osallistuneen kilpailulain 5 §:n ja SEUT 101 artiklan vastaiseen yhteistyöhön yli seitsemän ja puolen vuoden ajan viimeistään elokuusta 2013 lähtien huhtikuuhun 2021 saakka.⁶⁰¹
371. Kaskein Marjan hankkimien suomalaisten luonnonmarjojen arvo oli vuonna 2020 noin **[Polarican liikesalaisuus: ██████████]** euroa.⁶⁰² Edellä määritetyn seuraamusmaksun perusmäärän lähtökohdan mukaisesti Kaskein Marjan seuraamusmaksun lähtökohdana on 17 prosentin osuus tästä ostojen arvosta

---

⁵⁹⁵ Ks. edellä kohta 267.

⁵⁹⁶ Ks. edellä kohta 68.

⁵⁹⁷ Ks. edellä kohta 266.

⁵⁹⁸ Ks. edellä kohta 84 ja siinä viitattu todiste 48, s. 14–16.

⁵⁹⁹ Liite 1, vuosi 2018, nro 10, todiste 4, kohdat 64–77, ja todiste 7, kohdat 22–25. Keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 132.

⁶⁰⁰ Ks. edellä kohta 270 ja siinä viitattu liite 1, vuosi 2013, nro 10 ja todiste 4, kohdat 6–9; (keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 121); vuosi 2018, nro 5 ja todiste 7, kohdat 9–14; nro 6 ja todiste 7, kohdat 15–21 (keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 125) ja nro 10, todiste 7, kohdat 22–25; ja vuosi 2020, nro 28 ja todiste 7, kohdat 36–39 (keskustelua käsitellään myös edellä kohdassa 130); nro 31 ja todiste 4, kohdat 417–420.

⁶⁰¹ Ks. luvut 9.6.2 ja 10.5.4. Kaskein Marja on vastuussa rikkomuksesta myös Polarica AB:n tytäryhtiönä, ks. edellä luku 10.6.4.

⁶⁰² Todiste 51, s. 3, kohta 4.

kerrottuna kestokertoimella 8, mihin lisätään ennaltaehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi 17 prosentin osuus mainitusta ostojen arvosta.

372. Kaskein Marjan menettelyyn ei liity sellaisia lieventäviä tai raskauttavia seikkoja, joiden perusteella seuraamusmaksuun tulisi tehdä mukautuksia.
373. Kaskein Marjan rikkomuksen laatu, laajuus, moitittavuuden aste ja kestoaika huomioiden Kaskein Marjalle esitettävä seuraamusmaksu hyvin vakavasta, valtakunnallisesta, taloudelliselta laajuudeltaan hyvin merkittävästä ja hyvin moitittavasta yli seitsemän ja puoli vuotta kestäneestä kilpailulain 5 §:n ja SEUT 101 artiklan vastaisesta kilpailunrajoituksesta olisi **[Polarican liikesalaisuus: ██████████, josta julkinen tieto 2,2–2,8 miljoonaa]** euroa, jos laissa asetettua enimmäismäärää ei otettaisi huomioon. Kaskein Marjan vuonna 2025 päättyneen tilikauden kokonaisliikevaihto oli noin 8 895 598 euroa.
374. Kilpailu- ja kuluttajavirasto esittää, että markkinaoikeus määrää Kaskein Marja Oy:lle 785 699 euron seuraamusmaksun.⁶⁰³

11 Sovelletut säännökset

Kilpailulaki (948/2011) 3, 4, 5, 12, 13, 13a–d, 17 §

Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus, 101 artikla

Pääjohtaja

Kirsi Leivo

Johtava asiantuntija

Mervi Valkama

---

⁶⁰³ Ks. edellä alaviite 593.

Todiste 31	Kiantaman vastaus selvityspyyntöön 26.8.2024
Todiste 32	Kiantaman vastaus selvityspyyntöön 6.10.2025
Todiste 33	Marja Bothnian edustaja A:n kuuleminen, osa 1 12.9.2023
Todiste 34	Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 2 12.9.2023
Todiste 35	Marja Bothnian työntekijä A:n kuuleminen, osa 3 12.9.2023
Todiste 36	Marja Bothnian vastaus selvityspyyntöön 29.4.2024
Todiste 37	Marja Bothnian vastaus selvityspyyntöön 26.8.2024
Todiste 38	Marja Bothnian vastaus selvityspyyntöön 17.2.2025
Todiste 39	Marja Bothnian vastaus selvityspyyntöön 6.10.2025
Todiste 40	Ote esitutkintapöytäkirjasta 16.11.2023
Todiste 41	TE-toimiston vastaus asiakirja- ja selvityspyyntöön 23.8.2024
Todiste 42	Ulkoministeriön vastaus selvityspyyntöön 20.1.2025
Todiste 43	Ulkoministeriön vastaus lisäselvityspyyntöön 18.2.2025
Todiste 44	Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen 12.9.2023
Todiste 45	Polarican työntekijä A:n kuuleminen 12.9.2023
Todiste 46	Polarican vastaus selvityspyyntöön 29.4.2024
Todiste 47	Polarican vastaus selvityspyyntöön 26.8.2024
Todiste 48	Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 1 3.9.2024
Todiste 49	Polarican / Kaskein Marjan edustaja A:n kuuleminen, osa 2 3.9.2024
Todiste 50	Polarican vastaus selvityspyyntöön 17.2.2025
Todiste 51	Polarican vastaus selvityspyyntöön 6.10.2025
Todiste 52	Uutinen Polarican verkkosivuilta 1.12.2022
Todiste 53	Riitan Herkun sähköposti Polaricalle ja Kiantamalle 16.8.2006
Todiste 54	Riitan Herkun sähköposti Polaricalle ja Kiantamalle 29.8.2006
Todiste 55	Kiantaman, Polarican ja Marja Bothnian ym. välinen sähköpostiketju 9.8.2012
Todiste 56	Kiantaman sähköposti Polaricalle 22.3.2013
Todiste 57	Elintarviketeollisuusliiton edustajan sähköpostiviesti 27.3.2013
Todiste 58	Kiantaman ja Sparlatsin välinen sähköpostiketju 11.7.2013
Todiste 59	Kiantaman sähköposti Polaricalle ja Marja Bothnialle 15.8.2013
Todiste 60	Polarican sähköposti 4Hlle 5.9.2013
Todiste 61	Kiantaman sähköposti Elintarviketeollisuusliiton edustajalle ja Polaricalle 18.12.2013
Todiste 62	Marja Bothnian sisäinen sähköposti 4.4.2014
Todiste 63	Marja Bothnian ja asiakkaan välinen sähköpostiketju 4.4.2014–7.4.2014
Todiste 64	Elintarviketeollisuusliiton edustajan sähköposti 10.7.2014
Todiste 65	Elintarviketeollisuusliiton edustajan sähköposti 25.7.2014
Todiste 66	Polarican sisäinen sähköposti 1.9.2014
Todiste 67	Kaskein Marjan ja Smart Staffin välinen sähköpostiketju 2.7.2015–4.8.2015
Todiste 68	Kaskein Marjan ja Smart Staffin välinen sähköpostiketju 8.8.2015
Todiste 69	Kaskein Marjan sisäinen sähköpostiketju 28.8.2015
Todiste 70	Kaskein Marjan sisäinen sähköpostiketju 4.9.2015
Todiste 71	Kaskein Marjan sisäinen sähköpostiketju 9.8.2016
Todiste 72	Kaskein Marjan sähköposti 9.8.2016
Todiste 73	Kaskein Marjan sisäinen sähköposti 16.6.2018

Todiste 74	Polarican sähköposti Marja Bothnialle 31.8.2018
Todiste 75	Kaskein Marjan sisäinen sähköpostiketju 8.10.2018
Todiste 76	Kaskein Marjan sähköposti Arcticille 8.10.2018
Todiste 77	Kaskein Marjan ja Thaimaan suurlähettilään välinen sähköpostiketju 7.2.2019–10.2.2019
Todiste 78	Kiantaman ja 4Hn välinen sähköpostiketju 20.8.2019–21.8.2019
Todiste 79	Polarican sisäinen sähköpostiketju 23.8.2019
Todiste 80	Kaskein Marjan sisäinen sähköposti 30.8.2019
Todiste 81	Kaskein Marjan sisäinen sähköpostiketju 30.8.2019
Todiste 82	Kaskein Marjan sisäinen sähköposti 31.8.2019
Todiste 83	Polarican sisäinen sähköposti 11.9.2019
Todiste 84	Polarican sisäinen sähköpostiketju 16.9.2019
Todiste 85	Polarican sisäinen sähköpostiketju 20.7.2020
Todiste 86	Polarican sähköposti Kiantamalle 4.8.2020
Todiste 87	Kiantaman sisäinen sähköposti 12.8.2020
Todiste 88	Kaskein Marjan sisäinen sähköposti 17.8.2020
Todiste 89	Kaskein Marjan sisäinen sähköpostiketju 22.8.2020
Todiste 90	LTTY:n kokousmateriaalia vuosilta 2014–2022
Todiste 91	Kooste vastauksista KKV:n selvityspyyntöön 19.9.2024